QUAESTIONUM PHILONEARUM

PRIMAE PARTICULA PRIMA

DE THEOLOGIAE PHILONIS FONTIBUS ET AUCTORITATE

QUAM

PRO LOCO IN ORDINE THEOLOGORUM

ET

PRO MAGISTERII LIPSIENSIS IURIBUS

OBTINENDIS

ORDINIS IURISCONSULTORUM ILLUSTRIS VENIA

IN

AUDITORIO IURIDICO

D. XV SEPTEMBRIS A. CIↃIↃCCCXXIX

INDE AB HORA IX MAT.

DEFENDET

CHRISTIANUS GOTTLOB LEBERECHT GROSSMANN

THEOLOGIAE DOCTOR EIUSDEMQUE PROFESSOR DESIGN. CONSIST. REG.
ASSESSOR DIOECES. LIPS. EPHORUS ET PASTOR PRIM.
AD AED. S. THOMAE

RESPONDENTE

FRIDERICO ADOLPHO HEINICHEN

PEGAVIENSI

PHILOS. D. ET AA. LL. M. REV. MINIST. CANDIDATO SOCIETAT.
LIPS. HISTORICO-THEOLOGICAE SODALI.

LIPSIAE

EX OFFICINA B. G. TEUBNERI.

Theologiae et philosophiae Judaicae, quo pauciora aetatem tulerunt, quae quidem certa et genuina sint, monumenta, eo majorem omni tempore Philonis scriptorum apud idoneos harum rerum judices aestimationem fuisse videmus. Nam primum quidem, quod ad philosophiam theologiae Philonis fundamenti loco subjectam adtinet, quis est philosophiae studiosorum, qui ejus cognitione se facile carere posse arbitretur? Ea enim etsi neque ingenii laude clara neque nativi cujusdam coloris pulchritudine conspicua est, tamen tam multa habet sibi propria et singularia ornamenta et lumina, [1]) ut, quid in eo genere cum ea comparandum sit,

---

[1]) Dico v. c. locum de Deo a mundi natura diverso, eodem tamen mente animoque rerum universitatis; de harmonia mundi, efflorescente illa ex infinita rerum dissimilitudine, certa inter se ratione copulatarum, eaque firmissima rerum omnium et unica compage; tum rationem illam, qua statuit, visorum extrinsecus objectorum veritatem non re, sed specie sola et opinione contineri (idealismus) v. c. 66, 11. *μόνον εἶναι τὸν θεόν.* 82, 16. *τὰ δὲ ἄλλα λόγῳ μόνον ὑπάρχει, ἔργοις δ' ἔστιν οὖν ἴσον τῷ οὐχ ὑπάρχοντι.* 222, 5. *ὡς τῶν μετ' αὐτὸν (τ. θεὸν) οὐκ ὄντων κατὰ τὸ εἶναι, δόξῃ δὲ μόνον ὑφιστάναι νομιζομένων.* 298, 11. *ἦ νομίζεις τι τῶν θνητῶν πραγμάτων ὄντως πρὸς ἀλήθειαν εἶναι καὶ ὑφιστάναι, ἀλλ' οὐχ ὥςπερ ἐπ' αἰώρας τινὸς, ψευδοῦς καὶ ἀβεβαίου δόξης, φορεῖσθαι, κατὰ κενοῦ βαίνοντα, μηδὲν ψευδῶν ὀνειράτων διαφέροντα.* cf. v. 44. 299, 8; denique Dei rerumque divinarum communem totius humani generis societatem et consortionem natura ipsa conciliari, quem universalismum et cosmopolitismum nostrates dicere amant v. c. 275, 23. *τῶν ἄλλων ὑπερορῶσιν, ὥςπερ αὐτοῖς μόνοις φύντες, οὐχὶ δὲ μυρίοις ἄλλοις, πατρὶ, μητρὶ, γυναικὶ, τέκνοις, πατρίδι, ἀνθρώπων γένει* cf. 2, 662, 7. sq. — 2, 15, 35. *τ. Ἰουδαίους — τ. ὑπὲρ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους ἱερωσύνην κ. προφητείαν λαχεῖν.* 2, 243, 12. *κἂν ἄρα*

non habeam dicere; neque tantum privata Philonis et domestica erat, sed partim eorum omnium, qui ultra vulgus sapere ausi essent, communis ilia et in mysteriorum tenebris ascetarumque et therapeutarum monasteriis[2]) latitans et inclusa; partim per synagogas divulgata doctorumque Veteris Testamenti interpretum ore ac sermonibus vigens itaque ecclesiae Judaicae publica; neque tantum recens inventa, nova certe, prae se fert, sed antiquissimas etiam priorum philosophorum sententias plurimas complectitur, quae a majoribus traditae et vetustatis religione consecratae multis jam ante Philonem saeculis multorum hominum mentes animosque regere multorumque populorum cum mores et instituta, tum Deorum cultum gubernare consueverant; neque Graecorum tantum philosophorum placita et decreta sua fecit, sed a Chaldaeorum in primis Judaeorumque antiquae et arcanae sapientiae auctoritate ita pendet, ut, dum philosophorum, qui ante ipsum floruerant, lumina paene omnia in unum colligit, quandam quasi Varronis peplographiam exhibere Philo ac dum orientis solis oras occidentisque plagas simul diversa facie spectat, bifrontis Jani instar esse videatur. Accedit, quod ex hoc eodem fonte uberrimo ad historicam Novi Testamenti interpretationem nova auxilia ostenduntur plurima et prae-

---

ποτὲ περὶ ἀνθρώπων εὐχαριστῇς, μὴ μόνον περὶ τοῦ γένους, ἀλλὰ καὶ τ. εἰδῶν κ. ἀναγκαιοτάτων εὐχαρίστει, ἀνδρῶν, γυναικῶν, Ἑλλήνων, βαρβάρων, τῶν ἐν ἠπείροις, τῶν τ. νήσους εἰληχότων. 2, 294, 10. *τ. ἀπαρχὴν καὶ τοῦ ἔθνους ἰδίαν καὶ ὑπὲρ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους κοινήν.* 2, 295, 46. *τί δὲ μεῖζον ἢ ὠφελιμώτερον εἰς ἀνθρώπους ἐλθεῖν ἠδύνατο τ. γενικῶν* (i. e. *Ἰουδαϊκῶν*) *νόμων; κοινὸν δὲ πρὸς πάντας ἀνθρωπους ἐκεῖνο.* Armen. 2, 211. „solet Dei amator illico et hominum amator esse," sicut alias *εὐσέβεια κ. φιλανθρωπία* conjunctim ponuntur in primariis virtutibus. ib. 236. sapientem alienigenas etiam et alienae sectae homines salvare cf. 216. ib. 472. Quibus insit mentibus cura dignitatis, coërceant se ipsas de detractione aliorum Deorum, utpote veri Entis virtus a cunctis oribus laude celebretur. — Ut nihil dicam, fratres dici omnes homines servitutisque omne genus, ut nefarium legique naturae contrarium, damnari et rejici.

2) *μοναστήρια* proprie erant therapeutarum in Aegypto privatis in aedibus privata sacraria et quasi quaedam sanctioris generis musea; precibus meditationibusque sacris dicata et destinata. 2, 476, 5. *τ. ἓξ ἡμέρας χωρὶς ἕκαστοι μονούμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἐν τοῖς λεχθεῖσι μοναστηρίοις φιλοσοφοῦσι.* cf. 2, 447, 15. ubi Socraticum illud Aristophanis salibus nobilitatum *φροντιστήριον* sapientiae tribuitur. Item 2, 486, 3. dr. *Καὶ μετὰ τ. εὐχὰς, εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστος σεμνεῖα ἀναχωροῦσι, πάλιν τ. συνήθη φιλοσοφίαν ἐμπορευσόμενοι κ. γεωργήσοντες.*

sentissima. Nam etiamsi nihil unquam majus his terris, nihil pulcrius, nihil praestabilius divino munere datum atque concessum est evangelio Jesu Christi, quod coelesti numine cum genere humano communicatum esse, cordatissimus quisque pio gratoque animi sensu profitetur, nemo tamen dicti illius Paulini: ἔχομεν τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν adeo erit immemor, ut dicere audeat, humanas etiam de rebus divinis opiniones, quae theologiae nomine veniunt, quibusque a teneris imbuti erant et innutriti apostoli ceterique Jesu aequales, ipsumque adeo orationis genus, quo sacri scriptores usi sunt, in hunc censum cadere. Quod si verum est ac si, quo semel est imbuta recens, servabit odorem testa diu, quis est theologiae Christianae intelligens, quin ipse sibi orbique Christiano congratuletur, Philonis esse theologiam, quae a libris apocryphis Veteris Testamenti transitum paret ad Novi Foederis libros, quae una cum notionibus rerum divinarum, aequalium Jesu propriis, quibus continuari doctrinam Christianam constat, orationis vim et naturam apostolorum eo planius aperiat, quo propius Philonem ab ipsis evangelii natalibus abesse videmus, quae denique faciat, ut divina Novi Testamenti oracula, probe intellectis dicendi formulis, rite possint erui sordibusque expurgata suo lumine splendere? Quid quod si aliquam nobis alicubi spem fortuna reservavit, posse vero rei Christianae non tanquam νοητοῦ τινος; earum enim rerum, quae sola mente comprehenduntur, coelestia esse semina constat; sed tanquam φαινομένου primordia historiae luce collustrata, demonstrari, ego equidem, quantum conjectura auguror, non despero, fore olim tempus, quum intelligant Christiani theologi, Prometheum evangelii ignem aliunde nunquam nisi ex disseminatis allegoriarum sacrarum per synagogas Judaeorum scintillis emicuisse. Sed quamvis sint, quorum judicio haec talis spes, si non impia et nefaria, at vanis somniorum imaginibus adnumeranda esse videatur, illud certe negari non potest, ad historiae ecclesiasticae interiorem notitiam e Philonis theologia multis nominibus multum profici. Nihil enim dicam de theologia et Christologia Patrum ecclesiae veteris, nihil de interpretandi ratione allegorica, quam ex Philoneo fonte latissime propagatam esse constat; uno solo defungar exemplo doctrinae de contemnendo corpore, de vitae solitariae asceticaeque et contemplativae laudibus, de castitatis ac virginitatis, ut quae mortalium vitam ad ipsius Dei religionem ac sanctimoniam adducat, dignitate, quae quidem doctrina, etsi monasticae vitae originem dedisse recte dicitur, tamen tantum abest, ut per recentiores demum Platonicos in ecclesiam inducta, aut, ut nonnullis placet, ab ipsis adeo apostolis profecta sit, ut ab ultima antiquitate repetito

semine jam in Philonis theologia non solum altas radices egerit, sed etiam surculos monasteriorum ab ascetis habitatorum laetissimos emiserit. Quid mirum denique, philologorum praestantissimos et in omni antiquitate non curiosos tantum, sed versatissimos viros, quales hac nostra memoria Ruhnkenii, Valkenarii, Wyttenbachii[3]) fuerunt, Philonis potissimum scriptis operam studiumque navasse? Nam ut verbis utar Wyttenbachii, summi viri,[4]) quibus ille suum de Plutarcho judicium exposuit, „eos Philoni natura indiderat animi nervos, quibus ipse se ad antiquum et „germanum Graeciae spiritum erigeret. Adeo illud ἑλληνικὸν in scriptis ejus spi- „rat, illa bona, quibus veteres Graecos censemus: judicii sanitas, decori honesti- „que sensus, humanitas, amor erga cives, benevolentia erga omnes, de iisdem „bene merendi studium indefessum erudiendis ingeniis, formandis moribus, virtu- „tibus commendandis, vitiis sanandis, erroribus expellendis atque exstirpandis.

---

3) vid. Animadversiones ad Timaei lexicon Platonicum; Diatriben de Aristobulo Judaeo; Animadversiones in Platonis Phaedonem et in Plutarchi Opera Moralia. Nec mirum illos Triumviros Philoni tantum tribuisse, quum in ejus scriptis multa insint ad omnem antiquitatis notitiam non contemnenda, v. c. artium inventa et instrumenta, qualis est ista horologii ex materia aerea facti descriptio Arm. 1, 21., cujus quidem usum alias fere aetati longe posteriori assignare solent; scriptorum deperditorum reliquiae, v. c. Eratosthenis Arm. 1, 101., genera certe v. c. scriptores de bello sacro Phocensium 640, 40., dictorum et apophtegmatum veterum, quae Latinis hic illic cum Philone communia sunt, Graeca et haud scio an nativa et genuina verba, v. c. 426, 25. *ἰσότιμον ὅλῳ βίῳ σοφοῦ καὶ μίαν ἡμέραν ὑπέλαβον εἶναι κατορθουμένην*. cf. Cic. Tusc. 5, 2, 5. — 2, 662, 7. sq. cf. Cic. Off. 1, 4, 12. 7, 22. — Hor. Epp. 1, 1, 7. Est mihi p u r g a t a m crebro qui personet a u r e m. cf. Phil. 636, 38. 2, 152, 3. 2, 345, 25. sq. — Hor. Epp. 1, 1, 60. hic murus aheneus esto — Stoica videtur esse imago. Phil. 2, 407, 18. *ὁ σοφὸς — τείχει πεφραγμένος ἀκαθαιρέτῳ, εὐσεβείᾳ.* — Hor. Epp. 1, 2, 42. Rusticus exspectat, dum defluat amnis, at ille labitur et labetur in omne volubilis aevum — alludere videtur ad Heracliti decretum de perpetuo, ut rerum corporearum omnium, ita animi affectuum f l u m i n e. Phil. 692, 32. 693, 5. ut sententia sit: noli suspensus exspectatione, dum affectuum aestus defervescere coeperit, animi emendationem de die in diem differre; irrita enim haec spes erit, siquidem natura ipsa sibi constat affectuumque aestus nullo unquam tempore sedabitur. Ovid. Met. 2, 63. cf. Phil. 2, 10, 8. Ardua prima via est. — 2, 447, 26. *φασὶ καινὰ τ. ἀγγείων ἀναφέρειν τὰς τ. πρώτων εἰς αὐτὰ ἐγχυθέντων ’οσμάς*. cf. Hor. Epp. 1, 2, 69.

4) In praefat. ad Selecta Principum Historicorum p. XIX sq.

„Accedebat excellens doctrina, cum philosophiae ex schola Platonica (et Stoica), „cujus alumnum se profitebatur, et reliquarum, unde optima quaeque delibabat, „cognitione, tum historiae, literarum omnis generis et artium, ex infinita libro- „rum lectione.“ [5])

Quo magis mirum profecto videtur, in hac tanta, quae nostra memoria exorta est, Graecarum literarum luce, praesertim postquam aliquot abhinc annis deperditi Philonis libri non pauci partim Graece scripti, partim ex Armeniorum lingua in Latinum sermonem translati Angeli Maji [6]) et Joannis Baptistae Aucheri, Virorum Clarissimorum praeclara opera e bibliothecarum, in quibus adhuc latuerant, tenebris eruti sunt, Philonis scripta etiamnum ita neglecta jacere, ut, qui

---

[5]) Graeci scriptores, a Philone laudati (philosophorum enim aliarumque personarum historicarum nomina recensere longum est), hi fere sunt: Aeschines, Aeschylus, Anaxagoras, Anaxarchus, Antisthenes, Astrologi, Astronomi; Bias; Cleanthes, Comicus aliquis, Critolaus; Deliacorum scriptores, Democritus, *Διοσημείων* scriptores; Empedocles, Epicharmus, Epicuraei, Eratosthenes, Euripides; Heraclitus, Hesiodus, Hippocrates, Homerus, Homeri enarratores; Jon tragicus; Leges populorum, Legumlatores; Mathematici Graecorum et Romanorum, Medici, scriptores *περὶ μέθης*, Menander, Mimorum scriptores, Musici et poëtae, Mythographi; Naturalis historiae scriptores; Phidias, Philolaus, Philosophi ceteri, Phocensis belli scriptores, Physici, Pindarus, Plato, Poëtae et Historici, Prosaici scriptores, Prodicus Xenophonteus, Protagoras, Pythagorei; Rei Rusticae scriptores; Sceptici, Qui Semelae res narrarunt, Sicularum rerum scriptores, Socrates, Solon, Sophistae, Sophocles, Stoici, Syllogistae; Theocritus, Theognis, Thraciae indigenae, Thucydides, Tragicus aliquis; Venatores; Zeno. Magnifice autem nostrum sensisse de sapientia veterum, ita, ut nihil ejus nescire optabile ipsi visum fuerit, ipse testatur 178, 35—41.

[6]) Philonis Judaei de Cophini festo et de colendis parentibus cum brevi scripto de Jona. ed. ac interprete Angelo *Majo*, A. C. D. regii Belgici instituti sodale. Mediolani. 1828. 8. XX et 36. pagg. Philonis Judaei Opera in Armenia conservata. Philonis Jud. sermones tres hactenus inediti 1. et 2. De Providentia et 3. De Animalibus, ex Armena versione antiquissima ab ipso originali textu Graeco ad verbum stricte exsequuta, nunc primum in Latium fideliter translati per P. Jo. Baptistam *Aucher*, Ancyranum, Monachum Armenum et Doctorem Mechitaristam. Venetiis. 1822. IV, XI et 178. pp. 4. Philonis Judaei Paralipomena Armena, libri videlicet quatuor in Genesin, libri duo in Exodum, sermo unus de Sampsone, alter de Jona, tertius de tribus angelis Abrahamo apparentibus, opera hactenus inedita, ex Armena versione — translata per P. J. B. *Aucher*. Venetiis. 1826. V et 630. pp. 4.

post Mangeyum, Carpzovium, Bruckerum, Moshemium, Stahlium[7]) aut orationem ejus ad criticas leges examinaret et emendaret aut rerum argumenta diligentius perpenderet et illustraret, vix unus et alter exstiterit, qui autem fontes ipsos, unde Philo uberrimum veteris sapientiae flumen per arva sua diduxerit, novis curis indagaret et accuratius, quam a Mangeyo factum erat, indicaret, inventus adhuc sit nemo. Nam quod impedita passim est corruptelis lectio, verum illud quidem est, sed tamen id non eo valet, ut deterreantur potius a legendo generosioris indolis animi quam stimulentur ad medelam corruptis locis afferendam. Deinde quam causantur sermonis Philonei obscuritatem,[8]) ea adeo nulla est, ut, qui regulis dialecticis inde a teneris innutritus notiones rerum omnes explanare consuevisset neque ulla in re ante acquiescere, quam totam ad vivum resecuisset, is, si cum dicendi facundiam, tum lucidum ordinem in se desiderari pateretur, monstri instar videretur. Porro quod tam aversa esse videmus nostrorum hominum ab allegoricae in-

---

[7]) Philonis Judaei Opera, quae reperiri potuerunt omnia. Textum cum Mss. contulit, quam plurima etiam e codd. adjecit, interpretationemque emendavit, universa notis et observationibus illustravit Thomas *Mangey*, S. T. P. canonicus Dunelmensis. 2 Voll. Fol. Londini. 1742. Jo. Bened. *Carpzovii* Sacrae Exercitationes in S. Pauli Epistolam ad Hebraeos ex Philone Alexandrino. Praefixa sunt Philoniana Prolegomena. Helmstadii. 1750. CLXIV et 664. pp. 8. Jac. *Bruckeri* Historia critica philosophiae. Lips. 1766. Tom. 2. p. 797—812. 966. sq. Jo. Laur. *Moshemius* ad Cudworthi systema intellectuale. Lugduni Bat. 1773. Tom. 1. p. 828—839. E. H. *Stahl Versuch eines systematischen Entwurfs des Lehrbegriffs Philo's v. Alexandrien, in Eichhorns Allgem. Bibl. d. bibl. Lit. Bd.* IV. *St.* 5. *S.* 769—890.

[8]) *Moshemius* ad Cudworth. Tom. 1. p. 831. fin. Philonem ait ex eorum scriptorum esse numero, qui obscuritatem saepenumero consulto consectentur tumque sibi sapientissimi videantur esse, quum subtilitatibus, quas nemo consequitur, ingenia excrucient, quae verba *Bruckerus* Hist. phil. Tom. 2. p. 806. sua fecit. item p. 808. fin. p. 811. cum appellat hominem obscurissimum et tela aranearum nectentem muscasque captantem. Sed in oratione certe, quantum video, nulla Philonis obscuritas est neque vero esse potuit per rationes, quas in dicendo sequebatur, quum primarias τ. λόγου virtutes δήλωσιν κ. ἀλήθειαν esse statueret, obscuritatis autem in dicendo se osorem non minus quam perspicuitatis studiosum profiteretur (180, 3. 471, 39.), neque solum in disserendo a cujusque rei definitione proficisci consuevisset, ratus, hoc modo artem, contemnendi externa bona, optime posse disci (297, 27.), sed etiam, re penitus perspecta, dilucida verba et propria sponte et copiose affluere, semet ipsum expertum esse diceret. (216, 25.)

terpretationis argutis subtilitatibus et ineptiis studia, ut, qui Philonis laudem in hoc genere aemulandi causa scripta ejus aggrediatur legere, nemo certe reperiatur, id vero recti sensus sanique judicii documentum est certissimum; sed postquam exilii tempore Judaeorum mentes animique semel ita degustare coepissent philosophiam, ut Mosaicarum legum auctoritas, eorum certe judicio, qui politioris essent ingenii, paulatim consenesceret, inevitabili quadam necessitatis lege eo res deducta erat, ut Mosaicae leges, instituta, ceremoniaeque sacrae publice receptae, aut abrogandae prorsus essent et abolendae, aut allegoriae ope, demto vetustatis situ, instaurandae, confirmandae et ad pristinam cum nitore dignitatem restituendae. Quod si cogitamus philosophia Judaica, cum sacris patriis copulata, non solum egregie cautum esse, philosophia ne ab antiquo pietatis sensu deflecteret, pietas autem ne ratione cassa caecae cujusdam superstitionis crassis tenebris offunderetur, sed etiam illud effectum, ut nutritae hoc modo, excitataeque ad virtutis sapientiaeque studium mentes promtiores utique et paratiores ad suscipiendam evangelii salutarem doctrinam accederent, haec et talia, inquam, reputantes nimirum ab allegoriae contemtu ridendique levitate et judicandi temeritate facile nos continebimus, neque eam casu aliquo, sed divina moderante providentia ipsis illis temporibus extitisse judicabimus. Ad abstrusam denique ac paene mysticam argumentorum disputationem quod adtinet, est sane illa Philoni perquam familiaris potuitque virorum doctorum plerosque a legendi consilio absterrere; sed eam ipsam cum ambiguitate difficultatem, modo apertis Philonis fontibus argumentorum verborumque significationem simul aperire contigerit, mirum quantum levatum iri et expeditum, certissime confido, nisi forte, quod vix crediderim, nostrates certe Philonis manibus succenseant, qui Germanos veteres, majores nostros, cum Xerxe componens propterea, quod illos fama ferret, strictis ensibus praecipites in maris fluctus, quoties ex alto aestus se incitasset, impetum facere, in numero principum vanitatis fatuitatisque reposuerit.[9])

Itaque operae pretium me facturum esse putavi, si, antequam novam Philonis editionem, quam molior, perfecerim, quod scriptorum veterum editores plerique praeiverunt exemplum,[10]) idem ego in Philone sequutus, nunc quam ma-

---

[9]) 674, 39. coll. 676, 13.

[10]) *Wyttenbachius* in ep. ad van Heusde, hujus specimini critico in Platonem praemissa, pag. LIX, sine fontium, inquit, cognitione omnis interpretandi labor vanus et inanis est.

xime fontes conarer aperire, unde ille non in dialecticis potius quam in ethicis et physicis, quam utramque philosophiae partem noster communi theologiae nomine [11]) appellare solet, profecisse putandus sit. Hic etsi video eam me rem in quaestionem vocare ausum, quae et argumenti copia uberrima sit, et disputationem habeat perobscuram solutionemque difficillimam; tamen illud me consolatur, quod eandem disputationem existimo et ad cognitionem utilissimam futuram et ad fructum jucundissimam, quandoquidem ipsum per se discendi studium, ut Philo ait, incredibilem affert voluptatem ac laetitiam. Nam quum per se difficile sit, quae cujusque scriptoris nativa et domestica sint, quaeve peregre adscita et accepta, dijudicare, tum de Philone praesertim hujusmodi judicium difficillimum est, multis de causis. Primum enim ista de originibus Philoneae sapientiae quaestio non minus diffusam lectionem et interiorem literarum omnis generis tum orientalium, tum Graecarum notitiam requirit, quam in Philone ipso admiramur. Deinde non pauci scriptorum, ex quibus Philo profecit, libri aut vetustate perierunt neque eorum, nisi paucula quaedam fragmenta, ad nostram memoriam pervenerunt, in quibus Judaicae philosophiae scriptores veteres, Pythagoreorum volumina, Heracliti librum de rerum natura, Democriti centum, ut nonnulli dicunt, aut tercentum adeo talentis Atticis aestimatum magnum diacosmum, Anaxagorae denique scripta honoris causa nominare liceat: aut nondum ita pervestigati sunt penitusque cogniti, ut, quae sit iis auctoritas tribuenda, liquido constet, id quod de Sinensium, Indorum, Persarum, Chaldaeorum, Aegyptiorum libris et monumentis sacris valet. Accedit, quod in citandis auctoribus, licet non infrequens Philo sit, tamen eum morem sequitur, ut raro admodum ipsa eorum nomina usurpet, solemni fere formula usus hac: ὡς φασί τινες, ὡς ὁ παλαιῶν λόγος. Tum post Mangeyum, ut dixi, a nemine quoquam, quod sciam, si Moshemium et Bruckerum exceperis, haec semita trita est, ab his autem summis viris ea provincia ita administrata, ut obiter tantummodo et quasi aliud agendo fontes Philonis indicarent, ut fere proprio Marte sit res gerenda. Denique dum haec talia investigantur, praesertim quum lexicon Philoneum nondum sit conditum, quamvis cum studio ardentissimo omnia ac singula expiscandi rem strenue

---

11) θεολόγος, θεολογία, θεολογέω non solum de poëtis philosophicis, cosmogoniae conditoribus, Xenophane, Parmenide, Empedocle dicitur, 3, 8. Arm. 1, 74, 29. 76, 11. 26., sed inprimis de Mose, physicae et ethicae certissimo et locupletissimo auctore, vid. 2, 152, 16. 2, 416, 43. Arm. 2, 178. 192. 206. 207. 349. 494. 519. 527. 544.

ac sedulo egeris, tamen non potest fieri, quin animadversis et observatis multo plura intentam oculorum aciem fugiant, curis posterioribus reservanda. Sed quum viderem, ignoratis fontibus plurimarum sententiarum vim ac pondus ignorari, maximum criticae feliciter tractandae momentum abesse fidemque et auctoritatem scriptoris non posse recte aestimari, abjeci dubitationes, quas rerum istarum cogitatio injecerat, omnes, operi manus admovi eamque telam, quam in praesens duntaxat inchoare potui, si Deo placuerit, in posterum pertexere cogito. In tractando autem hoc argumento decrevi ita versari, primum ut principiorum theologiae Philonis in brevi conspectu ponatur descriptio, tum ut ipsi fontes, unde eam manasse putemus, demonstrentur.

Vitae hominum finis ultimus ad persequendum propositus est similitudo cum Deo, [12]) non illa solum secundum voluntatem divinae voluntati consentaneam (unio moralis s. idealis), [13]) sed etiam secundum intelligentiam ac felicitatem, denique secundum naturam (unio realis, essentialis, mystica). [14])

---

[12]) 35, 3. *τέλος — τὴν πρὸς τὸν γεννήσαντα θεὸν ἐξομοίωσιν.* cf. 18, 48. — 2, 193, 21. *μέγιστον ἂν εἴη τεκμήριον τ. ἐπιπολαζούσης ἀσεβείας ἀνθρώπων, θεοὺς νομιζόντων, οἷς ὅμοιοί ποτε τὰς φύσεις ἀπεύξαιντ᾽ ἂν γενέσθαι* cll. v. 4. *τέλος εὐδαιμονίας τὴν πρὸς θεὸν ἐξομοίωσιν,* ironice de Diis gentilium. Arm. 2, 389. in. Jure sapiens summam rerum ratus ad Deum similitudinem, quantum fieri potest, creatum increato et mortalem immortali jungere nititur, nihil deficiens vel in exultatione ab ejus similitudine.

[13]) 2, 197, 45. *ἀεὶ πρὸς αὐτὸ (τ. ὂν) βλέποντες ἐναργεῖς εἰκόνας κ. τύπους ταῖς ἑαυτῶν διανοίαις ἐγχαράττωμεν, ἐξομοιοῦντες θνητὴν φύσιν, ὡς ἔνεστιν, ἀθανάτῳ κατὰ τὸ λέγειν κ. πράττειν ἃ χρή.* 2, 199, 3. *τ. γονέων ἡ φύσις ἀθανάτου φύσεως ἔοικεν εἶναι μεθόριος — διὰ τὴν τοῦ γεννᾷν πρὸς θεὸν τ. γεννητὴν τ. ὅλων ἐξομοίωσιν.* 2, 377, 5. philosophiae fructum esse virtutes *αἳ τ. ψυχῆς ὑποτέμνονται τ. πολυτέλειαν, εὐκολίας κ. ὀλιγοδείας ἔρωτας ἐντίκτουσαι, κατὰ τὴν πρὸς θεὸν ἐξομοίωσιν. Ἔστι γὰρ ὁ θεὸς ἀνεπιδεὴς, οὐδενὸς χρήζων, ἀλλ᾽ αὐτὸς αὐταρκέστατος ἑαυτῷ.* 2, 607, 27. *παρὰ θεοῦ τὴν ἑκούσιον κίνησιν εἰληφὼς καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιωθεὶς αὐτῷ, χαλεπῆς καὶ ἀργαλεωτάτης δεσποίνης, τ. ἀνάγκης, ἐλευθερωθεὶς —.*

[14]) 96, 3. *ὅταν διὰ πάντων ἡ ψυχὴ καὶ λόγων καὶ ἔργων ἐξαπλωθῇ κ. ἐκθειασθῇ, παύονται τ. αἰσθήσεων αἱ φωναί —.* 231, 26. *τὸ ὂν τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἠρεμαίας μεταδίδωσι.* 238, 21. *ἐπεὶ — ὁ θεὸς πηγὴ λόγου, ἀνάγκη τὸν ἀλόγως βιοῦντα τῆς θεοῦ ζωῆς ἀπεσχοινίσθαι.* 270, 3. *τὸ ἄνευ φωνῆς μόνῃ τ. ψυχῇ τὸ ὂν θεωρεῖν ὀχυρώτατον, ὅτι κατὰ τὴν ἀδιαίρετον ἵσταται μονάδα.* 2, 5, 13. *τὸ διηνεκὲς κ. τέλειον ἐν ἀρεταῖς ἐγγυτάτω θείας ἵσταται δυνάμεως.* cf. 208, 11.

Homo enim, si corpus quidem spectes, ex quatuor elementis compositum et in elementa olim resolvendum, mundo affinis est,[15]) sin mentem, divinitus datam, Deo.[16]) Quumque similis simili gaudeat[17]) et res creata creatoris desiderio teneatur,[18]) sicut omnis rerum universitas Deum sitit,[19]) ita homo mente animoque fertur ad Deum.[20])

Hunc ad finem, quae perducit via, sapientia est.[21]) Sapientia enim

---

ἄνωθεν ἐνέπνει τῆς ἰδίου θειότητος. Arm. 2, 488, 9. Qui in unitatis naturam inhaeserit, in Deum dr. appropinquasse cognativa quadam familiaritate. Derelictis enim mortalibus universis generibus transmutatur in divinum, ita ut fiat Deo cognatus vereque divinus.

15) 513, 49. ἕκαστος ἡμῶν συγκραθεὶς ἐκ τ. τεσσάρων (στοιχείων) καὶ ἀφ᾽ ἑκάστης οὐσίας δανεισάμενος μικρὰ μόρια καθ᾽ ὡρισμένας περιόδους καιρῶν ἐκτίνει τὸ δάνειον· εἰ μέν τι ξηρὸν ᾖ, ἐπιδιδοὺς γῇ· εἰ δέ τι ὑγρὸν, ὕδατι· εἰ δ᾽ ἔνθερμον, πυρί· εἰ δὲ ψυχρὸν, ἀέρι. 2, 185, 13. ἐγὼ μ. μετέχω οὐσίας (materiae), δανεισάμενος ἀφ᾽ ἑκάστου τ. στοιχείων, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη ὅλος ὁ κόσμος, γῆς κ. ὕδατος κ. ἀέρος κ. πυρὸς, τὰ πρὸς τὴν ἐμὴν σύστασιν αὐταρκέστατα. 674, 16. μέρος δὲ τοῦ παντὸς ἄνθρωπος, ὥστε γέγονεν εἰς τὸ συμπλήρωμα τοῦ κόσμου.

16) 35, 12. πᾶς ἄνθρωπος κατὰ μ. τ. διάνοιαν ᾠκείωται θείῳ λόγῳ, τ. μακαρίας φύσεως ἐκμαγεῖον ἢ ἀπόσπασμα ἢ ἀπαύγασμα γεγονώς· κατὰ δὲ τὴν τ. σώματος κατασκευὴν ἅπαντι τῷ κόσμῳ. συγκέκριται γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν γῆς κ. τ. λ. 2, 7, 14. ζῶον τὸ ἄριστον εἶναι δοκοῦν κ. συγγενείας ἀξιωθὲν τῆς πρὸς αὐτὸν — τ. θεόν — ἕνεκα τῆς ἐν τῷ λόγῳ κοινωνίας. 2, 202, 35. ἄνθρωπος δὲ ζῶον ἄριστον κατὰ τὸ κρεῖττον τῶν ἐν αὐτῷ, τ. ψυχὴν, συγγενέστατος τῷ καθαρωτάτῳ τ. οὐσίας οὐρανῷ, ὡς δ᾽ ὁ τ. πλείστων λόγος, καὶ τῷ τ. κόσμου πατρὶ, τῶν ἐπὶ γῆς ἁπάντων οἰκειότατον ἀπεικόνισμα κ. μίμημα τῆς ἀϊδίου κ. εὐδαίμονος ἰδέας τὸν νοῦν λαβών. 2, 338, 11. ἄνθρωπος δ᾽ ὡς ἔοικε, τ. καλλιστεύοντα κλῆρον ἔλαχεν ἐν ζωοῖς, ἀγχίσπορος ὢν θεοῦ κ. συγγενὴς κατὰ τὴν πρὸς λόγον κοινωνίαν, ὃς αὐτὸν, καίτοι θνητὸν ὄντα, ἀπαθανατίζει.

17) 67, 15. πᾶν δὲ μίμημα ποθεῖ τοῦτο οὗπέρ ἐστι μίμημα.

18) 560, 40. τὸ γενόμενον ἐρᾶν τοῦ φυτεύσαντος.

19) 626, 21. τὸ πάντα διψῆν θεοῦ.

20) 2, 607, 37. τὴν πρὸς τὸ ὂν διανοίας ὁλκὴν ἀμήχανον ἦν ἰδεῖν, ὅτι μὴ τοὺς ἀχθέντας πρὸς αὐτοῦ μόνους. Quippe 216, 10. ἑκάστῳ τὸ ἴδιον ἔργον (munus assignatum) ποθεινότατον. Deus autem 52, 36. ἐπ᾽ ἀρετὴν, ὡς οἰκειότατον ἔργον, ἀσκεῖ τὸ γένος ἡμῶν.

21) 294, 9. ad Gen. 6, 12. κατέφθειρε πᾶσα σάρξ τὴν τοῦ αἰωνίου κ. ἀφθάρτου τελείαν

est rerum sola mente et cogitatione comprehendendarum fides certissima,[22] aut, si quis id mavult, rerum divinarum et humanarum causarumque, quibus hae res continentur, scientia.[23] Scientia autem (neque enim cadit in sapientem opinio) veri est verique mente informatam effigiem exprimit:[24] sciri enim nihil potest nisi quod est cujusque simus in nobismet ipsis perceptione et usu vim experti. Solus autem unus Deus, dum, quae esse dicuntur, cetera omnia labuntur ac fluunt, mutationis expers est et stabilis sibique constans.[25] Itaque finis

---

ὁδὸν τὴν πρὸς θεὸν ἄγουσαν. ταύτην ἴσθι σοφίαν. 296, 24. Ἀνυπερθέτως τῇ βασιλικῇ πειρώμεθα βαδίζειν ὁδῷ οἱ τὰ γήϊνα παρέρχεσθαι δικαιοῦντες· βασιλικὴ δ' ἐστὶν ὁδὸς — σοφία, δι' ἧς μόνης ἱκετέσι ψυχαῖς ἡ ἐπὶ τὸν ἀγέννητον καταφυγὴ γίνεται. 691, 32. 692, 1. μὴ ζήτει τὴν τοῦ ὄντος πόλιν ἐν κλίμασι γῆς — ἀλλ' ἐν ψυχῇ ἀπολέμῳ κ. ὀξυδορκούσῃ.

22) 463, 9. σοφίαν πραγμάτων ἀληθεστάτην πίστιν. πράγματα enim apud Philonem sunt τὰ ὄντως ὄντα et τοῖς σώμασιν opponuntur. 236, 19. 246, 5. 638, 22.

23) 530, 35. Ἔστι γ. — σοφία ἐπιστήμη θείων κ. ἀνθρωπίνων καὶ τῶν τούτων αἰτιῶν. Arm. 2, 4. 213. Caeterum haec eadem definitio est, quam Cicero exhibuit. Off. 1, 43. 2, 2. Tusc. 4, 26. vid. Valkenarii diatr. de Aristobulo p. 101.

24) Verae rerum essentiae imaginem esse scientiam docent. 652, 31. Καὶ πῶς οὐκ ἄξιον ὡς μεγαλεῖον τ. ἐπιστήμης ἀποδέχεσθαι ποικιλτικήν; ἧς ἀφίδρυμα ἱερώτατον πᾶς ὁ σοφίας λόγος, ὃς ἀγαλματοφορήσει τὰ κατ' οὐρανὸν καὶ ἐπὶ γῆς. 2, 377, 36. φρόνησις dr. ἀστὴρ καὶ σχεδόν τι τῶν ἐπουρανίων ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα. 52, 18. 22. τὴν ἐπίγειον ἀρετὴν (sapientiam) μίμημα κ. ἀπεικόνισμα οὖσαν τῆς οὐρανίου, οὐράνιος autem est εἰκὼν θεοῦ vel, ut 82, 26. dr. rivus a fonte divinae sapientiae deductus. Item humana musica imago est τῆς ἀρχετύπου κ. ἀληθοῦς κ. παραδειγματικῆς μουσικῆς 18, 41. Usu autem et perceptione rerum scientiam comparari testatur noster 566, 17. Mentes hominum eorum, quibus coelestem sapientiam Deus inspirat ἔμαθον μὲν ὃ ἔπαθον, τὸ δὲ διαθὲν ἀγνοοῦσι. 2, 607, 39. ἃ γὰρ πέπονθεν ἕκαστα αὐτὸς ἐξαιρέτως οἶδεν.

25) 222, 5. ad Ex. 3, 14. Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν· ὡς τῶν μετ' αὐτὸν οὐκ ὄντων κατὰ τὸ εἶναι, δόξῃ δὲ μόνον ὑφιστάναι νομιζομένων. 298, 8. τὸ γενέσεως πρᾶγμα ὅλον οὐδέν ἐστι. 561, 20. Deus dr. τὸ μόνον ὅ ἐστιν ἀψευδῶς. 2, 216, 18. τὸ βέβαιον κ. τὸ πάγιον καὶ τὸ κῦρος ὡς ἀληθῶς περὶ αὐτὸν εἶναι πέφυκε μόνον. Arm. 2, 210. in. Entem, Qui est, novit, ut veritatem naturae creatae (γενέσεως) oppositam: quoniam una persistit in constantia invariata, altera vero vacillat (ταλαντεύει) et cadit in proprium locum, puta terram.

sapientiae est Dei cognitio et scientia,[26] quam qui adeptus est, solus dici potest, veritatem felicitatemque summam attigisse.[27]

Sed quandoquidem neque oculorum nostra acies neque mens potest semet ipsam cernere:[28] Deum noscere qui poterimus?[29] Etenim magnifice de Deo sentiendum est, magnifice de mundo, non item de vita hominum.

Ac primum quidem tremenda est majestas Dei.[30] Est enim Deus natura[31] plane singularis, simplex, individua, pura, et ab omni terrena labe secreta,[32]

---

[26] 229, 25. ὁ σοφὸς ἀεὶ γλιχόμενος κατανοῆσαι τὸν ἡγεμόνα τοῦ παντὸς, ὅταν τὴν δι' ἐπιστήμης καὶ σοφίας ἄτραπον βαδίζῃ. 270, 3. τὸ ὂν θεωρεῖν. 294, 13. τέρματα τῆς ὁδοῦ γνῶσίς ἐστι καὶ ἐπιστήμη θεοῦ. cf. 558, 15. 462, 33. 45. ἡ τοῦ ὄντος θέα. 2, 194, 25. ἡ τοῦ ὄντως ὄντος ἐπιστήμη. 2, 262, 25. τί γ. μάθημα κάλλιον ἐπιστήμης τοῦ ὄντως ὄντος θεοῦ; 2, 264, 21. τὴν τοῦ ὄντος ζήτησιν οὐ μεθησόμεθα, τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ τέλος εἶναι νομίζοντες εὐδαιμονίας καὶ ζωὴν μακραίωνα, καθὰ καὶ ὁ νόμος φησὶ, τοὺς προςκειμένους τῷ θεῷ ζῆν. 2, 405, 30. ἡ τοῦ ἀρίστου γνῶσις.

[27] 2, 19, 10. 21. ἑνὸς μὲν (φαντασία θεοῦ opp. ταῖς ἑαυτοῦ δυνάμεσι) — ἐστιν ἡ θεοφιλὴς δόξα, μᾶλλον δὲ δόξης πρεσβυτέρα καὶ παντὸς τιμιωτέρα τοῦ δοκεῖν, ἀλήθεια. 208, 9. εὐδαιμονίας κ. μακαριότητος ὅρος ἡ τοῦ δημιουργήσαντος ἔννοια.

[28] 62, 9. ὥςπερ ὁ ὀφθαλμὸς τὰ μὲν ἄλλα ὁρᾷ, ἑαυτὸν δὲ οὐχ ὁρᾷ· οὕτω καὶ ὁ νοῦς τὰ μὲν ἄλλα νοεῖ, ἑαυτὸν δὲ οὐ καταλαμβάνει. 465, 19.

[29] 208, 7. ψυχὴν οὐδεμίαν ἱκανὴν εἶναι ἐξ ἑαυτῆς τὸν ποιητὴν ἰδεῖν. cf. 251, 19. 2, 654, in. ἀμήχανον τὸ τοῦ ὄντος πρόσωπον ἰδεῖν.

[30] 611, 39. τὸ τοῦ θεοῦ ἀξίωμα. 644, 20. ὑπεράνω γὰρ ὡς ἅρματος ἡνίοχον ἢ ὡς νεὼς κυβερνήτην ὑποληπτέον ἵστασθαι τὸ ὂν ἐπὶ σωμάτων, ἐπὶ ψυχῶν, ἐπὶ θρεμμάτων, ἐπὶ λόγων, ἐπὶ ἀγγέλων, ἐπὶ γῆς, ἐπ' ἀέρος, ἐπ' οὐρανοῦ, ἐπὶ αἰσθητικῶν δυνάμεων, ἐπ' ἀοράτων φύσεων, ὅσαπερ θεατὰ καὶ ἀθέατα.

[31] Mox φύσις Deus dr. mox ἰδέα. 32, 30. πνεῦμα θεῖον ἀπὸ τῆς μακαρίας καὶ εὐδαίμονος ἐκείνης φύσεως. 66, 16. ὁ θεὸς μόνος ἐστὶ καὶ ἕν, οὐ σύγκριμα, φύσις ἁπλῆ. 2, 19, 14. τὴν ἀμιγῆ καὶ ἀσύμπλοκον καὶ καθ' αὑτὴν, οὐδενὸς ἐπιδεᾶ τὸ παράπαν, ἰδέαν.

[32] 566, 34. ἡ τοῦ τ. ὄντων ἀρίστου κ. ἀσυγκρίτου κ. πάντων αἰτίου θεοῦ ζήτησις εὐφραίνει —. 578, 18. τὰ αἰσθητὰ σύγκριτα, φθορᾶς ἀνάμεστα, τὸ δὲ θεῖον ἀσύγκριτον, ἄφθαρτον. 606, 20. ἀκράτους εἶναι τὰς θεοῦ ἀρετὰς, ἐπειδὴ καὶ ὁ θεὸς οὐ σύγκριμα (natura concreta), φύσις ὢν ἁπλῆ. 688, 39. ὁρᾷν τὸν ἀσύγκριτον. 209, 3. τέμνεται τοῦ θείου οὐδὲν κατ' ἀπάρτησιν. In primis natura Dei pura, levis, perlucida, solidique et concreti omnis expers lucis imagine exprimitur. 16, 27. γλιχομένου δὲ ἰδεῖν θείου φωτὸς ἄκρατοι κ. ἀμιγεῖς αὐγαὶ χειμάῤῥου τρόπον ἐκχέονται, ὡς τ. μαρμαρυγαῖς τὸ τ. διανοίας ὄμμα σκοτοδινιᾷν. 566, 3. ὁ θεὸς ὄψεται ᾧ γνώριμα τὰ πάντα, ὃς λαμπροτάτῳ φωτὶ, ἑαυτῷ, τὰ ὅλα αὐγάζει. 632, 8. πρῶτον μ. ὁ θεὸς

cujus vis et virtus omnis in essentia posita est, [33]) cujus digna nulla cadit in hominem neque appellatio [34]) neque scientia, [35]) cujus nihil quicquam simile aut secundum, nisi forte ipsius λόγος in rerum universitate vel sol in coelo vel mens humana in terris, [36]) nusquam illa deprehendenda, sed tamen eadem ubivis

---

φῶς ἐστι — καὶ οὐ μόνον φῶς, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἑτέρου φωτὸς ἀρχέτυπον, μᾶλλον δὲ ἀρχετύπου πρεσβύτερον καὶ ἀνώτερον, λόγον ἔχον παραδείγματος. τὸ δὲ παράδειγμα ὁ πληρέστατος ἦν αὐτοῦ λόγος, φῶς, αὐτὸς δὲ οὐδενὶ τῶν γεγονότων ὅμοιος. 2, 414, 20. καθαρωτέρα αἰθέρος ἀσώματος ἐξαίφνης ἐπιλάμψασα αὐγὴ τ. νοητὸν κόσμον ἀνέφηνεν ἡνιοχούμενον. Ὁ δ' ἡνίοχος ἀκράτῳ φέγγει περιλαμπόμενος, δυςόρατος κ. δυςτόπαστος ἦν, ταῖς μαρμαρυγαῖς τῆς ὄψεως ἀμυδρουμένης.

33) 582, 38. ad Gen. 17, 1. ἐγώ εἰμι θεός σος, λέγεται καταχρηστικῶς, οὐ κυρίως. τὸ γ. ὄν, ᾗ ὄν ἐστιν, οὐχὶ τῶν πρός τι· αὐτὸ γὰρ ἑαυτοῦ πλῆρες καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ ἱκανὸν καὶ πρὸ τῆς τ. κόσμου γενέσεως καὶ μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ παντὸς, ἐν ὁμοίῳ. Ἄτρεπτον γὰρ κ. ἀμετάβλητον, χρῇζον ἑτέρου τὸ παράπαν οὐδενός· ὥστε αὐτοῦ μ. εἶναι τὰ πάντα, μηδενὸς δὲ κυρίως αὐτό.

34) 580, 36. τὸ τ. ὄντων πρεσβύτερον ἄῤῥητον. 2, 19, 1. κύριον ὄνομα θεοῦ ὁ ὤν (Exod. 3, 14.). 2, 92, 46. οὐδὲν ὄνομα ἐπ' ἐμοῦ κυριολογεῖται, ᾧ μόνῳ πρόςεστι τὸ εἶναι.

35) Est sane Deus μόνῃ διανοίᾳ καταληπτός. 2, 214, 25. sed tamen idem, quum esse tantum, non qualis sit, intelligatur, ἀκατάληπτος. 208, 46. 229, 10. 30. ὅτι ἐπὶ τὴν δυςαλώτου πράγματος θήραν ἀναδέδυκεν, ἐξαναχωροῦντος αἰεὶ καὶ μακρὰν ἀφισταμένου καὶ φθάνοντος ἀπείρῳ τῷ μεταξὺ διαστήματι τοὺς διώκοντας. 258, 17. 23. 30. 32. 579, 16. 648, 38. 606, 15. 570, 35. αὐτάρκες ἐστὶ σοφῷ, τὰ ἀκόλουθα καὶ ὅσα μετὰ τὸν θεὸν γνῶναι· τὴν δὲ ἡγεμονικὴν οὐσίαν ὁ βουλόμενος καταθεάσασθαι, τῷ περιαυγεῖ τ. ἀκτίνων, πρὶν ἰδεῖν, πηρὸς ἔσται. 2, 414, 33. μόνον θέμις αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ καταλαμβάνεσθαι. 2, 500, 33. ἴσος αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ ὅμοιος.

36) 630, 31. αὐτός ἐστι χώρα ἑαυτοῦ κεχωρηκὼς ἑαυτὸν καὶ ἐμφερόμενος μόνῳ ἑαυτῷ. 631, 48. θεῷ ὅμοιον πρὸς ἀλήθειαν μὲν οὐδὲν, ἃ δὲ δόξῃ (allegoricorum V. T. interpretum sc.) νενόμισται, δύο μόνα ἐστὶν, ἀόρατόν τε καὶ ὁρατόν· ψυχὴ μὲν, ἀόρατον, ὁρατὸν δὲ, ἥλιος. Itaque anthropomorphismus dogmaticus a nostro prorsus damnatur ac rejicitur v. c. 15, 49. οὐκ ἀνθρωπόμορφος ὁ θεός. 50, 44. ἄποιος ὁ θεὸς οὐ μόνον, ἀλλ' οὐδ' ἀνθρωπόμορφος; anthropomorphismus contra paedagogicus, quippe quo imbecillitas humana carere nequeat, non solum probatur, sed etiam quovis modo ornatur. 182, 44. Οὐ δυνάμεθα διηνεκῶς τὸ ἄξιον τοῦ αἰτίου κεφάλαιον ἐν ψυχῇ ταμιεῦσαι τῇ ἑαυτῶν, τὸ οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεός (Num. 23, 9.), ἵνα ἅπαντα τὰ ἀνθρωπολογούμενα ὑπερκύψωμεν· ἀλλὰ πλεῖστον μετέχοντες τοῦ θνητοῦ καὶ χωρὶς αὐτῶν ἐπινοῆσαι μηδὲν δυνάμενοι μήτε ἐκβῆναι τὰς ἰδίας κῆρας ἰσχύοντες, ἀλλ' εἰς τὸ θνητὸν εἰςδυόμενοι καθάπερ οἱ κοχλίαι — — διὰ τοῦτο χεῖρας, πόδας,

praesentissima,[37]) fixa perpetuo et stabilis sibique constans,[38]) sed tamen eadem sempiterna vitae motusque per rerum naturam,[39]) veritatisque et cum sapientia virtutis per genus humanum fons et origo,[40]) toto genere a mundo diversa et extra mundum,[41]) sed tamen eadem vi sua omnia implens et penetrans,[42]) ceteras naturas omnes sinu suo complexa[43]) earumque in contemplatione defixa,[44]) sed tamen ipsa sui juris sibique sufficiens nulliusque rei in-

---

εἰςόδους, ἐξόδους, ἔχθρας, ἀποστροφὰς, ἀλλοτριώσεις, ὀργὰς προςαναπλάττομεν, ἀνοίκεια μέρη κ. πάθη τοῦ αἰτίου, ὧν ἐστι καὶ ὁ ὅρκος τῆς ἡμετέρας ἀσθενείας ἐπίκουρος. 280, 41. δύο τὰ ἀνωτάτω πρόκειται κεφάλαια περὶ τοῦ αἰτίου· ἓν μὲν ὅτι οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεός· ἕτερον δὲ, ὅτι ὡς ἄνθρωπος. 284, 25. 34. 44. 285, 4. 419, 33. 638, 24. 2, 8, 48. 2, 9, 1. Arm. 2, 251. med. in ipsa unitate trinitati similis apparet, ob videntium infirmitatem.

37) 425, 14. ὑπὸ τ. θεοῦ πεπλήρωται τὰ πάντα, περιέχοντος, οὐ περιεχομένου, ᾧ π α ν τ α χ ο ῦ τε καὶ ο ὐ δ α μ ο ῦ συμβέβηκεν εἶναι μόνῳ. 464, 45. — Idem prope simul abest et procul. 229, 30. 682, 31. 36.

38) ἑστώς. 94, 47. 229, 44. 230, 28. 409, 34. 421, 6. 582, 41. 656, 47. 155, 27. οἰκειότατον μόνῳ θεῷ τὸ ἀναπαύεσθαι.

39) 6, 36. 575, 42. μόνος ὁ θεὸς ψυχῆς κ. ζωῆς κ. διαφερόντως λογικῆς ψυχῆς κ. τῆς μετὰ φρονήσεως ζωῆς, αἴτιος. — Idem δ ρ α σ τ ή ρ ι ο ν opp. παθητικόν. 2, 26. 44, 29. 88, 42. 155, 3. 222, 16. 268, 35. 497, 7. 547, 25. 46. 565, 38. 581, 10. 2, 192, 18. 2, 241, 45. Arm. 1, 19. universalis motor cf. 2, 27. 547, 27. τὸ κινοῦν αἴτιον. Itaque m a s c u l i n a esse natura dr. (ἄῤῥεν opp. θῆλυ) 553, 43. 48. 2, 241, 25. Arm. 2, 614.

40) ἡ πηγὴ τ. σ ο φ ί α ς. 175, 6. 350, 4. 442, 32. 688, 2. — ἐ π ι σ τ η μ ῶ ν, 2, 626, 19. — φ υ σ ι ο λ ο γ ί α ς. 2, 487, 10. — ν ό μ ω ν. 189, 23. Item ἡλίου ἥλιος dr. 2, 254, 42. ὁ νοητὸς ἥλιος. 2, 403, 19.

41) 181, 32. ὅλῳ γένει καταβεβηκὸς ἅπαν τὸ μετὰ θεὸν εὑρίσκεται. — 24, 14. ἕτερον τῶν ἄλλων. 229, 4. ἐπιβεβηκὼς καὶ ἔξω τοῦ δημιουργηθέντος ὢν οὐδὲν ἧττον πεπλήρωκε τ. κόσμον ἑαυτοῦ. 419, 25. ὅτι οὐκ ἐν τῷ γεγονότι τὸ πεποιηκὸς αἴτιον. 464, 28. μήτε τ. κόσμον, μήτε τὴν τ. κόσμου ψυχὴν τ. πρῶτον εἶναι θεόν. 663, 5. τῷ πάσης γενέσεως διεζευγμένῳ κατὰ τ. οὐσίαν, θεῷ. 2, 11, 45. damnat pantheismum. 2, 94, 39. νοητὸν θεὸν ἔξω τῶν ὁρατῶν. 2, 190, 17.

42) πεπληρωκὼς τὰ πάντα. 175, 37. ad Ex. 17, 6. 227, 11. 231, 45. 269, 9. 688, 2.

43) 425, 26. ἐγκεκόλπισται τὰ ὅλα.

44) 2, 197, 12. τῇ δ' ἑβδόμῃ παυσάμενον τ. ἔργων τ. θεὸν ἄρξασθαι τὰ γεγονότα καλῶς θεωρεῖν. unde v. 40. idem in exemplo vitae theoreticae et practicae ponitur.

diga, [45] non aliunde pendens, sed cohibens omnia ac sustentans, [46] mens rerum universitatis provida, [47] invidiae expers, [48] intaminata, sanctissima, [49] optima, [50] rerum principium idemque finis, [51] denique una et sola instar omnium. [52] Nihil igitur Deo potest majus, augustius, beatius cogitari aut fingi, sunt enim, quae in pretio habentur et in laude censentur non summa tantum, sed sola in Deo omnia. [53]

Proxime Deum sequitur mundus, Dei filius. [54] Mundus enim, coelum

---

45) αὐταρκέστατος ἑαυτῷ. 2, 194, 22. 2, 254, 23. 2, 377, 7. ἀνεπιδεής. 123, 12. χρεῖος οὐδενός. Arm. 2, 205. 252. 388. 468. 517. 525.

46) 466, 31. περιέχων, οὐ περιεχόμενος. 644, 29. 656, 47. στήριγμα κ. ἔρεισμα τῶν ὅλων.

47) ὁ τῶν ὅλων νοῦς. 2, 27. 233, 37. 437, 11. νοῦς ὅλος δι' ὅλων καθαρώτατος. 641, 28. — προνοεῖ. 2, 196, 5. προνοητικός ἐστιν ὧν ἐγέννησε. 2, 242, 43. οὐδὲ τοῦ ταπεινωτάτου ὑπεριδεῖν ὑπέμεινεν. 2, 187, 6. Nihil enim est, quod providentia despiciat. Arm. 1, 25. πρυτανεύων κατὰ δίκην κ. νόμον. 2, 213, 12. ὁ γεννήσας πατὴρ νόμῳ φύσεως ἐπιμελεῖται τοῦ γενομένου, προνοούμενος καὶ τοῦ ὅλου καὶ τῶν μερῶν. 2, 331, 16. in primis sapientibus providet. 343, 8. et Judaeis. 2, 546, 8. ἡ πρόνοια ψυχή ἐστι τοῦ κόσμου. 2, 501, 19.

48) 2, 29, 36. χρηστὸς ὢν καὶ φιλάνθρωπος ὁ θεός, φθόνον ἐληλακὼς ἀφ' ἑαυτοῦ.

49) ἐχθρὸν θεῷ κακία. 557, 12. 43. 569, 25. 583, 7. 2, 272, 21. 2, 405, 18.

50) pater paterno animo. 462, 40. opp. τύραννος. 635, 9. ἁρμοσάμενος τὸ ἡγεμονικὸν μετὰ τοῦ κηδεμονικοῦ. 2, 635, 5. 10. 23. pater etiam peccatorum. — τὸ πρῶτον ἀγαθόν. 2, 194, 26. 2, 254, 25. 2, 280, 42. τὸ ἀγαθόν. 280, 42. 2, 418, 22. τὸ ἄριστον. 2, 441, 9.

51) ἀρχὴ καὶ τέλος. 489, 46.

52) εἷς καὶ τὸ πᾶν. 52, 16. 2, 242, 30. opp. ἓν καὶ τὸ πᾶν Heracliti 89, 1.

53) μόνος ἐπιστήμων. 441, 42. μόνος σοφός. 335, 25. 410, 42. 457, 5. 535, 49. 553, 14. μόνος ἐλεύθερος κ. ἐλευθεροποιός. 490, 48. 499, 13. μόνος πλήρης. 499, 27. μόνος ἱκανὸς προκοπὴν ἐμποιῆσαι τὴν ἐπ' ἄκραν τελειότητα. 572, 11. μόνος πάντα δυνατός. 676, 45. μόνος ἀκλινής. 687, 42. μόνος εἰρήνη. 692, 14. μόνος ἑκούσιον ib. v. 17. μόνος μακάριος. 2, 29, 34. 2, 280, 40. μόνος βέβαιος. 2, 216, 18. μόνος αἴτιος. 612, 24. μόνος βασιλεύς. 536, 9. μόνος ἀΐδιος. 2, 442, 13.

54) 277, 18. ὁ κόσμος οὗτος νεώτερος υἱὸς θεοῦ ἅτε αἰσθητὸς ὤν· τὸν γὰρ πρεσβύτερον τούτου ἰδέαν εἶπε· νοητὸς δ' ἐκεῖνος. πρεσβείων δ' ἀξιώσας παρ' ἑαυτῷ καταμένειν διενοήθη. 361, 42. ἡ δὲ (ἡ σοφία) παραδεξαμένη τὸ τοῦ θεοῦ σπέρμα τελεσφόροις ὠδῖσι τ. μόνον κ. ἀγαπητὸν αἰσθητὸν υἱὸν ἀπεκύησε, τόνδε τὸν κόσμον. 2, 155, 27. ἀναγκαῖον ἦν τὸν ἱερώμενον τῷ τ. κόσμου πατρὶ, παρακλήτῳ χρῆσθαι τελειοτάτῳ τ. ἀρετὴν υἱῷ, πρός τε ἀμνηστίαν ἁμαρτημάτων κ. χορηγίαν ἀφθονωτάτων ἀγαθῶν. 2, 218, 9. 2, 227, 16.

terramque et rerum universitatem ita complexum rotundum corpus,[55]) nullus ut extra mundum vacuo locus relinquatur,[56]) non idem cum Deo est, sed a Deo diversus Deoque ad dignitatem longe inferior. [57]) Etenim ex materia ille constat solida, concreta, variis modis mixta et temperata, dividua, mutabili, caduca[58]) et quae per se quidem non solum vita motuque careat, sed etiam ra-

---

55) 330, 35. (ὁ κόσμος) τὸ μέγιστον σωμάτων ἐστὶ κ. πλῆθος σωμάτων ὡς οἰκεῖα ἐγκεκόλπισται μέρη. sc. γῆν κ. θάλατταν κ. ἀέρα καὶ τὰ κατὰ τάδε πάντα. 505, 20. κυκλοτερὴς ὢν κ. ἄκρως εἰς σφαῖραν ἀποτετορευμένος μήκους κ. πλάτους οὐ μετέχει. 2, 331, 13. ὅτι οὐκ ἔστιν ἄπειρα, πεπέρασται δ' ἑνὸς κόσμου περιγραφῇ, πόλεως τρόπον, τῇ τῶν ἀπλανῶν ἐξωτάτω σφαίρᾳ περιλαμβανόμενα. Arm. 1, 84, 19. Figura mundi, sicut et mundus ipse, per providentiam globi in formam facta fuit. Primum quia omni figura velocius mobilis est et deinde magis necessaria, ne forte remissus mundus deorsum ferretur ad immensam vacuitatem, cunctis partibus in suum medium tendentibus: sic enim solummodo consistentiam habiturus erat erga se invicem ad medium tendente aequali orbe. ibid. 130, 27. ib. 1, 11, 11. Mundus est secundum Platonem harmonia quaedam coeli et terrae et earum naturarum, quae in ea sunt.

56) 330, 26. ἐκ γῆς ἁπάσης καὶ παντὸς ὕδατος κ. ἀέρος κ. πυρὸς, μηδενὸς ἔξω μηδὲ τοῦ βραχυτάτου μέρους καταλειφθέντος, συνέστη ὅδε ὁ κόσμος. 505, 12. Ὁ δ' οὐρανὸς — ἀπειρομεγέθης ἐστί· περιέχεται γὰρ, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ κενοῦ κατὰ Μωϋσῆν, οὔτε ὑπ' οὐδενὸς σώματος, οὔτε ἰσομεγέθους αὐτῷ οὔτε ἀπείρου —. ἔστι δὲ ὅρος αὐτοῦ ὁ θεὸς — καὶ τὸ ὁριζόμενον ὑπ' αὐτοῦ μέτροις τοῖς εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπίνοιαν ἥκουσιν οὐ μετρεῖται. 2, 491, 21. ἐκτὸς οὐδέν ἐστι τ. κόσμου, πάντων εἰς τ. συμπλήρωσιν αὐτοῦ συνερανισθέντων. 2, 509, 32.

57) 662, 50. 663, 1. 692, 14. 2, 11, 45. 2, 14, 30. τ. κόσμον ὑπέλαβον εἶναι θεὸν, οὐκ εὐαγῶς τὸ γενόμενον ἀφομοιώσαντες τῷ πεποιηκότι. 2, 12, 40. ὅτι ὁ κόσμος οὐκ ἔστιν ὁ πρῶτος θεὸς, ἀλλ' ἔργον τοῦ πρώτου θεοῦ κ. τοῦ συμπάντων πατρός· ὃς ἀειδὴς ὢν πάντα φαίνει, μικρῶν τε αὖ κ. μεγάλων διαδεικνὺς τὰς φύσεις. 88, 40. θεὸν καὶ γένεσιν ἀντιπάλους φύσεις. 692, 17. καὶ γὰρ ὁ μὲν θεὸς τὸ ἀγέννητον, τὸ ἄφθαρτον, τὸ ἑκούσιον, ἡ εἰρήνη, ἀνάγκη δὲ ἡ οὐσία κ. γένεσις κ. φθορὰ κ. συνεχὴς πόλεμος.

58) 3, 2. πᾶν τὸ αἰσθητὸν ἐν γενέσει κ. μεταβολαῖς οὐδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ὄν. 5, 8. ἦν (ἡ οὐσία) ἐξ ἑαυτῆς ἄτακτος, ἄποιος, ἄψυχος, ἑτεροιότητος, ἀναρμοστίας, ἀσυμφωνίας μεστή. τροπὴν δὲ κ. μεταβολὴν ἐδέχετο τὴν εἰς τἀναντία κ. τὰ βέλτιστα· τάξιν, ποιότητα, ἐμψυχίαν, ὁμοιότητα, ταυτότητα, τὸ εὐάρμοστον, τὸ σύμφωνον, πᾶν ὅσον τῆς κρείττονος ἰδέας. 329, 21. 433, 11. συγχύσει πράγματα ὅμοια μῖξις κ. κρᾶσις, ἀλλ' ἡ μ. μῖξις ἐν ξηραῖς, ἡ δὲ κρᾶσις ἐν ὑγραῖς οὐσίαις δοκιμάζεται. 461, 36. ἀναμεμῖχθαι κ. συγκεχύσθαι πάντα ἃ μὴ ἀρετὴ ἢ ἀρετῆς ἔργα. 495, 22. ὕλην τὴν ἄψυχον κ. πλημμελῆ κ. διάλυτον, ἔτι δὲ φθαρτὴν ἐξ ἑαυτῆς, ἀνώμαλόν τε καὶ ἄνισον.

tione et ordine cassa sit. Sed quamvis ex elementis contrariis diversisque et inter se pugnantibus conflatum,[59]) tamen Dei opus est, numeris omnibus perfectissimum,[60]) quod perinde se habet ad Deum, ut ad activam vim et masculinam feminina vis et passiva, Deique regnum legitimum,[61]) harmoniae legibus ita temperatum,[62]) ut, quum singulae subinde partes mundi, perpetuo rerum

---

2, 496, 36. τὴν τ. κόσμου φύσιν λεκτέον εἶναι τ. τάξιν τῶν ἀτάκτων κ. τ. λ. Arm. 1, 5. ut prope absit ab Epicurea de atomis sententia, quae nostro τὰ πρῶτα αἰσθητὰ sunt. 9, 14. 491, 25. 493, 7. Unum coelum a ceterorum elementorum natura diversum est, quinto elemento, aethere purissimo. 514, 4. τὰ μ. σωματικὰ ταῦτα· τὸ δὲ νοερὸν κ. οὐράνιον τ. ψυχῆς γένος πρὸς αἰθέρα τ. καθαρώτατον, ὡς πρὸς πατέρα, ἀφίξεται. Πέμπτη γάρ, ὡς ὁ τ. ἀρχαίων λόγος, ἔστω τις οὐσία κυκλοφορητική, τ. τεσσάρων κατὰ τὸ κρεῖττον διαφέρουσα, ἐξ ἧς οἵ, τε ἀστέρες καὶ ὁ σύμπας οὐρανὸς ἔδοξε γεγεννῆσθαι, ἧς κατὰ τὸ ἀκόλουθον θετέον καὶ τ. ἀνθρωπίνην ψυχὴν ἀπόσπασμα. 623, 28. 624, 3.

59) 7, 19. ὑπεχώρει τὸ ἀντίπαλον σκότος, διατειχίζοντος ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰ καὶ διϊστάντος τοῦ θεοῦ, τοῦ τ. ἐναντιότητας εὖ εἰδότος κ. τὴν ἐκ φύσεως αὐτῶν διαμάχην. 518, 15. τ. ἐναντιοτήτων, ἐξ ὧν ἅπας ὁ κόσμος συνέστηκε. 385, 35. ὅτι τ. ὅλων σχεδὸν ἐξ αὐτοῦ κ. καθ' αὐτὸ νενόηται τὸ παράπαν οὐδέν, τῇ δὲ πρὸς τὸ ἐναντίον παραθέσει δοκιμάζεται. cf. 503, 1. 2. Arm. 1, 87, 26.

60) 202, 24. βελτιῶσαι οὐδὲν εὑρήσουσι, τῶν δεσποτικῶν πάντων ἐξ ἀρχῆς ὄντων ἀρίστων. 495, 22—27. ad Gen. 1, 31. ἐπήνεσε δὲ ὁ θεὸς οὐ τ. δημιουργηθεῖσαν ὕλην — ἀλλὰ τὰ ἑαυτοῦ τεχνικὰ ἔργα, κατὰ μίαν ἴσην κ. ὁμαλὴν δύναμιν κ. ἐπιστήμην ὁμοίαν κ. τ. αὐτὴν ἀποτελεσθέντα. 2, 32. τὸ τελειότατον ἔργον, τόνδε τ. κόσμον. 3, 28. τ. κόσμον τελειότατον ὄντα τ. γεγονότων. 11, 49. πάγκαλος κ. θεοειδέστατος κόσμος. 501, 9. τὸ πρεσβύτατον κ. τελειότατον ἔργον, ἅγιον ὡς ἀληθῶς τ. κόσμον. 2, 1, 14. τελειότατον κ. πληρέστατον. 2, 7, 39. τ. παντελῆ κ. ὁλόκληρον. 2, 12, 33. τὸ κάλλιστον κ. μέγιστον κ. τελειότατον ἔργον. 2, 281, 42. τὸ τ. πατρὸς ἔργον τέλειον ἐκ τελείων μερῶν ἀναφανέν. 2, 487, 7. οὔτε ἐν αἰσθητοῖς παντελέστερόν τι τοῦ κόσμου οὔτε ἐν νοητοῖς θεοῦ τελειότερον. Hinc nulla prorsus apud Philonem neque diaboli neque peccati originalis mentio injicitur, quamvis malum morale in humano genere immortale esse et passivam prorsus hominis naturam, statuat 2, 16, 16. ὁ λογισμὸς ἐν τῷ πάσχειν συνόλως ἐξεταζόμενος; nam ille quidem de Samsone liber, ubi diabolus memoratur Arm. 2, 550., ipsius Aucherii, viri alias perquam orthodoxi, judicio Philonem quidem non habet auctorem.

61) 547, 37. νοῦν ἐλθόντα πάντα διακοσμῆσαι — εἰς ἀρχῆς νομίμου, βασιλείας, τάξιν ἀγαγόντα. 465, 30. ὁ τοῦ παντὸς νοῦς — αὐτοκράτορι νόμῳ κ. δίκῃ τ. κόσμον ἡνιοχεῖ. 2, 188, 45. μοναρχεῖται ὁ κόσμος.

62) 159, 7. οὕτως γ. ἐπαλλάττοντα κ. ἐπιμιγνύμενα, λύρας τρόπον ἐξ ἀνομοίων ἡρμοσμένης φθόγγων, εἰς κοινωνίαν κ. συμφωνίαν ἐλθόντα συνηχήσειν ἔμελλεν, ἀντίδοσίν

omnium aestu ac flumine [63]) mersae, intereant, totum sit, tanquam aliquod rerum universitatis musicum instrumentum, [64]) non interiturum, [65]) vita autem providaque sapientia ac Deo utriusque auctore ita plenum, [66]) ut animal philosophum [67])

τινα καὶ ἀντέκτισιν πάντα διὰ πάντων ὑπομένοντα, πρὸς τὴν τ. κόσμου παντὸς ἐκπλήρωσιν. 331, 10. Rerum compagem elementorum discordia nunquam dissolutum iri, τ. θείου νόμου μεθόριον τάττοντος αὐτὸν, καθάπερ φωνήεντα στοιχείων ἀφώνων, ἵνα τὸ ὅλον, ὥςπερ ἐπὶ τῆς ἐγγραμμάτου μούσης, συνηχήσῃ, τὰς τ. ἐναντίων ἀπειλὰς πειθοῖ τῇ συνόδῳ μεσιτεύοντός τε κ. διαιτῶντος. 464, 5. τὰ ἐπίγεια τοῖς μετεώροις κ. τὰ οὐράνια τοῖς ἐπὶ γῆς ἁρμοζόμενοι (οἱ χαλδαῖοι) καὶ ὥςπερ διὰ μουσικῆς λόγων τ. ἐμμελεστάτην συμφωνίαν τοῦ παντὸς ἐπιδεικνύμενοι τῇ τ. μερῶν πρὸς ἄλληλα κοινωνίᾳ κ. συμπαθείᾳ, τόποις μ. διαζευγμένων, συγγενείᾳ δὲ οὐ διῳκισμένων. — v. 20. Μωϋσῆς μέντοι τῇ μ. ἐν τοῖς μέρεσι κοινωνίᾳ κ. συμπαθείᾳ τοῦ παντὸς ἔοικε συνεπιγράφεσθαι. 2, 99, 2. ἡ φύσις — τ. συμφωνίαν τοῦ παντὸς ἐξ ἐναντιοτήτων ἐναρμοσαμένη. 2, 293, 6. Arm. 2, 262. est Verbum Divinum, quo omnia mensurata sunt ac mensurantur, quae in terra sunt, ratione, numero et collatione in harmoniam et consonantiam comprehensa. ib. 331. Verbum harmoniae dux princepsque. 528.

[63]) τὸ ἐν συνεχεῖ ῥύσει γεῶδες αἰσθητὸν (420, 33.) solemni fere formula, a maris aestu et fluctuatione (σάλῳ κ. κλύδωνι. 146, 5.) petita, designatur. 230, 14. 232, 6. 244, 20. 276, 24. 409, 46. 528, 7. 2, 449, 11. τὰ θνητὰ πάντα σάλῳ κ. κλύδωνι πραγμάτων διαφερόμενα πρὸς ἀνίσους ῥοπὰς ταλαντεύει. 516, 41. τὸ κοινὸν τ. κόσμου σκάφος ᾧ τὰ πάντα ἐμπλεῖ.

[64]) 413, 29. διεφώνησεν οὐδὲ εἷς, ἵνα τὸ τοῦ παντὸς ὄργανον, ὁ κόσμος πᾶς, τ. ἁρμονίαις μουσικῶς μελῳδῆται. 2, 85, 28. 2, 352, 24. 2, 387, 24. ἄνθρωπος ὢν δεδεμένος σώματι φθαρτῷ, δύναται τὸν αὐτὸν τρόπον ἡλίῳ κ. σελήνῃ κ. τῷ τ. ἄλλων ἀστέρων πανιερῷ χορῷ μεμουσῶσθαι τ. ψυχὴν, πρὸς τὸ θεῖον ὄργανον, τ. οὐρανὸν κ. τὸν σύμπαντα κόσμον, ἁρμοσάμενος.

[65]) 2, 136, 45. ἀθάνατα ἕως ἂν ἥλιος κ. σελήνη κ. ὁ σύμπας οὐρανός τε κ. κόσμος ᾖ. 2, 666, 24.

[66]) 229, 5. πεπλήρωκε τ. κόσμον ἑαυτοῦ· διὰ γ. δυνάμεως ἄχρι περάτων τείνας ἕκαστον ἑκάστῳ κατὰ τοὺς ἁρμονίας λόγους συνύφηνεν. 227, 24. 231, 45. 269, 9. 688, 2. 263, 10. ὅλον δι' ὅλων τ. κόσμον ἐψυχῶσθαι.

[67]) 2, 243, 4. καὶ περὶ τοῦ ὅλου ποιοῦ τ. εὐχαριστίαν καὶ περὶ τ. ὁλοσχερῶν αὐτοῦ μερῶν, ὡς ἂν ζώου τελειοτάτου μελῶν. 2, 506, 7. ὁ κόσμος ἢ φυτῷ ἔοικεν ἢ ζώῳ. Quumque providentia (2, 397, 5. 6.) nostro sit rationalis anima mundi (ὁ θεῖος λόγος), vid. libr. de Providentia, sequebatur, ut diceret: Arm. 2, 388. Itidem universum coelum et mundus, quoniam animal est et rationale et animans virtute praeditus et natura philosophus atque eandem ob causam tristitia et timore carens plenusque gaudii. cf. ib. 8. 40. 544. extr. 545. in.

Deique sive domus, sive civitas, sive templum [68]) recte dicatur. Deus autem mundi non solum creator et conditor est, sed etiam conservator idem rectorque et gubernator [69]) rerum universitatis. Neque enim Deus tantummodo verbi sui vi ac virtute materiam rerum omnium creavit ex nihilo, [70]) sed eandem etiam per gradus omnes [71]) animavit, temperavit, formavit, digessit, ordinavit, copulavit, ut hoc mundi pulcherrimum corpus exsisteret. Quae quidem creatio, si ex rerum veritate aestimetur, etsi non paulatim et successu temporis, quod ante res creatas nullum erat, [72]) facta esse potuit, quum Dei verbum vim facti habeat [73]) Deusque, utpote nullius rei indigus, ne spatio quidem ad agendum indigeat, [74]) sed subito ac repente, nullo intercedente temporis intervallo,

---

68) 227, 11. *θεοῦ δὲ οἶκος αἰσθητὸς τίς ἂν εἴη πλὴν ὅδε ὁ κόσμος, ὃν καταλείπειν ἀμήχανόν τε καὶ ἀδύνατον;* 648, 43. 649, 9. 2, 509, 13. 691, 27. *πόλιν δὲ θεοῦ τ. κόσμον καλεῖ ψ.* 45, 5. — 2, 222, 1. *τὸ μ. ἀνωτάτω κ. πρὸς ἀλήθειαν ἱ ε ρ ὸ ν θ ε ο ῦ νομίζειν τ. σύμπαντα χρὴ κόσμον εἶναι, νεὼν μ. ἔχοντα τ. ἁγιώτατον τῆς τ. ὄντων οὐσίας μέρος, οὐρανὸν, ἀναθήματα δὲ τ. ἀστέρας, ἱερέας δὲ τ. ὑποδιακόνους αὐτοῦ τ. δυνάμεων ἀγγέλους, ἀσωμάτους ψυχάς.* — 652, 23.

69) 2, 36. *τοῦ μ. γ. γεγονότος ἐπιμελεῖσθαι τὸν πατέρα κ. ποιητὴν, αἱρεῖ λόγος, καὶ γ. πατὴρ ἐκγόνων καὶ δημιουργὸς τῶν δημιουργηθέντων στοχάζεται τῆς διαμονῆς.*

70) 632, 24. *ὁ θεὸς τὰ πάντα γεννήσας οὐ μόνον εἰς τοὐμφανὲς ἤγαγεν, ἀλλὰ καὶ ἃ πρότερον οὐκ ἦν, ἐποίησεν, οὐ δημιουργὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ κτίστης αὐτὸς ὤν.* cf. 503, 22. Arm. 1, 80, 10. non solum creare et edere materiam proprium est providentiae, verum etiam conservare moderarique. ib. 84, 10. Arm. 2, 616. natura, qua creatur formaturque materia. Scilicet *ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίγνεται.* 2, 488, 26. 2, 646, 38.

71) 479, 26. *ζωῆς τριττὸν γένος, τὸ μ. πρὸς θεὸν, τὸ δὲ πρὸς γένεσιν, τὸ δὲ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν.* 2, 606, 11. *τ. σωμάτων τὰ μ. ἐνεδύσαντο ἕ ξ ι ν, τὰ δὲ φ ύ σ ι ν, τὰ δὲ ψ υ χ ή ν, τὰ δὲ λ ο γ ι κ ὴ ν ψ υ χ ή ν. λίθων μ. οὖν κ. ξύλων, ἃ δὴ τ. συμφυΐας ἀπέσπασται, δεσμὸν κραταιότατον ἕξιν εἰργάσατο· ἡ δέ ἐστι πνεῦμα ἀναστρέφον ἐφ᾽ ἑαυτό* (vis cohaesionis). — *τὴν δὲ φύσιν ἀπένειμε τοῖς φυτοῖς, κερασάμενος αὐτὴν ἐκ πλείστων δυνάμεων, θρεπτικῆς τε κ. γεννητικῆς. ψυχὴν δὲ φύσεως τρισὶ διαλλάττουσαν ὁ ποιῶν ἐποίει, αἰσθήσει, φαντασίᾳ, ὁρμῇ.*

72) 6, 1. *χ ρ ό ν ο ς οὐκ ἦν πρὸ κόσμου, ἀλλ᾽ ἢ σὺν αὐτῷ γέγονεν ἢ μετ᾽ αὐτόν.* 277, 23. 649, 5. *ἠρεμούντων μ. γ. — σωμάτων — ἐνοήθη τ ό π ο ς, χρόνος δὲ κινουμένων.*

73) 126, 34. *ὁ θ ε ο ῦ λ ό γ ο ς ἔργον αὐτοῦ.* Arm. 1, 5. Deus non prius intelligere coepit quam agere.

74) 3, 10. *οὐ προσεδεῖτο τ. χρόνων μήκους ὁ ποιῶν· ἅμα γ. πάντα δρᾶν εἰκὸς θεὸν, οὐ προστάττοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ διανοούμενον.* 175, 16. *ὁ θεὸς λέγων ἅμα ἐποίει.*

tamen ut et legi, falli nesciae,[75]) sua constet fides et auctoritas, et humanae imbecillitati, quae originem mundi, temporis expertem, cogitare non potest, consulatur,[76]) et Dei majestas, a mali illa contagione et crimine aliena, ne laedatur,[77]) modus creationis ejusque ordo et ratio ita fere[78]) debet mente informari:

Res, quae in sensus cadunt, omnes ac singulae, ut laude sua dignae reperiantur, speciem aliquam prae se ferre oportet mentis divinae perfectissimam, quae, velut annulus aliquis signatorius, suam illis imaginem impresserit, haud secus ac signa, tabulae, cetera artificia manufacta, formarum simulacra sunt artificis animo et cogitatione conceptarum.[79]) Pars enim mundi exigua,

---

177, 40. ταχεῖαν δὲ κ. ἄχρονον θεοῦ δύναμιν. 178, 5. μηδὲν παρ' αὐτῷ — τ. θεῷ — παλαιὸν ἢ συνόλως παρεληλυθὸς, ἀλλὰ γινόμενον ἀχρόνως κ. ὑφεστηκός. 277, 24. οὐδὲν παρὰ θεῷ μέλλον, τῷ κ. τὰ τ. χρόνων ὑπηγμένῳ πέρατα· καὶ γὰρ οὐ χρόνος, ἀλλὰ τὸ ἀρχέτυπον τ. χρόνου κ. παράδειγμα, αἰὼν, ὁ βίος ἐστὶν αὐτοῦ· ἐν αἰῶνι δὲ οὐδὲ παρελήλυθεν οὐδὲν, οὐδὲ μέλλει, ἀλλὰ μόνον ὑφέστηκεν. Arm. 2, 127. omnia apud Deum fieri possunt, vix tempore indigentem ad agendum.

[75]) 405, 6. οἱ ἀληθείας κάνονες. 649, 36. ὁ θεῖος λόγος. 2, 37, 30. ὡς οὐ θέμις ψευδομαρτυριῶν ἁλῶναι. 2, 163, 44. ὅτι πάντα εἰσὶ χρησμοὶ, ὅσα ἐν τ. ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. Arm. 2, 316. 374. sacrae literae dominicae omnium rerum verissimae. ib. 487. 498. infallibilis veritatis.

[76]) 425, 8. ταῦτα ἀνθρωπολογεῖται παρὰ τῷ νομοθέτῃ περὶ τοῦ μὴ ἀνθρωπομόρφου θεοῦ διὰ τὰς τ. παιδευομένων ἡμῶν, ὡς πολλάκις ἐν ἑτέροις εἶπον, ὠφελείας.

[77]) 319, 45. εἰσί τινες οἱ τὸ εὐσεβὲς ἐν τῷ πάντα φάσκειν ὑπὸ θεοῦ γενέσθαι, τά τε καλὰ καὶ τὰ ἐναντία, περιγράφοντες· πρὸς οὓς ἂν λέγοιμεν —· ἔδει μὴ φύραι κ. συγχέαι, οὐ πάντων ἀθρόως ἀποφήναντας αἴτιον (τ. θεὸν), ἀλλὰ, μετὰ διαστολῆς, μόνων ὁμολογῆσαι τῶν ἀγαθῶν. 429, 34. 432, 16. sq. 454, 5.

[78]) 2, 7. ἐφ' ἃ τ. ἀνθρωπίνην διάνοιαν φθάνειν εἰκός. 3, 41. Arm. 1, 93, 25. Deum sicut creatorem patremque decet scire singulorum rationem veram; mortalium vero neminem assequi physiologiam. Itaque probabilitatem attingentes respondebimus. Itaque in his ac talibus noster probabilitatem unice sequitur. vid. 31, 32. 2, 217, 31—37. 2, 218, 11. 2, 219, 11.

[79]) 4, 2. προλαβὼν ὁ θεὸς ἅτε θεὸς, ὅτι μίμημα καλὸν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο καλοῦ δίχα παραδείγματος, οὐδέ τι τ. αἰσθητῶν ἀνυπαίτιον, ὃ μὴ πρὸς ἀρχέτυπον κ. νοητὴν ἰδέαν ἀπεικονίσθη, βουληθεὶς τ. ὁρατὸν τουτονὶ κόσμον δημιουργῆσαι, προεξετύπου τ. νοητὸν, ἵνα χρώμενος ἀσωμάτῳ κ. θεοειδεστάτῳ παραδείγματι τ. σωματικὸν τοῦτον ἀπεργάσηται, πρεσβυτέρου νεώτερον ἀπεικόνισμα, τοσαῦτα περιέξοντα αἰσθητὰ γένη, ὅσαπερ ἐν ἐκείνῳ νοητά. 5, 40. ἡ ἀρχέτυπος σφραγὶς, ὃν φαμὲν εἶναι κόσμον νοητὸν, αὐτὸς ἂν εἴη τὸ ἀρχέτυπον παράδειγμα, ἰδέα τ. ἰδεῶν, ὁ θεοῦ λόγος. 16, 21.

homo, dicitur esse imaginis divinae effigies (Genes. 1, 26.): quanto magis consentaneum est, totum mundi corpus imaginem Dei exprimere? [80])

Jam quum Deus, qua est bonitate, invidiae expers,[81]) mundum adspectabilem condere decrevisset, principio quidem verbo emisso (Gen. 1, 3.) speciem mundi perfectissimam, natura unitatis,[82]) quam, velut exemplum, in condendo mundo sequeretur, edidit, quae imago quum mente divina sapientissima contineretur haud secus, ac periti mens artificis, antequam manus operi admoveat, artificii imaginem continet, [83]) verbo Deus emisso mundique specie edita, simul rationem suam et sapientiam edidisse existimandus est, non quo ea posset unquam a natura divina sejungi ac separari, sed velut solis aliquem radium splendidissimum aut rivum a fonte limpidissimo deductum, qui rivus perpetuo flumine ex ipso capite aptus et connexus continuaretur. [84]) Deinde Deus in-

---

337, 19. *τὰ αἰσθήσει καλὰ κ. τῶν νοήσει καλῶν εἰκόνες.* Hinc *μέτρα τ. αἰσθητῶν τὰ νοητά.* 7, 37. Arm. 2, 252. 492. *πάντων δὲ μέτρον ὁ θεός.* 684, 31. 36. hinc *πίστις τ. ἀδήλων τὰ ἐμφανῆ.* 2. 125, 12. 370, 28. 649, 1—4. 2, 607, 35; hinc *τὰ μεγάλα ὑποτυπώσει βραχυτέρων γνωρίζεται.* 2, 12, 10.

[80]) 5, 36. *εἰ τὸ μέρος εἰκὼν εἰκόνος, δηλονότι κ. τὸ ὅλον εἶδος, ὁ σύμπας αἰσθητὸς οὑτοσὶ κόσμος.*

[81]) 5, 5. *εἴ τις ἐθελήσειε τ. αἰτίαν, ἧς ἕνεκα τόδε τὸ πᾶν ἐδημιουργεῖτο, διερευνᾶσθαι, δοκεῖ μοι μὴ διαμαρτεῖν τ. σκοποῦ φάμενος — ἀγαθὸν εἶναι τ. πατέρα κ. ποιητὴν, οὗ χάριν τ. ἀρίστης αὐτοῦ φύσεως οὐκ ἐφθόνησεν οὐσίᾳ, μηδὲν ἐξ ἑαυτῆς ἐχούσῃ καλὸν, δυναμένῃ δὲ γενέσθαι πάντα.*

[82]) 7, 46. *καὶ ἡμέραν οὐχὶ πρώτην, ἀλλὰ μίαν — διὰ τὴν τ. νοητοῦ κόσμου μόνωσιν, μοναδικὴν ἔχοντος φύσιν.*

[83]) 4, 21. velut imago urbis, recens condendae, architecto obversatur.

[84]) 82, 11. *ἡ ἀκρότομος πέτρα ἡ σοφία τ. θεοῦ ἐστιν, ἣν ἄκραν κ. πρωτίστην ἔτεμεν ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ δυνάμεων.* 209, 3. *τέμνεται οὐδὲν τοῦ θείου κατ' ἀπάρτησιν ἀλλὰ μόνον ἐκτείνεται.* 176, 3. *οὐ μεταβατικῶς κινούμενος (ὁ θεὸς), ὡς τὸν μ. ἐπιλαμβάνειν, τὸν δὲ ἀπολείπειν τόπον, ἀλλὰ τονικῇ χρώμενος τῇ κινήσει.* Itaque 229, 6. *διὰ δυνάμεως ἄχρι περάτων τείνει ὁ θεός.* 373, 51. 582, 44. *τὰς αὐτοῦ δυνάμεις τείνει.* 631, 26. *τὰς ἀφ' αὐτοῦ φαντασίας.* Item solemnes de Deo imagines sunt, quod fons et sol dicitur. 572, 48. *πηγὴ — αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων ποιητὴς κ. πατήρ.* 575, 40. *ὁ θεός ἐστιν ἡ πρεσβυτάτη πηγή· τὸν γ. σύμπαντα τοῦτον κόσμον ὤμβρησε.* v. 45. *ὁ θεὸς πλέον τι ἢ ζωὴ, πηγὴ τοῦ ζῆν ἀέναος.* cf. 400, 37. 638, 16. *ἡ λογικὴ πηγή.* 690, 34. 37. 41. *ποταμὸς — ἡ τοῦ ὄντος σοφία. κάτεισι δ' ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς, τ. σοφίας, ποταμοῦ τρόπον ὁ θεῖος λόγος.* 691, 15. *μηδὲν ἔρημον κ. κενὸν ἑαυτοῦ μέρος ἔχων· μᾶλλον δὲ ὅλος δι' ὅλων ἀναχεόμενος κ. αἰρόμενος εἰς ὕψος, διὰ τὴν συνεχῆ*

tuens in hanc imaginem mundi perfectissimam eoque velut exemplo usus, singularum rerum omnium, sive adspectabilium sive non adspectabilium, imagines non adspectabiles et mente sola comprehendendas, tanquam quaedam proplasmata, effinxit v. c. coeli, terrae, tenebrarum, profundi, aquae, aëris, lucis, aevi, hominis, mentis humanae. [85]) Et his demum divinae imaginis simulacris tertio loco singularum rerum adspectabilium formae et figurae assimulatae sunt, [86]) ut, quo quaeque res propius ab origine abesset, eo esset perfectior, quo longius autem, eo imperfectior, [87]) quanquam omnino creatoris dignitatem rerum creatarum perfectio secuta est. [88]) Tantum enim abest, ut Deus ipse res creatas omnes creaverit, ut ne potuerit quidem per summam ipsius majestatem et sanctimoniam [89]) creare, nisi quae ipso digna essent, optima quaeque et adia-

---

κ. ἐπάλληλον τῆς αἐννάου πηγῆς ἐκείνης φοράν. 631, 50. θεῷ ὅμοιον ἥλιος. cf. 632, 7. 633, 50. 634, 17. Hinc ὁ θεῖος λόγος ipse dr. ἥλιος. 633, 39. item ὁ ῥοῦς αὐγῆς. 52, 30. φέγγος ἀρετῆς. 443, 26. radius dominicus Arm. 2, 359. in.

[85]) 6, 25. — 277, 26. 496, 22. 619, 10. — 33, 28. 47, 33. — 67, 11. 414, 27.

[86]) 7, 47. ὁ μ. οὖν ἀσώματος κόσμος ἤδη πέρας εἶχεν, ἱδρυθεὶς ἐν τ. θείῳ λόγῳ· ὁ δὲ αἰσθητὸς πρὸς παράδειγμα τούτου ἐτελειουργεῖτο.

[87]) 34, 2. ἀποδεῖ τὰ μιμήματα τῶν ἀρχετύπων· τὰ δ' ἀπὸ τ. μιμημάτων γραφόμενα κ. πλαττόμενα πολὺ μᾶλλον, ἅτε μακρὰν ἀφεστῶτα τ. ἀρχῆς. παραπλήσιον δὲ πάθος καὶ ἡ μαγνῆτις ἐπιδείκνυται λίθος. τῶν γὰρ σιδηρῶν δακτυλίων — ἀεὶ οἱ πόῤῥω τ. ἀρχῆς ἀπηρτημένοι χαλῶνται, διὰ τὸ τ. ὁλκὴν ἀνεῖσθαι, μήκεθ' ὁμοίως σφίγγειν δυναμένων.

[88]) 33, 44. ἐφ' ὅσον δὲ κρείττων ὁ ποιῶν, ἐπὶ τοσοῦτο καὶ τὸ γενόμενον ἄμεινον.

[89]) Deo enim indignum, quidquid malo, sive peccatum illud sit, sive poena, materiae, affectui, mutationi, morti simile aut affine est. Itaque bona Deus ipse dispensat, mala per ministros aut infligit, aut avertit, regum more orientalium, qui perinde facere amant; ac si qua sunt mala naturalia, eorum vel ministri Dei auctores sunt, vel continuatus a Deo causarum nexus naturalium: 148, 28. θεὸν ἄνδρα οὐ παρθένου· τρεπτὴ γ. ἥδε κ. θνητή· ἀλλὰ παρθενίας i. e. ἰδέας. 214, 44. οὐχ, ὡς ἔνιοι τ. ἀσεβῶν, τ. θεὸν αἴτιον κακῶν φησι Μωϋσῆς. 319, 45. εἰσί τινες οἱ τὸ εὐσεβὲς ἐν τῷ πάντα φάσκειν ὑπὸ θεοῦ γενέσθαι, τά τε καλὰ κ. τὰ ἐναντία, περιγράφοντες· πρὸς οὓς ἂν λέγοιμεν ὅτι —. Ἔδει γὰρ μὴ φύραι κ. συγχέαι· οὐ πάντων ἀθρόως ἀποφήναντας αἴτιον, ἀλλὰ μετὰ διαστολῆς μόνων ὁμολογῆσαι τ. ἀγαθῶν. 431, 36. Βασιλεῖ δὲ ταῖς ἑαυτοῦ δυνάμεσιν ἐμπρεπὲς ὁμιλεῖν τε κ. χρῆσθαι πρὸς τὰς τ. τοιούτων πραγμάτων ὑπηρεσίας, οἷσπερ ἁρμόττει μὴ ὑπὸ μόνου πήγνυσθαι θεοῦ. cf. v. 42. 432, 43. ἵνα μηδενὸς τῶν εἰς φθορὰν τεινόντων ἡ σωτήριος αὐτοῦ κατάρχῃ

phora, ut in quae vel mera virtus, nullo admixto vitio, caderet, vel virtutis vitiique omnino nihil,[90]) cetera omnia per genios ex ipso prognatos,[91]) qui quasi quidam satellites a regis latere non discedunt,[92]) in vitam vocavit. Nam

---

φύσις. 556, 1. ἀπρεπὲς θεῷ τὸ κολάζειν ἅτε πρώτῳ κ. ἀρίστῳ νομοθέτῃ, κολάζει δὲ ὑπηρετούντων ἑτέρων, οὐ δι' ἑαυτοῦ. 557, 12. ἡ κακοῦ φύσις μακρὰν ἀπελήλαται χοροῦ θείου, ὁπότε καὶ τὸ μιμηλάζον ἀγαθὸν κακῷ ἡ τιμωρίᾳ, δι' ἄλλων βεβαιοῦται. 2, 22, 5. 10. τοῦτό μοι δοκοῦσι καὶ τ. βασιλέων οἱ μιμούμενοι τ. θείαν φύσιν πράττειν, τὰς μ. χάριτας δι' ἑαυτῶν προτείνοντες, τὰς δὲ τιμωρίας δι' ἑτέρων βεβαιοῦντες. 556, 12. τὰ πρεσβύτερα ἀγαθὰ, οἷς ἡ ψυχὴ τρέφεται, ἀνέθηκε θεῷ (Gen. 48, 15.), τὰ δὲ νεώτερα, ὅσα ἐκ φυγῆς ἁμαρτημάτων περιγίγνεται, θεράποντι θεοῦ. 2, 261, 45. ἐξ ἐκείνης (τ. ἀμορφίας) πάντ' ἐγέννησεν ὁ θεὸς, οὐκ ἐφαπτόμενος αὐτός· οὐ γ. ἦν θέμις ἀπείρου κ. πεφυρμένης ὕλης ψαύειν τ. ἴδμονα κ. μακάριον. 2, 472, 27. 2, 625, 11. Gen. 1, 27. θνητὸν οὐδὲν ἀπεικονισθῆναι πρὸς τ. ἀνωτάτω κ. τ. ὅλων πατέρα ἠδύνατο, ἀλλὰ πρὸς τ. δεύτερον θεὸν, ὅς ἐστιν ἐκείνου λόγος. 2, 645, 18. τῶν ἑρπετῶν τὰ ἰοβόλα γέγονεν οὐ κατὰ πρόνοιαν, ἀλλὰ κατ' ἐπακολούθησιν. Arm. 1, 91, 22.

90) 17, 1—8. mera virtus in astra cadit, quippe ζῶα νοερά· μᾶλλον δὲ νοῦς αὐτῶν ἕκαστος ὅλος δι' ὅλων σπουδαῖος κ. παντὸς ἀνεπίδεκτος κακοῦ; nihil virtutis vitiique cadit in plantas et bruta animalia.

91) Appellat eos δυνάμεις. 556, 21. ἀσωμάτους δυνάμεις, ἰδέας. 2, 261, 47. 337, 2. σπέρματα κ. ῥίζας καθεθεῖσας ὑπὸ τ. θεοῦ. 81, 1. 464, 43. χάριτας. ἀγγέλους. 432, 41. λόγους. 463, 21. 7, 37. πάντα ἰδέαι κ. μέτρα κ. τύποι κ. σφραγῖδες, εἰς γένεσιν ἄλλων ἀσώματα σωμάτων. 2, 219, 6. ὀνομάζουσι δ' αὐτὰς (τ. δυνάμεις) οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τινες τῶν παρ' ὑμῖν ἰδέας, ἐπειδὴ ἕκαστον τῶν ὄντων ἰδιοποιοῦσι —. Μήτ' οὖν ἐμὲ, μήτε τινὰ τ. ἐμῶν δυνάμεων κατὰ τ. οὐσίαν ἐλπίσῃς ποτὲ δυνήσεσθαι καταλαβεῖν· τῶν δ' ἐφικτῶν ἑτοίμως κ. προθύμως μεταδίδωμι. ταῦτα δέ ἐστιν ἐπὶ τὴν τ. κόσμον κ. τῶν ἐν αὐτῷ καλέσαι θέαν. Complures autem Deum hominis condendi socios et adjutores adscivisse, colligitur ex eo, quod Gen. 1, 26. plurali numero loquens inducatur: ποιήσωμεν. 16, 39. 44. 17, 24. 556, 20. 34. Hinc διαλέγεσθαι ὁ θεὸς τ. ἑαυτοῦ σοφίᾳ, 48, 10. τ. ἑαυτοῦ δυνάμεσι dr. 556, 20. Arm. 2, 36.

92) δορυφόρος, δορυφορέω solemnia nostro sunt hoc in genere vocabula, a Platonis fonte derivata, quae mox proprie v. c. de Flacco, Aegypti proconsule 2, 522, 43., mox metaphorice v. c. de mente humana, instrumentis sensuum cincta 581, 47., in primis quidem de superioribus duabus Dei virtutibus dr. 462, 42. Αἵδ' εἰσὶν αἱ τοῦ βασιλεύειν ἀξίου νοῦ δορυφόροι δυνάμεις, ἃς συνέρχεσθαι τῷ βασιλεῖ, παραπεμπούσας αὐτὸν, θέμις. 2, 19, 8. δορυφορούμενος ὁ μέσος θεὸς — ὑφ' ἑκατέρας τῶν δυνάμεων —. Arm. 2, 465. Corruptio ac percussio fit per alios quosdam, tanquam satellites, non autem per eundem primum regem.

sicut Deus rerum omnium velut in unum collectam summam quandam continet, ita verbum Dei, quae Deo inferiora sunt dignitate,[93]) omnia sinu suo complectitur,[94]) et quemadmodum ex Deo verbum sive sapientia effluxit, ita ex eodem verbo, tanquam fonte disruptae scaturiunt duae virtutes,[95]) altera creativa, secundum quam disposuit omnia et ornavit artifex, qui idem Deus simpliciter dicitur, regia altera, secundum quam gubernat rerum universitatem, qui Dominus fere appellari solet,[96]) unde tertio loco germinavit propitia virtus seu benefica, quarto ea, quae, quid faciendum sit, jubet, quinto ea, quae vetat, sexto

---

93) 570, 37. *Αὐτάρκες ἐστὶ σοφῷ τὰ ἀκόλουθα κ. ὅσα μετὰ τ. θεὸν γνῶναι· τὴν δὲ ἡγεμονικὴν οὐσίαν ὁ βουλόμενος καταθεάσασθαι, τῷ περιαυγεῖ τ. ἀκτίνων, πρὶν ἰδεῖν, πηρὸς ἔσται.* cf. 284, 27.

94) 82, 16. *τὸ γενικώτατόν ἐστιν ὁ θεὸς κ. δεύτερος ὁ θεοῦ λόγος.* cf. 425, 26. *ἐγκεκόλπισται τὰ ὅλα.* 561, 18. *ὁ ὑπεράνω τούτων (τ. θεοῦ δυνάμεων) λόγος θεῖος — αὐτὸς εἰκὼν ὑπάρχων θεοῦ, τῶν νοητῶν ἁπαξαπάντων ὁ πρεσβύτατος, ὁ ἐγγυτάτω, μηδενὸς ὄντος μεθορίου διαστήματος, τοῦ μόνου ὅ ἐστιν ἀψευδῶς ἀφιδρυμένος.* 630, 10. idem vocatur *τόπος ὃν ἐκπεπλήρωκεν ὅλον δι' ὅλων ἀσωμάτοις δυνάμεσιν ὁ θεός.*

95) Arm. 2, 515. Primus est ille, qui major (*πρεσβύτερος*) est etiam uno vel unico et principio. Deinde Entis Verbum, seminativa entium vere essentia. Ex Ente vero Verbo, tanquam ex fonte, disruptae scaturiunt ambae virtutes. Una est creativa cet. 560, 13. ad Num. 35, 13. de Levitarum sex urbibus, quae jus asyli habebant: *ἡ μ. πρεσβυτάτη κ. ὀχυρωτάτη κ. ἀρίστη μητρόπολις, οὐκ αὐτὸ μόνον πόλις, ὁ θεῖός ἐστι λόγος, ἐφ' ὃν πρῶτον καταφεύγειν ὠφελιμώτατον. Αἱ δ' ἄλλαι πέντε ὡς ἂν ἀποικίαι,* (Sephirae) *δυνάμεις εἰσὶ τοῦ λέγοντος, ὧν ἄρχει ἡ ποιητική, καθ' ἣν ὁ ποιῶν λόγῳ τ. κόσμον ἐδημιούργησε· δευτέρα δ' ἡ βασιλική, καθ' ἣν ὁ πεποιηκὼς ἄρχει τοῦ γενομένου· τρίτη δ' ἡ ἵλεως, δι' ἧς ὁ τεχνίτης οἰκτείρει κ. ἐλεεῖ τὸ ἴδιον ἔργον· τετάρτη δ' ἡ νομοθετικὴ μοῖρα, δι' ἧς ἃ μὴ χρὴ γίνεσθαι, ἀπαγορεύει;* quae quum sit natura duplex, *ἡ προστακτικὴ τῶν ποιητέων, ἡ ἀπαγορευτικὴ τῶν μὴ ποιητέων.* 561, 39. quinta hinc restituenda est.

96) *θεὸς — κύριος.* 101, 27. 31. 645, 10. 18. 2, 22, 17. 2, 150, 22. Arm. 2, 211. 216. 242. 243. 250. 260. 289. 312. Caeterum harum Dei virtutum in templo Hierosolymitano symbola erant haec: 561, 11. *προστάξεως μ. κ. ἀπαγορεύσεως οἱ ἐν τῇ κιβωτῷ νόμοι· τῆς δ' ἵλεω δυνάμεως* (561, 2. 2, 164, 1.) *τὸ ἐπίθεμα τῆς κιβωτοῦ· καλεῖ δ' αὐτὸ ἱλαστήριον· ποιητικῆς δὲ κ. βασιλικῆς τὰ ὑπόπτερα κ. ἐφιδρυμένα Χερουβίμ· ὁ δ' ὑπεράνω τούτων λόγος θεῖος εἰς ὁρατὴν οὐκ ἦλθεν ἰδέαν, ἅτε μηδενὶ τῶν κατ' αἴσθησιν ἐμφερὴς ὤν —.* v. 21. ad Exod. 25, 22. *ἡνίοχον μ. εἶναι τῶν δυνάμεων τ. λόγου, ἔποχον δὲ τὸν λαλοῦντα, ἐπικελευόμενον τῷ ἡνιόχῳ τὰ πρὸς ὀρθὴν τοῦ παντὸς ἡνιόχησιν.* Arm. 2, 40. ad Gen. 3, 24: Cherubim

sive sapientia, sive mundus ipse intelligentia sola concipiendus,[97]) ita, ut, si quis superiores ac principes Dei virtutes dinumeret, ternarius numerus exeat,[98]) si reliquas, quae inde manarunt, addat, septenarius,[99]) si denique earum, quae vulgo feruntur, nomina omnia comprehendat, denarius,[100]) quo fit, ut Deus

---

designant duas priores, quae apud divinitatem sunt, virtutes, creativam scil. et regiam, quarum una nomen gerit Dei, et altera Domini. 616. in. ad Jes. 6, 2. Cherubim exponitur typus vel incendium, nomina directe virtutibus apta; formae enim et typi sunt, quibus creator mundum figuravit — incendium vero propterea, quia consumunt privationem ab ordine sive informitatem materiae.

97) Arm. 2, 515. ultimo loco ponit arcam. Arca autem est, inquit, intelligibilis mundi symbolum et habet omnia, collocata sede in adyto sanctorum: symbolice, inquam, arca incorporeum mundum et legem, quam nuncupavit testimonium —. Excellit tamen eo, quod in medio est, Divinum Verbum, Verbum autem superat Qui dicit.

98) Duabus enim superioribus Dei virtutibus, Deo et Domino, quae αἱ ἀνωτάτω αἱ δύο πρῶται δυνάμεις audiunt, 173, 16. 406, 21. 28. si quis adnumeret copulam, qua utraque conjuncta tenetur, sive Verbum divinum, sive Deum ipsum, existit sanctissima quaedam trias. 2, 19, 1. 8. 24. cf. 2, 9, 25. 40.

99) Arm. 2, 516. Quibus dinumeratis septenarius completur numerus: mundus videlicet intellectualis, et virtutes, quatenus cognatae sunt, percussiva et benefica; atque duae aliae his anteriores, creativa et regia, cognationem habente majorem creativa et gente singulisque: atque Verbum; septimus autem Qui dicit. Quod si desuperius inchoabis, primo Dicens; et secundo Verbum; tertio virtus creativa; quarto principativa; deinde sub creativa quinto benefica, et sub regia sexto percussiva; septimus autem est mundus ex speciebus constans. cf. 582, 46.

100) 692, 25. πολυώνυμοι αἱ τ. ὄντος δυνάμεις et 430, 42. πλῆθος. 431, 13. ἀμυθήτους. Non mirum igitur, de nominibus virtutum divinarum varias fuisse inter philosophos Judaeorum sententias; sed omnino in his latere aliquam, etsi subobscuram, decem sephirarum, quo quidem nomine philosophia Cabbalistica virtutes Dei usurpare solebat, significationem, cum illa docent, quae de ternario et septenario numero dicta sunt, tum vero egregiae laudes arguunt, quibus decas a nostro extollitur. 536, 30. πανταχοῦ δεκάδι καὶ πρὸς ἔπαινον κ. πρ. ψόγον κ. π. τιμὴν κ. π. κόλασιν καταχρῆσθαι δικαιῶν. Itaque decas dicitur 10, 27. ἡ παντέλεια. 532, 7. 536, 7. Arm. 2, 185. 189. ἀριθμὸς τέλειος., numerus perfectissimus. Arm. 2, 330. 331. propria divinis mysteriis. Arm. 2, 52. ab unitate secunda. 207. sancti symbolum. 331. sancta, quae, nona creationi relicta, Dei verbo competat, harmoniae rerum universitatis symbolum. 390. sanctum principium. 534, 25. νοητοῦ κ. θείου σύμβολον. 535, 8. τὸ δικαιοσύνης μνημεῖον. v. 21. παιδεία ὀρθή. 534, 10. 19. 22. 28. 36. θεὸς δέκατος κ. μόνος κ. αἰώνιος. 535, 14. δεκάδαρχος i. e. ὁ θεῖος λόγος.

resque divinae cum singulis his numeris affinitate quadam et cognatione conjunctae teneantur.[101]) Et hae quidem sunt Dei virtutes, quarum in condendo mundo, in primis homine, cujus sola mens divina Deo debetur, corpus mortale Dei virtutibus, opera et ministerio usus est,[102]) quarum quum aliae aliis majores sint, alia aliis opera tribuuntur,[103]) quanquam illud omnium commune est, ut non sui juris sint, sed a Deo, velut fonte ac principio, exeant atque procedant.[104])

Hoc fere modo terra et sublunari toto orbe ex quatuor elementis, coelo ex aethere, quinto elemento et purissima omnium substantia conflato, mundus

---

101) 24, 15. ἐν τοῖς νοητοῖς τὸ ἀκίνητον κ. ἀπαθὲς ἐπιδείκνυται ἑβδομάς.

102) Hominem Deus, quatenus ille quatuor elementorum alumnus, (σύγκριτον et σύγκριμα noster appellat. 35, 16. 556, 44. — 48, 34. 66, 16. 125, 34. 207, 32. 271, 29. 570, 29. opp. ἁπλῆ φύσις, μονάς) mortalis, peccatoque obnoxius est, per virtutes suas formavit et finxit. 556, 22. 29. 39. Hinc illa distinctio inter οὐράνιον ἄνθρωπον et γήινον, quorum ille κατ' εἰκόνα τετύπωται θεοῦ, hic autem dr. πλάσμα, ἀλλ' οὐ γέννημα εἶναι τ. τεχνίτου. 49, 32. sq. hinc item illud 583, 7. φαύλου ψυχὴν οὐ διέπλασεν· ἐχθρὸν γὰρ θεῷ κακία· τὴν δὲ μέσην (neque bonam, neque malam) οὐ δι' ἑαυτοῦ μόνον —· ἐπειδὴ κηροῦ τρόπον ἔμελλεν αὐτὴ δέξασθαι καλοῦ τε κ. αἰσχροῦ διαφοράν.

103) Verbum Dei aut ipse Deus agmen ducit; excipit ποιητικὴ s. ἀγαθότης s. θεός, quam sequitur ἀρχική, quae et βασιλικὴ et θεὸς audit, et sic deinceps. Itaque rerum creatio mox ipsi Deo, quatenus ille virtutum suarum creator est, 337, 1. ὅτι τὰ σπέρματα καὶ τ. ῥίζας ἁπάντων καθεὶς ὁ θεὸς αἴτιός ἐστι καὶ τοῦ τὸ μέγιστον ἀναβλαστῆσαι φυτόν, τόνδε τ. κόσμον; mox λόγῳ θείῳ tribuitur v. s. h. v. p. 55. cll. 4, 43. 48.; mox Deo et σοφίᾳ, 202, 1. πατέρα μ. τὸν γεννήσαντα κόσμον· μητέρα δὲ τ. σοφίαν, δι' ἧς ἀπετελέσθη τὸ πᾶν, 361, 40. τὸν τόδε τὸ πᾶν ἐργασάμενον δημιουργὸν ὁμοῦ κ. πατέρα εἶναι τοῦ γεγονότος· μητέρα δὲ τὴν τοῦ πεποιηκότος ἐπιστήμην, ᾗ συνὼν ὁ θεός, οὐχ ὡς ἄνθρωπος, ἔσπειρε γένεσιν; mox soli sapientiae, 561, 12. ὁ θείᾳ σοφίᾳ δημιουργηθεὶς κόσμος; mox ἀγαθότητι, 425, 25. τούτου δύναμις, ᾗ ἔθηκε κ. διετάξατο τὰ πάντα, κέκληται μ. ἐτύμως θεός, ἐγκεκόλπισται δὲ τὰ ὅλα κ. διὰ τῶν τ. παντὸς μερῶν διελήλυθε. cf. 560, 36. 583, 1.; mox Dei virtutibus in universum, 337, 21. τὸ ἀγίασμα (τ. κόσμον) — ἑτοιμάσθαι ὑπὸ χειρῶν θεοῦ, τ. κοσμοποιῶν αὐτοῦ δυνάμεων; mox illa inter Deum ejusque virtutes ita partitur, ut mundus non corporeus nec adspectabilis ad Deum auctorem referatur, coelum ad creativam Dei virtutem, orbis terrarum et lunae ad regiam. Arm. 2, 250—251. 641, 19. τ. σεληνιακὴν σφαῖραν ἐσχάτην μ. τῶν κατ' οὐρανὸν κύκλων, πρώτην δὲ τῶν παρ' ἡμᾶς. 642, 34. σελήνη πίλημα μ. ἀκράτου αἰθέρος οὐκ ἔστιν, ὡς ἕκαστος τ. ἄλλων ἀστέρων, κρᾶμα δὲ ἔκ τε αἰθερώδους οὐσίας κ. ἀερώδους.

104) 10, 20. δυνάμεις—οὐκ αὐτοκρατεῖς τῶν κατ' οὐρανὸν ἐκγόνων. 431, 43. τ. ὑπηκόοις δυνά-

esse coepit Deorum immortalium, angelorum, animalium omnis generis domicilium ipsumque ratione et sapientia praeditum animal, dignum illud, quod, sicut homo mundus minutus dici solet, ita mundus homo majoris formae appelletur.[105]

Neque vero Deus opus ipse suum deseruit, sed tanquam pater paterno animo[106] condito mundo partibusque mundi singulis[107] usque adest providentia sua praesentissima. Mutua enim est et perpetua Dei cum virtutibus suis necessitudo, in efficacitatis quadam vicissitudine posita, quum illae, utpote praepositi mundo custodes coelum inter terramque semper ultro citroque commeent,[108] ipse autem Deus nullo tempore desinat esse eorum fons, radix, fundamentum

---

μεσίν ἐστιν ἃ διαπλάττειν ἐφῆκεν οὐδὲ ταύταις εἰςάπαν αὐτοκράτορα δοὺς τοῦ τελεσιουργεῖν ἐπιστήμην, ἵνα μή τι πλημμεληθείη τῶν ἀφικνουμένων εἰς γένεσιν. cf. 432, 42. 582, 38. 46. virtutes divinas esse secundum quid, non sui juris, sed pendere a Deo.

105) 20, 1. βραχὺν οὐρανὸν (τ. ἄνθρωπον εἶναι) πολλὰς ἐν αὐτῷ φύσεις ἀστεροειδεῖς ἀγαλματοφοροῦντα τέχναις καί τισιν ἐπιστήμαις καὶ τοῖς καθ' ἑκάστην ἀρετὴν ἀοιδίμοις θεωρήμασιν. 334, 3. βρ. κόσμον. — 471, 20. τὸν μέγιστον κ. τελειότατον ἄνθρωπον, τόνδε τ. κόσμον. 414, 26. 494, 48. 641, 22. ὁ ἀὴρ ἐστι ψυχῶν ἀσωμάτων οἶκος, ἐπειδὴ πάντα τῷ ποιητῇ τὰ τ. κόσμου μέρη καλὸν ἔδοξεν εἶναι ζώων ἀναπλῆσαι. cf. v. 41. 642, 12. de angelis.

106) loc. class. 41, 44. ἐπιμελεῖσθαι ἀεὶ τὸ πεποιηκὸς τοῦ γεγεννημένου, φύσεως νόμοις κ. θεσμοῖς ἀναγκαῖον, καθὼς καὶ γονεῖς τέκνων προμηθοῦνται.

107) 2, 331, 17. ὡς ὁ γεννήσας πατὴρ νόμῳ φύσεως ἐπιμελεῖται τ. γενομένου, προνοούμενος καὶ τοῦ ὅλου καὶ τῶν μερῶν. 2, 12, 7. ἐπιμέλειαν κ. προστασίαν αὐτοῦ κ. τῶν ἐν αὐτῷ μερῶν, ὅσα θείας ἐπάξια φροντίδος, ποιούμενον i. e. quatenus Deo dignum est, ipsum potius ea curare, quam ministrorum ope administrare.

108) 642, 16. ad Gen. 28, 12. ἀνερχομένους αὐτοὺς (τ. ἀγγέλους. v. 6.) κ. κατιόντας εἰςήγαγεν, οὐκ ἐπειδὴ τ. μηνυσόντων ὁ πάντα ἐφθακὼς εἰδέναι θεὸς δεῖται, ἀλλ' ὅτι τοῖς ἐπικήροις ἡμῖν συνέφερε, μεσίταις κ. διαιτηταῖς λόγοις χρῆσθαι, διὰ τὸ τεθηπέναι κ. πεφρικέναι τ. παμπρύτανιν κ. τὸ μέγιστον ἀρχῆς αὐτοῦ κράτος. cf. v. 15. 45. 643, 1. sq. 678, 14. Arm. 1, 42, 15. praepositi mundo custodes illum derelinquunt prehensum a condigno judicio. Arm. 2, 512. 513. ad Exod. 25, 18. 19. Terminos totius coeli mundique duabus ac superioribus custodiis muniri (Cherubim). cf. 619. 2, 213, 7. 431, 14. sunt δυνάμεις ἀρωγοὶ κ. σωτήριοι τοῦ γενομένου πᾶσαι. 2, 213, 11. ἑνὸς τοῦ πάντων πατέρος ὕπαρχοι. 642, 10. μεγάλου βασιλέως ὀφθαλμοὶ κ. ὦτα. 2, 656, med. αἱ τ. θεοῦ πᾶσαι δυνάμεις πτεροφυοῦσι τῆς ἄνω πρὸς τ. πατέρα ὁδοῦ γλιχόμεναί τε κ. ἐφιέμεναι. Arm. 2, 615. alatae erant virtutes, quae alatis curribus (πτηνὸν ἅρμα Platonis) super uni-

vel quocunque alio nomine appellare libet.[109]) Ut autem Dei per illas essentia, radiorum more solarium[110]) aut cogitationum instar mentis humanae[111]) usque ad extremas mundi oras agendo extenditur,[112]) ita in primis principium ac finis divinarum virtutum omnium, ratio Dei et sapientia,[113]) per totum mundi corpus artusque ejus singulos diffusa, mens animusque mundi est, quae, dum universam rerum compagem firmissimo harmoniae vinculo ligatam copulatamque continet, insitaque ipsi et inclusa sapientiae et virtutis semina in humano genere alit, fovet, confirmat et ad maturitatem perducit, denique varias variae fortunae vices aequitatis et justitiae aeterna lege moderatur, cura tam provida rerum universitatem regit,[114]) ut, summus rerum arbiter cum naturae, tum vitae, sic-

---

versum mundum solitae sunt sedere. 547. quod supra vagatur semper, alis est praeditum. 285. 432. 513. 530. 547. 618. 284, 24. ὁ θεὸς τ. δυνάμεσι πρὸς μ. ἑαυτὸν ἀκράτοις χρῆται, κεκραμέναις δὲ πρὸς γένεσιν· τὰς γὰρ ἀμιγεῖς θνητὴν ἀμήχανον φύσιν χωρῆσαι.

[109]) 148, 8. ὅτι ὁ θεὸς οἶκός ἐστιν, ἀσωμάτων ἰδεῶν ἀσώματος χώρα· κ. τ. συμπάντων πατὴρ ἅτε γεγεννηκὼς αὐτά· κ. σοφίας ἀνὴρ, σπέρμα τ. θνητῷ γένει καταβαλλόμενος εἰς ἀγαθὴν κ. παρθένον γῆν. v. 29. ἀνὴρ παρθενίας, τῆς ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ κ. ὡςαύτως ἐχούσης ἰδέας.

[110]) 284, 32. αἱ ἀγέννητοι δυνάμεις ἐκεῖναι περὶ αὐτὸν οὖσαι λαμπρότατον φῶς ἀπαστράπτουσιν. 579, 15. πηγὴ τ. καθαρωτάτης αὐγῆς θεός ἐστι· ὥσθ' ὅταν ἐπιφαίνηται ψυχῇ, τ. ἀσκίους κ. περιφανεστάτας ἀκτῖνας ἀνίσχει. 570, 38. 638, 15. ὅταν μ. εὐφορῇ (ἡ ψυχὴ) κ. εἰς ὕψος αἴρηται, ταῖς ἀρχετύποις κ. ἀσωμάτοις ἀκτῖσι τ. λογικῆς πηγῆς τ. τελεσφόρου θεοῦ περιλάμπεται. — v. 3. τὸ ἱερὸν φέγγος ὁ θεὸς ἀκτινοβολεῖ. 2, 12, 48. οὐ γ. ἂν ἐχώρησε τὰς ἀπὸ τ. ὄντος χεομένας αὐγάς. 2, 482, 11. σπείρει εἰς ψυχὴν ἀκτῖνας νοητὰς ὁ πατήρ. Arm. 2, 119. 238. 241. 259. 359. 394. 488. 506. 613.

[111]) 632, 36. τὴν Ὦν, τ. νοῦν, ἣν ἡλίου πόλιν ὠνόμασαν· ἐπειδὴ καθάπερ ἥλιος τ. παντὸς ἡμῶν ὄγκου τ. ἡγεμονίαν ἀνῆπται κ. τ. αὐτοῦ δυνάμεις, ὥςπερ ἀκτῖνας εἰς ὅλον τείνει. 73, 26. — item de oculorum acie. 2, 10, 6. τὸ τ. ψυχῆς τείνας ὄμμα. 2, 204, 35.

[112]) 229, 6. διὰ δυνάμεως ἄχρι περάτων τείνας ἕκαστον ἑκάστῳ κατὰ τ. ἁρμονίας λόγους συνύφηνεν. 582, 44. τ. δυνάμεων, ἃς ἔτεινεν εἰς γένεσιν ἐπ' εὐεργεσίᾳ τοῦ συσταθέντος.

[113]) Arm. 2, 293. diligentes Dei irrigui ex fontibus perennibus, quos in unum reduxit locum verbum divinum. cf. supra n. 97.

[114]) vid. s. v. λόγος.

ut scenas omnes, ita postscenia nutu suo perinde gubernare existimandus sit, ac nervis alienis mobile lignum ducitur.[115])

Scilicet rationis divinae in res creatas moderatio tantum abest, ut a vitiosa libidine pendeat aut ad metum incutiendum imperiique vim ostentandam composita sit, ut eadem et justa ac legitima sit, et omnibus ac singulis salutaris,[116]) quippe quae eo spectat, ut, quaecunque inferiorem locum sortita et a Deo aliena Deum sitiunt, ea, humo levata, sublime ferantur et in pristinae patriae coelestes oras restituantur.[117])

Nam quum, quae lunaris cursus circulo comprehenduntur, universa, quippe tumultus ac perturbationis plena, naturae necessitati generandique legi

---

115) Mens animusque rerum universitatis, Deus, velut aliquis θαυματοποιός sicut mens sapientis corpori et affectibus itemque motus et affectus animi improborum mentibus imperitant, ita ille mundum ejusque partes dicitur νευροσπαστεῖν, solemni Stoicis vocabulo, de cujus vi et potestate accurate exposuerunt *Gataker* ad Antonin. 2, 3. 6, 16. *Ast* ad Plat. Legg. 1, 644, d. e. p. 75. 76. *Heindorf* ad Horat. Sat. 2, 7, 82. 553, 4. τίς ὁ τὰ θαύματα κινῶν κ. νευροσπαστῶν ἀόρατος ἀοράτως· εἴτε ὁ ἐν σοι νοῦς εἴτε ὁ τῶν συμπάντων. 28, 46. αἱ πέντε αἰσθήσεις κ. τὸ φωνητήριον ὄργανον καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ γόνιμον. ἃ δὴ πάντα, καθάπερ ἐν τοῖς θαύμασιν, ὑπὸ τ. ἡγεμονικοῦ νευροσπαστούμενα τότε μ. ἠρεμεῖ, τότε δὲ κινεῖται, τὰς ἁρμοττούσας σχέσεις κ. κινήσεις ἕκαστον. 2, 667, 23. 162, 27. ὄργανα ἡμεῖς, δι' ὧν αἱ κατὰ μέρος ἐνέργειαι, ἐπιτεινόμενα καὶ ἀνιέμενα· τεχνίτης δὲ ὁ τ. πλῆξιν ἐργαζόμενος τῶν σώματός τε κ. ψυχῆς δυνάμεων ὑφ' οὗ πάντα κινεῖται.

116) 2, 188, 45. μοναρχεῖται ὁ κόσμος. 679, 19. ἀρχὴν δ' εἶναι σωτήριον καὶ μάλισθ' ᾗ νόμος κ. δίκη τετίμηνται· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ σὺν λόγῳ. 10, 22. ἄγει ὁ θεὸς ᾗ ἂν ἐθέλῃ κατὰ νόμον κ. δίκην ἕκαστα. de col. par. p. 14. φύσει — τὰ θεῖα κ. τὰ ἀνθρώπινα σὺν δίκῃ πρυτανεύεται. 419, 29. ἐπιβέβηκεν ὁ κυβερνήτης θεὸς τ. ὅλων οἰακονομῶν κ. πηδαλιουχῶν σωτηρίως τὰ σύμπαντα. 2, 12, 5. 2, 190, 28. Arm. 2, 617. Quippe σωτήριος αὐτοῦ φύσις. 432, 43. et solemnis Dei appellatio σωτήρ. 93, 6. 481, 33. 570, 13. 2, 69, 10. 2, 242, 44. 2, 249, 44. 47. 2, 253, 32. 2, 296, 47. Arm. 2, 94. 316. 345. 446. 455. 469. 505. 607.

117) 626, 15. 21. ad Gen. 29, 35. 26, 32. πᾶσαν τ. γένεσιν ἐξ αὐτῆς ξηράν τε κ. στεῖραν. διὸ πάντα διψῆν θεοῦ, παρ' οὗ καὶ αἱ γενέσεις καὶ αἱ τροφαὶ τοῖς γεγονόσιν ἄρδονται. Arm. 2, 528. „Quae sub luna sunt, inferiorem partem sortita, rursus assumuntur sursum, elevata fundataque super divinum verbum erectum." Itaque ut peccatum turbat harmoniam non solum generis humani, sed etiam coeli terraeque 2, 142, 36., ita sapientiae inter homines incrementa ad rerum naturam in meliorem statum restituendam, πρὸς τὴν τῶν ἐνταῦθα βελτίωσιν. 2, 257, 15. 2, 448, 41—47: quippe ἁρμονίας κ. ἑνώσεως αἴτιος ἀρετή. 338, 37.

subdita, denique morti obnoxia, si cum Dei natura comparentur, deteriori utantur conditione,[118]) tum in primis vita hominum, indigna iis laudibus, quibus in vulgus vanae judicio opinionis ornari solet,[119]) censenda est. Multa quidem illa habet prae ceteris animalibus praeclara et insignia ornamenta. Etenim coelesti stirpe creatus homo mente praeditus est, ex divina mente decerpta ac delibata, Dei illa imagine,[120]) Dei cognoscendi cupida[121]) liberique arbitrii facultate instructa,[122]) quae, ut ad res divinas contemplandas evolet, spatio temporis nullo indigeat;[123]) est idem Dei in terrarum orbe vicarius imperiumque in res creatas exercet;[124]) est denique ad id natus itaque factus, ut in partem

---

[118]) 692, 14. *θεὸς μόνος ἡ ἀψευδεστάτη κ. πρὸς ἀλήθειάν ἐστιν εἰρήνη, ἡ δὲ γεννητὴ κ. φθαρτὴ οὐσία συνεχὴς πόλεμος. Καὶ γὰρ ὁ μ. θεὸς ἑκούσιον, ἀνάγκη δὲ ἡ οὐσία.*

[119]) 257, 38. *τραγῳδίαν τὸν βίον ἐρώτων κ. τύφων νομίζειν.* alias *ἐπιτραγῳδεῖν τ. βίον.* notat *τρόπον τὸν δοξομανῆ κ. φιλότυφον.* 671, 51.

[120]) 16, 4. *πρὸς ἕνα τὸν τ. ὅλων ἐκεῖνον (νοῦν), ὡς ἂν ἀρχέτυπον, ὁ ἐν ἑκάστῳ τῶν κατὰ μέρος ἀπεικονίσθη, τρόπον τινὰ θεὸς ὢν τοῦ φέροντος κ. ἀγαλματοφοροῦντος αὐτόν.*

[121]) 2, 607, 37. 48. *ἡ πρὸς τὸ ὂν διανοίας ὁλκή.*

[122]) 2, 607, 14. *Μόνην αὐτὴν (τ. ἡμετέραν διάνοιαν) ὁ γεννήσας πατὴρ ἐλευθερίας ἠξίωσε καὶ τὰ τ. ἀνάγκης ἀνεὶς δεσμὰ, ἄφετον εἴασε· δωρησάμενος αὐτῇ τοῦ πρεπωδεστάτου κ. οἰκείου κτήματος αὐτῶν, τοῦ ἑκουσίου μοῖραν, ἣν ἠδύνατο δέξασθαι.* — v. 22. *ὁ ἄνθρωπος ἐθελούργου κ. αὐτοκελεύστου γνώμης λαχὼν κ. προαιρετικαῖς χρώμενος τ. ἐνεργείαις, εἰκότως ψόγον μ. ἔσχεν ἐφ' οἷς ἐκ προνοίας ἀδικεῖ, ἔπαινον δὲ ἐφ' οἷς ἑκὼν κατορθοῖ. Παρὰ γὰρ θεοῦ τ. ἑκούσιον κίνησιν εἰληφὼς κ. κατὰ τοῦτο ὁμοιωθεὶς αὐτῷ, χαλεπῆς κ. ἀργαλεωτάτης δεσποίνης, τ. ἀνάγκης, ἐλευθερωθεὶς, κατηγορίας δεόντως τυγχάνει, ὅτι τὸν ἐλευθερώσαντα οὐ περιέπει. τοιγάρτοι τὴν κατ' ἀπελευθέρων ἀχαρίστων ἀπαραίτητον δίκην ὀρθότατα ἀποτίσει.* 2, 142, 32. 672, 10. ad Gen. 37, 8. *ἢ ἀγνοεῖς, ὅτι οὐκ ἐσμὲν αὐτόνομοι, ἀλλ' ὑπ' ἀθανάτου βασιλέως, τ. μόνου θεοῦ βασιλευόμεθα; τί δὲ κυριεύσεις ἡμῶν; Μὴ γὰρ οὐ δεσποζόμεθα καὶ ἔχομέν τε κ. ἕξομεν εἰς τ. ἀεὶ χρόνον τὸν αὐτὸν κύριον; ᾧ δουλεύοντες οὕτω γεγήθαμεν, ὡς οὐδεὶς ἕτερος ἐπ' ἐλευθερίᾳ. Καὶ γάρ ἐστι τὸ δουλεύειν θεῷ πάντων ἄριστον, ὅσα ἐν γενέσει τετίμηται.*

[123]) 208, 40. *ὁ νοῦς, ἅτε πάντων ὠκυδρομώτατος καὶ τ. χρόνον — φθάνει κ. παραμείβεται κατὰ τ. ἀοράτους δυνάμεις ἀχρόνως τοῦτε παντὸς κ. μερῶν κ. τῶν τούτων αἰτίων ἐπιψαύων.*

[124]) 2, 144, 38. *γένος ἀνθρώπων τ. ἡγεμονίαν τῶν περιγείων ἁπαξαπάντων*

societatemque naturae divinae aeternaeque coelituum vitae venire possit. Sed ex quo, relicta coelesti patria,[125]) rerumque divinarum contemplatione beatissima, corporis carcere inclusa[126]) et cum septemplici parte non rationali[127]) copulata mens nostra peregre abest, vitamque degit non vitalem[128]) illam, sed voluptatis illecebris delinitam, vana opinione caecam, perturbatione plenam[129]) peccato-

---

ἔλαχεν, ἀντίμιμον γεγονὸς θεοῦ δυνάμεων, εἰκὼν τ. ἀοράτου φύσεως ἐμφανής, ἀΐδιου γεννητή. 21, 29. ὕπαρχος τ. πρώτου κ. μεγάλου βασιλέως.

125) Platonicum dogma de coelesti animorum patria, quo reditum ex hac vitae peregrinatione optimus quisque perpetuo meditetur, nostro perquam familiare est. 149, 47. ἦν ποτε χρόνος, ὅτε νοῦς οὐ διελέγετο αἰσθήσει οὐδ' εἶχεν αἴσθησιν. 150, 18. Βουληθεὶς οὖν ὁ θεὸς σωμάτων κατάληψιν αὐτῷ παρασχεῖν, ἐξεπλήρου τ. ὅλην ψυχήν, τὸ ἕτερον τῷ προειργασμένῳ τμῆμα συνυφαίνων — γυναῖκα — Εὔαν — αἴσθησιν. 416, 30. οἱ σοφοὶ πάντες παροικοῦντες· αἱ γ. τούτων ψυχαὶ στέλλονται ἀποικίαν τὴν ἐξ οὐρανοῦ. 37. Ἐπειδὰν οὖν ἐνδιατρίψασαι σώμασι τὰ αἰσθητὰ κ. θνητὰ δι' αὐτῶν πάντα κατίδωσιν, ἐπανέρχονται ἐκεῖσε πάλιν, ὅθεν ὡρμήθησαν τὸ πρῶτον, πατρίδα μ. τ. οὐράνιον χῶρον, ἐν ᾧ πολιτεύονται, ξένον δὲ τ. περίγειον, ἐν ᾧ παρῴκησαν νομίζοντες. 484, 30. ἀποδημίαν ὅλον τὸν μετὰ σώματος βίον, ὁπότε δὲ δύναιτο ψυχῇ μόνῃ ζῆν, ὡς ἐν πατρίδι καταμένειν. 512, 33. 41. ἄνωθεν ἀπ' οὐρανοῦ καταβὰς ὁ νοῦς ἐνδεθῇ τ. σώματος ἀνάγκαις — κάθοδον τήν, εἰς πατρίδα εὑρισκόμενος.

126) 2, 78, 28. ἀθάνατον φύσιν ψυχῆς ταῖς σώματος ἀνάγκαις ἐνδεδεμένην. 627, 35. 637, 26. αἱ τ. συνδέτου σώματος ἀνάγκαι. 372, 48. ἐν τ. σώματι, ὥςπερ ἐν δεσμωτηρίῳ καθειργμένος. 91, 41. 95, 37. 432, 7. 437, 38. 642, 3. δεσμωτήριον κ. τύμβον. 65, 23. σῆμα — σῶμα.

127) 595, 23. αἱ τοῦ ἀλόγου δυνάμεις γονή τε καὶ φωνὴ κ. πέντε αἰσθήσεις. 505, 36. 2, 5, 38. 43.

128) 678, 44. ἀνάγκη γλυκυπίκρου πληρουμένους ἡδονῆς ἐν ἀβιώτῳ βίῳ διαζῆν, τοῖς βλαβεροῖς ὡς ὠφελίμοις ἐπιτρέχοντας, ἀγνοίᾳ τοῦ συμφέροντος. cf. 437, 38.

129) 100, 38. 43. ἡ ἡδονὴ ἐξ ἑαυτῆς ἐστι μοχθηρά· σπέρμα ἀρετῆς οὐκ ἔχουσα, ἀλλὰ αἰεὶ κ. πανταχοῦ ἐπίληπτος κ. μιαρὰ καθεστῶσα. 437, 39. 668, 15. — 149, 42. τίκτει κακῶν ψυχῆς τὸ μέγιστον, οἴησιν· ᾠήθη γὰρ αὐτοῦ πάντ' εἶναι κτήματα ὅσα εἶδεν, ὧν ἤκουσεν, ὧν ἐγεύσατο, ὧν ὠσφρήσατο, ὧν ἥψατο, κ. πάντων ὑπέλαβεν εὑρετὴν κ. τεχνίτην ἑαυτόν. 151, 6. μηδ' αὐτὸν ἔχειν βεβαίως δυνάμενος, ἀλλὰ μηδ' ὅστις ἐστὶ τὴν οὐσίαν, εἰδώς. 247, 16. φυσηθέντες καὶ μετεωρισθέντες ὑπὸ κούφης ἐννοίας, ἐκλαθόμενοι ἑαυτῶν, κ. ὕλης φθαρτῆς, ἐξ ἧς γεγόνασιν. 152, 15. 172, 15. Causam esse, quod nobis mendacium et vanitas a pueris innutriatur. 2, 346, 42. — 269, 35—43. τὸν ἐν εἰρήνῃ συνεχῆ πόλεμον καὶ καθ' ἕνα ἄνδρα ἕκαστον καὶ τ. ἐν τ. ψυχαῖς ἄλεκτον κ. βαρὺν χειμῶνα.

que et morti obnoxiam, adeo degenerare coepimus a stirpis origine ultima,[130] ut dignitatis, sapientiae, beatitatis pristinae pauca admodum in paucis vestigia agnosci queant. Cui quidem recuperandae quum ipsi met soli non essemus idonei,[131] quanquam nemo fuit unquam perfecte malus, sed ex contrariis mixtus et temperatus,[132] ne de salute nostra desperaremus, Deo, misericordiae pleno, placuit, communicata cum genere humano philosophia,[133] lege Mosaica[134] et, quae vivae legis instar sunt, pietatis exemplis,[135] succurrere nobis et re-

---

130) 352, 43. σχεδὸν οἱ νῦν ἄνθρωποι τ. προτέροις ἔξω μέρους βραχέος οὐδὲν ὁμοιότροπον ζηλοῦν ἀξιοῦσι. cf. 34, 5. de magnete lapide.

131) 208, 6. ψυχὴν οὐδεμίαν τῷ σώματι ὁ ποιῶν εἰργάζετο ἱκανὴν εἶναι ἐξ ἑαυτῆς τ. ποιητὴν ἰδεῖν. 450, 43. ἀσεβῆ δόξαν — καθ' ἣν ὑπέλαβεν ὁ νοῦς ἱκανὸς εἶναι γεννᾶν δι' ἑαυτοῦ.

132) Nostri verba sunt. Arm. 2, 406.

133) 52, 19. ἐλεήσας ἡμῶν τ. γένος κ. κατιδὼν ὅτι ἐξ ἀφθόνων κ. πλουσίων κακῶν συνέστη, ἐπίκουρον κ. ἀρωγὸν τῶν ψυχῆς νόσων ἀρετὴν (σοφίαν v. 3.) ἐπίγειον ἐῤῥίζου μίμημα τῆς οὐρανίου κ. ἀρχετύπου. cf. 516, 8. ἰατρική. 526, 43. βίον θεραπεύειν. 12, 26. φιλοσοφίας τελειότερον ἀγαθὸν οὐκ ἦλθεν εἰς τ. ἀνθρώπινον βίον. 2, 330, 28. φιλοσοφίαν ὤμβρησε μ. οὐρανὸς, ἐχώρησε δ' ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ἐξενάγησε δ' ὄψις· πρώτη γ. αὕτη κατεῖδε τ. λεωφόρους ἐπ' αἰθέρος ὁδούς. Ἀγαθῶν δ' ὅσα πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθὰ, πηγὴ φιλοσοφία· ἧς ὁ μ. ἀρυόμενος εἰς κτῆσιν κ. χρῆσιν ἀρετῆς, ἐπαινετός· ὁ δ' ἕνεκα πανουργίας κ. τοῦ καταψηφίσασθαί τινα, ψεκτός. Tamen noster philosophiam, rerum divinarum et coelestium curiosam indagatricem, quippe quae vanam et inutilem operam ludat, prorsus damnat ac rejicit, optimum ratus, ab incertis rebus cohibere assensionem et in probabilitate quadam acquiescere, vitae autem componendae et moribus emendandis studium omne impendere, si quidem hoc sapientiae caput sit, legi divinae obsequi (2, 40, 3. κεφαλὴ τ. σοφοῦ ὅτι τ. θεῖον νόμον ἐποίησεν. 2, 85, 26.) 382, 48 — 388, 28. 457, 11. 508, 10 — 36. 341, 31. οἱ προσωτέρω χωροῦντες τ. ἐπιστημῶν κ. ἐπὶ πλέον ἐμβατεύοντας αὐταῖς, ἀδυνατοῦσι τοῦ τέλους ἐπιψαῦσαι. 565, 51. ἄριστον ἱερεῖον ἡσυχία κ. ἐποχὴ περὶ ὧν πάντως οὐκ εἰσὶ πίστεις. ῥητὸν γ. μόνον τοῦτο· ὁ θεὸς ὄψεται, ᾧ γνώριμα τὰ πάντα. Arm. 1, 93. mortalium neminem assequi physiologiam, itaque probabilitatem sequendam.

134) 2, 295, 45. τί δὲ μεῖζον ἢ ὠφελιμώτερον εἰς ἀνθρώπους ἐλθεῖν ἠδύνατο τῶν γενικῶν νόμων; κοινὸν δὲ πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἐκεῖνο. 2, 136, 29. ὅτι αὐτός τε (Μωϋσῆς) νομοθετῶν ἄριστος τῶν πανταχοῦ πάντων — κ. οἱ νόμοι κάλλιστοι κ. ὡς ἀληθῶς θεῖοι. 2, 163, 64. ὅτι πάντα εἰσὶ χρησμοὶ ὅσα ἐν τ. ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται.

135) ἔμψυχοι κ. λογικοὶ νόμοι, v. ἄγραφοι dr. 2, 2, 10. 2, 54, 14. 21. 2, 106, 12. 15. 37. 2, 438, 43.

vocatos ab exitio ad ipsius cognitionem adducere. Philosophia enim est studium sapientiae,[136]) quae dum arcanam et a vulgi intelligentia sensuque remotam legis vim ac sententiam aperit, praeparatis ab encycliarum literarum tractatione animis,[137]) quae ad Deum ducit, viam commonstrat. Et prima quidem ad Dei cognitionem progressio est consideratio contemplatioque naturae, quae, dum fidem facit, hanc admirabilem coeli, terrae, marisque pulcritudinem rationemque optimam non posse esse casu fortuito aut temerario quodam impetu conflatam, sed menti eam ac rationi deberi,[138]) insitum nobis et innatum Dei quaerendi studium ita inflammat, ut vera philosophia duce et auspice Dei vestigia non desistamus persequi, donec tandem rerum omnium conditorem invenerimus. Altera cognoscendi Deum ratio est, qua ex nostramet ipsorum mente conjecturam facimus mentis animique ejus, quae rerum universitatis provida rectrix est et gubernatrix.[139]) Tertia hanc excipit, qua ex septem Dei virtutibus Deus

---

136) 530, 34. ἔστι φιλοσοφία ἐπιτήδευσις σοφίας. v. 37. ὥςπερ ἡ ἐγκύκλιος μουσικὴ φιλοσοφίας, οὕτω καὶ φιλοσοφία δούλη σοφίας. φιλοσοφία δὲ ἐγκράτειαν — ἀναδιδάσκει. ταῦτα μ. λέγεται εἶναι δι' αὑτὰ αἱρετὰ, σεμνότερα δὲ φαίνοιτο, εἰ θεοῦ τιμῆς κ. ἀρεσκείας ἕνεκα ἐπιτηδεύοιτο. 520, 44. περὶ μεγίστην ὕλην καταγίνεται, τ. σύμπαντα ἀνθρώπων βίον.

137) 520, 46. προοίμια (τ. ἀρετῆς) γραμματικὴ, γεωμετρία, ἀστρονομία, ῥητορικὴ, μουσικὴ, ἡ ἄλλη λογικὴ θεωρία πᾶσα. cf. v. 35. 573, 41. ὥςπερ οἰκιῶν ἀρχαὶ πυλῶνες, καὶ ἀρετῆς τὰ ἐγκύκλια προπαιδεύματα. 574, 13. θυρῶνες ἀρετῆς, τὰ προπαιδεύματα. 364, 34. σοφίαν τοῖς ἀδόλως κ. καθαρῶς μνωμένοις αἰεὶ προξενοῦσιν. 512, 38.

138) 2, 331, 10. ὅτι ταῦτ' οὐκ ἀπαυτοματισθέντα συνέστη φοραῖς ἀλόγοις ἀλλὰ διανοίᾳ θεοῦ. cf. 370, 28. 565, 19. 2, 146, 43. 2, 217, 2—12. οὐδὲν τ. τεχνικῶν ἔργων ἀπαυτοματίζεται· τεχνικώτατος δὲ καὶ ὁ κόσμος, ὡς ὑπό τινος τ. ἐπιστήμην ἀγαθοῦ κ. τελειοτάτου πάντως δεδημιουργῆσθαι. 2, 216, 41. 2, 218, 10. 2, 414, 44. κάτωθεν ἄνω προῆλθον. 107, 5. Arm. 1, 21. Opus ipsum evidenter demonstrat factorem, quanquam is minime adsit. 34. 35. Arm. 2, 114. 174. Itaque mundus adspectabilis dr. κλίμαξ. 2, 414, 45. — 415, 14. ἐπιβάθρα. 644, 18—24. 2, 329, 20. πύλη τοῦ πρὸς ἀλήθειαν οὐρανοῦ. 648, 45. 649, 10. qualis mundi contemplator, quum desinat esse ἄνθρωπος γῆς i. e. θηρευτὴς τῶν σώματος ἡδονῶν, incipit esse ἄνθρωπος οὐρανοῦ i. e. φιλομαθής; nondum tamen est ἄνθρωπος θεοῦ. 271, 5—9. Sed tamen hanc esse ait cognitionem secundi gradus. 2, 19, 17. quod ex mundi contemplatione Dei notio non magis explicari queat, quam monadis notio, ut aliquo loco dicit, ex dyade.

139) 465, 20. διαθεώμενοι γὰρ τὰ κατὰ τ. ἴδιον οἶκον, τὸ δεσπόζον ἐν αὐτῷ, τ. ὑπήκοον,

creator pariter ac gubernator intelligitur.[140]) Sed quarta demum optima omnium et perfectissima est, qua qui utuntur, dum divini amoris stimulis exagitati summa vi contendunt, ut corporis jugo imperioque mens exsoluta in libertatem vindicetur, tam familiariter se in Dei vim ac naturam dant et insinuant, ut Deum velut alteram naturam induant itaque oblatam ejus ab ipso speciem, velut luminis ope lumen, pectoris oculis intueantur.[141]) Nulla enim potest existere Dei cognitio, nisi, quae ad eam rem requiruntur, duo potissimum adsint, quorum unum est, ut mente consistas, in unam ex omnibus non errantem et vagam, sed stabilem certamque sententiam intentus atque defixus, alterum ut consistas animo, curis rerum mortalium ita expeditus et fidentia illa, quae multum ipsa in se fiduciae cum spe certa collocat, adeo alienus, rerum gerendarum ut nihil quidquam tuis

---

τὸ ἔμψυχον, τὸ ἄψυχον, τὸ λογικὸν, τὸ ἄλογον — εὐθὺς ἐπιστήμην θεοῦ κ. τ. ἔργων αὐτοῦ σαφῆ λήψεσθε. λογιεῖσθε γὰρ ὅτι ὡς ἐν ὑμῖν ἐστι νοῦς, καὶ τῷ παντὶ ἐστι. cf. 16, 5. 2, 12, 10. 38. 2, 190, 20—28. 2, 214, 15—19. Arm. 1, 20.

140) 2, 198, 32: ἐπ' οὐδενὶ δ' οὕτως προνομίας ἔτυχεν (ἡ ἑβδομὰς) ἢ τῷ μάλιστα τὸν ποιητὴν κ. πατέρα τ. ὅλων ἐμφαίνεσθαι διὰ ταύτης. ὡς γ. διὰ κατόπτρου φαντασιοῦται ὁ νοῦς θεὸν δρῶντα κ. κοσμοποιοῦντα κ. τῶν ὅλων ἐπιτροπεύοντα. 503, 20. τὸ γὰρ ἓν κ. μόνον κ. καθαρὸν ὄντως ἑβδομάδα τ. ἀμήτορα γεγέννηκε κ. ἐξ ἑαυτοῦ μόνου, μὴ προσχρησάμενον ὕλῃ τὸ παράπαν.

141) 442, 8. εἰς τ. ὁρῶντα Ἰσραὴλ μεταχαράττεται τὸ μαθήσεως κ. διδασκαλίας νόμισμα, οὗπερ ἐπώνυμος ἦν Ἰακὼβ, δι' οὗ καὶ τὸ ὁρᾶν γίνεται, φῶς τὸ θεῖον, ἀδιαφοροῦν ἐπιστήμης, ἢ τὸ τ. ψυχῆς διοίγνυσιν ὄμμα κ. πρὸς τὰς νοητῶν τηλαυγεστάτας κ. ἀριδηλοτάτας ἄγει καταλήψεις. ὥςπερ γ. διὰ μουσικῆς τὰ κατὰ μουσικὴν κ. διὰ πάσης τέχνης τὰ ἐν ἑκάστῃ καταλαμβάνεται· οὕτω καὶ διὰ σοφίας τὸ σοφὸν (ὁ θεὸς) θεωρεῖται· σοφία δὲ οὐ μόνον φωτὸς τρόπον ὄργανον τοῦ ὁρᾷν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ὁρᾷ. 2, 415, 19. εἰ δέ τινες ἠδυνήθησαν αὐτὸν (τ. θεὸν) ἐξ ἑαυτοῦ καταλαβεῖν, ἑτέρῳ μηδενὶ χρησαμένοι λογισμῷ συνεργῷ πρὸς τὴν θέαν (442, 24. νικῶνται γὰρ ὑπὸ τῶν τοῦ ὄντος δυνάμεων οἱ περὶ αὐτὸν ἅπαντες ἅπαξ λόγοι), ἐν ὁσίοις κ. γνησίοις θεραπευταῖς κ. θεοφιλέσιν ὡς ἀληθῶς ἀναγραφέσθωσαν. Arm. 2, 399. ad Gen. 27, 1. ἐγένετο δὲ μετὰ τὸ γηράσκειν τ. Ἰσαὰκ, καὶ ἠμβλύνθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τοῦ ὁρᾷν. valde naturaliter: quia in senectute debilitatur visus, sicut et totum corpus. Nam postquam senuerit i. e. quando mutabit et mutabitur; tunc demum incipiet anima Deum induens per sensus subobscure videre, ad intelligibilia tamen acutior visu comperitur. Hoc sane dixeris verum visum. Qui enim hoc captus est, et dispositus ad prophetandum, non amplius proprio utitur consilio, sed divino, divinitus prolata resonans, atque sic propheta fit instrumentum et Deus artifex.

tibi auspiciis agendum sumas atque arroges.[142]) Qua quidem utraque virtute potietur, qui semet ipsum noscens,[143]) quam sit homo resque humanae nihili quamque adeo nullum omnino in vita, si voluntatem et consilium exceperis,[144])

---

[142]) 2, 654, 83. *δεῖ τ. βουλόμενον φαντασιωθῆναι τὸν τ. ὅλων ἄριστον στῆναι τὸ πρῶτον κατὰ ψυχὴν, ἱδρυθέντα παγίως γνώμῃ μιᾷ κ. μηκέτι πρὸς πολλὰ πλάζεσθαι· ἔπειτα δὲ στῆναι ἐπὶ φύσεως κ. γνώμης ξηρᾶς κ. ἀγόνου παντὸς ὅσα φθαρτά.*

[143]) Socraticum illud: *γνῶθι σεαυτόν* non tantum traditur et commendatur a nostro, sed inculcatur gravissime, non eo quidem consilio, ut naturam nostram moresque nostros inspiciamus et consiliorum studiorumque nostrorum ratione cognita aut nostrae nobis dignitatis simus conscii, aut rectius sapere discamus, quomodo fere ista sententia a Platone Phaedr. 229, *e.* Protag. 343, *b.* Phileb. 48, *c. d.*, Xenophonte Mem. 4, 2, 24., Cicerone Tusc. 1, 22. Legg. 1, 22. accipi solet et explicari cf. Lipsius de physiologia Stoicorum 3, 3. p. 147.; sed ut nostram ipsorum naturaeque nostrae imbecillitatem vanitatemque rerum humanarum omnium, quam *οὐδένειαν* dicere noster amat, penitus cognitam et perspectam habeamus. 477, 20. ad Gen. 18, 27. *τὴν οὐδένειαν τὴν ἐμαυτοῦ μετρεῖν ἔμαθον κ. τὰς ἐν ὑπερβολαῖς ἀκρότητας τ. σῶν εὐεργεσιῶν περιβλέπεσθαι· κ. ἐπειδὰν γῆν κ. τέφραν κ. εἴ τι ἐκβλητότερον, ἐμαυτὸν αἴσθωμαι, τηνικαῦτα ἐντυγχάνειν σοι θαῤῥῶ, ταπεινὸς γεγονὼς, καταβεβλημένος εἰς χοῦν, ὅσα γε εἰς τὸ μηδ᾽ ὑφιστάναι δοκεῖν ἀνεστοιχειωμένος.* 652, 44. ad Gen. 31, 12. *σποδοειδεῖς ῥαντούς. σοφίας ἐστὶν ἀρχὴ, μὴ ἐπιλανθάνεσθαι ἑαυτοῦ, τὰ δ᾽ ἐξ ὧν συνεκράθη, πρὸ ὀφθαλμῶν ἀεὶ λαμβάνειν· οὕτως γὰρ μεγαλαυχίαν, τὸ κακὸν θεομισέστατον, ἐκνίψαις ἄν.* 2, 252, 11. *βούλεται τοὺς ἐπὶ τὴν τ. ὄντος θεραπείαν ἰόντας γνῶναι πρότερον ἑαυτοὺς κ. τ. ἰδίαν οὐσίαν. Ὁ γὰρ ἀνεπιστήμων ἑαυτοῦ πῶς ἂν δυνηθείη καταλαβεῖν τὴν ἀνωτάτω κ. πάνθ᾽ ὑπερβάλλουσαν θεοῦ δύναμιν; Ἔστιν οὖν ἡμῶν ἡ κατὰ τ. σῶμα οὐσία γῆ κ. ὕδωρ, ἧς ὑπομνήσκει διὰ τῆς καθάρσεως, αὐτὸ τοῦτο ὑπολαμβάνων εἶναι τ. ὠφελιμωτάτην κάθαρσιν, τὸ γνῶναί τινα ἑαυτὸν, κ. ἐξ οἵων, ὡς οὐδεμιᾶς σπουδῆς ἀξίων, τέφρας κ. ὕδατος, συνεκρίθη. τοῦτο γὰρ ἐπιγνοὺς, τ. ἐπίβουλον οἴησιν εὐθὺς ἀποστραφήσεται κ. καθελὼν τὸ ὑπέραυχον, εὐαρεστήσει θεῷ κ. μεταποιήσεται τῆς ἵλεω δυνάμεως αὐτοῦ, μισοῦντος ἀλαζονείαν.* 534, 37. 586, 19. ad Gen. 17, 3. 602, 10. 630, 34. 653, 6. 654, 3. 697, 42. 2, 123, 40. Et exempla quidem ac symbola hujus virtutis sunt in Hebraeis Thara, Abrahami pater, in Graecis Socrates. 629, 2. 24.

[144]) 463, 25. *διδοὺς ὃ ἐλάμβανεν, οὐκ ἀνθ᾽ ἑτέρου ἕτερον, ἀλλὰ ἓν αὐτὸ μόνον ἐκεῖνο, τὸ πρὸς τὰς ἀντιδόσεις ἕτοιμον,* quam alio quodam loco dicit *φιλοδέσποτον γνώμην.*

proprium nostrum ac perpetuum munus, penitus intellexerit, nos nostraque omnia Dei esse et a Deo pendere[145]) itemque auctori et moderatori Deo, sa-

---

145) 163, 8. *Δύο δόξας εἶναι συμβέβηκεν ἐναντίας κ. μαχομένας ἀλλήλαις, την μ. τῷ νῷ πάντα ἐπιτρέπουσαν, ὡς ἡγεμόνι τῶν ἐν τῷ λογίζεσθαι ἢ αἰσθάνεσθαι ἢ κινεῖσθαι ἢ ἴσχεσθαι· τὴν δὲ τῷ θεῷ ἑπομένην, δημιουργίαν οὖσαν αὐτοῦ τῆς μ. οὖν προτέρας ἐκτύπωσίς ἐστιν Καῒν ἐπικαλούμενος κτῆσις* (151, 3.) *παρὰ τῷ τὰ πάντα κεκτῆσθαι δοκεῖν· τῆς δὲ ἑτέρας ὁ Ἀβέλ· ἑρμηνεύεται γ. ἀναφέρων ἐπὶ θεόν.* 53, 3. *φίλαυτος κ. ἄθεος ὁ νοῦς οἰόμενος ἴσος εἶναι θεῷ κ. ποιεῖν δοκῶν ἐν τῷ πάσχειν ἐξεταζόμενος· θεοῦ δὲ σπείροντος κ. φυτεύοντος ἐν ψυχῇ τὰ καλὰ ὁ λέγων νοῦς ὅτι ἐγὼ φυτεύω, ἀσεβεῖ.* cf. v. 38. 75, 3. ad Gen. 30, 1. *ὦ ψευδοδοξοῦσα, οὐκ ἔστιν ὁ νοῦς αἴτιον οὐδενὸς, ἀλλ' ὁ πρὸ τοῦ νοῦ θεός* sc. *θεοῦ ὄργανα ἡμεῖς.* 162, 27. 78, 35. *Μὰ τὸν ἀληθῆ μόνον θεὸν, οὐδὲν οὕτως αἰσχρὸν ἡγοῦμαι ὡς τὸ ὑπολαμβάνειν ὅτι νοῶ ἢ ὅτι αἰσθάνομαι. ὁ ἐμὸς νοῦς αἴτιος τοῦ νοεῖν; πόθεν; ἑαυτὸν γὰρ οἶδεν ὅστις ὢν τυγχάνει ἢ πῶς ἐγένετο; ἡ δὲ αἴσθησις αἰτία τοῦ αἰσθάνεσθαι; πῶς ἂν λέγοιτο; μηθ' ὑπ' αὐτῆς μήτε ὑπὸ τοῦ νοῦ γνωριζομένη; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι ὁ δοκῶν νοεῖν νοῦς εὑρίσκεται πολλάκις ἄνους ἐν τ.* (cf. 160, 10.) *κόροις, ἐν τ. μέθαις, ἐν τ. παραφροσύναις; ποῦ δὲ τὸ νοεῖν ἐπ' αὐτῶν; ἡ δὲ αἴσθησις οὐ πολλάκις ἀφαιρεῖται τὸ αἰσθάνεσθαι; ὁρῶντες ἐστὶν ὅτε οὐχ ὁρῶμεν κ. ἀκούοντες οὐκ ἀκούομεν· ἐπειδὰν ὁ νοῦς μικρὸν ὅσον ἑτέρῳ νοητῷ προσανέχῃ παρενθυμούμενος.* 81, 44. 82, 3. 83, 31. ad Exod. 4, 4. *εἰ μὴ πρότερον ἐκταθείη ἡ χεὶρ τ. ἑ. εἰ μὴ τ. πράξεις κ. προκοπὰς ἁπάσας ὁμολογήσειεν ἡ ψυχὴ κατὰ θεὸν εἶναι κ. μηδὲν εἰς ἑαυτὴν συναγάγοι.* 85, 4. ad Gen. 49, 18. *τ. σωτηρίαν περιμένων κυρίου ὄντως γ. ὑπὸ θεοῦ σώζεται ὁ ἀποπίπτων τ. παθῶν κ. ὑστερίζων τ. ἐνεργείας αὐτῶν.* 93, 20. 41. 94, 16. 102, 30. 36. *χάριν ὄντα τ. θεοῦ τὰ σύμπαντα· γενέσεως δὲ οὐδὲν χάρισμα, ὅτι γε οὐδὲ κτῆμα.* v. 36. *δωρεὰ γ. κ. εὐεργεσία κ. χάρισμα θεοῦ τὰ πάντα ὅσα ἐν κόσμῳ κ. αὐτὸς ὁ κόσμος ἐστί.* 158, 37. *ὅτι κτήσει μ. τὰ πάντα θεοῦ, χρήσει δὲ μόνον γενέσεώς ἐστι.* 159, 28. *τὸ κράτος ἁπάντων ἀνῆψεν ἑαυτῷ, τὴν δὲ χρῆσιν κ. ἀπόλαυσιν ἔνειμε τοῖς ὑπηκόοις, ἑαυτῶν τε κ. ἀλλήλων.* 489, 38. *ὁ διοιγνὺς μήτραν ἑκάστων τοῦ μ. νοῦ — τοῦ δὲ λόγου — τῆς δὲ αἰσθήσεως — τοῦ δὲ σώματος — ἀόρατος κ. σπερματικὸς κ. τεχνικὸς κ. θεῖός ἐστι λόγος, ὃς προσηκόντως ἀνακείσεται τῷ πατρί. Καὶ μὴν ὥςπερ αἱ ἀρχαὶ θεοῦ, οὕτω κ. τὰ τέλη θεοῦ.* Itaque Protagorae jam a Platone (Theaet. 152, *a.* Cratyl. 385, *e.* Legg. 4. 716, *c.*) commemorata sententia, tanquam nefaria a nostro damnatur: *μέτρον εἶναι πάντων χρημάτων τ. ἀνθρώπινον νοῦν.* 232, 41. 437, 33. 508, 16. 533, 43. 684, 27. cll. 676, 10. *Ritter Gesch. d. Philosophie. Th.* 1. *S.* 589., imo vero in contrariam partem auctor est: *στάθμην κ. μέτρον κ. ἀριθμὸν τῶν ὅλων εἶναι τ. θεὸν, ἀλλ' οὐ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν.* 684, 30. 36. cf. 144, 31. 534, 1. Hoc nostro est *ἔμψυχον δόγμα καθ' ὃ μόνος αἴτιός ἐστιν ὁ θεός.* 94, 20. item *τὸ κεφάλαιον δόγμα.* 141, 44. *ὁμολογία.* 373, 34. — 374, 11. *ἑκάστῳ αὐτῶν* (*τ. στοιχείων*)

crificii loco, offerri oportere.[146]) Donec enim nobismet ipsis assentati, tanquam simus ac possimus aliquid rebusque nostris confisi, tanquam vita, forma, vale-

---

ὁ τὰς τ. ψυχῆς ἐνεργείας πρὸς θεὸν τείνας κ. παρ᾽ αὐτοῦ μόνου τ. ὠφελείας ἐπελπίζων, δεόντως ἂν εἴποι· οὐδενὸς λήψομαι τῶν σῶν· οὐ παρ᾽ ἡλίου τὸ μεθημερινὸν, οὐ παρὰ σελήνης κ. τ. ἄλλων ἀστέρων τὸ νυκτὶ φέγγος, οὐ παρ᾽ ἀέρος κ. νεφελῶν ὑετοὺς, οὐ παρὰ ὕδατος κ. γῆς ποτὰ κ. σιτὰ, οὐ παρὰ ὀφθαλμῶν τὸ ὁρᾶν, οὐ τὸ ἀκούειν παρὰ ὤτων — — οὐ παρὰ δένδρων κ. σπαρτῶν τ. ἐτησίους καρποὺς ἀλλὰ πάντα παρὰ τοῦ μόνου σοφοῦ, τὰς αὐτοῦ χαριστηρίους δυνάμεις πάντη τείνοντος κ. διὰ τούτων ὠφελοῦντος. Ὁ μ. οὖν τοῦ ὄντος ὁρατικὸς, τὸν αἴτιον ἐπιστάμενος, τὰ ὧν ἐστιν αἴτιος δεύτερα μετ᾽ ἐκεῖνον τετίμηκεν, ὁμολογῶν ἀκολακεύτως τὰ προσόντα αὐτοῖς. ἡ δὲ ὁμολογία δικαιοτάτη· παρ᾽ ὑμῶν μ. οὐδὲν, παρὰ δὲ τ. θεοῦ λήψομαι, οὗ τὰ πάντα κτήματα, δι᾽ ὑμῶν δὲ ἴσως. 259, 45. 375, 38. 587, 3. 612, 7. 638, 47. cujus quidem ὁμολογίας symbolum Juda, ἐξομολόγησις. 626, 17. Item dr. ἡ μεγάλη εὐχή. 285, 42. μεγάλη δὲ εὐχὴ τὸ αὐτὸν τ. θεὸν αἴτιον ἀγαθῶν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ νομίζειν, μηδενὸς ἑτέρου τῶν εἰς τὸ δοκεῖν ὠφελεῖν συνεργοῦντος· μὴ γῆς, ὡς καρποτόκου· μὴ ὑετῶν ὡς σπέρματα κ. φυτὰ συναυξόντων· μὴ ἀέρος ὡς τρέφειν ἱκανοῦ· μὴ γεωργίας ὡς φορᾶς αἰτίας· μὴ ἰατρικῆς ὡς ὑγιείας· μὴ γάμου ὡς γενέσεως παίδων. 327, 20. 357, 11. 400, 34. 563, 16. 612, 7. κατὰ δύναμιν τῶν χειρῶν τ. εὐχαρίστους ὁμολογίας ποιεῖσθαι· τὸν ἀγχίνουν ἀνάθημα ἀνατιθέντα τὸ συνετὸν κ. τὸ φρόνιμον· τὸν λόγιον, τὰς ἐν λόγῳ πάσας ἀρετὰς ἀνιεροῦντα, διά τε ᾠδῆς κ. τῶν καταλογάδην τοῦ ὄντος ἐγκωμίων· κ. κατ᾽ εἶδος τὸν φυσικὸν, φυσιολογίαν· τὸν τεχνικὸν κ. ἐπιστήμονα, τὰ θεωρήματα τ. τεχνῶν κ. ἐπιστημῶν.

146) Solemnia vocabula haec sunt: ἀνατιθέναι πάντα τ. θεῷ, σῶμα, λόγον, αἴσθησιν. 482, 36. 487, 46. 488, 17. 657, 10. 658, 7. 669, 13. ἀναφέρειν ἐπὶ θεόν. 164, 1. ἀνιεροῦν, ἱερεῖον, σπονδήν. 657, 7. 668, 45. 380, 36. ἀπολείπειν τὸ θνητὸν, ἀποδύεσθαι σῶμα, αἴσθησιν, λόγον. 466, 25. 28. ἀλλοτριοῦσθαι πρὸς τὸ σῶμα. 64, 30. τ. γνώμην. 437, 29. ἀπογνῶναι τὰ θνητὰ, μετακλῖναι δὲ κ. μεταναστεῦσαι πρὸς τὰ ἄφθαρτα. 299, 11. ἀπογινώσκειν ἑαυτὸν, ἀσθένειαν ὁμολογεῖν τὴν ἑαυτοῦ. 638, 46. 639, 1. ἀπολείπειν τὸν ἴδιον νοῦν. 373, 38—50. ἀποδιδράσκειν ἑαυτὸν, ἐκστῆναι ἑαυτοῦ, καταλείπειν σῶμα — αἴσθησιν — λόγον. 482, 36. ἀπαμφιάσασθαι τὰ ἐν γενέσει. 270, 9. ἀποδύεσθαι τὰ καλύπτοντα πάντα. 76, 44. κατακεντεῖν κ. ἀναιρεῖν τ. λόγῳ τ. μισάρετον κ. φιλήδονον γένεσιν. 261, 9. cf. 367, 14. γυμνοῦσθαι πάντα δεσμὸν πάθους κ. σωματικῆς ἀνάγκης διαῤῥήξαντα. 76, 36. γυμνὴν κ. ἀπαμφιασμένην ἀλήθειαν μεταδιώκειν. 362, 26. quae γύμνωσις κ. ἀσωματότης. 76, 36. item γυμνότης ψυχική. 77, 8. dicitur, ἐκνίψασθαι τὰ θνητὰ, κ. ἀπιστῆσαι μ. γενέσει, μόνῳ δὲ πιστεῦσαι θεῷ. 486, 1. ἐξάγεσθαι ἐξ ἑαυτοῦ κ. τοῦ δοκεῖν αὐτεξουσίῳ γνώμῃ κ. αὐτοκράτορι νοεῖν τε κ. καταλαμβάνειν. 485, 3. τὰς τ. αἰσθήσεων ἐπέχειν ὁρμὰς, καθαιρεῖν αὐτῶν τ. ἐπίθεσιν. 466, 19. 21.

tudo, robur corporis aut divitiae, dignitates, honores, imperia bona sint studio et aemulatione digna,[147]) nobismet ipsis vivimus,[148]) corpus, animum praegravans, divinae particulam aurae humo affigit,[149]) hebescit mentis acies ad res divinas,[150]) ipsique vel naviculae instar, contrariis abreptae ventis, aut ancipitis librae, cujus lances inaequali pondere huc illuc vergunt, dubii jactamur,[151]) aut incerta pro certis, falsa pro veris, caduca pro firmis amplexi va-

---

μεταναστῆναι τοῦ σώματος. ib. v. 3. ὑπεράνω στῆναι πάντων. 437, 30. τ. ἰδίαν ταπεινότητα μετρεῖν. 251, 43. σπεῖσαι τὸ ψυχικὸν αἷμα κ. θυμιάσαι ὅλον τ. νοῦν τ. θεῷ. 76, 29. ὅλον εἰς ἱερὰν σπονδὴν ἀναστοιχειωθέντα ἀνταποδίδοσθαι. 498, 48. μόνον οὐκ ἐκθυμιᾷν κ. ἀναστοιχειοῦν ἑαυτόν. 501, 16. 2, 249, 19. αὐτοὺς ἀνατιθέασι κ. καθιεροῦσιν, ἄλεκτον ἐπιδεικνύμενοι ὁσιότητα κ. ὑπερβολήν τινα γνώμης φιλοθέου. Διὸ κ. μεγάλη εὐχὴ καλεῖται. 326, 37. πτωμάτων ἀργαλεώτατον, θεοῦ τιμῆς ἀποπεσεῖν ὀλίσθοντα, στεφανώσαντα πρὸ ἐκείνου ἑαυτὸν κ. φόνον ἐμφύλιον ἐργασάμενον. 369, 49. ὁπότε τ. ἀνθρωπείων σπουδασμάτων ὑποκεχώρηκε, τὸ ὂν θεραπεύειν μόνον, τ. ἀποίκιλον ἀληθείας ἐνδύσασθαι στολὴν, ἧς οὐδὲν ἐφάψεται θνητόν. 2, 329, 9. ἄῤῥην μ. (ψυχὴ) ἡ μόνῳ θεῷ προςκληροῦσ' ἑαυτὴν, ὡς πατρὶ κ. ποιητῇ τ. ὅλων κ. πάντων αἰτίῳ· θήλεια δὲ ἡ ἐκκρεμαμένη τῶν ἐν γενέσει κ. φθορᾷ κ. ἀποτείνουσα, καθάπερ χεῖρα, τὴν δύναμιν αὐτῆς, ἵνα τυφλῶς τῶν ἐπιτυχόντων ἐφάπτηται, γένεσιν δεξιουμένη τὴν τροπαῖς ἀμυθήτοις χρωμένην κ. μεταβολαῖς· δεὸν τ. ἀμετάβλητον κ. μακάριον κ. τρισευδαίμονα φύσιν.

147) 160, 24. 368, 10. 2, 412, 10.

148) σφετερίζεσθαι dr. 233, 44. 2, 30, 9.

149) 266, 41. οὐδὲν οὕτως ἐμπόδιον πρὸς αὔξησιν αὐτῆς (τ. σοφίας), ὡς ἡ σαρκῶν φύσις. Αὕτη γ. καθάπερ τις θεμέλιος ἀγνοίας κ. ἀμαθίας πρῶτος κ. μέγιστος ὑποβέβληται —· ψυχαὶ μ. γ. ἄσαρκοι κ. ἀσώματοι, ἐν τῷ τ. παντὸς θεάτρῳ διημερεύουσαι, θεαμάτων κ. ἀκουσμάτων θείων, ὧν ἄπληστος εἰς ταύτας ἐλήλυθεν ἔρως, μηδενὸς κωλυσιεργοῦντος, ἀπολαύουσιν· ὅσαι δὲ τ. σαρκῶν φόρτον ἀχθοφοροῦσι, βαρυνόμεναι κ. πιεζόμεναι, ἄνω μ. βλέπειν εἰς τ. οὐρανίους περιόδους ἀδυνατοῦσι, κάτω δὲ ἑλκυσθεῖσαι τὸν αὐχένα βιαίως, δίκην τετραπόδων, γῇ προςεῤῥίζωνται. 294, 8. 389, 29. ὅτι πᾶς δημιουργὸς ἡδονῆς σοφίας ἐστὶν ἄγονος.

150) 230, 8. τῷ δὲ φιλαύτῳ Καῒν συναχθόμεθα, ὡς ἀφάνταστον τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὄντως καταλέλοιπεν, τὸ ᾧ μόνῳ βλέπειν ἠδύνατο, ἑκουσίως πηρώσας. 442, 2. ὁ δὲ ὁρῶν ἐστιν ὁ σοφός· τυφλοὶ γ. ἢ ἀμυδροὶ τ. ὄψεις οἵ γε ἄφρονες. 2, 655, 15. ἡ φορὰ τ. κακιῶν ἀνακυκᾷ κ. στροβεῖ τ. ψυχὴν, ἴλιγγον αὐτῇ περιτιθεῖσα τὸν καλύπτοντα κ. καμμύειν ἐκβιαζόμενον τὴν φύσει μ. πρέπουσαν ὄψιν, ἐπιτηδεύσει δὲ τυφλουμένην.

151) 459, 9. εἰσί τινες ἐνδοιασταί κ. ἐπαμφοτερισταὶ πρὸς ἑκάτερον τοῖχον, ὥςπερ σκάφος ὑπ' ἐναντίων πνευμάτων διαφερόμενον, ἀποκλίνοντες ἢ καθάπερ ἐπὶ πλά-

nisque somniorum umbris delusi, in tenebris et nocte versamur [152]) vitamque somno [153]) traducimus. Quod si humanae nobis imbecillitatis [154]) conscii Deique luce collustrati, [155]) nos nostraque Dei esse et opera et dona et instrumenta, [156]) Deo autem nihil firmius et constantius, [157]) intellexerimus certumque illud et de-

---

στιγγος ἀντιῤῥέποντες, ἐφ' ἑνὸς στηριχθῆναι βεβαίως ἀδυνατοῦντες, ὧν οὐδὲ τὴν ἐπὶ τὰ ἀμείνω τροπὴν ἐπαινετεόν· φορᾷ γὰρ, ἀλλ' οὐ γνώμῃ γίνεται. v. 29. τὰ θεωρήματα αὐτῷ, ὡς ἂν ἄρτι ἀρχομένῳ τῆς θείας θεωρίας, πλαδᾷ κ. σαλεύει. cf. 420, 22. 31.

152) 645, 40. ψυχαὶ δ' ὅσαι θείων ἐρώτων ἐγεύσασθε, καθάπερ ἐκ βαθέος ὕπνου διαναστᾶσαι, τὴν ἀχλὺν ἀποσκεδάσασθε, πρὸς τὴν περίβλεπτον θέαν ἐπείχθητε, μεθέμεναι τ. βραδὺν κ. μελλητὴν ὄκνον, ἵν' ὅσα θεάματα κ. ἀκούσματα τ. ὑμετέρας ἕνεκα ὠφελείας ὁ ἀγωνοθέτης ἠυτρέπισε, κατανοήσατε. 676, 16. τοὺς ἀρετῆς ἀσκητὰς ὅταν ἴδωσι (οἱ κορυφαῖοι τ. κενῆς δόξης) σπουδάζοντας τὸν αὐτῶν βίον ἀληθείᾳ ἀδόλῳ φαιδρύνειν κ. ὡς πρὸς σεληνιακὸν ἢ τὸ ἀφ' ἡλίου καθαρὸν φέγγος αὐγάζειν, ἀπατῶντες ἢ βιαζόμενοι κωλύουσιν, εἰς τὸν ἀσεβῶν ἀνήλιον χῶρον εἰςελαύνοντες, ὃν ἐπέχουσι νὺξ βαθεῖα, σκότος ἀτελεύτητον, κ. εἰδώλων κ. φασμάτων κ. ὀνειράτων ἔθνη μυρία, κἀκεῖ καταδύσαντες προςκυνεῖν, ὡς δεσπότας, ἀναγκάζουσι. cf. 565, 16. 677, 8, 22.

153) 633, 5. τῷ γ. ὄντι ταῖς ἱερωτάταις ἰδέαις κ. ὡς ἂν εἰκόσιν ἀσωμάτοις ὅταν μηκέτι δυνώμεθα συνδιατρίβειν, ἀλλ' ἑτέρωσε τραπόμενοι μεταχωρήσωμεν, ἄλλῳ φωτὶ τῷ κατ αἴσθησιν χρώμεθα, σκότους πρὸς τ. ὑγιῆ λόγον οὐδὲν ἁπλῶς διαφέροντι· ὅπερ ἀνατεῖλαν ὅρασιν μ. κ. ἀκοὴν, ἔτι δὲ γεῦσιν κ. ἁφὴν κ. ὄσφρησιν, ὥςπερ κοιμωμένας, ἀνήγειρε, φρόνησιν δὲ κ. δικαιοσύνην, ἐπιστήμην τε καὶ σοφίαν, ἐγρηγορυίας διανοίας, εἰς ὕπνον ἔτρεψεν. 672, 40.

154) 638, 45. ἄχρι μ. ὁ νοῦς τὰ νοητὰ κ. τὰ αἰσθητὰ αἴσθησις οἴεται παγίως καταλαμβάνειν κ. ἄνω περιπολεῖν, μακρὰν ὁ θεῖος λόγος ἀφέστηκεν· ἐπειδὰν δ' ἑκάτερον ἀσθένειαν ὁμολογήσῃ τὴν ἑαυτοῦ, κ. τρόπον τινα καταδύσῃ, χρησάμενον ἀποκρυφῇ, προὐπαντᾷ δεξιούμενος εὐθὺς ὁ ἔφεδρος ἀσκητικῆς ψυχῆς, ὁ ὀρθὸς λόγος ἑαυτὴν μ. ἀπογινωσκούσης, τὸν δὲ ἐπιφοιτῶντα ἔξωθεν ἀφανῶς ἀναμενούσης.

155) 2, 412, 18. εἰςοικισάμενος ἐκ πρώτης ἡλικίας ἄχρι γήρως ἐνιδρύεται, πλὴν οἷς ἂν ὁ θεὸς αὐγὴν ἐπιλάμψῃ τ. ἀληθείας. cf. 2, 414, 29.

156) 83, 31. 162, 27. ὄργανα ἡμεῖς, δι' ὧν αἱ κατὰ μέρος ἐνέργειαι, ἐπιτεινόμενα κ. ἀνιέμενα. 182, 15. μὴ δόντος γ. (τ. θεοῦ) οὐχ ἕξεις ἐπεὶ πάντα αὐτοῦ κτήματα καὶ τὰ ἐκτὸς καὶ τ. σῶμα καὶ ἡ αἴσθησις καὶ ὁ λόγος καὶ ὁ νοῦς καὶ αἱ πάντων ἐνέργειαι κ. οὐσίαι· καὶ οὐ σὺ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὅδε ὁ κόσμος, καὶ ὅ, τι ἂν ἀποτέμνῃ κ. διαιρῇ, τοῦτο ἀλλότριον εὑρήσεις. 673, 7. ad Gen. 50, 19. παθὼν ἀκριβῶς ἔμαθεν ὅτι τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἀλλ' οὐδενὸς ἔτι τῶν εἰς γένεσιν ἡκόντων τὸ παράπαν.

157) 657, 41. τὸ περὶ τοῦ μόνον ἑστᾶναι τὸν θεὸν, ἐν ψυχῇ δόγμα γυμνάζεσθαι κ. προςασκεῖσθαι. cf. 656, 47.

liberatum habuerimus, referenda esse ad Deum auctorem omnia, tum vero, dum, velut experrecti somno, ipsi nobis placere desistimus, una cum fastu et arrogantia perit, quae malorum in vita omnium causa est, vana opinio;[158] deinde Deo supplices facti[159] ac spe nostra omni in eo reposita,[160] rerum externarum nihil quidquam cultu et honore, uni Deo debito, dignamur;[161] deni-

---

[158]) 125, 49. τὸ αὔχημα κ. φρύαγμα ἀποβαλὼν, ὃ ἐκτήσω, ὑποζεύξας ἑαυτὸν ὀχήμα τι παθῶν, ἡνιοχούσης ἀφροσύνης. cf. 2, 427, 31. 325, 11. τοὺς ἄχρι σοφίας ἄκρας ἐληλακότας κ. τῶν ὅρων αὐτῆς ἄρτι πρῶτον ἀψαμένους, ἀμήχανον εἰδέναι φασὶ την ἑαυτῶν τελείωσιν. Μὴ γ. κατὰ τ. αὐτὸν χρόνον ἄμφω συνίστασθαι, την τε πρὸς τὸ πέρας ἄφιξιν καὶ τὴν τ. ἀφίξεως κατάληψιν· ἀλλ' εἶναι μεθόριον ἄγνοιαν, οὐ τὴν μακρὰν ἀπεληλαμένην ἐπιστήμης, ἀλλὰ τὴν ἐγγὺς κ. ἀγχίθυρον αὐτῇ opp. ἰδία προθυμία. 326, 29. ἀλαζονεία. 463, 7. 457, 5. τὸ μηδὲν οἴεσθαι εἰδέναι πέρας ἐπιστήμης, ἑνὸς ὄντος μόνου σοφοῦ τοῦ καὶ μόνου θεοῦ. 575, 19. τὴν κάθοδον ἄνοδον εἰπόντος τοῦ νομοθέτου (Gen. 24, 16.) φυσικώτατα. Πρὸς γ. ὕψος αἴρεται τὸ ἀρετῆς, εἴ τις ἂν ἀπ' ἀλαζονείας κ. ὑπεραύχου διανοῆται κατέρχεσθαι. Arm. 2, 324. 325. 565, 9. τῆς κενῆς δόξης ἀφαίρεσιν πρόςθεσιν ἀληθείας εἶναι συμβέβηκεν. 2, 35, 41. φθαρτὰ γὰρ ἀφθάρτῳ συνοικεῖν οὐ θέμις. Dicitur haec ἔκλειψις ἱκανή, cujus ex Gen. 37, 17. symbolum Δωθαΐν. 565, 1. sicut Ἰωσὴφ τρόπος ὁ δοξομανὴς κ. φιλότυφος. 663, 34. 671, 51.; item πλάτους νάρκα. 2, 415, 48. ex Gen. 32, 25. 32. Caeterum ad κενὴν δόξαν vid. 665, 18. 38. 666, 10. 23. 36. 43. 667, 10. 17. 669, 24. 671, 14. 674, 5. 676, 13. 40. 677, 8. 23. 687, 40. 2, 211, 45. 2, 635. fin. et ad τύφον 306, 45. 326, 28. 671, 32. 41. 2, 181, 16. 2, 215, 29. 2, 216, 8. 2, 219, 43. 2, 412, 11. 594, 9. περιττὸν ἀψευδεῖ βίῳ τύφος, γέλωτα μ. τὰ ἴσα κ. ἀναγκαῖα τῷ βίῳ τιθέμενος, τὰ δὲ πλεονεξίας ἄνισα σεμνύνων. οὗτος κ. ἀνθρώπεια θείων, κ. ἔθη νόμων κ. βέβηλα ἱερῶν κ. θνητὰ ἀθανάτων κ. συνόλως τὸ δοκεῖν τοῦ εἶναι προτιμᾷ.

[159]) 677, 18. στάντες ἀντικρὺς οὕτω (sc. ὁ ὀρθὸς λόγος κ. ἡ ἀρετῶσα παιδεία) κατὰ στίχον ἐν κόσμῳ, τὰς χεῖρας ἐξάραντες προςευξώμεθα τύφον πρότερον ἀφέντες· εἶτα καταβαλόντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ ἔδαφος ποτνιᾶσθαι κ. προςκυνεῖν ἐπιχειρήσωμεν. 202, 16. εὐσέβειαν εἶναι θεοῦ θεραπείαν. 296, 27. αὕτη δ' ἐστὶ — σοφία, δι' ἧς μόνης ἱκετέσι ψυχαῖς ἡ ἐπὶ τὸν ἀγέννητον καταφυγὴ γίνεται. 326, 37. 698, 30. 2, 218, 14.

[160]) 373, 35. παρ' αὐτοῦ μόνου τ. ὠφελείας ἐπελπίζειν.

[161]) 326, 39. κτείνει τ. ἑαυτοῦ ψυχὴν ὁ μὴ τὸ ὂν τιμῶν. 552, 9. ἀνδρῶν ἄριστον ἆθλον ἡ θεοῦ μόνου θεραπεία.

que percussa Dei amore [162]) ac penitus immutata mens, [163]) humo levata, ad coelum evolat [164]) abjectaque rerum cura mortalium in contemplatione rerum divinarum abdita habitat, [165]) illud unum meditans votisque expetens, ut, corporis vinculis soluta, Dei sedes ac domicilium fiat. [166]) Itaque quum in honestate sola bonum quaerat, [167]) terrena labe in dies magis magisque expurgatur, [168]) cessat tumultus pectoris, sedatur aestus libidinum, [169]) insitaque virtutis semina, Deo adjuvante, [170]) tam laeto proventu augescunt, ut divinae natu-

---

[162]) 645, 38. θείων ἐρώτων γεύσασθαι. 2, 257, 7. τ. ἀγαπᾶν αὐτὸν ὡς εὐεργέτην, εἰ δὲ μή, φοβεῖσθαι γοῦν ὡς ἄρχοντα κ. κύριον καὶ διὰ πασῶν ἰέναι τῶν εἰς ἀρέσκειαν ὁδῶν κ. λατρεύειν αὐτῷ μὴ παρέργως, ἀλλ' ὅλῃ τῇ ψυχῇ, πεπληρωμένῃ γνώμης φιλοθέου, κ. τ. ἐντολῶν αὐτοῦ περιέχεσθαι καὶ τὰ δίκαια τιμᾶν.

[163]) 646, 29. μετατυπωθεὶς τῷ κρείττονι χαρακτῆρι.

[164]) 366, 6. ὑπερκύψασα τ. σωματοειδῆ πάντα κόσμον, ὑπὸ τῆς ἐν θεῷ χαρᾶς γανωθεῖσα, γέλωτα τὰς ἀνθρώπων θήσεται σπουδάς. 538, 37. γένεσιν ὑπερκύπτειν κ. τ. ὅρους αὐτῆς ὑπερβάλλειν κ. μόνου τ. ἀγεννήτου περιέχεσθαι. 2, 418, 20. ἐπειδὰν πτερυξάμενος ὁ νοῦς ὅλῃ τ. ψυχῇ διὰ πάντων αὐτῆς τ. μερῶν φαντασιωθῇ τὸ ἀγαθόν, ἄφετος πρὸς αὐτὸ κ. πτηνὸς ὁρμᾷ, τὸ συγγεγεννημένον ἀδελφὸν κακὸν ὀπίσω καταλιπών, ὃ καὶ ἀποφεύγει τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἀμεταστρεπτί. 512, 28. ὁ θεὸς τὸ οἰκεῖον ἑαυτῷ ἐργάσεται, ἄφεσιν κ. ἐλευθερίαν ταῖς ἱκετέσιν αὐτοῦ ψυχαῖς προκηρύξας· οὐ μόνον λύσιν δεσμῶν κ. ἔξοδον ἐκ τ. περιφρουρουμένης εἱρκτῆς παρασχόμενος, ἀλλὰ καὶ ἐφόδια δούς, ἅπερ ἀποσκευὴν ἐκάλεσε. cf. v. 43.

[165]) 444, 22. ἐπίδειξις κ. θεωρία τῶν ἀθανάτων. 459, 29. θεῖα θεωρία.

[166]) 402, 15. εὐχέσθω δὲ πᾶς, ὅτῳ τὸ θεοφιλὲς ὤμβρησεν ἀγαθόν, οἰκήτορος λαχεῖν τοῦ πανηγεμόνος, ὃς τὸ βραχὺ τοῦτο οἰκοδόμημα, τὸν νοῦν, ἐξαίρων εἰς ὕψος ἀπὸ γῆς τοῖς οὐρανοῦ συνάψει πέρασιν. 582, 30. εἰ βούλει διανοίας κλῆρον τὸν θεὸν ἔχειν, αὐτὸς πρότερον γενοῦ κλῆρος ἀξιόχρεως αὐτοῦ· γενήσῃ δέ, ἂν τ. χειροποιήτους κ. ἑκουσίους ἅπαντας νόμους ἐκφύγῃς.

[167]) μόνον ἀγαθὸν ἡγεῖσθαι τὸ καλόν. 394, 47. 402, 7. 426, 42.

[168]) 615, 12. τὸ ἄριστον τ. καθάρσεως κ. τελειότατον τοῦτ' ἐστί, μηδὲ ἐνθυμεῖσθαί τι τῶν ἀτοπωτάτων, ἀλλ' εἰρήνῃ κ. εὐνομίᾳ, ὧν ἡγεμὼν ἐστι δικαιοσύνη, πολιτεύεσθαι. 223, 33. 402, 6. 482, 6. 559, 35. εἰ ἀναλυθείη ἄνθρωπος εἰς ψυχήν, διαζευχθέντος κ. διακοπέντος αὐτῷ τ. ἀδελφοῦ σώματος.

[169]) 231, 26. ὅτι ἑαυτοῦ φύσεως, ἠρεμίας, τῷ σπουδαίῳ μεταδίδωσιν. Itaque cessat πόλεμος. 19, 32. 96, 28. ὁ ἐν τ. ψυχαῖς ἄλεκτος κ. βαρὺς χειμών. 269, 40.

[170]) 690, 41. κάτεισι δ' ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς, τ. σοφίας, ποταμοῦ τρόπον ὁ θεῖος λόγος, ἵνα ἄρδῃ κ. ποτίζῃ τὰ ὀλύμπια κ. οὐράνια φιλαρέτων ψυχῶν βλαστήματα κ. φυτά, ὡσανεὶ παράδεισον.

rae in partem societatemque veniamus. [171]) Hae sunt istae mentes, de quibus unice valet vetus illud vatis divini oraculum (ψ. 36, 9.) ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς. [172]) Nam quo quaeque mens divinior est et a terrena labe purior,

---

[171]) 19, 38. τὰ ἀγαθὰ αὐτόματα παρέχει ὁ θεὸς ἐξ ἑτοίμου τῷ γένει. 48, 31. βροχή. ex Gen. 2, 5. unde ὀμβρέω, ἀνομβρέω, ἐπομβρέω, saepissime legitur. 296, 1. ἐπινίφει κ. ἐπομβρεῖ τὰς τ. ἀγαθῶν πηγὰς ἄνωθεν ex Deut. 28, 12. ib. v. 12. τὸν ὑετὸν αὐτοῦ. 501, 41. διανοίαις ἀρετωσαις ἠρέμα σοφίαν ἐπιψεκάζει. 148, 21. τὰς αὐθιγενεῖς κ. ἀκηράτους ἀρετὰς ἀντειςάγει. 158, 18. κάθοδος δυνάμεων θεοῦ. 566, 14. τῷ ὄντι τὴν αἰθέριον σοφίαν ὁ θεὸς τ. εὐφυέσι κ. φιλοθεάμοσιν ἄνωθεν ἐπιψεκάζει διανοίαις· αἱ δὲ ἰδοῦσαι κ. γευσάμεναι, σφόδρα ἡσθεῖσαι, ἔμαθον μὲν ἃ ἔπαθον, τὸ δὲ διαθεν ἀγνοοῦσι. 251, 36. τὴν φρονήσεως διψῶσαν διάνοιαν πληροῦσθαι ἀπὸ σοφίας θεοῦ, τ. ἀνελλιποῦς πηγῆς, εἰς ἣν κατιοῦσα ἀναβαίνει κατὰ τὸ συγγενὲς σπουδαῖον μαθητοῦ. 617, 46. ad Exod. 16, 4. ὕεσθαι τὴν οὐράνιον σοφίαν. 640, 41. δυνάμεως ἀκαθαιρέτου μεταλαγχάνει ἡ ψυχή. 2, 482, 11. σπείρει εἰς αὐτὴν ἀκτῖνας νοητὰς ὁ πατήρ. 2, 5, 13. τὸ διήνεκες κ. τέλειον ἐν ἀρεταῖς ἐγγυτάτω θείας ἵσταται δυνάμεως. 441, 2. ἡ πηγὴ, ἀφ᾽ ἧς ὀμβρεῖ τἀγαθὰ ἡ τ. φιλοδώρου θεοῦ σύνοδος. 148, 14. ἀμιάντῳ κ. ἀψαύστῳ κ. καθαρᾷ φύσει, τῇ πρὸς ἀλήθειαν παρθένῳ, διαλέγεσθαι πρεπῶδες θεόν. v. 17. ὁμιλεῖν ψυχῇ θεόν. 441, 11. ἡ φορὰ τῶν αὐτοματιζομένων ἀγαθῶν ἄφεσις· ἐπειδήπερ ὁ νοῦς τῶν κατὰ τ. ἰδίας ἐπιβολὰς ἐνεργειῶν κ. ὥςπερ τῶν ἑκουσίων ἠλευθέρωται, διὰ τ. πλῆθυν τ. ὑομένων κ. ἀδιαστάτως ἐπομβρούντων. 691, 39. καὶ ψυχῇ δ᾽ εὐδαίμονι — ἐπιχεῖ τ. ἱεροὺς κυάθους τῆς πρὸς ἀλήθειαν εὐφροσύνης οἰνοχόος τ. θεοῦ κ. συμποσίαρχος λόγος, οὐ διαφέρων τοῦ πόματος, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἄκρατος ὢν τὸ γάνωμα, τὸ ἥδυσμα, ἡ ἀνάχυσις, ἡ εὐθυμία, τὸ χαρᾶς, τὸ εὐφροσύνης ἀμβρόσιον φάρμακον. cf. 296, 4. Arm. 2, 488. Qui in unitatis naturam inhaeserit, in Deum dr. appropinquasse cognativa quadam familiaritate: derelictis enim mortalibus generibus transmutatur in divinum, ita, ut fiat Deo cognatus vereque divinus. cf. 175. 497. ad Gen. 24, 12. ἀνάβηθι πρός με εἰς τὸ ὄρος. Animam sanctam Deificari notatur per istam ascensionem, non in aëra vel aethera vel in supremum omnium coelum, sed super omnes coelos. Post autem mundum non est locus, sed Deus. cf. 208, 11. Idem ἐπιθειασμὸς, ἐνθουσιασμὸς alias dr. 16, 24. 273, 21. 293, 38. 2, 177, 8. de Mose, Abrahamo, prophetis, sapientibus. ἔκστασις 510, 17. 511, 17. de Abrahamo.

[172]) 2, 218, 16. ὡς τὸ φῶς ὑφ᾽ ἑτέρου μὴ γνωριζόμενον αὐτὸ ἑαυτοῦ γνώρισμά ἐστιν, οὕτω καὶ σὺ (ὁ θεὸς) σεαυτὸν μόνος ἂν φῆναι δύναιο. 2, 415, 35. τ. αἰσθητὸν τοῦτον ἥλιον μὴ ἑτέρῳ τινὶ θεωροῦμεν ἢ ἡλίῳ; τὰ δὲ ἄστρα μή τισιν ἄλλοις ἢ ἄστροις θεωροῦμεν; κ. συνόλως τὸ φῶς ἆρ᾽ οὐ φωτὶ βλέπεται; τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ θεὸς ἑαυτοῦ φέγγος ὢν δι᾽ αὐτοῦ μόνου θεωρεῖται, μηδενὸς ἄλλου συνεργοῦντος ἢ δυναμένου συνεργῆσαι πρὸς τὴν εἰλικρινῆ κατάληψιν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. στοχασταὶ

eo perspicacior eadem in rebus divinis. Quippe intelligentia, quam dicunt, discursiva in intuitivam abit neque tantum conjectura et ratiocinatione probabili Deum informamus, sed pectoris oculis intuemur [173]) non quo Deus quaerendo a nobis inveniatur, ut nostro studio et assiduitati ac diligentiae debeatur ejus cognitio, [174]) quae quidem impia et nefaria cogitatio est; [175]) sed quod ipse mentibus hominum, qui sincero et pio amore incitati ejus desiderio flagrant, sui cognoscendi copiam faciat, [176]) aliis quidem aliter, pro cujusque indole,

---

μ. οὖν οἱ ἀπὸ τῶν γεγονότων τὸν ἀγέννητον σπεύδοντες θεωρεῖν, ὅμοιόν τι δρῶντες τοῖς ἀπὸ δυάδος μονάδος φύσιν ἐρευνῶσιν· δέον ἔμπαλιν ἀπὸ μονάδος (ἀρχὴ γὰρ αὕτη) δυάδα σκοπεῖν· ἀλήθειαν δὲ μετίασιν οἱ τὸν θεὸν θεῷ φαντασιωθέντες, φωτὶ φῶς.

[173]) 590, 43. τίς ἂν εὐανθέστερος κ. ἐπιτηδειότερος πλέκοιτο νικηφόρῳ ψυχῇ στέφανος, ἢ δι᾽ οὗ τὸν ὄντα δυνήσεται θεωρεῖν ὀξυδερκῶς; Καλόν γε ἀσκητικῇ ψυχῇ πρόκειται τὸ ἆθλον ἐνομματωθῆναι πρὸς τὴν τοῦ μόνου θέας ἀξίου τηλαυγῆ κατανόησιν. 186, 43. θεωρίας τῆς τοῦ μόνου σοφοῦ, καθ᾽ ἣν Ἰσραὴλ τέτακται (sc. ὁ ὁρῶν τ. θεόν. 646, 31. ὁ βλέπων) πηγή, τὸ θεραπευτικῶς ἔχειν αὐτοῦ. 273, 3. ἐκλάμπουσι τ. ψυχῇ καθαραὶ φρονήσεως αὐγαί, δι᾽ ὧν τ. θεὸν κ. τὰς αὐτοῦ δυνάμεις ὁρᾷ ὁ σοφός. 442, 2. ὁ ὁρῶν ἐστιν ὁ σοφός. v. 10. δι᾽ οὗ (τ. Ἰακὼβ sc. τ. ὁρῶντος) καὶ τὸ ὁρᾶν γίνεται, φῶς τὸ θεῖον, ἀδιαφοροῦν ἐπιστήμης sq. 462, 33. ἀνάβηθι, ὦ ψυχή, πρὸς τὴν τ. ὄντος θέαν εὐαρμόστως, λογικῶς, ἑκουσίως, ἀφόβως, ἀγαπητικῶς, ἐν ἀριθμοῖς ἁγίοις κ. τελείοις ἑβδομάδος δεκαπλασιασθείσης. 466, 29. τ. ἡμέτερον νοῦν, ἀποδυσάμενον σῶμα, αἴσθησιν, λόγον, δίχα τούτων, γυμνόν, δύνασθαι τὰ ὄντα ὁρᾶν. i. q. 470, 9. ψυχῇ ὡς ψυχῇ, qualis alias ὁρατικὴ ψυχὴ s. διάνοια dr. 374, 44. 438, 44. 527, 24. 2, 19, 9. 2, 414, 26. γνήσιον δὲ ἵμερον κ. πόθον ἰδὼν ὁ πατὴρ ἠλέησε κ. κράτος δοὺς τῇ τ. ὄψεως προσβολῇ τῆς ἑαυτοῦ θέας οὐκ ἐφθόνησε.

[174]) 2, 13, 21. οὐχ ὁ σοφὸς εἶδε θεὸν ἀλλ᾽ ὁ θεὸς ὤφθη τῷ σοφῷ. (Gen. 12, 7.) Καὶ γὰρ ἀδύνατον, καταλαβεῖν τινα δι᾽ αὑτοῦ τὸ πρὸς ἀλήθειαν ὄν, μὴ παραφήναντος ἐκείνου ἑαυτὸ κ. παραδείξαντος. 2, 16, 16. θῆλυ ὁ λογισμός, κινούμενος κ. παιδευόμενος κ. ὠφελούμενος κ. συνόλως ἐν τῷ πάσχειν ἐξεταζόμενος καὶ τὸ πάθος ἐστὶν αὐτῷ τοῦτο μόνον σωτήριον. 229, 18. Arm. 2, 251. extr. 252. in.

[175]) 462, 48. εὔχεται Μωϋσῆς αὐτῷ τῷ θεῷ χρῆσθαι ἡγεμόνι πρὸς τὴν πρὸς αὐτὸν ἄγουσαν ὁδόν. (Exod. 33, 15.) — διότι πᾶσα κίνησις ἡ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης ἐπιζήμιος κ. ἄμεινον ἐνταυθοῖ καταμένειν, τ. θνητὸν βίον ἀλητεύοντας, ὡς τὸ πλεῖστον ἀνθρώπων γένος, ἢ πρὸς τ. οὐρανὸν ἐξάραντας ἑαυτούς, ὑπὸ ἀλαζονείας ἀνατραπῆναι. cf. 326, 29.

[176]) 566, 38. ἡ τοῦ — θεοῦ ζήτησις — ἀτελὴς οὐ γίνεται, προϋπαντῶντος διὰ τὴν ἵλεω φύσιν ἑαυτοῦ ταῖς παρθένοις χάρισι (i. e. ἰδέαις) κ. ἐπιδεικνυμένου ἑαυτὸν τοῖς γλιχομένοις ἰδεῖν, οὐχ οἷός ἐστιν· ἀμήχανον γάρ· — ἀλλ᾽ ὡς ἐνεχώρει γεννητὴν φύσιν τῇ περὶ νοητὰ δυνάμει προςβαλεῖν. 93, 3. 683, 9. 2, 13, 21. 2, 414,

modulo ac moribus.[177]) Malis enim et imperfectis, qui poenarum metu solicitati, regiae ejus virtuti assentantur, et tironibus sapientiae, qui praemiorum spe allecti, beneficam ejus virtutem colunt,[178]) trinum se Deus stipatumque virtutum quodam quasi satellitio conspiciendum praebet; aliis iisque perfectioribus, qui spe metuque soluti Deum per se, caritate adducti, pura et integra mente colunt, unius duntaxat speciem offert.[179])

26., quo fit, ut Mosis illa rogatio Exod. 33, 13.: ἐμφάνισόν μοι σεαυτόν, tanquam imbecillitatis humanae testimonium locupletissimum, saepenumero repetatur v. c. 229, 16. 579, 29. Caeterum faciem Dei non posse cerni diserte dr. 579, 31. ad Exod. 33, 23. αὐταρκεστάτης δωρεᾶς τῷ θνητῶν ἀριστῷ γένει προτεθείσης, τῆς μετὰ τὸ ὂν σωμάτων τε ὁμοῦ κ. πραγμάτων ἐπιστήμης. 229, 10. 2, 654.

[177]) 2, 218, 24. χαρίζομαι ἐγὼ (ὁ θεὸς) τὰ οἰκεῖα τῷ ληψομένῳ. Οὐ γὰρ ὅσα μοι δοῦναι ῥάδιον, καὶ ἀνθρώπῳ λαβεῖν δυνατόν. ὅθεν ὀρέγω τῷ χάριτος ἀξίῳ πάσας, ὅσας ἂν οἷός τε ᾖ δέξασθαι, δωρεάς. τὴν δ' ἐμὴν κατάληψιν οὐχ οἷον ἀνθρώπου φύσις, ἀλλ' οὐδ' ὁ σύμπας οὐρανός τε καὶ κόσμος χωρῆσαι. 7, 5. 36, 37. 253, 41. 611, 43. 613, 42.

[178]) 582, 14. δικαιοῖ (ὁ θεὸς) τὸν μ. φαῦλον ὡς ὑπὸ κυρίου δεσπόζεσθαι· ἵν' εὐλαβούμενος κ. στένων, ἐπικρεμάμενον ἔχῃ τὸν δεσποτικὸν φόβον· τὸν δὲ προκόπτοντα ὡς ὑπὸ θεοῦ εὐεργετεῖσθαι, ὅπως ταῖς εὐποιΐαις τελειότητος ἐφίκηται· τὸν δὲ τέλειον καὶ ἡγεμονεύεσθαι ὡς ὑπὸ κυρίου καὶ εὐεργετεῖσθαι ὡς ὑπὸ θεοῦ. Arm. 2, 282. 289, 1. παρατηρητέον δὲ ὅτι τ. μ. Νῶέ φησιν εὐαρεστῆσαι ταῖς τοῦ ὄντος δυνάμεσι, κυρίῳ τε κ. θεῷ. (Gen. 6, 8.) Μωϋσῆν δὲ τῷ δορυφορουμένῳ πρὸς τῶν δυνάμεων κ. δίχα αὐτῶν κατὰ τὸ εἶναι μόνον νοουμένῳ (Exod. 33, 7.). — Οὕτως ἄρα τὴν μ. κατὰ Μωϋσῆν ἄκραν σοφίαν ἀξιοῖ χάριτος ὁ ὢν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ μόνου, τὴν δὲ ἀπεικονισθεῖσαν ἐκ ταύτης, δευτέραν κ. εἰδικωτέραν οὖσαν, διὰ τῶν ὑπηκόων δυνάμεων, καθ' ἃς καὶ κύριος καὶ θεὸς ἄρχων τε καὶ εὐεργέτης ἐστίν. cf. 283, 15.

[179]) 2, 19, 7. δορυφορούμενος ὁ μέσος (i. e. ὁ ὢν v. 1.) ὑφ' ἑκατέρας τῶν δυνάμεων παρέχει τῇ ὁρατικῇ διανοίᾳ τότε μὲν ἑνός, τότε δὲ τριῶν φαντασίαν· ἑνὸς μ. ὅταν ἄκρως καθαρθεῖσα ἡ ψυχὴ κ. μὴ μόνον τὰ πλήθη τ. ἀριθμῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν γείτονα μονάδος δυάδα ὑπερβᾶσα, πρὸς τὴν ἀμιγῆ κ. ἀσύμπλοκον κ. καθ' αὑτήν, οὐδενὸς ἐπιδεᾶ, τὸ παράπαν ἰδέαν ἐπείγηται· τριῶν δέ, ὅταν, μήπω τὰς μεγάλας τελεσθεῖσα τελετάς, ἔτι ἐν τ. βραχυτέραις ὀργιάζηται καὶ μὴ δύνηται τὸ ὂν ἄνευ ἑτέρου τινός, ἐξ αὐτοῦ μόνου ἀλλὰ διὰ τῶν δρωμένων ἢ κτίζον ἢ ἄρχον. δεύτερος μ. οὖν, ὥς φασι, πλοῦς οὗτος, μετέχει δ' οὐδὲν ἧττον, δόξης θεοφιλοῦς. Ὁ δὲ πρότερος τρόπος οὐ μετέχει, ἀλλ' αὐτός ἐστιν ἡ θεοφιλὴς δόξα, μᾶλλον δόξης πρεσβυτέρα, κ. παντὸς τιμιωτέρα τοῦ δοκεῖν, ἀλήθεια. γνωριμώτερον δὲ τὸ δηλούμενον παραστατέον· τρεῖς εἰσιν ἠθῶν ἀνθρωπίνων τάξεις, ὧν ἑκάστη διακεκλήρωται μίαν τ. εἰρημένων φαντασιῶν. ἡ μ. ἀρίστη, τὴν μέσην τοῦ ὄντος· ἡ δὲ μετ' ἐκείνην, τὴν ἐπὶ δεξιά, ᾗ θεὸς ὄνομα· ἡ δὲ τρίτη, τὴν ἐπὶ θάτερα, τὴν ἀρχικήν, ἣ καλεῖται κύριος. v. 45. Deum

Hoc modo si qui Deum cognovit,[180]) is etsi perfecta sapientia hac in vita non datur,[181]) tamen quum ex vitae honestate in dies proficiat ad sapientiam itemque ex sapientia ad honestatem vitae,[182]) ad sapientiae summum fastigium, quae quidem in hominem cadit, evectus, proxime accedit ad Dei similitudinem. Nam Deo carus et probatus[183]) divinaque mente animatus[184]) et Dei sedes ac domicilium[185]) vitam degit, ceterorum vita mortalium longe bea-

---

ipsum verba facientem inducit hoc modo: *τὰ μ. πρῶτα τ. ἄθλων κείσεται τοῖς ἐμὲ θεραπεύουσι δι' ἐμὲ αὐτόν· τὰ δὲ δεύτερα, τοῖς δι' αὐτοὺς τυχεῖν ἀγαθῶν ἐλπίζουσιν ἢ τιμωριῶν ἀπαλλαγὴν εὑρεῖν προςδοκῶσι. Καὶ γὰρ εἰ ἔμμισθος ἡ τῶνδε θεραπεία κ. μὴ ἀδέκαστος, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐντὸς εἱλεῖται τ. θείων περιβόλων καὶ οὐκ ἔξω πλάζεται.* 173, 30. 229, 27. 47. Arm. 2, 251. „Mensura universorum, tam intelligibilium quam sensibilium, unus est Deus, qui in ipsa unitate trinitati similis apparet, ob videntium infirmitatem." 242. 243. 246. 269. 395. Alias in Dei locum Verbum divinum sufficitur v. c. 656, 37. *καθάπερ τὴν ἀνθήλιον αὐγὴν, ὡς ἥλιον —· οὕτως καὶ τὴν τοῦ θεοῦ εἰκόνα, τὸν ἄγγελον αὐτοῦ λόγον, ὡς αὐτὸν κατανοοῦσι.* 128, 41. 19, 19. 638. 29.

Caeterum haec Philonis trinitas (*τριάς*) aliis quoque modis accipitur, ita ut mox intelligatur *ἐλπὶς*, cujus symbolum *ἄνθρωπος*, *μετάνοια*, cujus symbolum Henoch, *δικαιοσύνη*, cujus symbolum Noachus. 2, 2, 33. 2, 3, 47. 2, 5, 20. 2, 8, 27., mox tria sapientiae comparandae genera, *φύσις*, *μάθησις*, *ἄσκησις*, quae quidem pari ait esse vi ac dignitate, *ἰσότης ἀρετῶν*. 462, 16. et qui iis respondent, tres patriarchae, *σοφίας κάνονες*. 560, 15. 31. 581, 28. 582, 7. 646, 7. 17. 2, 8, 48. 2, 41, 3. 2, 92, 3.; mox tres rerum mensurae, mundus intelligibilis, coelum, terra, aut principium, medium, finis. Arm. 2, 250.

180) 129, 17. *βούλεται ὁ νομοθέτης τὸν σοφὸν μὴ σχετικῶς κ. εὐαλώτως καὶ ὡς ἂν ἐκ τύχης, εὐλόγιστον δοκεῖν εἶναι, ἀλλ' ἀπὸ ἕξεως κ. διαθέσεως εὐλογίστου.*

181) 255, 13. *τέλειος τῶν γεγονότων οὐδεὶς πρὸς οὐδὲν μάθημα, ἀλλὰ τοσοῦτον ἐνδεῖ, ὅσον κομιδῇ νήπιος παῖς, ἄρτι τοῦ μανθάνειν ἀρχόμενος, πρὸς τὸν ἤδη, διὰ τὴν ἡλικίαν ἅμα κ. τ. τέχνην, ὑφηγητήν.* 284, 45. 489, 1. *πέρας (τ. ἐπιστημῶν) δ' οὐδ' ἂν ἔλθοι εἰς ἀνθρώπους.* 491, 38.

182) 93, 3. *τίνι οὖν ψυχῇ ἀποκρύπτειν κ. ἀφανίζειν κακίαν ἐγένετο, εἰ μὴ ᾗ ὁ θεὸς ἐνεφανίσθη;* 374, 50. 420, 13. 633, 5. 690, 41.

183) *θεοφιλής.* 401, 4. 476, 9. *θεὸν κλῆρον ἔχων.* 582, 32. 2, 428, 12. *ἄνθρωπος θεοῦ.* 222, 22. 582, 28.

184) *πνεῦμα θεῖον* in sapiente inesse dr. 16, 24. *ἐνθουσιᾷ. θεία μέθη.* 103, 32. *νήφουσα μέθη.* 571, 8. opp. 685, 23. 265, 41. 266, 21. 269, 15. opp. *πνοή*, quae ad res materiales pertinet et a sephiris divinis proficiscitur. 51, 34. 41.

185) *πόλις θεοῦ.* 402, 16. 643, 13. 691, 32. 692, 2.

tiorem bonorumque copia divinitus concessorum ita affluentem,[186] ut ab immortali coelitum vita proxime absit.[187] Primum enim, cui viro ex Deo apta sunt omnia, quae ad beate vivendum ferunt, nec suspensa rerum externarum aut bono casu aut contrario pendere ex illarum eventis et errare coguntur (Cic. Tusc. 5, 12.), is, quam Dei solam esse atque unam certos coeli motus ratosque astrorum ordines testes habemus, firmitatis ejus, stabilitatis et constantiae particeps est.[188] Deinde idem quum Dei instar, perturbationibus atque exanimationibus immunem gerat animum,[189] eadem pace perpetua et tranquilla animi hilaritate quam in Deo admiramur, perfruitur.[190] Denique quum mente perpurgatus et mysteriis divinis initiatus sit,[191] non modo contrariorum diversorumque inter se pugnantium consiliorum studiorumque multiplici et obscura ambiguitate, cujus in hoc vitae theatro testes sumus, non obstupescit amplius,[192] sed ut mundi rationem atque ordinem optime perspectum ha-

---

[186]) 483, 32. ὁ τ. θείων θησαυρὸς ἀγαθῶν. 485, 21. οὐρανὸς ἐπίγειος.

[187]) 200, 49. βίον — ζῇ τὸν ἄφθαρτον. 372, 36. τὸν ἀπόλεμον κ. εἰρηναῖον λογικῶν κ. εὐδαιμόνων ψυχῶν βίον θεῖον. 480, 35. 575, 42. sq.

[188]) 409, 33. ὁ σοφὸς πρῶτον μ. κτᾶται γέρας παρὰ τοῦ ἑστῶτος ἀεὶ θεοῦ, συγγενὲς αὐτοῦ τῇ ἀκλινεῖ κ. ἀῤῥεπεῖ πρὸς πάντα δυνάμει λαβών. Εἴρηται γάρ· (Deut. 5, 31.) σὺ δὲ αὐτοῦ στῆθι μετ' ἐμοῦ· ἵνα ἐνδοιασμὸν κ. ἐπαμφοτερισμὸν, ἀβεβαίου ψυχῆς διαθέσεις, ἀποδυσάμενος, τὴν ὀχυρωτάτην κ. βεβαιοτάτην διάθεσιν, πίστιν ἐνδύσηται. 657, 41. 687, 42. ad Exod. 17, 6. 688, 14. 38. 45. ἐχυρώτης. 2, 416, 11.

[189]) 692, 8. φιλοθεάμονα διάνοιαν, πάνθ' ὁρᾶν ἐπειγομένην, κ. μηδὲ ὄναρ στάσεως κ. ταραχῆς ἐφιεμένην. 185, 10. ἄγευστον παθῶν κ. κακιῶν ψυχήν.

[190]) 2, 413, 23. γέλως σημεῖον ἐπὶ τοῦ σώματος, ἀφανοῦς τῆς κατὰ διάνοιαν χαρᾶς ἐστι· χαρὰν δὲ τὴν εὐπαθειῶν ἀρίστην κ. καλλίστην εἶναι συμβέβηκεν, ὑφ' ἧς ὅλη δι' ὅλων εὐθυμίας ἡ ψυχὴ καταπίμπλαται· γεγηθυῖα μ. ἐπὶ τῷ πατρὶ κ. ποιητῇ τ. ἁπάντων, θεῷ, γεγηθυῖα δὲ ἐπὶ τοῖς ἄνευ κακίας δρωμένοις, κἂν μὴ τυγχάνῃ καθ' ἡδονὴν ὄντα, ὡς καλῶς γινομένοις καὶ ἐπὶ τῇ τ. ὅλων διαμονῇ. 354, 41. τέλος σοφίας παιδιὰ κ. γέλως. 150, 33. 215, 5. 518, 37. 2, 416, 15. χαρά. 366, 7. ἡ ἐν θεῷ χαρά. 572, 39. ἄκρατος εὐφροσύνη. 553, 28. 554, 1. σοφίας οἶκος εὔδιος κ. γαληνίζων. 680, 44. αἰθρία κ. γαλήνη. 2, 427, 43. ἠρεμία. 692, 14. 18 — 22. εἰρήνη. 185, 6. ἑορτὴν ψυχῆς, — ἑορτάζει μόνος ὁ σοφός.

[191]) 2, 427, 41. μύστης τ. θείων τελετῶν. 444, 22. ἐπίδειξις κ. θεωρία τῶν ἀθανάτων. 213, 39. 255, 14. ψυχικὸν φῶς. 2, 377, 35. cf. 2, 661, 20. ἀστὴρ οὖσα, τ. ἐπουρανίων ἀπεικόνισμα κ. μίμημα.

[192]) 491, 38. τὰς ἀσωμάτους κ. θείας ἐπιστήμας εἰς μαχομένας ἐναντιότητας ἀδύνατον

bet;[193]) ita sui ipsius rerumque humanarum ita gnarus est,[194]) ut rerum omnium judicium penes ipsum esse censendum sit. Itaque tanta est inter ceteros mortales dignitate atque auctoritate, ut, quae singulae fere singulis laudes competunt, his ille unus omnibus optimo jure celebretur.[195]) Solus enim sapiens nobilis est,[196]) solus dives,[197]) solus honoratus,[198]) solus liber,[199])

τέμνεσθαι. 575, 33. ἡ σοφία ἁγία τέ ἐστιν, οὐδὲν ἐπιφερομένη γήϊνον κ. κρίσις τῶν ὅλων, ᾗ πᾶσαι ἐναντιότητες διαζεύγνυνται.

[193]) 419, 12. φιλοσοφεῖν οὐδὲν ἦν ἄλλο ἢ ταῦτα (τὴν τ. θεοῦ εἰκόνα κ. τ. κόσμον) σπουδάζειν ἀκριβῶς ἰδεῖν. 669, 36. θεωρὸς οὐ μόνον τ. ἀνθρωπείου βίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν κόσμῳ συμπάντων ὁ ἀστεῖος.

[194]) 442, 18. σοφία οὐ μόνον, φωτὸς τρόπον, ὄργανον τοῦ ὁρᾶν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ὁρᾷ. 2, 385, 31. σοφίαν, πρεσβυτέραν οὐ μόνον τῆς ἐμῆς γενέσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς τ. κόσμου παντὸς οὖσαν, οὔτε θέμις οὔτε δυνατὸν ἄλλῳ τῳ κρίνειν ἢ θεῷ κ. τοῖς ἀδόλως κ. καθαρῶς κ. γνησίως αὐτῆς ἐρῶσιν. 370, 38. πραγματευομένη, τὰ περὶ τοῦ ὄντος, εὐσέβεια κ. ὁσιότης ὀνομάζεται, τὰ δὲ περὶ τοῦ οὐρανοῦ κ. τῶν κατ' αὐτὸν, φυσιολογία et sic porro μετεωρολογικὴ, — ἠθικὴ, πολιτικὴ, οἰκονομικὴ, συμποτικὴ, βασιλικὴ, νομοθετικὴ κ. τ. λ. 2, 442, 30. κτησάμενος ἐπιστήμην, τὴν ἀρετῶν βεβαιοτάτην, συνεκτᾶτο καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ὡς παρὰ τοῖς ὑποδεξαμένοις νομίζεσθαι βασιλεὺς, οὐχὶ ταῖς παρασκευαῖς (ἰδιώτης γὰρ ἦν) ἀλλὰ τῷ περὶ τ. ψυχὴν φρονήματος μεγαλείῳ ὢν βασιλικοῦ. 2, 453, 24. κ. τ. βιωτικῶν ἄπειροι μ. οἱ φαῦλοι, ἐμπειρότατοι δ' οἱ σοφοί.

[195]) 167, 7. ad Gen. 25, 33. ὅτι τὰ δυνάμει πρῶτα κ. κατ' ἀρετὴν τίμια, φαύλου μ. οὐδενὸς, μόνου δὲ τοῦ σοφίας ἐραστοῦ, καθάπερ αὐλὸς κ. λύρα κ. τὰ ἄλλα μουσικῆς ὄργανα, μόνου τοῦ μουσικοῦ. 371, 5. ὁ πολύφημος ὡς ἀληθῶς κ. πολυώνυμος σοφός.

[196]) 401, 9. μόνος εὐγενὴς, ἅτε θεὸν ἐπιγεγραμμένος πατέρα κ. γεγονὼς εἰςποίητος αὐτῷ μόνος υἱός. 2, 438, 5.

[197]) 401, 11. οὐ πλούσιος, ἀλλὰ πάμπλουτος, ἐν ἀφθόνοις κ. γνησίοις, οὐ χρόνῳ παλαιουμένοις, καινουμένοις δὲ κ. ἡβῶσιν, τρυφῶν ἀγαθοῖς μόνος. 647, 21. κληρονόμος τῶν τ. κόσμου μερῶν, φθάνων πάντῃ (Gen. 28, 14.) 340, 22. σοφῶν τ. θεὸν κλῆρον. 2, 425, 4. οἷς μ. ἀληθινὸς πλοῦτος ἐν οὐρανῷ κατάκειται, διὰ σοφίας κ. ὁσιότητος ἀσκηθεὶς, τούτοις καὶ ὁ τ. χρημάτων ἐπὶ γῆς περιουσιάζει· προνοίᾳ γ. κ. ἐπιμελείᾳ θεοῦ τ. ταμείων ἀεὶ πληρουμένων, ἐκ τοῦ τ. ὁρμὰς κ. διανοίας κ. τὰς τ. χειρῶν ἐπιβολὰς μὴ ἐμποδίζεσθαι πρὸς τὴν τῶν ἀεὶ σπουδαζομένων κατόρθωσιν. cf. 2, 424, 41. sq. Arm. 2, 384. omnia sapientis esse.

[198]) 401, 14. οὐκ ἔνδοξος, ἀλλ' εὐκλεὴς, τὸν μὴ κολακείᾳ νοθούμενον, ἀλλὰ βεβαιούμενον ἀληθείᾳ, καρπούμενος ἔπαινον. 400, 32.

[199]) 401, 18. μόνος ἐλεύθερος, ἀφιέμενος ἀργαλεωτάτης δεσποίνης, κενῆς δόξης,

solus rex,[200]) solus cernens,[201]) solus propheta,[202]) solus longaevus,[203]) solus beatus,[204]) solus immortalis,[205]) solus Dei filius;[206]) quid quod idem commune bonum omnium,[207]) fulcrum atque columen nationum, populorum, civitatum,[208]) redemtor gentium, intercessor apud Deum, veniam petens de-

---

ἣν ὑπέραυχον οὖσαν ἀπὸ τ. ἀκροπόλεως ἄνωθεν ὁ ἐλευθεροποιὸς καθεῖλε θεός. 252, 27. 2, 428, 21. 2, 451, 47. 2, 454, 30.

200) 401, 16. μόνος βασιλεύς, παρὰ τοῦ πανηγεμόνος λαβὼν τῆς ἐφ' ἅπασιν ἀρχῆς τὸ κράτος ἀνανταγώνιστον. 467, 23. βασιλείαν δὲ σοφίαν λέγομεν ἐπεὶ καὶ τὸν σοφὸν βασιλέα. 601, 35. 691, 7. 2, 442, 34. cf. Mangeyi nott. ad 250, 8. 2, 422, 43. παρὰ ζώοις (ἀτιθάσσοις) πᾶσιν ἱερὸς κ. ἄσυλος γένοιτ' ἂν ὁ σπουδαῖος. cf. 34, 26. et Intptt. ad Horat. Carm. 1, 22, 9—12. 2, 452, 3. Arm. 2, 304.

201) 442, 2. ὁ ὁρῶν ἐστιν ὁ σοφός. 483, 45. μόνος βλέπει ὁ ἀστεῖος· οὗ χάριν καὶ τ. προφήτας ὠνόμασαν οἱ παλαιοὶ ὁρῶντας· ὁ δὲ ἔξω προεληλυθὼς, οὐ μόνον ὁρῶν, ἀλλὰ καὶ θεὸν ὁρῶν προςεῤῥήθη Ἰσραὴλ, ὅς ἐστιν ὁρῶν θεόν. Gen. 32, 28. 30.

202) 510, 31. φαύλῳ δ' οὐ θέμις ἑρμηνεῖ γενέσθαι θεοῦ, ὥστε κυρίως μοχθηρὸς οὐδεὶς ἐνθουσιᾷ, μόνῳ δὲ σοφῷ ταῦτ' ἐφαρμόττει, ἐπεὶ καὶ μόνος ὄργανον θεοῦ ἐστιν ἠχοῦν, κρουόμενον κ. πληττόμενον ἀοράτως ὑπ' αὐτοῦ.

203) 515, 23. μόνον τ. ἀστεῖον εὐγήρων κ. μακροβιώτατον· ὀλιγοχρονιώτατον δὲ τ. φαῦλον, ἀποθνήσκειν μανθάνοντα, μᾶλλον δὲ τὴν ἀρετῆς ζωὴν ἤδη τετελευτηκότα.

204) 2, 451, 44. δοῦλος εὐδαίμων πρὸς ἀλήθειαν οὐδείς. τί γὰρ ἀθλιώτερον ἢ πάντων ἄκυρον εἶναί τινα καὶ ἑαυτοῦ; ὁ δέ γε σοφὸς εὐδαίμων, ἔρμα κ. πλήρωμα καλοκαγαθίας περιφερόμενος, ἐν ᾗ τὸ κῦρος ἐστιν ἁπάντων.

205) 81, 24. τοῦ σωφροσύνην κ. θεὸν ἰδόντος εἰλικρινῶς, τὸ μὴ ἀποθνήσκειν. 356, 22. οὐ μελαγχολᾷ οὔτε κοιμᾶται οὔτε ἀποθνήσκει ὁ σοφός. 456, 39. ἁρμόζουσι κ. ἑνοῦσιν αἱ ἀρεταὶ ἀφθάρτῳ φύσει διάνοιαν. 200, 49. 206, 7. Arm. 2, 184. solus sapiens immortalis.

206) 401, 10. 426, 37. οἱ ἐπιστήμῃ χρώμενοι τοῦ ἑνὸς υἱοὶ θεοῦ προςαγορεύονται δεόντως. (Deut. 14, 1. 32, 18.). Arm. 2, 423. sapiens Dei filius est et primogenitus.

207) 2, 655, 8. ἐάν τις κατ' οἰκίαν ἢ κώμην ἢ πόλιν ἢ ἔθνος γένηται φρονήσεως ἐραστὴς, ἀνάγκη τ. οἰκίαν κ. τὴν πόλιν ἐκείνην ἀμείνονι βίῳ χρήσασθαι. Ὁ γ. ἀστεῖος κοινὸν ἀγαθόν ἐστιν ἅπασιν, ἐξ ἑτοίμου τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ προτείνων ὠφέλειαν. 187, 38. 647, 25.

208) 2, 655, 1. ὥςπερ κίονες οἰκίας ὅλας ὑπερείδουσιν, οὕτω καὶ αἱ θεῖαι δυνάμεις τ. σύμπαντα κόσμον κ. τοῦ ἀνθρωπείου τὸ ἄριστον κ. θεοφιλέστατον γένος. 2, 661, 11. ἄνδρες ἀγαθοὶ κίονές εἰσι δήμων ὅλων, ὑπερείδοντες, καθάπερ οἰκίας μεγάλας, τὰς πόλεις κ. πολιτείας. 188, 13. 2, 17, 41. Arm. 2, 464.

lictis cognatorum, [209]) sacerdos, [210]) princeps et rector terrarum orbis, [211]) princeps denique ac sol humani generis, [212]) neque tantum universo populo, [213]) sed humano generi, sed rerum universitati [214]) ad dignitatem aequiparandus.

Hanc talem noster doctrinam si quaerimus, unde hauserit, non illa e longinquo repetenda aut conjectura sola et incerta explicanda est, sed ipso

---

209) 187, 9. 43. 188, 13. πᾶς σοφὸς λύτρον ἐστὶ τοῦ φαύλου, μηδ᾽ ἂν πρὸς ὀλίγον μέτρον ἐξαρκέσαντος, εἰ μὴ ἐλέῳ κ. προμηθείᾳ χρώμενος ἐκεῖνος προυνόει τ. διαμονῆς αὐτοῦ. v. 43. τ. θεοῦ τὸν ἀπεριόριστον κ. ἀπερίγραφον πλοῦτον αὐτοῦ διὰ τοὺς ἀξίους καὶ τοῖς ἀναξίοις δωρουμένου. 188, 18. λύτρα κ. πρωτοτόκους. Verba reliqua leguntur Arm. 2, 89. 216. 290. 300.

210) 135, 22. ἐκκοπείσης ἀφροσύνης ἆθλον κ. κλῆρον, ἡ ψυχὴ λαμβάνει διττὸν, εἰρήνην κ. ἱερωσύνην, συγγενεῖς κ. ἀδελφὰς ἀρετάς. 261, 17. ἄθλων τοῖς μεγίστοις δυσὶ τετίμηται κ. κατέστεπται, εἰρήνῃ κ. ἱερωσύνῃ. 2, 220, 40. cf. 339, 15. οὐκ ἐπίγειον, ἀλλ᾽ ὀλύμπιον κτῆμα. 366, 21. τ. μεγίστης τιμῆς, ἱερωσύνης ἠξίωσε.

211) Arm. 2, 208. Benefaciens ei Pater donat ei terrenorum universorum principatum in aeternam, ut ipse ait, possessionem, ne dominetur unquam a corpore, sed semper princeps et rector sit, servum ac pedissequum illud acquirens.

212) 647, 28. ὡς ἥλιος ἁπάντων ἐστὶ φῶς τῶν ὄψεις ἐχόντων, καὶ ὁ σοφὸς τῶν ὅσοι λογικῆς κεκοινωνήκασι φύσεως. 2, 39, 32. τὸν φρονήσεως κ. σοφίας — ἐρασθέντα — εἶναι πρεσβύτερον, παρωνυμοῦντα τῷ πρώτῳ. τῷ γὰρ ὄντι πρῶτος ὁ σοφὸς τοῦ ἀνθρώπων γένους, ὡς κυβερνήτης μὲν ἐν νηΐ, ἄρχων δ᾽ ἐν πόλει, στρατηγὸς δ᾽ ἐν πολέμῳ, καὶ ψυχὴ μ. ἐν σώματι, νοῦς δ᾽ ἐν ψυχῇ, καὶ πάλιν οὐρανὸς μ. ἐν κόσμῳ, θεὸς δ᾽ ἐν οὐρανῷ. 2, 426, 30. πάσαις μ. τ. κινήσεσι, πάσαις δὲ τ. σχέσεσιν ὁ σπουδαῖος ἐπαινετὸς, ἔνδον τε κ. ἔξω, πολιτικός τε ὁμοῦ κ. οἰκονόμος, τὰ μ. ἔνδον ἐξορθῶν οἰκονομικῶς, τὰ δὲ ἔξω πολιτικῶς, ᾗ συμφέρον ἐπανορθοῦσθαι. Ἐὰν μ. οὖν εἷς ἀνὴρ τυγχάνοι τοιοῦτος ὢν ἐν πόλει, τ. πόλεως ὑπεράνω φανεῖται, ἐὰν δὲ πόλις, τῆς ἐν κύκλῳ χώρας· ἐὰν δὲ ἔθνος, ἐπιβήσεται πᾶσιν ἔθνεσιν, ὥςπερ κεφαλὴ σώματος, τοῦ περιφαίνεσθαι χάριν, οὐχ ὑπὲρ εὐδοξίας μᾶλλον ἢ τῆς τ. ὁρώντων ὠφελείας. 2, 428, 31. κεφαλὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους — τὸν σπουδαῖον, εἴτε ἄνδρα, εἴτε λαόν· τοὺς δὲ ἄλλους ἅπαντας, οἷον μέρη σώματος, ψυχούμενα ταῖς ἐν κεφαλῇ κ. ὑπεράνω δυνάμεσιν. 644, 18. 690,10. θεὸς — λόγος — ὁ σοφὸς — ὁ προκόπτων.

213) 2, 407, 11. ὁ ἀληθὴς θεραπευτής τε καὶ ἱκέτης, κἂν εἷς ὢν ἀνὴρ ἀριθμῷ τυγχάνῃ, δυνάμει —· σύμπας ἐστὶν ὁ λεώς, ἰσότιμος ὅλῳ ἔθνει γεγονώς.

214) 165, 12. ad Deut. 5, 31, coll. 34, 5. ὅτι τὸν σοφὸν ἰσότιμον κόσμῳ ὁ θεὸς ἤγαγε, τῷ αὐτῷ λόγῳ καὶ τὸ πᾶν ἐργαζόμενος καὶ τὸν τέλειον ἀπὸ τῶν περιγείων ἀνάγων ὡς ἑαυτόν. 400, 43. ad Gen. 9, 26. ἰδίᾳ θεὸν, κατ᾽ ἐξαίρετον χάριν, τοῦ Σὴμ ἀνακαλεῖ καὶ ὅρα, τίνας ὑπερβολὰς τοῦτο οὐχ ὑπερβάλλει· σχεδὸν γὰρ ἰσότιμος ὁ τοῦτο λαχὼν γίνεται κόσμῳ. Ὅταν γὰρ τὸ ἐπιστατοῦν καὶ κηδόμενον ἀμφοῖν ταὐτὸν, καὶ τὰ ἐπιτροπευόμενα κατ᾽ ἀναγκαῖον εὐθύς ἐστιν ἰσότιμα. Arm. 2, 207.

Philone viam monstrante uberrimi fontes in promtu sunt hi: primum doctrina Veteris Testamenti, deinde philosophia orientalis, in primis Judaeorum illa Cabbalistica, tum philosophia Graecorum, in primis Platonica et Stoica, postea fama, ore ac sermone popularium tradita, denique ipsius Philonis ingenium felicissimum; quos quidem fontes, postquam in doctrina enarranda longiores fuimus, quam pro exspectationis nostrae ac disputationis academicae modulo, quum in praesentia tantummodo demonstrare liceat, non item per rivulos omnes consectari, ampliorem et copiosiorem hujus argumenti tractationem per partes singulas in aliud tempus reservare cogimur.

Ac primum quidem omnem non modo succum ac sanguinem, sed etiam colorem et speciem patriae legis patriorumque institutorum theologia Philonis Judaica ex magna parte prae se fert. Nam quod unum, quod humano captu superiorem, quod a similitudine hominum specieque remotum, quod sanctissimum terrenaeque labis expertem non modo, sed hominum etiam ad honestatem omnem excolendorum cupidissimum, quod fidelem ac fidum, quod benignum, justum, providum, ut populi Israelitici, prae ceteris adamati, ductorem et auspicem, ita rerum humanarum omnium moderatorem Deum esse sumit; quod mundum docet esse optimum, Deique vi ac numine conditum, instructum, ornatum, eundemque aeternum ac nullo unquam tempore interiturum;[215]) quod naturam humanam, etsi imbecillam existimat et ex omni parte a Deo unice suspensam, tamen adeo non putat esse nihili, ut neque imaginis divinae expertem, neque vero facultate, Dei ope et auxilio Deo sese probandi, destitutam, judicet; quod verae sapientiae initia et incrementa omnia a sincero Dei rerumque divinarum amore et infucata pietate censet esse repetenda,[216]) qua sublata caeremoniarum et sacrificiorum religio aut omnino tollatur, aut imperfectorum certe ac tironum sapientiae esse videatur: in his omnibus quam V. Testamenti libros noster consentientes habeat, id palam ante oculos omnium est, res ut demonstratione nostra non egeat. Quod si qua sunt in Philonis doctrina, quorum in libris sacris aut semina sola reperiantur,[217]) aut tantum

---

215) ψ. 72, 5. 7. 17. 89, 38. 104, 5. Eccl. 1, 4. cf. Sap. 1, 14.

216) Hiob. 28, 28. ψ. 111, 10. Prov. 1, 7. 9, 10. Arm. 2, 262. Duo sunt capita, in quibus legislatio tota occupatur, malitia et justitia.

217) Huc refero primo Philonis doctrinam de θείῳ λόγῳ, quae etsi Gen. 1, 3. ψ. 33, 6.

exigua quaedam similitudo appareat,[218]) cujus, opinor, ne ipse quidem noster, nisi allegoricae interpretationis somniis exacuta mentis acie, vim ac pondus ullum agnovisset, innata ipsi et a teneris innutrita V. Testamenti summa reverentia[219]) fecit, ut, quamvis assumta ea essent et adventitia placita, tamen non

---

verbis propriis et Prov. 8. per prosopopoeïam poëticam significetur, tamen tantum abest, ut his ex locis dici possit esse desumta, ut, quam parum eorum noster tribuerit auctoritati, vel ex ea re sola appareat, quod, si 362, 2. exceperis, ubi Prov. 8, 22. laudatur, et 690, 39. ubi quae, leguntur verba: *ἐντρύφημα καὶ θεοῦ σοφία καὶ σοφίας θεός*, alludere videntur ad Prov. 8, 30. 31. nullam prorsus eorum injecit mentionem. Deinde quae nostro unice vera esse videtur Deum cognoscendi ratio, *ψ*. 36, 9. significatur, quanquam hanc sententiam ut ex istis verbis possis exsculpere, item statutum jam hoc deliberatumque habere oportet. Denique Judaicum spirare nostrum illud quoque documento est, quod Leviticarum caeremoniarum religionem et sanctimoniam ad ipsum Deum resque divinas transtulit v. c. 7, 45. *μίαν ἡμέραν*, non *πρώτην* consilio dixisse putat eam, qua mundus intelligibilis creatus est, ne, si *πρώτην* dicens ceteris annumerasset, parum pie loqui videretur; 2, 158, 45. quo sacrificia oblata consumuntur, *πῦρ καθαρώτατον* distinguitur a profano, *χρειώδει*; 2, 139, 39. 2, 140, 1. 5. 48. Graeca librorum V. T. versio Pharo insulae assignatur, utpote *τῷ καθαρωτάτῳ τῶν περὶ τὸν τόπον* (*Ἀλεξάνδρειαν*) *χωρίων, ἔξω πόλεως*.

218) Dominatur in hoc genere figura illa, quam conjugatum appellant rhetores. 231, 7. ad Deut. 21, 23. *σῶμα, ξυλινὸς ὄγκος*. 535, 34. ad Gen. 24, 22. cf. 468, 17. *δραχμὴν ὁλκήν* i. e. pondo mutat in *ὁλκὸν φύσιν*. 553, 35. ad Gen. 28, 2. Rebeccae (*ὑπομονῆς*) pater, Bethuel, est *σοφία θεοῦ θυγατὴρ κ. πατήρ*. 633, 41. ad Gen. 19, 23. ex *θείῳ* sulfure fit *ὁ θεῖος λόγος*. 642, 16. 45. ad Gen. 28, 16. *κλίμαξ* Jacobo per somnium visa ut coeli terraeque mutua commercia, ita enthusiasmi et sobrietatis vicissitudinem indicat. 651, 11. ad Gen. 31, 11. *ἐπιβαίνετε οἱ σοφίας ὀρθοὶ λόγοι πάντες, ὀχεύετε, σπείρετε κ. τ. λ.* Verbis etiam amat ludere v. c. 431, 16. *κόλασις — κώλυσις*. 497, 26. *ὅρος — ὁρικῶς*. 595, 25. *πρόβατα — προβάσεις τ. νοῦ*. 632, 31. *αἴσθησις — διεσθίεται*.

219) 2, 136, 21. *συνέγραψεν* (*Μωϋσῆς*) *ὑφηγησαμένου θεοῦ· κ. παρέδωκε τ. ἀξίοις χρῆσθαι κτημάτων τὸ κάλλιστον, τῶν ἀγαλματοφορουμένων ἐν τ. ψυχῇ παραδειγμάτων ἀπεικονίσματα κ. μιμήματα, ἃ καὶ οἱ δηλωθέντες νόμοι γεγόνασι —. Ὅτι δ' αὐτός τε τ. νομοθετῶν ἄριστος τῶν πανταχοῦ πάντων, ὅσοι παρ' Ἕλλησιν ἢ Βαρβάροις ἐγίνοντο καὶ οἱ νόμοι κάλλιστοι κ. ὡς ἀληθῶς θεῖοι, μηδὲν, ὧν χρὴ, παραλιπόντες, ἐναργεστάτη πίστις ἥδε*. 2, 141, 15. *εἰ δὲ γένοιτό τις ἀφορμὴ πρὸς τὸ λαμπρότερον* (sc. *τοῦ τ. Ἰουδαίων ἔθνους οὐκ εὐτυχοῦντος*) *καταλιπόντας ἂν οἶμαι τὰ ἴδια κ. πολλὰ χαίρειν φράσαντας τοῖς πατρίοις ἑκάστοις* (sc. *ἰδιώτας τε καὶ ἡγεμόνας*), *μεταβαλεῖν ἐπὶ τὴν τούτων μόνων* (*τ. Ἰουδαικῶν*

modo Mosis esse [220]) contenderet, sed etiam a Mose ad eos ipsos philosophos, unde ea sumsisset, propagata. [221]) Haec divina Mosis oracula si velut quaedam quasi stamina erant, a quibus exorsum esse nostrum cum per se consentaneum erat, tum res ipsa planissime docet, paratissima erant, quae subteminis loco insereret ad pertexendam telam, alia subsidia plurima.

Accedebant enim, unde, apis instar, favos suos explere posset, philosophiae orientalis et in primis patriae Indorum Cabbalisticae prata florentissima. Nam Sinensium quidem, Indaeorum, Persarum, Chaldaeorum, Aegyptiorum veterum philosophiam cum in physica doctrina, tum in ethica magna ex parte cum Philonis placitis, modo prorsus singulari, convenire, non

---

νόμων) τιμήν. 2, 139, 35. θεσπισθέντας νόμους χρησμοῖς. 1, 16. 2, 141, 23. τ. νόμους ἐμφερεστάτην εἰκόνα τῆς τ. κόσμου πολιτείας. 2, 163, 44. 2, 295, 45. γενικοὶ νόμοι i. e. ad omne humanum genus pertinentes. Arm. 2, 223. sanctus mirabilisque liber Mosaicus. 315. non vituperabilis, quippe divina. 374. sacrae literae dominicae omnium rerum verissimae. 422. sancta divinaque scriptura. ἱερὸς λόγος alias, quod Orphei poëma nobilissimum erat v. Valkenar. de Aristobulo p. 75. sqq. 554, 14. ὅτι περιττὸν οὐδὲν ὄνομα τίθησιν. — Hinc fit, ut in literis etiam et syllabis noster argutetur v. c. Ἀβρααμ et Σάῤῥα nomina esse multo significantiora, quam Ἀβράμ et Σάρα. Arm. 2, 212. 228. ubi in laudes utriusque literae, ἀ et ῥ excurrit, quamvis idem alibi 2, 483, 44. verba dicat esse corpus scripturae sacrae, sententias subjectas mentem.

[220]) 5, 34. Μωϋσέως δέ ἐστι τὸ δόγμα τοῦτο, οὐκ ἐμόν. 646, 34. 2, 253, 37. 2, 471, 7. μηδὲν οἴκοθεν ἕνεκα τοῦ βελτιῶσαι προςτιθείς. Arm. 1, 125. fin. Incipio, sed non doctrinam; interpres enim sum, non doctor. Docent enim ii, qui propriam scientiam edocent alios. Exponunt autem illi, qui ab aliis auditu percepta exacte memoria referunt, non paucos Alexandrinorum Romanorumque in unum locum congregantes, viros optimos et selectos atque praecipuis principiis, musica aliisque eruditionibus ornatos. Caeterum noster Graecam V. T. versionem, quippe divinam 2, 140, 10., presso pede sequitur, id quod ex 124, 39. ad Gen. 3, 15. et 2, 151, 5. ad Lev. 24, 7. apparet; quo magis mireris licentiam ejus, qua, more prorsus Aristobuleo (Valkenar. diatr. p. 86.), tantum sibi licere putaverit, ut, quemadmodum 380, 26. Hesiodi verba: Ἔργ. 289. 290. θεοὶ ἀθάνατοι ἔθηκαν mutavit in: θεὸς ἀθάνατος ἔθηκεν, ita idem scripturae sacrae nunc omitteret voculam aliquam v. c. πᾶς. 684, 1. cll. Levit. 16, 17. nunc immutaret v. c. ᾧδε et ἐγχωρεῖν pro ὅδε et ἐν χωρήβ. 687, 49. ad Exod. 17, 6.

[221]) Ita legislatores Graecorum 2, 345, 42. et philosophi v. c. Heraclitus Arm. 2, 178. 359, extr. Zeno 2, 454, 5. coll. 2, 453, 26, sua a Mosis fonte derivasse dicuntur.

modo suspicionibus et conjectura probabili doctissimorum in hoc genere virorum colligitur, sed certa testimoniorum fide constat.[222] Sed nimirum alia

---

[222]) De philosophia orientali vid. *Baeumlein Versuch d. Bedeutung d. Johanneischen Logos aus d. Religionssystemen d. Orients zu entwickeln. Tübingen*, 1828. 8. *p.* 1 — 34. *Ritter Gesch. d. Philosophie. Hamburg*, 1829. *Th.* 1. *p.* 45 — 137. *Windischmann d. Philosophie im Fortgange d. Weltgeschichte. Bonn Th.* 1. *Buch* 1. 1827. *p.* 1 — 514. de Sinensibus exponit, quorum quam multa sunt Philoneorum placitorum consimilia ac gemina. v. c. in theologia: Deum esse caput, medium rerum, profundum, verbum; naturam autem Dei (Tao), trinam una et unam, exprimi nomine I. Hi, Wei seu I. H. W. (p. 403.). neque posse vel a facie, vel a tergo adspici et comprehendi; cui triadi affinis est altera illa Dei cum duabus virtutibus s. consiliariis p. 189, 204. itemque tertia Fu-chi, Schinnung, Hoang-ti (p. 202.; in cosmogonia: Tao s. ratio ordinans vitalis sui spiritus (Kie) et mensurae rationalis lucidae (Li) vi sponte edidit Taikie, rerum omnium seminale principium, quod idem dicitur compages rerum omnium, axis mundi, radix, cacumen arboris, fundamentum, cardo, columen; Taikie autem edidit principales duas mundi regulas Iang et In, quarum illud medium est; ex his quatuor, quae dicuntur, imagines, hinc autem octo sortes, unde rursus sexaginta quatuor hexagrammata; in cosmologia: concentu duarum Dei virtutum effici lyrae modo, per quinque sonos et septem octove modos (p. 214.) harmoniam rerum omnium p. 87. 132. 145. 190. 212. 309. 317. 438. itaque locum de numeris, quorum compositione omnia in rerum natura gignantur, (p. 306.) et musicam, quae leges rerum universitatis contineat, principatum doctrinae obtinere p. 297.; in anthropologia: parentem ac principem humani generis, Puan-ka, quem et aeternum hominem dicit, multo ante hominem mortalem creatum, unum esse trium illorum principum, quorum consilio Deus res omnes moderetur; quippe in hominis natura, velut centro aliquo, Ki et Li, sicut In et Iang, denique elementa rerum omnium tam mirabiliter conspirare, ut ea principii rerum, Taikie, imago censenda sit p. 153. 176. 197.; mortalem autem hominem una cum coelo et terra, verno quidem tempore, creatum, in paradiso vixisse, animalibus verendum omnibus (Phil. 34, 26.) rebusque nomina rerum naturam exprimentia imposuisse (Phil. 35, 35.) p. 205. 209; terram, sedem hominis, medium mundi locum (Phil. 143, 26. 405, 33.) occupare p. 163. 194.; principia rerum maris et feminae, patris ac matris instar (Phil. 3, 22. ἄῤῥεν κ. ϑῆλυ) esse p. 176. 179; quinque elementa rerum perpetuo ex alio in aliud transmutari (Phil. 89, 1. ex Heracliti sententia 2, 242, 35. 2, 509, 3. Arm. 2, 523. 527.) p. 127. 138. 141. 155. 163; singulis mundi regionibus singulos genios (λόγους Philonis) velut custodes (vid. not. 108.) praeesse p. 178. 186. 187.; mundum adspectabilem esse rerum reconditarum manifestationem (Phil. 2, 125, 12. πίστις. τ. ἀδήλων τὰ ἐμφανῆ. 2, 12, 41. ὁ ἀειδὴς ϑεὸς πάντα φαίνει) p. 88. 160. 190; in ethica: peccati et miseriae causam esse feminam

quaestio est, utrum ipsas istorum populorum literas Philo cognitas habuerit nec ne, an unius modo alteriusve eorum, an vero omnium notitiam ex rivo aliquo,

---

i.e. voluptatem (Phil. 36, 34. ἀρχὴ τῆς ὑπαντίου ζωῆς γυνή. v. 47. ἡ τ. σωμάτων ἡδονή ἐστιν ἀδικημάτων κ. παρανομημάτων ἀρχή.) pag. 206. 207. 227. 240. 266.; peccato turbari omnia p. 210; itemque hominem felicitate orbari, p. 265. bono soli propria p. 237; sed Dei misericordia salutem reparari posse, modo homo id velit p. 208; viam autem salutis esse sapientiam i. e. naturae divinae, rerum omnium mediae, cognitionem p. 233. 235.; viam autem sapientiae, sive illa φύσει, sive μαθήσει sive ἀσκήσει comparetur (p. 446.), esse rerum humanarum contemtionem ac despicientiam p. 240. 250. 252. 264. 266. 280. ex Dei illam reverentia ortam p. 243. 256. 259.; quam ingressus qui didicerit sola mentis bona in quaestu ponere (Phil. 567, 40. μέγιστον ἀγαθὸν τὸ ἐν ψυχῇ. 407, 32. τὰ σώματος, τὰ ψυχῆς, τὰ ἐκτὸς ἀγαθά.) p. 239. et necessario victu cultuque contentus (ὀλιγόδεια Philonis 267, 35. 294, 37. 365, 29. 664, 26. 665, 23. (Deique amore incensus p. 242. soli Deo vivere p. 236. 238., is contrariis et inter se pugnantibus expeditus p. 234. 235. (Philo 575, 24. σοφίᾳ - πᾶσαι ἐναντιότητες διαζεύγνυνται) perturbationis omnis expers est p. 132. 399. 407. med. beatissima cum Deo unione perfruitur p. 249. 407. 449. fin. 559., quae mors appellatur p. 403. vitam vivere vitalem p. 265. not. Deum pectoris oculis intuetur p. 202. 411. stabilitatis divinae particeps p. 170. (πίστις Philonis) sacerdos idem et sacrificium (cf. Phil. 691, 40. ὁ οἰνοχόος τ. θεοῦ κ. συμποσιάρχος λόγος οὐ διαφέρων τοῦ πόματος.) p. 245., cf. de Indis p. 808.; exemplum posteris imitandum p. 561. 564. mysteriis initiatus omnibus, ad immortalem coelituum vitam consecratus p. 411.

B. 2. p. 517—936. de philosophia Indorum exponitur, quae quum philosophiae Sinensium magna ex parte gemina sit, p. 565., pauca tantum memorare liceat, quae Philoni cum ea communia sunt: Rerum initio Deus solus erat, Brahma dictus, ἀκατάληπτος, θεωρῶν ἑαυτόν p. 586. Tum verbo Dei Aum, Brahmâ, Vishnu, Siva, sancta illa trias, geniorum coelestium, et per Brahmâm quidem res omnes adspectabiles esse coeperunt, quas Vishnu conservat, Siva autem dissolvit p. 598. 604. 649; Siva enim, quasi κολαστήριος Philonis δύναμις, severitati inservit, terrorem incutit, interitum adducit, poenas exsequitur, malumque averruncat et evertit p. 604. Brahmà autem sola mentis vi rerum universitatis creator exstitit. p. 599., quemadmodum Vishnu, triplici adjutus auxilio apri (roboris), serpentis (sapientiae) testudinis (firmitatis), quae quidem totidem sephiris Cabbalisticis respondent — res creatas sub oculos et adspectum produxit p. 604; quanquam non defuerunt, qui Philonis instar, (not. 1.), visorum extrinsecus objectorum veritate sublata negarent, praeter Brahmam, summum Deum, quicquam existere p. 640. Princeps humani generis, Viradsch ἀνδρόγυνος, indiscreto adhuc masculino et feminino genere, et idem cum Brahmà, πρωτογόνῳ, ἀνθρώπῳ θεοῦ (vid. s. v λόγος p. 39.) p. 543. 604. 607. 650. idemque cum Puruscha pag. 813, divino homine in medio sole 807. 808. Manum

ex istis fontibus collecto, hauserit. Et potuisse quidem nostrum, utpote summo loco natum et natione Aegyptium et qui in ipsa Aegypto aetatem dege-

---

genuit, Manus autem decem rerum creatarum dominos, sapientes quippe et patriarchas p. 584. 648. 653. 675. qui quidem velut humana sorte exemti, mox geniis coelestibus adnumerantur, mox sole nati audiunt p. 664. 667. 784. (Phil. 513, 35. ad Gen. 15, 15. πατέρας (τοῦ Ἀβραάμ) ὥς μ. ἔνιοί φασιν, ἥλιον κ. σελήνην κ. τοὺς ἄλλους ἀστέρας) unde generis humani origo derivatur. Et hominum quidem vita initio beatissima erat; sed ex quo superbia et vitiosa libidine abrepti a Deo defecerunt p. 649. 657., in dies magis magisque coeperunt degenerare p. 653., vita autem hominum, quippe laesa, quae rebus humanis cum coelestibus intercedebat, necessitudine p. 584. turbataque peccato harmonia mundi 811. 815. 892. amissaque eiusdem vi scientia Dei 552: (dualismus humanarum rerum et coelestium, Philoni cum Indis communis est) ad extremam miseriam redacta est (Phil. 487, 52. βαρυδαιμονία. 498, 12. ἡ ἀνθρωπίνη κακοδαιμονία. 606, 30. τὸ βαρυποτμότατον ἡμῶν γένος. 514, 18. κηρῶν σωρὸς ἀμυθήτων) p. 576. 656. Cui malo misericordia Dei medetur munere vitae concesso quadruplici: a) Brahmanibus, qui ex ipso Brahmae corpore generati 584. 636. cf. 548. 641. 782. vitam studio verbi divini impendunt 914.; principes enim illi humani generis 549. terrarum domini 551. 891. ipsorum coelestium geniorum, quos Deva vocant, Dii (Phil. 222, 18. ὁ σοφὸς θεὸς τοῦ ἄφρονος. 2, 452, 12. ἀνθρώπων θεὸς οὐ τῶν τῆς φύσεως μερῶν), quocum quamvis juvene, comparati senes alienigeni puerorum instar sunt (Phil. 2, 39, 27. τοὺς αἰῶνα πολὺν τρίψαντας ἐν τῇ μετὰ σώματος ζωῇ, δίχα καλοκαγαθίας, πολυχρονίους παῖδας εἶναι. cf. 255, 15. Arm. 2, 255. 338.); b) lege, utpote via salutis ac summo bono 550. 892. c) traditione, quae doctrinam arcani (Upanischad) propagat 558. 575. d) more ac ritu, summae legis interprete 550. His muneribus divinis qui utitur ad agendam peccatorum poenitentiam vitiosamque naturam corporis, quo velut carcere, 590. (Phil. 374, 48. σῶμα δεσμωτήριον. 376, 44. ἀτυφίας ἀσκηταῖς ποῤῥωτάτω τοῦ σώματος ἔθος διοικίζεσθαι) mens inclusa gemit, edomandam atque comprimendam 665. 676. 787. 791. 809. 815. is non solum re ipsa edoctus discit, quid sit, res humanas contemnere 791. 809. 815, sed etiam Dei amore (Joga 660.) rerumque divinarum contemplatione humo levatus 502. (Phil. 575, 19. κ. ἄνοδος opp. κάθοδος) ac velut renatus ad meliorem vitam 555. 556. 558. 575. (ἀναγέννησις Phil. Arm. 2, 502.) in divinae naturae (Aum) partem societatemque adsciscitur. 551. 553. 573. 638. 793. Sapiens autem eiusmodi summa dignitate pariter ac felicitate fruitur. Vitam enim degit veram et immortalem, libertate summa, constantia, divina majestate insignem; quid quod rex est geniorum (Judra) et post hanc vitam in aethere purissimo domicilium habet. 787. 788. 792. Sunt alia praeterea nostro cum Indis communia v. c. 547. cll. Phil. 2, 114, 39. θεοῦ παίγνια 553, cf. 84, 35.

ret, Aegyptiorum popularium antiquam doctrinam ne Herodoto quidem, vel quatuor ante saeculis ignotam illam, ex ipsis eorum libris sacris cognovisse, cum per se non improbabile est, quum Aegyptiorum linguae non ignarus fuisse videatur, tum propterea magis etiam credibile, quod, ut literarum omnis generis studiosissimum eum fuisse scimus, ita in loco de theologia et cosmogonia ejus non pauca Aegyptiorum decretis ex asse respondere videmus.[223]) Item quum Alexandriam constet,[224]) non modo colonis ex Persia et Babylonia deductis, quo tempore primum urbs illa conderetur, habitatam fuisse, sed etiam multo postea tempore commerciis populorum omnium celeberrimam fieri sane potuit, ut sacra et literae populorum orientalis ad Alexandrinorum quoque philosophorum ipsiusque Philonis notitiam pervenirent; id quod sub rerum Christianarum initia vere esse factum, subtilissimus aliquis harum rerum arbiter, de Indorum certe philosophia nuper fidenti animo pronuntiavit. Quae quidem

---

τὰ πάθη ἵππῳ ἀπεικάσθη. 112, 39. ἵππου-ἡνιόχῳ. 114, 17. 121, 36. 2, 85, 2. 555. cf. Phil. 324, 47. ἁρμόττει πᾶσι τούτοις, ἀρχομένοις, προκόπτουσι, τετελειωμένοις, βιοῦν ἀφιλονείκως κ. μὴ τῷ τ. σοφιστῶν ἐπαποδύεσθαι πολέμῳ. 556. cf. Phil. 135, 4. σπείρειν. 441, 16. ὠδίνειν. 59, 11. τίκτειν. 185, 16. γεννᾷν. 2, 275, 21. πατὴρ — ἀνήρ. Arm. 2, 222. 441. 479. sensu morali. 558. cf. Phil. 164, 3. de disciplina arcani. 558. extr. cf. Phil. 2, 15, 47. γάμος σοφίας. Arm. 2, 317. matrimonium mentis cum constantia. 575. cf. Phil. 489, 41. ἀρχὴ κ. τέλος θεοῦ. 576. cf. Phil 672, 46. νύξ — ἡμέρα, φῶς-σκότος, sensu mor. 608. 611. memoratur gens interpretum sacrae scripturae, Gosvami, qui quum allegorica et symbolica ratione uterentur 608, V.T. interpretibus, quales Philo memorat, ex asse respondent. 776. 777. 792. 798. 801. 805. 741 — 873. „*das Sonnenhafte im brahmanischen Custus in der Poësie.*“ quod idem de Philone valet, qui verbis et imaginibus uti amat, a lumine ac sole desumtis v. c, ἀκτὶς, ἀκτινοβολέω, αὐγὴ, αὐγοειδὴς, ἐναυγάζω, ἐναύγασμα παναύγεια, ἥλιος. (631 — 633.) ἡλιοειδὴς, νύξ, ἡμέρα, ἀνατέλλω, ἀνατολὴ, φῶς, σκότος, ἀχλὺς, αἰθρία, φέγγος φωτίζω, φωτισμός. 780. cf. Phil. s. ἐκτείνειν. *Tholuck d. speculative Trinitätslehre d. spätern Orientalen p.* 28. 810. cf. Phil. 6, 1. 277, 15. χρόνος οὐκ ἦν πρὸ κόσμου. 918. de laude sanctimoniae Leviticae cf. supra. 927. brachmanes jubentur inde ab anno aetatis quinquagesimo contemplationis ergo in silvas se abdere, quod ipsum Philo 559, 35. ad Num. 8, 25. habet. 930. summa sapientis perfectio in μονώσει ponitur, prorsus ut Philo 2, 410, 46. 411, 6, 22. 26. 2, 5, 45. De Persis vide Phil. 2, 456, 44.

[223]) *Kleuker üb. d. Natur u. d. Ursprung d. Emanationslehre b. d. Cabbalisten, Riga.* 1786. 8. *p.* 50.

[224]) Joseph. Ant. 2, 8.

conjectura eo videtur propius ad veritatis fidem accedere, quo magis luculentum illud nostri testimonium, quo Mosen juvenem perhibet, ut Aegyptiorum, ita Assyriorum et Chaldaeorum philosophia et literis eruditum [225] esse, non demonstratione quidem, sed significatione declarat, doctrinam Mosaicam, qualem illa Philone interprete expositam legimus, ex illorum populorum antiqua sapientia originem duxisse. Tamen his argumentis adductus, ut, quid potissimum quantumque noster ex ipsis orientalis philosophiae fontibus delibaverit, definiendum mihi sumam, licet gymnosophistarum et Calani, Indi, mentionem injecerit [226] et vero habeat aliqua, quae Indicam originem sapiant, [227] non possum animum inducere. Sunt enim sententiae quaedam ac formulae gentilitiae, orientalium omnium ita communes, ut, quae earum cujusque populi propria sit, in ambiguo relinquatur; tum quamvis nunc cum maxime ferveant harum literarum studia, tamen sedes, monumenta, libri, mores eorum populorum nondum ita pervestigati sunt atque cogniti, de iis ut liquido constet; denique ea erat literarum tractandarum Philonis aetate ratio, ut neque barbarorum linguae doctorum virorum studia magnopere allicerent, neque ad interiorem philosophiae sacrae notitiam, praeter sacerdotes et initiatos, cuiquam facile pateret aditus. Itaque fateor, procliviorem me esse ad eam sententiam, ut existimem, quidquid Philoni cum philosophia orientali commune sit, id certe magna ex parte videri ex patria Judaeorum philosophia Cabbalistica profectum. Et hujus quidem sententiae auctores habeo locupletissimos Bruckerum [228] et Kleukerum, Hallenbergium et Schmidtium, quibus licet non operae fuerit, id argumentum ex instituto persequi, tamen rationes abunde suppetunt, ad sententiam eorum explicandam et confirmandam. Nam cujus saepenumero a no-

---

225) 2, 84, 19. sq.

226) 666, 25. ὀλιγόδειαν eorum laudat. 2, 27, 1. morem eorum, semetipsos senes in ignem mittendi. 2, 456, 48. physicen eorum et ethicen. 2, 459, 47. Calani laudes extollit.

227) Adde supra dictis 599, 29. ubi κόσμος θεοῦ καρπός dr. et natura, sicut alias virtutes patriarcharum (2, 366, 13.), comparatur cum a r b o r e, perpetuo florente. Arm. 2, 141. ad Gen. 9, 3. de e s u c a r n i s tolerando.

228) Bruckerus in hist. philos. Tom. 2. p. 966. Kleuker l. l. p. 73. *Ueber d. geheime Lehre d. alten Orientalen u. Juden. Leipzig* 1805. *kl.* 8. *p.* 21. *Ueber die Verwandtschaft der gnostisch-theosophischen Ideen mit d. Religionssystemen d. Orients. Leipzig*. 1828. 4. p. 16. cf. Histoire critique du gnosticisme par M. Jaques *Matter*. Paris. 1828. Tom. I. p. 60.

stro mentio injicitur philosophiae Chaldaicae,[229]) traditionis ore propagatae,[230]) doctrinae arcanae,[231]) ea diversis quidem nominibus nuncupata, sed revera una eademque est philosophia Cabbalistica, patria quidem illa Judaeorum,[232]) cujus eum, ut hominem Judaeum ingenioque Judaico, studiosum fuisse cum per se consentaneum erat, tum ipsius testimonio constat;[233]) quam quum partim consulto verborum ambiguitate obscuratam dederit, ne mysteriorum evulgatorum reus ageretur scilicet, partim promiscue cum Platonicis et Stoicis decretis copulatam, partim novis inventis vario modo immutatam: non mirum profecto, si, quid hoc rei esset, paucis modo perspicere contigit; sed Cabbalae vestigiis Philonem insistere, tam certum est, quam quod certissimum. Ponuntur enim eadem utrinque principia, eadem doctrinae ratio est, imaginum eadem conformatio, idem denique dicendi usus obtinet. Philo pariter atque Cabbalistae docent, scripturam sacram esse fundamentum arcemque sapientiae[234]) et interpretationem ejusdem allegoricam[235]) unice rectam, traditionem, ore propagatam, ut quae arcanam legis et reconditam sententiam recludat, eandem certe cum lege, si non majorem, vim habere ac potestatem;[236]) creationem mundi manifestationem[237]) esse occulti ab aevo numinis, cujus ex sinu, tanquam fonte, rerum universitas promanet; cosmogonia doctrinae summam contineri,[238]) eandem tamen non promiscue evulgandam esse, sed aut prorsus tacitam ha-

---

[229]) Chaldaei nostro Ebraei sunt, sive is usus dicendi tum fuerit, sive eo consilio, ut mysteriorum fidem ne proderet, hoc nomine usus sit. 486, 18. 464, 5. Arm. 2, 167. „Chaldaeismus est mathematica theoria, cuius pars est astronomia, captu illa difficilis et impia." opp. sapientia frugifera et immutabilis.

[230]) 2, 79, 19. 2, 81, 13. Arm. 2, 493.

[231]) 173, 32. 174, 14. 2, 19, 15. 2, 260, 8. — 261, 8.

[232]) 2, 475, 36. 2, 129, 24. [233]) 531, 8. cf. 517, 20.

[234]) Kleuker S. 24. Arm. 2, 395. rerum proprietates ex nominibus intelligi.

[235]) Hallenberg S. 23. 2, 483, 21. ἐξηγήσεις τ. ἱερῶν γραμμάτων δι' ὑπονοιῶν ἐν ἀλληγορίαις. cf. v. 44. [236]) Hl. S. 20. Kl. S. 87. not. [237]) Kl. S. 7. 22. Emanatio dr. Arm. 2, 118. 119. 196. 211. ἀποτομή. 82, 11. 209, 3. ἀποικία. 560, 16. eradiatio. Arm. 2, 187. 241. 246. 52, 30. ῥοῦς αὐγῆς. ἐξάγειν. 82, 26. ἐκπορεύεσθαι. 56, 24. καταπνεῖν. 142, 23. progerminatio. Arm, 2, 515.

[238]) Kl. S. 34. 2, 140, 17. Arm. 2, 416. Mundi creatio ordinem dedit primum coelo, deinde terrae; docere volunt, quod virtute praeditum decet primo coelestia divinaque secundo autem loco terrena et corruptibilia acquirere. 502. A superioribus duabus Dei virtutibus pendet φιλοφροσύνη κ. εὐλάβεια. 144, 20.

bendam et cum initiatis tantummodo communicandam, aut proingeniorum modulo sapienti cum moderatione ratione cupidis animis impertiendam.[239] Eadem est doctrinae utriusque ratio. Quemadmodum enim Deo contineri rerum universitatem Deumque esse, per quem vivit, spirat, lucet, quidquid vivere, spirare, lucere videmus,[240] eundem tamen non solum humano captu superiorem, sed etiam a rerum natura plane diversum unumque ac solum esse omnia,[241] Cabbalistae cum Philone contendunt; itaque quae ex Deo emanarunt, eodem modo eodemque ordine apud Philonem, quo Cabbalistae id factum esse narrant, ortum et incrementa ceperunt. Ὁ Ὤν, s. τὸ Ὄν Philonis est **En Soph** Cabbalistarum Ens infinitum, primus solus;[242] ὁ θεῖος λόγος eorum **bilanx**, aut **radius dominicus**, rerum omnium adspectabilium **masculinum** simul ac **femininum** principium, patris pariter ac matris habens naturam,[243] ἄνθρωπος θεοῦ eorum **Adam Cadmon**,[244] quippe summam rerum universitatis in se continens species ejusdem perfectissima ejusque creandae divinum instrumentum; δυνάμεις Philonis eorum vel **tres majores**, vel **septem inferiores**, vel omnino **decem Sephirae**,[245]

---

239) Kl. 41. 57. 60. 68. 87. verba. quae dixi tibi ore non licet tibi scripto divulgare. Hallenberg. 166. occultari haec debere, donec Messias venerit. De secreto, quo utebantur, literarum ordine, Athbasch dicto, aliisque id genus artificiis ad arcana occultanda compositis vid. H. 24. sq. Itaque Jer. 51, 1. pro leb kamaj substituerunt Casdim, unde LXX *χαλδαῖοι*, Jer. 25, 26. Sjesjac pro Babel. item Mizfaz pro Jehovah. Bekem pro Schaddai. 174, 3. *κεκρύφθαι δεῖ τὸν ἱερὸν περὶ τοῦ ἀγεννήτου κ. τ. δυνάμεων αὐτοῦ μύστην λόγον, ἐπεὶ θείων παρακαταθήκην ὀργίων οὐ παντός ἐστι φυλάξαι.* 224, 23. *ἑλέσθαι ἄν μοι δοκοῦσιν οἱ μὴ τελείως ἀπαίδευτοι — ἐκτετμῆσθαι μᾶλλον γλῶσσαν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν τῶν ἀῤῥήτων ἐκλαλῆσαι.*

240) 6, 34. 36. *πνεῦμα-φῶς-ζωή.*

241) Kl. 5. 7. 19. cf. supra not. 1. 52. 53.

242) Hallb. 139. 189. cf. Knorr a Rosenroth Cabbala denudata Tom. I. p. 81.

243) Kl. 9. Arm. 2; 359. Hallb. 55. *ἄῤῥεν-θῆλυ.* 3, 22. 24, 39. 125, 1. 451, 17. 2, 16, 14. 2, 281, 35.

244) Kl. 10. 38. *Geist d. Salbung. Tholuck üb. d. speculative Trinitätslehre d. spätern Orients* p. 18. 21. Matter p. 100. 414, 26. *ἄνθρωπος θεοῦ, θείας ἀδιαφορῶν εἰκόνος, ἀνατολὴ, πρεσβύτατος θεοῦ υἱὸς πρωτόγονος, ὃς-μιμούμενος τὰς τ. πατρὸς ὁδοὺς, πρὸς παραδείγματα ἀρχέτυπα ἐκείνου βλέπων, ἐμόρφου εἴδη.* Arm. 2, 544. Christus Dominus.

245) H. 206. 223. Eichhorn Bibl. B. V. S. 377. — 398 *über d. Sephiroth v. Löwe.* 2, 242, 41. Arm. 2. 330 divina mysteria dr. 339. d. mirabilia. 506. incorporei radii.

ἐναντιότητες eorum cortices, variis illi modis animati;[246]) λόγοι denique Philonis genii eorum ratione praediti (שְׁבִילוֹת),[247]) qui ex se invicem apti et connexi coeli terraeque commercia perpetuo exercent; ac ne ejus quidem sententiae Cabbalisticae in Philone vestigia desunt, qua quod in una mundi parte, idem in omnibus inesse dicitur,[248]) Deus autem illud unum assidue et constanter agere, ut, quae duris veluti compedibus terrenorum corticum ligata et a summo principio sejuncta doleant vitae semina, ea omnia vi sapientiae et sanctitatis expurgata Deoque dicata in libertatem restituantur,[249]) ut nihil dicam de singulari illa sanctimonia nominis Jehovah, unde philosophia Cabbalistica tota pendebat,[250]) de canalibus, per quos sephirae inter se invicem commeabant,[251]) de harmonia mundi,[252]) de astrorum divina natura,[253]) de trinitate Cabbalistica,[254]) de octonario sephirarum numero,[255]) deque hominis corpore ex omnibus coeli plagis conflato, quorum item consi-

---

[246]) Kl. 14. Arm. 2, 77. 503, 1. ἐναντιότητες. 263, 10, ὅλον δὲ ὅλων τ. κόσμον ἐψυχῶσθαι

[247]) Kl. 16. 242, 22. ὅσοι θεοῦ λόγοι, τοιαῦτα ἀρετῆς ἔθνη τε κ. εἴδη.

[248]) Kl. 18. Ita homo βραχὺς κόσμος, κόσμος μέγας ἄνθρωπος.

[249]) Kl. 17. 535, 12. δεκὰς ἡ τελευταία ἀπολύτρωσις cf. 339, 49. hinc Deus 401, 20. Arm. 2, 187. ἐλευθεροποιός. Nam libertatis hominibus ullo modo paratae in partem societatemque etiam res inanimatae, velut 101, 22. τὸ νεκρὸν ἡμῶν σῶμα, veniunt. 47, 8. νοητὴ αἴσθησις. 499, 7. ἀξιῶν (ὁ ἱερὸς λόγος) τὸ ἄλογον ἡμῶν μέρος ψυχωθῆναι κ. τρόπον τίνα λογικὸν γενέσθαι.

[250]) Hallb. 162. 210. nomen יְהוָֹה continere decem omnium sephirarum omnem substantiam; in his quatuor literis se Dei virtutes manifestare itaque hoc nomine explicito una explicata esse omnia. v. Knorr Tom I. p. 535.

[251]) Hallb. 149. 151. 207. Noster δεξαμένας appellat 174, 7. πόρους v. 9. ὀπάς 150. 24. ἀγγεῖα 73, 27. τρώγλας 629, 41. κοιλάδας 194, 27. φωλεούς v. 45. στόμια κ. τμήματα 261, 4. θυρίδας 2, 665, 19. foramina, nidos. Arm. 2, 76. portas, rivos. ib. 83. Cic. Tusc. 1, 20. viae ad aures a sede animi perforatae.

[252]) H. 144. 149. 2, 226, 48. 2. 377, 38. 2, 421, 23. eam ἰσότης gignit. 2, 373, 36 — 374, 45. sed dux princepsque ejus est ὁ θεῖος λόγος. Arm. 2, 331. sc. per annalogiam.

[253]) Hallb. 119. 6, 16. θεοὶ ἐμφανεῖς τε κ. αἰσθητοί. 17, 8. ἀστέρες-ζῶα νοερά. 68, 41. λαμπρὰς κ. θείας κ. εὐδαίμονας φύσεις.

[254]) H. 159. 232.

[255]) H. 224. quibus in nostro respondent νοῦς et ἀλόγου ἑπτὰ μέρη. 28, 39. 223, 20. cf. Valkenar Aristob. p. 99. Arm. 2, 331. novem partes numerantur, corpore et anima inclusis.

milia apud Philonem habemus. Itaque imaginum formularumque solemnium Philonem inter et Cabbalistas miram similitudinem consensionemque reperiri, consentaneum est. Deus enim simpliciter dicitur הוא αὐτός, Ipse, 256) τόπος, 257) ἥλιος, 258) τριπόθητος, 259) πανaύγεια; 260) virtutes autem ejus singulae μέτρα, σκιαί, κίονες, σφραγίδες; 261) ἱερὰ λυχνία septem sephirarum symbolum; sapientia; ἱερὰ σκηνή, 262) σύνοδος, unio mystica, 263) earumque tres priores corona lucis, caput Dei cingens, 264) δόξα θεοῦ i. e. ἡ τ. δυνάμεων αὐτοῦ παρουσία; 265) figura divinarum virtutum arboris imaginem gerit, aut hominis; 266) σελήνη 267) manifestatio Dei per virtutes suas; aulaeum, 268) in quo senior seniorum omnes formas et omnia lumina insculpsit; manna, de sapientia divina, vitae lucisque fonte et nutrimento animi; 269) σπινθῆρες, de seminibus boni; ascensus, de exercitio pietatis; ἐνιαυτὸς ἕτερος Gen. 17, 21., altera vita; πύλη, de aditu ad Deum. 270)

---

256) Kl. 20. 2, 374, 23. Arm. 2. 70.

257) H. 118. 630, 8. 648, 29.

258) Eichhorn Bibl. B. 5. S. 398. 631, 47. Arm. 2, 615. 618. scil. tanquam centrum decem sphaerarum, quas ipse, velut radios, emisit.

259) Kl. 9. 579, 24.

260) Kl. 9. 7, 3.

261) H. 224. 7, 37. 173, 25. 533, 47. Arm. 2, 250. 389. Eichhorn p. 207. Knorr T. 1. p. 506. — 2, 18. — Kl. 84. H. 207. 2, 655, 1. — H. 206. Knorr T. 1. p. 338.

262) H. 138. 485, 33. — 96, 24. 488, 33. 536, 5. Arm. 2, 439. 507.

263) H. 226. 441, 2. 566, 29.

264) Kl. 12. H. 223. 284, 32. 2, 18. 30. 2, 414, 20. Arm. 2, 238. 507. 509.

265) 2, 218, 36. 2, 679. ad Exod. 24, 13.

266) H. 215. 218. 220. Eichhorn l. l. p. 380. Arm. 2, 339. ad Gen. 18, 1. hinc ille frequentissimus apud nostrum vocabulorum δένδρον, στέλεχος, ἔρνος, ῥίζα usus. — Arm. 2, 618. mundi vultus aër et coelum, pedes terra et aqua Entis virtutes velut crura eorum, de orbe in orbem extensa. 544. caput universorum Verbum divinum cf. 419, 13. Knorr. T. 1. p. 313. 535.

267) H. 104. 655, 34. 676, 18.

268) Kl. 80. not. cf. 536, 6. 11. 2, 151, 30. de veste summi pontificis.

269) 97, 35. Arm. 2, 325.

270) Knorr T. 1. 571. 517, 42. Arm. 1, 170. 2, 69. — Knorr p. 371. Arm. 2, 56. — ib. 235. — Quum quinquaginta esse dicerentur ad Dei penetralia portae, ne Mosen quidem 2, 442, 23. et Arahamum 2, 654, 5. earum ultimam assecutos; nostro πύλη est κόσμος 648, 45. 649, 11. 18. cf. 579, 30.

De numeris quid dicam, quorum solemnis vis ac potestas ab utrisque servatur? quod v. c. δεκάς sanctissima et perfectissima est, item ἑβδομάς, quinquagenarius ἄφεσις, matrimonium senarius, trias septenario par, numeri impares masculino cognati, sanctiores,[271]) Gematirae autem artes, qua vox quaeque pro numeris, quos literae ejus significarent, alteri ejusdem potestatis homonyma esset, ab utrisque in exemplo positae sunt.[272]) Huic philosophiae addictum nostrum fuisse, non mirabitur, qui cogitet, antiquissimam fuisse et exilii tempore natam, librorum sacrorum et Graecae eorum versionis auctoritate sancitam,[273]) literarum monumentis consecratam,[274]) nec tantum virorum gravissimorum judicio, sed etiam Essaeorum Therapeutarumque exemplo[275]) commendatam, et jam tum, quum liber sapientiae Salomonis scriberetur, non cum Platonica tantum, sed etiam cum Stoica philosophia copulatam,[276]) ita,

---

271) H. 105. 534, 19. Arm. 2, 330. — 23, 27. 24, 15. 2, 166, 35. 2, 175, 35. ἔχει προνομίαν πρὸ τοῦ οὐρανοῦ, quod septenarius est numerus sephirarum — H. 215. — Kl. 46. — Kl. 39. — Arm. 2, 206. 223.

272) H. 164. 168. 105. Deus = commune Israelis = decas = mediator = praesens. Arm. 2, 57. 63. 79. 223. 228. 266. 301.

273) Kl. 56. sq. H. 24.

274) 178, 37. γράμματα σοφῶν ἀνδρῶν. 181, 20. μυρίους. 2, 212, 28. 2, 293, 42. οἱ ἐξηγηταὶ ἱερῶν γραμμάτων. 2, 475, 39. συγγράμματα παλαιῶν ἀνδρῶν ἀρχέτυπα. Arm. 1, 162. auctores et commentatores. ib. 2, 206. maiores antiquissimi. 416. antiqui. 221. 477. bonorum enarrationes legitimae.

275) 2, 211, 30. 2, 392, 2. θεσπεσίους ἄνδρας appellat. 2, 455, 7. τῶν καθ' αὑτοὺς οἳ ἀρετῇ διέφερον.

276) Multo ante Philonis aetatem Graecae philosophiae studia V. T. interpretibus curae fuisse certum est. Nam doctrinae quidem de ideis Platonicae expressa vestigia exstant 513, 37. ad Gen. 12, 1, ubi patres priscos (v. 28. 30.), quod relinquere iubetur Abrahamus, fuisse ait, qui intelligerent τὰς ἀρχετύπους ἰδέας, τὰ νοητὰ κ. ἀόρατα ἐκεῖνα τῶν αἰσθητων κ. ὁρωμένων τούτων παραδείγματα, πρὸς ἃ τὴν τ. σοφοῦ διάνοιαν μετοικίζεσθαι. Idem Stoicae sectae addictos patrios philosophos multo ante ipsius tempora vixisse, testatum facit his verbis 2, 455, 8.: ὅτι καὶ πάλαι τινες ἦσαν, τῶν καθ' αὑτοὺς οἳ ἀρετῇ (sapientia) διέφερον, ἡγεμόνι μόνῳ θεῷ χρώμενοι κ. κατὰ νόμον, τὸν ὀρθὸν φύσεως λόγον, ζῶντες, οὐκ ἐλεύθεροι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησιάζοντας ἐλευθέρου φρονήματος ἀναπιμπλάντες. Καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἔτι εἰσιν ὥςπερ εἰκόνες ἀπὸ ἀρχετύπου γραφῆς, σοφῶν ἀνδρῶν καλοκἀγαθίας, τυπωθέντες; quos eiusdem fuisse familiae cum iis, qui 244, 34. describuntur ut ὁ ἀρχαῖος

ut Philo juvenis ejus sapientiae doctores audiret. Sed quum et dialectica subtilitate et pietatis sensu destituta, gemino malo laboraret, fieri non poterat, quin aut nugis meris et fabellis indulgeret, qualem unam fortasse ex optimis noster libro de plantatione Noae inseruit, [277]) aut in philosophiae naturalis, in primis

---

ἀσκητῶν ὅμιλος, τὰς πιθανοὺς τῆς ἡδονῆς γοητείας ἀποστρεφόμενος, ἀστείῳ κ. αὐστηρῷ χρώμενος τῇ τ. καλοῦ μελέτῃ, voluptatis odium et austerae vitae amor atque cura arguit, quae constanter apud nostrum signa sunt Stoicorum. cf. 2, 106, 30. 2, 163, 12. Eorundem descriptionem accuratissimam dedit aliis quoque locis v. c. 2, 15, 38. 2, 63, 1. sq. 2, 242, 23. 2, 392, 2. cf. 2, 139, 24., ita quidem, ut aliorum dicat memoriam ore et sermonibus hominum vigere, ab aliis semet ipsum eruditum, alios „iuniores novissimosque" Arm. 2, 373. se aequales habere. Denique doctrinam etiam de θείῳ λόγῳ sive Platoni eam assignes, sive Zenoni sive utrique abiudicandam putes, iam ante Philonis aetatem inter Iudaeos viguisse, planissimum ipse fecit iis, quae 638, 41. 691, 16. dixit, quo quidem postremo loco formula: ὥς εἶπέ τις transsumta haec esse ex aliquo scriptore, sive Iudaico illo, sive Graeco, evincit. Hinc etsi, quo primum tempore Platonica pariter ac Stoica philosophia a Iudaeis coli coepta sit, diiudicari non potest, id tamen, si non prius, certe paulo ante quam liber sapientiae conscriberetur, factum esse liquet. Haec enim, ut Cabbalisticae, ita Platonicae et Stoicae philosophiae vestigiis adeo abundat, ut Philoni prorsus gemina censenda sit. v. c. Sap. 2, 22. 6, 22. μυστήρια θεοῦ. 8, 4. 10, 8. μύστις ἐστὶ τῆς τ. θεοῦ ἐπιστήμης cf. Phil. 173, 32. 174, 3. 7, 24. ἀτμὶς τ. τ. θεοῦ δυνάμεως κ. ἀπόῤῥοια εἰλικρινὴς cf. Arm. 2, 33. „intellectus est divina spiratio" Cabbalam haec manifeste arguunt. 7, 25. ἀπαύγασμα — ἔσοπτρον — εἰκὼν ἀγαθότητος. 9, 15. φθαρτὸν σῶμα βαρύνει ψυχήν. 6, 23. οὐ φθόνῳ συνοδεύσω. 1, 14. σωτήριοι αἱ γενέσεις τ. κόσμου Platonicum spirant ingenium. Tum illa 7, 2. ἡδονὴ γυνή. 8, 7. quatuor virtutes cardinales. 10, 3. Cain ἀδελφοκτόνοις συναπώλετο θυμοῖς cf. Phil. 200, 39. Stoica sunt. Denique cum Philone tam multa conveniunt, ut, si enumerare vellem, tempus me deficeret v. c. 5, 9. de inconstantia rerum humanarum; 8, 1. διατείνει (ἡ σοφία) ἀπὸ πέρατος εἰς πέρας. v. 7. οἱ πόνοι i. e. ἡ ἄσκησις. v. 19. εὐφυής. 11, 13. κόλασιν esse in beneficio numerandam. 14, 16. ἔθος — νόμος. Sed haec omnia eo tantum valent, ut ostendam, communes huius libri et Philonis fontes fuisse et Graecae philosophiae cum Iudaicis sacris necessitudinem utroque certe antiquiorem esse.

[277]) 348, 13. Perfecto mundo Deum aliquem prophetam interrogasse: numquid esset quod ipsi desiderabile videretur? Tum illum respondisse ferunt: bona et praeclara esse omnia; sed unum modo deesse adhuc, laudatorem et enarratorem divinae sapientiae, quod quidem responsum Deo placuisse.

astrologiae commentis occupata, cum detrimento pietatis inanem operam luderet, prae rerum coelestium studio vitae oblita, ita ut cultores ejus atque doctores, quamvis cardinalium quatuor virtutum laude frigidas publice privatimque crepare non desisterent, tamen verae sapientia vim et facultatem non solum sed etiam usum fructumque ignorarent.[278] Quod quum videret noster esse aliquos, qui dum isti malo mederi cupientes Scyllam fugerent, in Charybdim inciderent, mores patrios ritusque sacros pariter contemnerent, et in monasteriorum umbris latitantes vitaeque hominum et societatis exsortes, mentem a sensibus avocare unice soliciti, in contemplatione rerum divinarum aetatem consumerent,[279] mediam ipse viam ingressus temperamentum invenire sibi visus est, qua philosophiae dignitas cum studiis ascetarum honestissimis aequaretur. Retinuit pristina Cabbalae fundamenta omnia, sacrae scripturae, traditionis, interpretationis allegoricae, mysteriorum, cosmogoniae reverentiam, retinuit item locum praestantissimum de harmonia rerum universitatis;[280] sed alterius Socratis instar, philosophiam iterum devocavit e coelo et in urbibus collocavit, dialecticam subtilitatem adjunxit,[281] solum honestum bonum esse declaravit, ad Deum ipsum referenda esse omnia censuit, sed idem mediocritatem eam commendavit, quae est inter nimium et parum,[282] itaque incensis corporis contemnendi rerumque humanarum despiciendarum studiis sapientiae viam ad coelum stravit.

---

278) 457, 27. 465, 10. 525, 27. 589, 8. 15. 628, 19. 629, 5. 13. 2, 214, 47. 608, 15. 610, 11.

279) 551, 4. *ἀλαζονεύονται, οὐ καταφρονοῦσι, τὸ ῥυπᾶν κ. σκυθρωπάζειν, αὐστηρῶς τε κ. αὐχμηρῶς ἀποζῆν.* v. 14. *τ. ἄμικτον κ. ἀκοινώνητον κ. μονότροπον κ. μονωτικὸν βίον* damnat. 583, 26. *ὠχροὶ κ. διεῤῥυηκότες κ. κατεσκελετευμένοι* incedebant. 584, 15.

280) 159, 7. 464, 21.

281) 180, 5. 206, 24. 297, 25. nam quo quaeque cogitantur explicatius, eo corpus et res externas contemnere facilius est.

282) 244, 29. 319, 46. 584, 15. *οὗτοι μέντοι τὴν ἔνθεον μανίαν μανέντες ἐξηγριώθησαν· ἕτεροι δ᾽ εἰσὶν οἳ τῆς τιθάσσου κ. ἡμέρου σοφίας ἑταῖροι· τούτοις δὲ εὐσέβεια διαφερόντως ἀσκεῖται καὶ τὰ ἀνθρώπεια οὐχ ὑπερορᾶται.* locus classicus 458, 44.

Sed video, me, longius lapsum, hujus scriptionis terminos dudum excessisse. Quare ne patientia lectorum, ultra quam par est, confidere videamur, finem dicendo imponamus, hujus disputationis particulam alteram in proximam scribendi opportunitatem relicturi.

ADDENDA.

Ad p. 51. not. 217. Imo vero ea doctrina ex loco de analogia (cf. 144, 4. *συναγωγὸς ἀμφοῖν μέσος λόγος*) ducta est, qua quum vidissent exaequari omnia, quae hominis erant partes, easdem mundo tribuerunt *νοῦν, λόγον, αἴσθησιν.* Locus classicus est 494, 38. cf. 2, 12, 10. *τὰ βραχύτατα ζῶα τοῖς μεγίστοις ἀναλογίᾳ σκοπῶν ἴσα ἂν εὕροι.* v. 45. *οὕτως ἐθάῤῥησαν ἔνιοι καὶ τ. παντὶ κόσμῳ τὸ βραχύτατον ζῶον, ἄνθρωπον, ἴσον ἀποφῆναι· κατιδόντες ὅτι ἑκάτερον ἐκ σώματος κ. ψυχῆς καθέστηκε λογικῆς, ὥςτε καὶ ἐναλλάττοντες βραχὺν μ. κόσμον τ. ἄνθρωπον ἔφασαν, μέγαν δὲ ἄνθρωπον τ. κόσμον εἶναι.*

Ad p. 52. not. 122. — Quod paradisi situs Gen. 2, 8. in orientis plagis ponitur, recte illud quidem habet ex geographia Palaestinensium hominum; sed quod orientis, quamvis sancta, regio ad dextram esse dicitur, occidentis contra ad sinistram, (Arm. 2, 5. cll. 187. 538. 482, 14. viri in conviviis Essaeorum ad dextram sunt. 2, 19, 27. *ἀγαθότης* et Arm. 2, 544. Christus Dominus i. e. unctus ille Adam Cadmon, ad dextram Dei), documento illud est, septentrionem nostro visum esse coeli regionem omnium sanctissimam; in quo ipso vestigium latere videtur Indicae originis, siquidem Indorum illa *Brahmavarta*, brachmanum patria idemque locus paradisi et sacrificiorum sanctissimus, a Septentrione Indiae sita erat. vid. Windischmann 538.

Ad p. 56. not. 223. v. c. de eo, quod masculinum et femininum in rerum natura sit, masculinum quippe, quidquid activum, generosum, non corporeum, menti, rationi, consilio affine est, cujus symbolum numerus impar, femininum autem, quicquid huic contrarium, cujus symbolum numerus par, 3, 22. 24, 39. 125, 1. 260, 11. 262, 22. 289, 15. 382, 25. 451, 17. 553, 44. 2, 16, 24. 2, 247, 14. 2, 281, 35. Arm. 2, 92. 96. 130. 171. 174. 189. 218. 255. 274. 292. 357. 368.

Ad p. 63. not. 277. Idem de libro Siracidae valet, in quo non solum philosophiae Cabbalisticae vestigia conspicua sunt v. c. Sir. 7, 3. *ἑπταπλασίως.* cf. Hallenberg p. 36. Tob. 12, 15. *ἑπτὰ πνεύματα.* cll. Eichhorn B. 3. 199. not. Valkenar. diatr. p. 98. Sir. 24, 7—11. 39, 3. 41, 14. 43, 26. cf. Hallenberg. 183. 276., sed etiam Graecae v. c. Sir. 33, 14. 42, 25. *πάντα δισσὰ, ἓν κατ᾽ ἔναντι τοῦ ἑνός.* cf. Phil. 518, 14. *διχοτομήματα.* quae ex Heracliti sententia dicta sunt v. Arm. 2, 175. 178. 186. Quod autem Cabbala Philonis aetate in artis formam redacta est (270, 3. 272, 14. 609, 13. 631, 46. 677, 35. 2, 11, 33. 2, 255, 8. Arm. 1, 76. 2, 381. *ἀλληγορίας κανόνας, νόμους* crepat), quod dicendi genere solemni utitur v. c. significationes vocum *γύμνωσις.* 77, 11. *ἔκστασις.* 508, 39. *ἐλπίς.* 677, 35. *ζωή.* 479, 26. *ἥλιος.* 681, 47. sq. *πηγή.* 572, 45. 575, 40. *πόλις θεοῦ.* 691, 27. *τόπος.* 630, 8. certae sunt ac definitae; quod ipse noster tam obsoleta et Saturnia decreta ejus esse dicit, ut cordatissimus quisque iis insistere nequeat v. c. 178, 22. *ὠγυγίους δόξας.* 426, 18. 513, 30. *παλαιὰ κ. κατημαξευμένα.* cf. 382, 28. *συνήθειαν.* 104, 10. *μένειν ἐπὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς δογμάτων οὐ δύναται* — ea omnia pro Cabbalae ipsius ejusque cum philosophia Graeca connexione pugnare videntur.

QUAESTIONUM PHILONEARUM
ALTERA
DE ΛΟΓΩ PHILONIS

QUA

AD AUDIENDAM ORATIONEM

PROFESSIONIS THEOLOGICAE ADEUNDAE CAUSA

D. XVI SEPTEMBRIS A. CIƆIƆCCCXXIX

IN AUDITORIO IURIDICO

ILLUSTRIS IURISCONSULTORUM ORDINIS VENIA

HOR. IX MAT.

HABENDAM

OBSERVANTISSIME INVITAT

CHRISTIANUS GOTTLOB LEBERECHT GROSSMANN

THEOL. DOCT.

LIPSIAE

EX OFFICINA B. G. TEUBNERI.

Sunt certae quaedam, ut in omni literarum genere, ita in theologia opiniones, quae usu receptae et a maioribus per manus traditae sicut numi valent in commerciis literatorum hominum tantamque vetustate non minus quam clarissimorum virorum approbatione consequutae sunt auctoritatem, eas ut attingere aut etiam violare religioni ducatur. Quo in numero reponendam esse, quam plerique theologi ore et scriptis professi sunt, de λόγῳ Philoneo sententiam, affirmare non dubito. Nam quum nemo sit eorum, qui iustam et legitimam librorum sacrorum interpretationem iisdem legibus, quae profanorum, quos dicunt, scriptorum veterum interpreti propositae sunt, teneri censeant, quin suam sibi de λόγῳ Philoneo sententiam mente informaverit, tamen hic locus tantum abest, ut in pervestigatis habendus sit, ut ne satis explanatus quidem adhuc esse videatur. Quod enim dicunt, λόγον esse duplicem, ἐνδιάθετον et προφορικὸν, mediam quandam Deum inter hominesque naturam, eandem cum divina sapientia et per quandam quasi emanationem ex ipso Deo prognatam, Philonis autem de ea sententiam cum ex orientalium antiqua philosophia, tum vero ex Hebraeorum libris sacris aut Platonis decretis originem duxisse, illud quidem ex parte verum est, sed nequaquam in isto sunt omnia: ut in hac tanta non solum ipsius argumenti sed etiam disputationum de eo argumento agitatarum ambigua et incerta obscuritate, quid vero rei sit et quid sibi inde utilitatis ad privatos et domesticos usus capiendum esse putent, a plerisque ignoretur. Itaque quum viderem, qui in hoc argumento explicando adhuc versati sunt, paene ad unum omnes aut a patrum ecclesiae lectione recentes ad Philonis studium accessisse et, quae apud illos

invenerant, in hoc quaesita invenisse, aut in excerptis pauculis Philonis testimoniis *) acquievisse, aut a dogmatum in coetu Christiano publice receptorum theologorumque nominis fama nobilitatorum auctoritate suspensos fuisse, visum est, rem, quasi nondum acta sit, de integro pertractare, Philonis scripta omnia continuo et assiduo studio cum libero animo et ingenuo veri amore lectitare, et locos eorum omnes, in quibus vocabulum λόγος legitur, typis exscriptos suisque locis repositos repetere, non quo existimarem, me unum esse ex omnibus huic tantae provinciae parem, cujus feliciter administrandae quam multae sint difficultates, quum ipsum λόγου vocabulum, praesertim usu dicendi Philoniano, *) πολυσημότατον vel lexicographorum omni tempore laudatissimos summopere vexaverit, nemo me melius intelligit; sed ut res dudum acta et nunc vel maxime sermonibus eorum, qui dum sibi soli in theologia Christiana sapere videntur, pie magis quam intelligenter mysterium trinitatis in antiqua Judaeorum philosophia quaerunt, celebrata, tandem aliquando via inductionis, quam dicunt, ad exitum aliquem perduceretur. Et primo quidem decreveram ita versari, ut non solum locos omnes, qui ad λόγον pertinerent, integros et ad orationem et ad sententiam descriptos apponerem, sed eos etiam ita digererem, ut communem dicendi usum a genere dicendi philosophorum et Philonis proprio discernerem; sed quum praeviderem fore, ut hoc modo instituta scriptio majorem in molem, quam pro disputationis academicae modulo excresceret, locos quidem, quod sciam, ad unum omnes enumeravi, sed tantummodo capita rerum servavi, copiarum paratarum magnam partem praecidi, uberiorem hujus loci expositionem, si vita et otium suppeditaverit, opportuno

---

*) Qualia *Moshemius* ad Cudworthi systema intellectuale Tom. I. p. 828 — 839. *Löfflerus* ad Souverainii librum de Platonismo Patrum p. 91 — 100. *Dahlii* Chrestomathia Philoniana Part. I. p. 5 — 9. *Pauli* Commentar. ad Joannem p. 37 — 52. *Münscheri* Hist. Dogm. Vol. I. p. 391 — 397. *Ewald* in libello: *Was dachten d. alten Juden v. dem Logos?* p. 20—26. *Ballenstedt* Philo u. Johannes p. 18—84. dederunt.

**) Philonis ratio in formanda mutandaque et varianda hujus vocis figura tam multiplex est tamque subtilis, ut lector vel maxime attentus nonnunquam dubius haereat, utrum subjective, quod ajunt, dicatur *λόγος* an objective (v. c. 448, 15. *τὰ τοῦ σοφοῦ ἐνθυμήματα λόγων ἀδιαφορεῖ θείων.* 567, 11. *ἱεροὺς καὶ ἀμιάντους λόγους*) in abstracto an in concreto (v. c. *ἀγωνιστὴς λόγος* Pinehas) *ὁ ἐνδιάθετος* an *ὁ προφορικός, ὁ γενικὸς* an *ὁ κατὰ μέρος.* Quo difficilior saepe optio est, in quanam potissimum significationum classe hic vel ille locus reponendus esse videatur.

tempore daturus. Sunt autem tria potissimum, quibus vis et natura λόγου continetur, oratio, ratio, divina ratio, quorum priora illa duo magna ex parte Graeci sermonis communia sunt, tertium a dicendi consuetudine vulgari abhorrens et Philoni proprium. Itaque disputationem nostram ad haec tria capita revocare placuit.

A. λόγος, oratio.*)

1) vox, verbum, sermo, quatenus est mentis et voluntatis index et interpres. 624, 51. ἡ γλῶσσα πλήττουσα (τ. ἀέρα) τῇ τῆς φωνῆς τάσει τὸ ἔναρθρον ἐνσφραγίζεται καὶ λόγον, ἀλλ' οὐ ψιλὴν αὐτὸ μόνον φωνὴν ἀργὴν καὶ ἀδιατύπωτον ἦχον ἀπεργάζεται. 246, 30. ὁ μεταχλίνων λόγους Ἰουβὰλ πατὴρ εἴρηται ψαλτηρίου. 2, 671, 19. περισσὸς ὑπὲρ τοῦ δικαίου πᾶς ὁ λόγος, ὅταν ἡ τ. ἀκουόντων πρὸς τὸ χεῖρον ὁμόνοια ᾖ. 2, 270, 11. ὁ τοῦ σπουδαίου λόγος ὅρκος ἔστω. 22, 195, 1. οὕτως ἀληθεύειν ἐφ' ἑκάστου ὡς τοὺς λόγους ὅρκους εἶναι νομίζεσθαι. 2, 196, 18. τὰ μὲν αὐτῶν ἐν τῷ λόγῳ προςαναπληροῦντες ὅρκοις. 2, 656 fin. ὁ τοῦ σοφοῦ λ. οὐκ ἐν ῥήμασιν ἀλλ' ἐν τοῖς δηλουμένοις πράγμασιν ἐπιδείκνυσι τὸ κάλλος. 2, 164, 23. λόγου καὶ ἀποκρίσεως μεταδοὺς i. q. 163', 49. πεύσεως κ. ἀποκρ. interrogatio. 529, 14. φωνῆς καὶ λόγων ἀκροᾶσθαι. v. 24. ἀκροατὴς λόγων. 2, 271, 36. φωνὴ καὶ λόγος τὰ βιωφελέστατα καὶ κοινωνίας αἴτια. de col. par. p. 31, 9. νοῦς καὶ λόγος. 2, 345, 41. — ἑρμηνεῖς πραγμάτων λόγοι. 693, 35. τὸ τῶν λόγων νᾶμα. 177, 19. λόγος εὐχαριστικός. 209, 27. ἀναβαίνειν τοὺς λόγους πρὸς τὸν θεὸν, preces ardentissimas, i. q. βοὴ, Exod. 2, 23. 2, 139, 27. λόγοι ἀστεῖοι καὶ σπουδαῖοι. 2, 69, 28. χρηστοὶ καὶ φιλάνθρωποι. 2, 31, 18. συμβατήριοι cf. 113, 10. 2, 126, 5. οἱ καθ' ἡδονήν, 2, 661, 30 item 2, 341, 7. ἐπιεικεῖς. 2, 439, 11. εὐπροςώπους syn. v. 9. παραγωγὰς κεκομψευμένας. 2, 443, 1. (τοῦ θείου πνεύματος τῷ Ἀβραὰμ) περιτιθέντος τῷ μὲν σώματι κάλλος ἐξαίρετον, τοῖς δὲ λόγοις πειθὼ, τοῖς δ' ἀκούουσι σύνεσιν. 2, 451, 22. ἡ περὶ λόγους χάρις. 175, 25. ἡ τοῦ λόγου πλήμμυρα. 695, 19. τὸν ἀκριτόμυθον λόγον. 567, 33. χαλεπόν. 224, 22. βλαβερόν. 127, 32. θῶπα λ. (poet.) 2, 52, 21. 532, 11. 569, 49.

---

*) Numerorum signa Arabica editionis Mangeyanae anno 1742 emissae volumina, voluminum paginas, paginarum versus indicant. Prioris voluminis signum fere omissum est, nisi ubi ambiguitatis evitandae ratio flagitare videretur. Sermonum de Cophini festo et de colendis parentibus editio Mediolanensis de ao. 1818, et disputationum de providentia et de animalibus Armena versio Aucherii, Venetiis 1822, intelligenda est.

633, 48 item. 483, 44. κόλακας καὶ τοὺς πρὸς ἡδονὴν ἀργίας καὶ ἀμαθίας καὶ θρύψεως λόγους. 2, 671, 34. τῶν κολάκων τοὺς ἀπατηλοὺς λόγους. 1, 422, 6. τοὺς ἀσεβείας καὶ ἀθεότητος λόγους. 2, 466, 20. λόγου παντὸς δυνατωτέραν — τὴν δία τῆς ὄψεως παρακέλευσιν. 2, 54, 12. ἀνυσιμωτέραις παντὸς λόγου πράξεσι· — Cum oppositis junctum legitur variis modis: *a*) 2, 84, 46. διὰ λόγων ἐπιπλήξεις opp. κολάσεις. *b*) 2, 95, 42. ὁ λόγος οὐκ ἐπαίδευε opp. πληγή. *c*) 2, 461, 6. ἐν οἷς λόγοι γνώμαις διαμάχονται. *d*) 2, 87, 16. διὰ λόγων ὠφέλει opp. ἀμύνασθαι, βοηθεῖν. *e*) 2, 16, 18. οἱ φαυλότατοι τῷ λόγῳ τιμῶσι καὶ θαυμάζουσιν ἀρετὴν — χρῶνται δ' — οἱ ἀστεῖοι μόνοι. *f*) λόγος-ἔργον. 2, 162, 4. 420, 39. λόγοις ἀναδιδάσκειν opp. ἔργοις. 2, 266, 26. ἀνουθετητοὶ λόγοι opp. ἔργα. 146, 30. λόγῳ γυναῖκες-ἔργῳ δὲ ἀρεταί. 201, 33. λ. μὲν ἐκείνοις, ἔργῳ δὲ αὐτῷ. 281, 40. λόγῳ μὲν ἀνθρωπόμορφον, ἔργῳ δὲ ἀνθρωποπαθές. 381, 24. λ. μ. αἱ βάσεις, ἐ. δὲ ἀκοαί τε καὶ ὄψεις. 446, 17. λ. μ. ἐπὶ ὄφεως, ἐ. δὲ ἐπὶ παντὸς ἀλόγου. 501, 11. 12. 535, 6. λ. μ. τῆς Σοδομίτιδος γῆς, ἐ. δ. τῆς ἐστειρωμένης τὰ καλά. 699, 3. ὁ τ. σπουδαίου βίος ἐν ἔργοις, ἐν λόγοις δὲ ὁ τοῦ φαύλου. 2, 9, 21. λ. μ. ἀνδρῶν, ἐ. δ. ἀρετῶν. 2, 15, 10. λόγῳ μ. — τὸ δ' ἀληθές. 2, 54, 3. λ. μ. — τὴν δὲ ἐν ἔργοις πρᾶξιν (τάξιν V. L.) 2, 231, 20. ἡ λόγῳ ἰσότης τὴν δι' ἔργων ἀνισότητα γεννήσει. 2, 233, 49. συμπνέοντας ἀλλήλοις ἔν τε ἔργῳ καὶ λόγῳ. 2, 284, 39. λ. μ. — ἐν δὲ τοῖς ἔργοις. 2, 439, 7. τὴν ἐν λόγῳ εὐγένειαν — τὴν δι' ἔργων. 2, 520, 6. λόγῳ μόνον — ἔργοις δέ — 2, 629, 12. λόγῳ μόνον opp. ψαῦσαι καὶ θίγειν. 96, 2. διὰ πάντων καὶ λόγων καὶ ἔργων. 114, 52. ἔργῳ καὶ λόγῳ ἵλεως. 241, 26. ἔργοις ἀτόποις καὶ λόγοις χρήσασθαι. 2, 2, 20. item. 2, 6, 42. καλῶν ἔργων καὶ λόγων ἀσκηταί. 2, 51, 16. πάντων ἐκλαθοῦ τῶν ἰδίων ἠθῶν, ἐπιτηδευμάτων, λόγων, ἔργων. 2, 73, 50. τὸ σύμφωνον καὶ ὁμολογούμενον πρὸς ἔργα λόγων καὶ πρὸς λόγους ἔργων. 2, 78, 40. τοιούτοις θαρσύνας τοὺς ἀδελφοὺς λόγοις, ἔργοις τ. ὑποσχέσεις ἐβεβαίου. 2, 105, 7. πάντα — ἔργῳ καὶ λόγῳ πραγματεύεσθαι. 2, 167, 25. βουλευμάτων καὶ λόγων καὶ πράξεων εἰς ἓν εἶδος ἡρμοσμένων. 2, 178, 16. οὐ μόνον λόγοι ἀλλὰ καὶ ἔργα παιδεύει. 2, 242, 13. ἐν πάσαις ἰδέαις λόγων καὶ βουλευμάτων καὶ ἔργων. 2, 252, 25. ὑπεραύχοις ἢ λόγοις ἢ ἔργοις. 2, 280, 37. ἁρμονίᾳ πρὸς ἔργα λόγων καὶ πρὸς λόγους ἔργων. 2, 346, 42. ψεῦδος — ἔργοις καὶ λόγοις ἀεὶ σύντροφον. 2, 384, 38. τῆς ἔν τε λόγοις αὐτοῦ καὶ ἔργοις καλοκἀγαθίας. 2, 401, 19. ἀπογυμνωθεὶς ἐν ἔργοις καὶ λόγοις. 2, 421, 21. οἷα τὰ βουλεύματα, τοιοῦτοι οἱ λόγοι καὶ οἷα τὰ λεγόμενα τοιαίδε αἱ πράξεις. ib. v. 37. πληρῶσαι τοὺς λόγους ἔργοις ἐπαινετοῖς. 2, 427, 27. τ. ἱεροὺς νόμους ἡγεμόνας τῶν

κατὰ τὸν βίον λόγων καὶ ἔργων. 2, 438, 17. τ. εὐγενείας διαζευγνύντα ἑαυτὸν ἔν τε λόγοις καὶ ἔργοις. 2, 445, 12. μήτ' ἔργοις μήτε λόγοις δημώδεσι χρῆσθαι. 2, 460, 13. λόγοις ἐπαινετοῖς σπουδαῖα ἔργα συνυφήνας (cll. v. 14. 16.) 2, 523, 8. ἔργοις καὶ λόγοις ὑβρίζειν. 260, 42. ἡ-ἐν λόγοις καὶ ἔργοις εὐσέβεια. 295, 45. ἀστείους μ. λόγους, ἐπαινετὰς δὲ πράξεις. 352, 45. καὶ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις — διαφωνοῦν. 353, 10. ἔργοις τε καὶ λόγοις ἀρχαιοτρόπου ζηλώσεως ἐρῶντες. 354, 11. μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ διαμαρτάνειν. 369, 10. ἀντιδιδόναι — λόγους ἔργων. 423, 23. ἀσεβῶν πράξεις ἀδίκους-καὶ λόγους τοὺς συνηγόρους αὐταῖς. 456, 10. πάσας ἀεὶ καὶ πανταχοῦ (προστάξεις τ. θεοῦ) ἔργοις τε κ. λόγοις βεβαιούμενος. 682, 37. ἐγγὺς-τἀγαθὸν-καρδίᾳ, στόματι, χερσίν (Deut. 30, 14.) τὸ δ' ἐστι διανοίᾳ, λόγῳ, πράξεσι. 241, 15. ἐν λόγοις, ἐν βουλαῖς, ἐν πράξεσι. v. 33. σύνῳδον ἀποφῆναι λόγον διανοίᾳ, διάνοιαν δὲ ἔργῳ. 2, 16, 3. βουλὰς ἀγαθὰς καὶ λόγους σπουδαίους. v. 14. ἐννοίας καλῶν πράξεων καὶ λόγων. 2, 119, 26. ἤθεσι καὶ λόγοις βουλαῖς τε καὶ πράξεσιν ἀσπόνδοις χρώμενος. 2, 145, 10. τελειογονηθῆναι τοὺς ἀρετῆς καρποὺς διά τε λόγων καὶ πράξεων. 2, 251, 4. κακιῶν τῶν ἔν τε λόγοις καὶ πράξεσι. 2, 327, 30. ὁ ἐν ὑπαίθρῳ βίος διὰ λόγων καὶ πράξεων κατὰ πολέμους καὶ κατὰ εἰρήνην ἀνδράσιν ἐφαρμόζει. 2, 406, 44. ὅταν οἷος ὁ λόγος τοιάδε ἡ γνώμη καὶ οἷον τὸ βούλευμα τοιάδε ἡ πρᾶξις ἐπαινετὸς καὶ τέλειος ὁ βίος· cf. 421, 20. 2, 425, 29. τοῦ διὰ λόγων καὶ πράξεων κοινωφελοῦς. 2, 456, 6. λόγους, πράξεις, βουλάς (ad Deut. 30, 11.) 2, 469, 30. λόγων βουλήμασι καὶ βουλημάτων λόγοις συνᾳδόντων. 2, 669, 15. ἡγεμόνι χρῆσθαι θεῷ καὶ βουλευμάτων καὶ λόγων καὶ πράξεων. 273, 46. τὰ καταρρυπαίνοντα τὸν βίον ἔν τε λόγοις καὶ εἴδεσι καὶ ἔργοις. 435, 14. λόγοις καὶ βουλαῖς καὶ πράξεσιν ἀδοκίμοις-χρώμενος. 440, 1. sq. τροφεὺς-ἀστείων ἔργων, λόγων, βουλευμάτων. 519, 24. ἀρετὴ ἀεὶ γεννᾷ-λόγους ἀστείους καὶ βουλὰς ἀνεπιλήπτους καὶ ἐπαινετὰς πράξεις. — *g*) λόγος-γράμμα. 355, 36. οὐ λόγοις μόνον ἀλλὰ καὶ γράμμασι τὴν μαρτυρίαν σημαινομένους, indicium in causa forensi. — *h*) λόγος-βίος. 2, 85, 25. εἰς ἁρμονίαν λόγου καὶ βίου, ἵν' οἷος ὁ λόγος, τοιοῦτος ὁ βίος, καὶ οἷος ὁ βίος, τοιοῦτος ὁ λόγος ἐξετάζωνται. 2, 158, 3. λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ βίῳ παντὶ καθαρεύειν· λόγον μὲν γὰρ ἀκοὴ δικάζει. 444, 33. τὰ περὶ τὸν βίον καὶ λόγον κατορθώματα. 529, 3. ὁ μ. λόγος ἐπαινετὸς, ὁ δὲ βίος ψεκτός. 568, 16. εἱρμὸν καὶ ἀκολουθίαν λόγου πρὸς βίον καὶ βίου πρὸς λόγον.

2) **Locutio, dictio, sive is actus dicendi sit, sive potestas, sive modus.** *a*) actus dicendi. 60, 42. περὶ τοῦ ποταμοῦ ὁ λόγος. 71, 2. περὶ τοῦ μήπω ἐνδεδεμένου ἑ. ὁ. λ. v. 19. 77, 52. 78, 11. 102, 10. 194, 6. 294, 4. 303, 34. 310, 2. 313, 44. 317, 5. 324, 27. 545, 22. 2, 447, 36. syn. 2, 448, 4. σκέψις. — 434, 11. ὥσπερ ἀμέ-

λει καὶ ἐφ' ὧν νῦν ἐστιν ὁ λόγος. 646, 10. περὶ φύσεως πραγμάτων ἐστιν ὁ παρων λόγος. 677, 17. οὔκ ἐστι περὶ τοῦ ὀνείρατος ὁ παρὼν λόγος. *b*) potestas, copia dicendi. 77, 48. ἀνδρείου λόγου μὴ μετέχουσα (ψυχὴ) ambigue dr. et de maritali sermone et de mascula ratione. 2, 164, 23. λόγου καὶ ἀποκρίσεως μεταδιδούς. 2, 453, 1. 3. οὐ μετεῖναι τῶν λόγων δούλοις-poëtice dr. 2, 525, 15. μηδὲ λόγου μεταδοὺς ἀλλ' ἀκρίτως καταδικάζων, ne causae quidem dictionem remittens; cui affinis est dictio: 2, 393, 22. μεταδιδόναι θείων λόγων, divinorum oraculorum recitationem et expositionem audiendi potestatem facere, qua formula jus synagogarum describitur. Consimilis illi, sed ad significationem diversa est formula, qua usum Mosen loquentem cum Deo inducit, 477, 1. τίς ἐγενόμην ἵνα σύ μοι λόγου μεταδῷς, cf. 476, 44. s. 587, 6. ἐνηχεῖ τε καὶ λόγου μεταδίδωσι. (Gen. 17, 4.) cf. 586, 37. qua non tam potestas dicendi, quam facultas intelligitur. *c*) modus et forma dicendi. 20, 23. ἡ διὰ λόγου χειροτονία. opp. ἔργῳ. 429, 8. καταράσασθαι, καίτοι διὰ τῶν λόγων εὐφήμους ποιησάμενον εὐχάς, disertis verbis, *ausdrücklich*, ut v. 9. σκοπῶν οὐ τὰ λεχθέντα-τὴν δὲ διάνοιαν. 517, 4. ἀσάφεια βαθὺ σκότος ἐν λόγῳ, in dictione, *im Ausdruck*. v. 7. ἀρίδηλον καὶ ἀληθῆ τὸν τοῦ σπουδαίου λόγον. 2, 452, 9. γυμνῆς ὡς λόγος ἀσκητὴς φιλοσοφίας, ut vulgo dici solet, ironice: scilicet.

3) dictum facetius et significantius, quo plus intelligitur, quam dicitur, sententia, apophtegma, proverbium, praeceptum, oraculum, dogma, *a*) sententia, *Behauptung*, *Satz*. 399, 35. 521, 8. λόγου ὑπεξαιρεῖν. 182, 6. τὴν ἀτοπίαν τοῦ λόγου ὅτι ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον ἀποδιδράσκοντες. 356, 18. τ. παραγωγὴν τοῦ λόγου. 434, 3. ἴσως ἀληθεῖ καὶ αὐτοὶ χρῶνται λόγῳ. 521, 44. τοὺς ἀληθεῖς τῶν ψευδῶν λόγους διακρίνουσα (ars dialectica). 554, 27. ἐπισοῦτο (ἡ σκέψις) καὶ χρησμοῖς τὸν ἑαυτῆς λόγον. 2, 78, 35. μὴ θαυμάσητέ μου τὸν λόγον. 2, 202, 37. ὡς δ' ὁ τῶν πλείστων λόγος (sc. φιλοσόφων). 2, 438, 27. τὸ ἀληθὲς τοῦ λόγου ῥᾴδιον-διαγνῶναι. 2, 453, 32. πολλοὶ τοῦ λόγου κατακερτομήσουσι. 2, 454, 5. ἔοικε δ' ὁ Ζήνων ἀρύσασθαι τὸν λόγον ὥσπερ ἀπὸ τῆς πηγῆς τῆς Ἰουδαίων νομοθεσίας. Animadvertatur formula rhetorica, Plutarcho nusquam usurpata, frequens Philoni (Wyttenbachii verba sunt ad Plutarchi Moralia 104. p. 63. ed. Lips.) μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ. 24, 11. καὶ φιλόλαος. 201, 34. ἡ φύσις. 264, 34. τὸ ψ. 77, 49. εἰρημένον. 334, 11. ὁ θεσπέσιος ἀνήρ. 411, 25. πρῶτον μ. ἡ ἑκάστου τῶν φιλαρέτων διάνοια. 432, 34. τὸ εἰρημένον, Genes. 48, 15. 16. 556, 9. ὁ ἀσκητὴς ἐν οἷς φησί, l. l. 2, 608, 13. ὁ θεσπέσιος ἀνήρ; — Cujusmodi et altera illa 338, 40. δεῖγμα μέντοι τῶν εἰρημένων ἐστι et 658, 13. 2, 60, 10. ἐγγυᾶταί μου τὸν λόγον, cf. ad formam 240, 6. *b*) facete dictum, apophtegma. 319, 30. ὡς ὁ τῶν παλαιῶν λόγος.

332, 25. ὡς ὁ παλαιὸς λ. quod idem dictum 2, 605, 38. laudat, formula usus: ὡς παλαιὸς λ. 355, 28. ὡς ὁ τῶν προτέρων λ. 358, 25. ὡς ὁ παλαιὸς λ. (Plat. Phaed. 60, *b*.) 433, 11. ὥςπερ ὁ παλαιὸς λ. 514, 7. ὡς ὁ τῶν ἀρχαίων λόγος. 2, 125, 12. ὡς ὁ παλαιὸς λ. 2, 403, 8. ὡς ὁ τῶν παλαιῶν λ. 2, 460, 14. γέμων ἐλευθερίας ὁ λόγος. 365, 13. διὰ τῶν Ῥαχὴλ-λόγων (Gen. 29, 30.) 414, 23. ἤκουσα καὶ τῶν Μωυσέως ἑταίρων τινος ἀποφθεγξαμένου τοιόνδε λόγον (Zachar. 6, 12.) pro quo alias fere dr. λόγιον, quam eandem lectionem Eusebius h. l. tuetur. Hinc fit ut *c*) locus scripturae sacrae λόγος dicatur. 340, 15. τὸ πρόχειρον τοῦ λόγου (Num. 18, 20. Deut. 10, 9. 339, 15.) 221, 5. τὴν πρόχειρον ἐκδοχὴν τοῦ λόγου (Gen. 4, 14. 220, 6). perinde ac 135, 46. 158, 32. χρησμός. *d*) dictum vulgi ore celeberrimum, proverbium. 197, 35. τὸ τοῦ λόγου δὴ τοῦτο. 297, 34. 396, 25. 668, 24. τὸ τοῦ λόγου, pro quo 2, 271, 31. τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο. — *e*) formula solemnis v. c. carmen magicum. 526, 40. οὐ λόγοις αἱ νόσοι θεραπεύονται opp. φαρμάκοις notat τ. λογοιατρείαν. — *f*) effatum, quod cum deliberato consilio proponitur ad docendos homines, voluntates impellendas. α) parentum monita i. q. παραίνεσις. (2, 421, 35. cll. 37.) 60, 25. οἱ προτρεπτικοὶ λόγοι. 193, 35. ὁ πρ. λ. τῆς φωτοῦ πατρός. (Gen. 37, 12.) 529, 22. ενήκουσε τ. μητρὸς καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ-οὐνῆς οὐδὲ τῶν λόγων. τοῦ γ. βίου μιμητὴν ἔδει τὸν ἀσκητὴν οὐκ ἀκροατὴν λόγων εἶναι. β) magistrorum institutio 529, 27. τοῦ μ. (ἀσκητοῦ) κοσμουμένου κατὰ τὸν λέγοντα, τοῦ δὲ (μανθάνοντος) κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον. γ) judicum sententiae. 493, 9. ἀδεάστῳ λόγῳ τ. ἀληθείας. δ) philosophorum placita, decreta, rationes, praecepta. θεωρήματα, δόγματα. 29, 10. λόγοι δ' ἐξίασιν (τ. στόματος) ἀθανάτης ψυχῆς ἀθάνατοι νόμοι, δι' ὧν ὁ λογικὸς βίος κυβερνᾶται. 126, 47. λόγοι ἀρετῆς, praecepta sapientiae. 205, 24. λόγων ἐνθυμήμασι καὶ βουλευμάτων λόγοις ἀντιστατούντων de sophistis. 235, 40. παντὸς λόγου κεφαλὴν καὶ τέλος εἶναι τὸν νοῦν, sc. ex eorum ratione, qui cum Protagora sentiunt νοῦν εἶναι πάντων μέτρον. 429, 38. οἱ ἐπ' ἀθεότητι λόγοι οἰκοδομούμενοι (428, 29.) 424, 34. καθαιρήσειν πάντα λόγον ἀποστρέφειν διάνοιαν ὁσιότητος ἀναπείθοντα. 458, 16. ἕπεσθαι λόγοις καὶ προστάξεσι νομίμοις. 459, 38. κατὰ τοὺς τ. προφήτου λόγους Μωυσέως καὶ ὑφηγήσεις. 516, 19. λόγοι ὑγιεινοὶ καὶ σωτήριοι. 655, 2. ἀπόῤῥητοι φιλοσοφίας ἀληθοῦς λόγοι. 656, 7. τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῶν λόγων (sc. ὅτι ὡς ἄνθρωπος ὁ θεός. v. 13.) hanc summam doctrinae, *die gesammte Lehre*. 658, 3. τοὺς περὶ ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας-λόγους. 573, 35. εἰσὶ παιδείας πολύτροποι πηγαί, αἷς ὀρθοὶ κ. τροφιμώτατοι λόγοι-παρενεβλάστησαν. 683, 34. τρίβοντες ἀεὶ τοὺς περὶ ὁσιότητος λόγους. 2, 259, 30. ψευδολογίας λόγοι καὶ χρησμοί. 2, 260,

34. ἑστιωμένους λόγων ποτίμων, dulces et salubres sermonum epulas. 2, 282, 19. 2, 447, 16. διψῆν λόγων ποτίμων, quos quales dicat, ipse explicat 2, 345, 11. ἵν' ὥςπερ ἀπὸ γλυκείας πηγῆς φέρηται νᾶμα πότιμον τοῖς διψῶσιν εὐνομίας, opp. πικρᾶς (255, 35.) ἁλμυρᾶς, salsis enim aquis Aegyptus abundat, quum dulcis aquae fontes rari sint. i. q. 2, 275, 27. πότιμα δόγματα, ἃ παιδεία καὶ σοφία χορηγοῦσι. 2, 345, 26. νάματι σπουδαίων λόγων ἐπαντλεῖσθαι. 2, 348, 9. τὰ τῶν λόγων νάματα τ. ψυχαῖς δι' ὤτων ἐπαντλεῖν. 2, 463, 1. λόγοι οἱ ἐκ φιλοσοφίας, opp. ἔργα τ. ἀρετῆς. 2, 635, 27. ἕνα τ. λόγον τοῦτον δέξαι. 2, 659, 1. οὐ πάντων κοινωνητέον πᾶσιν οὔτε λόγων οὔτε πραγμάτων καὶ μάλιστα ἱερῶν (instituta). 529, 14. φωνῆς καὶ λόγων ἀκροᾶσθαι, de discipulo. Hinc formula, qua nihil apud nostrum frequentius: λόγοι καὶ δόγματα. 38, 24. οὐράνιον τροφὴν - ὀρέγει τοῖς φιλοθεάμοσι διὰ λ. καὶ δογμάτων ἡ σοφία. 250, 13. ἡ ἀέννaος καὶ συνεχὴς φορὰ ποτίμων λόγων καὶ δογμάτων. 339, 8. θερμοτέροις καὶ μείζοσιν ἢ κατὰ τὰς ἑτέρων ἡμῶν ἀκοὰς λόγοις τε κ. δόγμασιν εἴωθε χρῆσθαι (Μωυσῆς.) 410, 17. τὴν ἀνοσίων δογμάτων κ. λ. φοράν. 2, 167, 21. (οἱ σοφισταὶ) πιπράσκοντες δόγματα καὶ λόγους, ubi λόγοι possunt etiam esse scholae, orationes arte elaboratae, ἐπιδείξεις. 2, 217, 24. τῶν λ. κ. τ. δογμ. φιλοσοφίας ἐπιπλέον ἑστιαθέντες. 2, 282, 11. τῶν λόγων κ. δ. τῶν κατ' ἀρετήν. ib. v. 23. τῶν κατὰ μέρος ἀμυθήτων λ. κ. δ. 2, 299, 4. θείοις λ. κ. δ. 2, 359, 23. ἀρύεσθαι ὥςπερ ἀπὸ πηγῆς τῶν λ. κ. δ. ἄφθονον νᾶμα. 2, 428, 9. λόγων ἱερῶν κ. δ. ἑστιαθείς. 2, 445, 18. ἄτραπος-λόγων κ. δ. 2, 663, 3. σπουδαίοις λόγοις κατὰ φιλοσοφίαν κ. δ. cujus formulae sunt consimiles: 216, 44. δόγματα θεῖα. 204, 30. τ. σοφίας δόγματα κ. θεωρήματα. 2, 35, 40. τὰ τ. ἀρετῶν δόγματα κ. θεωρήματα. — ε) lex, regula. 229, 7. ἕκαστον ἑκάστῳ κατὰ τοὺς ἁρμονίας λόγους συνυφῆναι. 452, 49. τὰ δεόντα - ἃ χρὴ καὶ δεῖ γενέσθαι λόγῳ φύσεως. 464, 7. ὥςπερ διὰ μουσικῆς λόγων τ. ἐμμελεστάτην συμφωνίαν ἀποδεικνύμενοι. 2, 142, 27. Mosis leges τῷ λόγῳ τῆς ἀϊδίου φύσεως συνᾳδούσας. 2, 445, 15. Pythagoraei, καταπειθεῖς γενόμενοι τῷ προςτάγματι λόγον αὐτὸ, μᾶλλον δὲ θεσμὸν ἰσούμενον χρησμῷ ὑπετόπησαν. στ) naturae rationes claris et apertis indiciis proditae. 2, 46, 13. — νόμῳ ἐνί. λόγος δ' ἐστι φύσεως προςτακτικὸς μὲν ὧν πρακτέον, ἀπαγορευτικὸς δὲ ὧν οὐ ποιητέον. 2, 253, 37. ἀψευδὴς οὗτος ὁ λόγος καὶ οὐκ ἐμὸς ἀλλὰ τῆς φύσεως i. q. 2, 260, 2. ὑπόσχεσις. 2, 272, 40. νόμοι δὲ καὶ θεσμοὶ τί ἕτερον εἰσὶν ἢ φύσεως ἱεροὶ λόγοι. 2, 417, 12. νόμος δ' οὐδέν ἐστιν ἕτερον ἢ λόγος προςτάττων ἃ χρὴ καὶ ἀπαγορεύων ἃ μὴ χρή. ζ) Dei oracula. cf. 2, 445, 15. — 285, 15. μονάδας (i. e. ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα. 499, 36. 41. 43.) ἀκράτους ὁ θεὸς λαλεῖ· οὐ γάρ ἐστιν ὁ λόγος αὐτῷ γεγωνὸς ἀέρος πλῆξις, ἀναμιγνύμενος ἄλλῳ τοπαράπαν οὐδενὶ, ἀλλὰ

καὶ ἀσώματός τε καὶ γυμνὸς ἀδιαφορῶν μονάδος. cf. 284, 25. sq. 285, 7. 12. opp. δυάς i. e. γένεσις, natura. 128, 3. 8. πάντες οἱ τοῦ θεοῦ λόγοι εἰσὶν ὅρκοι βεβαιούμενοι ἔργων ἀποτελέσμασιν. 181, 36. τοὺς λόγους αὐτοῦ βεβαιότητος ἕνεκα μηδὲν ὅρκων διαφέρειν. 2, 39, 41. παρὰ τῷ θεῷ ὁ λόγος ὅρκος ἐστίν. 690, 10. 12. ἡ ἐν ταὐτῷ κατὰ τὸ ἀμετάβλητον καὶ ἄτρεπτον εἰςαεὶ μονὴ πρῶτον μὲν ὑπάρχουσα περὶ τὸ ὄν, ἔπειτα δὲ περὶ τὸν τοῦ ὄντος λόγον. 175, 18. ὁ θεὸς λέγων ἅμα ἐποίει μηδὲν μεταξὺ τοῖν ἀμφοῖν τιθείς. εἰ δὲ χρὴ δόγμα κινεῖν ἀληθέστερον, ὁ λόγος ἔργον αὐτοῦ. cll. v. 6—10. 648, 19. ἔργων οὐ διαφέρουσιν αὐτοῦ οἱ λόγοι. v. 16. τὰς διὰ λόγων ὑποσχέσεις (θεοῦ) ἀληθείας ἔργοις βεβαιοῦσθαι. 2, 135, 34. ὁ λόγος ἔργον ἐστὶν αὐτῷ. (Num. 23, 19.) hinc est, quod τὰ τοῦ σοφοῦ ἐνθυμήματα λόγων ἀδιαφορεῖ θείων (448, 15. 456, 18.) 417, 19. νοηταὶ ἀρεταὶ ἃς λαλεῖ ὁ θεὸς ἀδιαφορούσας λόγων θείων. — 443, 22. τοὺς τοῦ θεοῦ λόγους φωτὸς τρόπον ὁρωμένους. v. 42. οἱ μὲν τοῦ θεοῦ λόγοι ὅρασιν ἔχουσι τὴν ἐν ψυχῇ κριτήριον, ἀκοὴν δὲ οἱ εἰς ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἰδέας μεριζόμενοι. 444, 16. οὐχ ὡμοίωται τὸ ἡμέτερον ἤχημα τῷ θείῳ φωνῆς ὀργάνῳ (φωνή, φημὴ θεοῦ 482, 22. 24.). τὸ μ. γ. ἡμέτερον ἀέρι κίρναται καὶ πρὸς τ. συγγενῆ τόπον καταφεύγει, τὰ ὦτα· τὸ δὲ θεῖον ἀκρατοῦς καὶ ἀμιγοῦς ἐστι λόγου, φθάνοντος μὲν ἀκοὴν διὰ λεπτότητα, ὁρωμένου δὲ ὑπὸ ψυχῆς ἀκραιφνοῦς διὰ τὴν ἐν τῷ βλέπειν ὀξύτητα. 253, 32. τίς ἂν ἐχώρησε θεοῦ λόγων ἰσχύν, τ. ἁπάσης κρεισσόνων ἀκοῆς; i. q. v. 30. χρησμῶν. 413, 45. Israelitae οὐκέτι ἐξάρχοντι πείθονται λόγῳ (v. 43. Deut. 5, 27.) ἀλλὰ τῷ τοῦ παντὸς ἡγεμόνι θεῷ, δι᾽ ὃν πρὸς τὰ ἔργα φθάνουσι μᾶλλον ἢ τοὺς λόγους ἀπαντῶντες. i. q. 414, 4. διδασκαλίᾳ καὶ ὑφηγήσει. 414, 8. τὰ πραχθέντα, εἰ λόγοις θείοις καὶ ἱεραῖς παραινέσεσι συνᾴδει. 604, 7. λόγος ὄντως καὶ χρησμός ἐστι θεῖος. 2, 95, 37. τὰ διὰ τ. λόγων προςταττόμενα δρῶντες. 2, 182, 17. αἱ διανοίας τροφαὶ-λόγοι καὶ νόμοι θεῖοι. 296, 14. ad Gen. 48, 15. ὁ μηδ᾽ οὐρανὸν ἢ ὑετὸν ἢ λόγον ἢ συνόλως τι τῶν ἐν γενέσει νομίσας ἱκανὸν εἶναι τρέφειν ἑαυτόν. 2, 421, 37. πληρῶσαι τοὺς λόγους (sc. θείους) ἔργοις ἐπαινετοῖς, syn. θείας παραινέσεις. v. 35. Scilicet οὐδέν ἐστι τῶν καλῶν ὃ μὴ θεοῦ τε καὶ θεῖον (174, 38.). Hinc solemnis illa Mosaicorum decem praeceptorum appellatio οἱ δέκα λόγοι. 496, 37. τ. δέκα λόγων οἳ κυρίως εἰσὶ θεσμοί. 536, 34. syn. θεσμοί. 582, 12. 2, 185, 28. τοὺς δέκα λόγους ἢ χρησμοὺς ἢ νόμους ἢ θεσμοὺς πρὸς ἀλήθειαν ὄντας. 205, 32. 208, 40. 210, 2. cujus in locum sufficitur formula 2, 186, 18. τὰ δέκα λόγια. 2, 342, 26. τὰ δέκα κεφάλαια.

4) Narratio, historia, fama sive vera, sive ficta, sive certa, sive incerta. 149, 6. ὡς ἤδη πολλάκις τοὔνομα προειπὼν ἀλλὰ μὴ νῦν αὐτὸ κατατάττων εἰς τὴν ἐν λόγῳ χρῆσιν, nisi forte malis de continua oratione intelligere: vid. *Heindorf* ad Plat.

Theaet. 167, e. 348, 13. παλαιὸς ᾄδεται λόγος, fabula, i. q. v. 35. μῦθος. item 655, 41. cf. Hom. Od. ρ, 485. 406, 16. ἐγγυτέρω τἀληθοῦς προςάγων τὸν λόγον. 2, 641, 4. διττὸς ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος, fama. 2, 38, 23. δόξαι-κτῆμα σφαλερώτατον ἐν ἀκρίτοις ἤθεσι καὶ πτηνοῖς λόγοις ἀνεξετάστων ἀνθρώπων σαλεῦον, rumoribus. Hinc phrasis nostro maxime frequentata λόγος ἔχει, fama fert, fertur, dicitur. 24, 3. 37, 5. 263, 15. 266, 14. 294, 35. 331, 26. 39. 341, 36. 365, 42. 384, 5. i. q. φασί. 383, 50. — 481, 10. 505, 40. 513, 37. 521, 31. 622, 2. 628, 6. 652, 41. de creatione hominis. Genes. 1. 674, 10. 2, 143, 29. 2, 234, 45. 2, 349, 11. de Tantalo. 2, 445, 18. 2, 465, 28. 2, 604, 28. κατέχει λόγος dr. 341, 18. 666, 26. ὡς λόγος. 2, 45, 30. 2, 98, 32. 2, 121, 34. 2, 164, 30. 2, 301, 26. 2, 519, 9. ὡς ὁ λόγος. 2, 255, 37.

5) enarratio, explicatio, interpretatio. 3, 40. λεκτέον δ' ὅσα οἷόν τέ ἐστι τῶν ἐμπεριεχομένων. ib. 43. ὡς ὁ περὶ αὐτῆς (τ. πρώτης ἡμέρας) λόγος μηνύσει. 69, 39. ὁ ἠθικὸς λόγος τοιοῦτός ἐστι, syn. v. 23. ἡ τροπικὴ ἀπόδοσις. 143, 36. ἤκουσα δέ ποτε σπουδαιοτέρου λόγου παρὰ ψυχῆς ἐμῆς. 201, 51. πόῤῥω τὸν λόγον ἀπὸ νοῦ καὶ αἰσθήσεως ἀπαγαγών. 232, 6. τὸ ἑπόμενον τῷ λόγῳ συνεπισκεψώμεθα, consectaria interpretationis. 270, 35. τὸν ἀκριβῆ λόγον τῶν 120 ἐτῶν ὑπερθησόμεθα. 340, 47. τὸν περὶ ἑκάστου τῶν προτεθέντων εἰκότα λόγον προςαποδοῦναι. 2, 293, 4. διττὸς δὲ περὶ αὐτῆς λόγος (τ. τ. ἀζύμων ἑορτῆς.) 2, 632, 8. οὗτος ὁ τ. ἑβδόμης λόγος, formula finalis ut 2, 645, 18. περὶ μὲν οὖν τούτων ἀπόχρη τὰ λεχθέντα. 2, 645, 29. ἤκουσα δὲ καὶ περὶ ἐκείνων διττοὺς λόγους ὡς ἐπ' ὠφελείᾳ τ. ἀνθρώπων γεγονότων.

6) quaestio, disputatio, disceptatio; scriptio, commentarius. 124, 44. ὁ περὶ τ. γυναικὸς λ. 227, 37. τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε τοῦ λόγου ποιησάμενος. 351, 42. τὸν περὶ μέθης λόγον περαίνωμεν i. q. v. 41. σκέψις. 362, 18. τοὺς τ. παντὸς γονεῖς ὑπεξαιρετέον τοῦ παρόντος λόγου. parall. ἐπισκεψώμεθα. 272, 22. ἐπὶ τὰ ἀκόλουθα τοῦ λόγου τρεψώμεθα. 388, 30. 2, 416, 29. it. i. q. 572, 43. μέτιμεν ἑξῆς ἐπὶ τὰ ἀκόλουθα τῆς ἐφόδου. 275, 29. τὰ ἀκόλουθα τ. λόγου συνυφαίνωμεν. 392, 4. τοῖς λεχθεῖσι τὸν ἑξῆς ἐφαρμόττειν λόγον. de Cophini festo p. 7. κατὰ τὴν ἐν λόγοις ἀκολουθίαν. de colend. par. p. 7. περὶ αὐτοῦ (τοῦ πρ. γονεῖς ἀδικήματος) ὁ λόγος ἔναυλος. 528, 27. τὸν εἱρμὸν τ. λόγου συνυφαντέον, τὰ ἀκόλουθα διερευνῶντας, disputationis telam pertexere. 528, 35. συνείροντες τοὺς περὶ ἀρετῆς λόγους οἱ φιλόσοφοι. 532, 10. τ. περὶ δεκάδος λόγον ἐπιμελῶς ἠκρίβωσαν. 3, 43. 547, 19. ὁ ἑξῆς μηνύσει λόγος. 545, 3. λόγον ἐκ λόγου συνείρειν. 2, 606, 10. ἐπαναλαμβάνειν τὸν λόγον, finem imponere disputationi, epilogum facere. 586, 13. τὸν περὶ διαθηκῶν σύμπαντα λόγον

ἐν δυσὶν ἀναγέγραφα πράξεσιν. Hinc commentarii, dissertationis, scriptionis est significatio. 10, 36. ἐν τῷ περὶ αὐτῆς (τ. τετράδος) ἰδίῳ λόγῳ. 2, 445, 1. ὁ μὲν πρότερος λόγος ἦν ἡμῖν περὶ τοῦ πάντα δοῦλον εἶναι φαῦλον, syn. v. 6. ἐπιδείξομεν.

7) oratio, i. e. continuatio verborum, sive naturalis, sive artificiosa: in quo illud tenendum est, disserendi subtilitatem et judicandi solertiam cum eloquentiae facultate conjunctam semper significari. *a*) oratio, communi usu dicendi, 339, 35. τῷ λόγῳ καταλαζονεύεσθαι τῆς θέας. 2, 271, 27. ἐπὶ τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τῶν ὅλων ἀνατρέχειν τῷ λόγῳ τολμῶσι, de temeritate jurantium, qui, quum deberent, si opus esset, per coelum et sidera jurare, v. 20., per Deum ipsum jurare non dubitant. 671, 2. θεραπεύειν τῷ λόγῳ i. q. 670, 38. τιθασσεῖαι κ. μειλίγματα. 199, 19. πηγὴ λόγων διάνοια καὶ στόμιον αὐτῆς λόγος. 245, 41. ὁ λόγος ὑπὸ φαύλου κινούμενος ἀνάρμοστος. 98, 11. διὰ μακροτέρων λόγων ἀπεδείξαμεν. 198, 18. ἀπομηκύνειν λόγῳ. 241, 22. ἀπομηκύνειν λόγους. 452, 22. μακροτέρων δεῖται λόγων. 2, 360, 39. ἐπιτέμνειν τὰ μήκη τῶν λόγων. 491, 40. πολὺν καὶ ἀναγκαῖον λόγον ὄντα τὸν περὶ τῆς εἰς ἴσα τομῆς-οὔτε παρήσομεν οὔτε μηκυνοῦμεν. 626, 25. περὶ φρεάτων διορυγῆς τὸν τοσοῦτον εἶναι λόγον τῷ νομοθέτῃ. 494, 37. μῆκος ἂν ἄπειρον δύναιτ' ἂν περιθεῖναι τῷ λόγῳ. 208, 35. λόγῳ περιλαβεῖν, oratione complecti. 2, 23, 49. λ. ἐγκωμιάζειν. 2, 24, 11. ἀπερίληπτος λόγῳ. 2, 124, 6. ἡνιοχεῖν τ. λόγον. 2, 263, 8. διανέμοντες τῷ λόγῳ τὰς ἀπ' αὐτῶν ἐγγενομένας χρείας. 2. 355, 14. ἐπεξεληλυθὼς τῷ λόγῳ. — *b*) oratio, sensu dialectico et rhetorico, cum ratione et arte conjuncta. *α*) in genere. 205, 45. (οἱ σοφισταὶ) τῷ λόγῳ φιλοσοφοῦντες ἑρμηνεῖς μὲν ἄριστοι γεγόνατε, τὰ δ' αἴσχιστα φρονοῦντες, verbis compositis et oratione polita. 2, 489, 36. τ. τ. ἅπαντα κόσμον τῷ λόγῳ καθαιρούντων, disputandi subtilitate. 2, 501, 12. (οὓς θεοὺς ἀστέρας) τῷ λόγῳ διαφθείρειν οὐκ ἐρυθριῶσι. 2, 507, 19. κενὸν ἄπειρον ἐκτὸς τ. κόσμου τῷ λόγῳ καταλιπών. 2, 514, 38. ἡ πλασθεῖσα τ. λόγῳ μείωσις τ. θαλάττης. 2, 112, 9. μετεωρίσας κ. φυσήσας ἡμᾶς τ. λόγῳ καὶ κενῶν ἐλπίδων τὰ ὦτα πληρώσας, oratione splendida et magnifica. 2, 118, 5. πάντα αἴροντες τῷ λόγῳ πρὸς τὸ μεγαλεῖον. 246, 4. ὁ λόγος συνῳδὸς καὶ ἑρμηνεὺς πραγμάτων γενόμενος ἀμυθήτους λαμβάνει μεταβολάς. cf. v. 18. πρὸς ἃς (προσώπων ἀμυθήτους ἰδέας) ὁ λόγος τρεπόμενος ἄλλοτ' ἀλλοῖα λαμβάνει σχήματα. *β*) in specie, oratio, schola, concio arte elaborata. 205, 42. sophistarum. οἱ περὶ ἀρετῆς λόγοι. 289, 19. λόγοι περὶ ἀρετῆς, commentationes. 675, 15. ἠξίου λόγῳ διδάσκειν παρανομεῖν, de oratione ex mente et ingenio Flacci ficta. 2, 267, 27. λόγων ἤρξατο τοιῶνδε. 2, 319, 44. οὐδὲ γὰρ λόγους τὴν ἀρχὴν παραδέχεται sc. τὸ τ. φύσεως δικαστήριον, syn. λόγων τέ-

χνας, verborum artificia. 2. 460, 30. λόγους εἰς πανήγυριν μελετᾷν, conciones. In primis λόγοι dr. argumenta ad sophistarum morem probabiliter inventa et speciosius quam verius exornata ad fidem veri faciendam, quippe quae dicis causa dicuntur. 58, 36. εὑρεταὶ λόγων σοφιστικῶν. 449, 32. syn. v. 35. σοφιστείᾳ ἀφανίζονται πάντες. 517, 10. οἱ σοφ. λόγοι-ἀνεξέλεγκτον ἀλλ' ἔτι εὐδιόλκον ἔχοντες δύναμιν. 577, 24. λόγοι ἐριστικοί, quaestiones contentiosae. 447, 41. μὴ γεγυμνάσθαι περὶ λόγους, i. e. in dialectica et rhetorica. 695, 38. οἱ ὑπὲρ ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας λόγοι, syn. v. 43. πιθανότητες. 199, 2. μὴ εἶναι εὔλογος, i. e. μὴ πεφυκέναι πρὸς τὴν τῶν λόγων καὶ πιθανῶν εἰκαστικὴν ῥητορείαν. Hinc τέχναι λόγων verborum artificia. 133, 32. ἡγεμὼν ὁ σοφιστὴς καὶ δεινὸς λόγων ἀνερευνᾷν τέχνας. 198, 27. τ. λόγους ταῖς περὶ αὐτοὺς τέχναις ὀχυρώσασθαι. v. 35. τέχνας λ. οὐκ ἔμαθε. 199, 37. οὐκ ἐμελέτησεν. 200, 11. οἱ δὲ τὰς ἐν λόγῳ τέχνας ἀναδιδαχθέντες οὐδὲν ἐν ψυχῇ καλὸν παίδευμα ἐθησαυρίσαντο. 244, 30. λ. τέχνας μελετήσαντες (οἱ σοφισταὶ) κατὰ τῆς ἀληθείας. 248, 21. οὐ λόγων τέχναις ἀλλ' ὀνομάτων ὑπερβάλλοντι κάλλει φιλοσοφῶν. 448, 21. ἡ περὶ λόγους τέχνη καὶ δύναμις. 2, 319, 44. τἀληθὲς λ. τέχναις οὐκ ἐπισκιαζόμενον. 2, 441, 3. δικαστήριον (τὸ συνειδὸς) ὃ τέχναις λόγων οὐ παράγεται. 196, 44. 447, 45. ἅμιλλα λόγων. 144, 45. καθάπερ ξίφος μεμηνότι, δύναμιν λόγων, facultatem eloquentiae. it. 211, 15. 302, 12. ταῖς περὶ λόγους δυνάμεσι θεωρίαν ψιλὴν ἐχούσαις dicit ἰατρολογίαν v. 13. rhetoricam causidicam et mercenariam v. 15. dialecticam v. 18. 2, 78, 50. 2, 79, 5. de Josepho, τὴν δὲ λόγων δύναμιν (μαρτυρεῖ) ἥ τε τ. ὀνειράτων διάκρισις καὶ ἡ ἐν ὁμιλίαις εὐέπεια καὶ ἡ παρακολουθήσασα πειθώ. cf. 2, 134, 7. 303, 7. ἡ περὶ τοὺς ῥητορικοὺς λόγους μελέτη, oratoriae facultatis meditatio, *Uebung im rednerischen Vortrag*, ut pars τ. ἐγκυκλίων προπαιδευμάτων. 2, 71, 35. δεινοὶ περὶ λόγους. 2, 476, 16. 483, 23. 627, 26. οὐ δεινότητι λόγων ὥςπερ οἱ ῥήτορες ἢ οἱ νῦν σοφισταί (scil. ascetarum oratores sacri excellunt), facundia dicendi. 198, 24. τερθρεῖαι λόγων, verborum praestigiae. 2, 382, 8. στωμυλία λόγων, verborum lenocinia. 2, 627, 10. γοὴς καὶ κέρκωψ λόγων. veteratoriae dicendi rationis artifex. 2, 134, 7. πεπραγμένων ἃ δύναμιν πᾶσαν λόγων ὑπερβάλλει, vim orationis et facultatem omnem superant, i. e. majora sunt quam pro vi et facultate dicendi vel summi oratoris. Alias fere brevior formula in eandem sententiam adhibetur haec: λόγου κρείττων, activo quidem sensu quemadmodum 253, 32. passivo sensu dr. ἐπεὶ καὶ τίς ἂν ἐχώρησε θεοῦ λόγων ἰσχὺν τῆς ἀπάσης κρεισσόνων ἀκοῆς; i. e. divina oracula, quorum augustos et magnificos sonos (cf. 2, 185, 37.) mortalium aures ferre nequeunt. 21, 39. τ. ἑβδομάδος φύσιν-παντὸς

οὖσαν λόγου κρείττονα. 571, 17. 2, 10, 26. 2, 28, 9. 2, 77, 46. 2, 131, 11. 2, 137, 7. 2, 223, 37. 2, 226, 30. 2, 234, 35. 2, 262, 43. 2, 281, 30. 2, 459, 40. 2, 547, 5. 2, 665, 34. 2, 373, 38. παντὸς ἐπαίνου καὶ παντὸς ἐγκωμίου κρεῖττον. Formulae παντὸς λόγου μεῖζον exempla sunt: 2, 28, 42. 2, 174, 31. 2, 581, 16. 2, 1. λόγον καὶ ἀκοὴν ὑπερβάλλει μείζω καὶ σεμνότερα ὄντα ἢ ὡς γεννητοῦ τινὸς ὀργάνοις ἐναρμοσθῆναι. 442, 25. νικῶνται ὑπὸ τῶν τοῦ ὄντος δυνάμεων οἱ περὶ αὐτὸν ἅπαντες ἅπαξ λόγοι. — c) sensu grammatico. α) λόγος opp. λέξις (346, 17.) 443, 35. τὴν εἰς ὄνομα καὶ ῥῆμα καὶ συνόλως τὰ τοῦ λόγου μέρη τεμνομένην φωνήν, partes orationis. 513, 46. 541, 1. 13. item 293, 45. δοκεῖ μέν τισιν ἡ λέξις ἡμαρτῆσθαι, καὶ τὸ ἀκόλουθον τοῦ λόγου καὶ τὸ ἄπταιστον οὕτως ἔχει. cf. 294, 3. ubi de barbarismo orationis sermo est. 541, 6. τί ἐλλιπὲς ἐν λόγῳ, τί πλῆρες; β) λόγος opp. ποίημα, i. e. prosa oratio. 401, 23. λόγοις καὶ ᾠδαῖς καὶ ὕμνοις τὸν εὐεργέτην ἀμείβεσθαι. 348, 45. λόγους ἐγκωμιαστικούς, opp. ποίημα. unde prosae orationis scriptores λογογράφοι appellantur opp. ποιηταί. 1, 21. 353, 12. γ) λόγος opp. ᾠδή, i. e. verba cantici decantandi, d. Text, opp. modis musicis. 2, 263, 45. ᾠδὴ καὶ λόγος ὑγιεινὰ καὶ σωτήρια φάρμακα, resp. v. 50. μουσικοὶ καὶ ποιηταί. 2, 264, 1. ὁ λόγος ἐπέχων καὶ ἀνακόπτων τὰς ἐπὶ κακίαν ὁρμὰς — αἴτιος γίνεται τῶν ὠφελειῶν. — d) sensu ethico. 2, 267, 12. λόγον οὐ φένακα tribuit virtuti, i. e. orationem, disserendi modum, *d. Sprache, die sie führt.*

8) loquendi et disserendi facultas, naturae munere nobis concessa, unoque et communi nomine comprehensa, ut quae utraeque facultates cum natura sua et per se, tum Philonis judicio, rerum in sensus cadentium causas omnium a rationis et mentis occultis fontibus derivare soliti, sicut causa et effectus, ita quodam necessitatis vinculo aptae inter se et copulatae tenentur. Est autem loquendi et disserendi facultas penultima in septem animi humani partibus, quam quinque sensus antecedunt, quemadmodum generandi vis ultimum ab ea locum occupat, quo fit, ut νοῦς, αἴσθησις, λόγος fere deinceps sese invicem excipiant. 51, 19. ταῖς αἰσθήσεσι καὶ τῷ λόγῳ κ. τ. γονίμῳ (sc. θεὸς οὐκ ἐμπνεῖ)· δεύτερα γάρ ἐστι τῇ δυνάμει. 58, 40. στόμα interpretatur τ. ἑρμηνευτικὸν λόγον. 64, 33. εἰς ἀπόλαυσιν κακίας οὐ μόνον δεῖ πως ἔχειν τὸν νοῦν ἀλλὰ καὶ τὴν αἴσθησιν καὶ τ. λόγον κ. τὸ σῶμα. v. 41. ψυχή, λόγος, αἰσθήσεις σώματος i. q. v. 35. φωνητήριον ὄργανον. 304, 41 — 43. τὸ δ' (sc. ἕτερον ψυχῆς ἔρνος) ἐξ ἀρχῆς σχισθὲν εἰς ἑπτὰ φύσεις, πέντε τῶν αἰσθήσεων καὶ δυοῖν ἄλλων ὀργάνων, φωνητηρίου τε καὶ γονίμου. 159, 32. ἔγωγ'

οὖν ἐκ ψυχῆς κ. σώματος συνεστὼς νοῦν, λόγον, αἴσθησιν ἔχειν δοκῶν οὐδὲν αὐτῶν ἴδιον εὑρίσκω. 160, 13. ἀλλ' ὁ λόγος κτῆμα ἐμὸν ἢ τὰ φωνῆς ὄργανα; 177, 12. τὰ μ. οὖν τ. τάξει πρῶτα (τ. ψυχῆς κινήματα) τοιαῦτά ἐστιν — · τροφὴ, αὔξησις, ὅρασις, ἀκοὴ, γεῦσις, ὄσφρησις, ἀφὴ, λόγος, νοῦς sq. 182, 17. πάντα αὐτοῦ κτήματα, καὶ τὰ ἐκτὸς καὶ τὸ σῶμα καὶ ἡ αἴσθησις καὶ ὁ λόγος καὶ ὁ νοῦς καὶ αἱ πάντων ἐνέργειαι καὶ ὀυσίαι. 182, 36. 199, 7. λόγῳ χρήσασθαι, i. e. loqui. 199. 19. πηγὴ λόγων διάνοια κ. στόμιον αὔτῆς λόγος, ὅτι τὰ ἐνθυμήματα διὰ τούτου — ἀναχεῖται καὶ ἑρμηνεύς ἐστι καὶ προφήτης κ. θεοπρόπος. 209, 11 — 18. τῆς ἡμετέρας ψυχῆς — φωνῆεν ὅσον λογικὸν, ὃ δὴ μόνον ἔννοιαν εἴληφε θεοῦ. — τ. οὖν ζωτικῆς δυνάμεως, ἧς τὸ οὐσιῶδες αἷμα, μοῖρά τις ἐξαίρετον ἔσχε γέρας φωνὴν καὶ λόγον, οὐ τὸ διὰ στόματος καὶ γλώττης ῥέον νᾶμα, ἀλλὰ τὴν πηγὴν, ἀφ' ἧς αἱ τοῦ προφορικοῦ δεξαμεναὶ πληροῦσθαι πεφύκασιν. 216, 7. ἐξέρχεται ὁ λόγος τοῖς διανοήμασιν ὑπαντησόμενος κ. ἐπιτρέχει σπουδάζων καταλαβεῖν αὐτὰ διὰ τὸν τοῦ μηνύσαι πόθον. v. 10. 20. 25. ὅταν ἄκρως εἴδομεν ἃ λέγομεν, χαίρων καὶ γεγηθὼς ὁ λόγος ἐμφαντικωτάτων κ. κυρίων ὀνομάτων πλουτεῖ. v. 36. 41. μόνῳ τῷ — σπουδαίῳ λόγῳ προςήκει μηνύειν τὰ ἐνθυμήματα ψυχῆς τελείας ὄντα βλαστήματα. cf. v. 43. 221, 36. Ἀβραὰμ — πατρὸς οἶκον, τὸ σῶμα, τὴν αἴσθησιν, τὸν λόγον καταλιπών. 223, 20. τὸ ἄλογον τ. ψυχῆς εἰς ἑπτὰ διανέμεται μοίρας· ὅρασιν, ὄσφρησιν, ἀκοὴν, γεῦσιν, ἀφὴν, λόγον, γόνιμον. v. 45. ἔχουσιν οἱ σοφοὶ καὶ λόγον ἀκηλίδωτον. cf. 224, 3. 13. 236, 3. tres civitates (Exod. 1, 11.) sunt νοῦς, αἴσθησις, λόγος τὰ περὶ ἡμᾶς ὄντα. ἡ μὲν γὰρ πυθὼ ὁ λόγος ἐστίν, ὅτι περὶ τοῦτον τὸ πείθειν. ib. v. 6. 320, 32. πρὸς τελειότητα χρεία τοῦ διχηλεῖν, ἵν' ὁ λόγος διὰ στόματος — ῥέων χείλη διαστείλῃ, τό τε ὠφέλιμον καὶ τὸ ἐπιζήμιον μνήμης γένους εἶδος. 434, 35. οὐδ' ἂν γεύσαιντο ῥῖνες οὔτ' αὖ λόγος οὐδὲν ἂν τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις πάθοι. 444, 12. φωνὴ (vox humana. 443, 47.) δὲ οὐδ' ὡς ἀκουστὸν οὐδ' ὡς σῶμα (v. 6.), εἰ δὴ καὶ σῶμά ἐστιν ὁρατὸν εἶναι, πέφυκεν, ἀλλὰ δύο ταῦτα τῶν ἐν ἡμῖν ἀόρατα νοῦς καὶ λόγος. 448, 45. ὑπηχήσεις αὐτῷ (Moses Aaroni. Exod. 4, 15.) τὰ ἐνθυμήματα ἃ ῥημάτων κ. λόγων ἀδιαφορεῖ θείων. Ἄνευ γὰρ τοῦ ὑποβόλεως οὐ φθέγξεται ὁ λόγος, ὑποβολεὺς δὲ λόγου νοῦς ὡς νοῦ θεός. cf. 449, 1 — 5. 473, 21. ὁ κατὰ διάνοιαν λόγος, vox mentis. 457, 21. σῶμα, — ψυχὴ, — αἴσθησις, — λόγος. 466, 28. νοῦν ἀποδυσάμενον σῶμα, αἴσθησιν, λόγον. cf. 436, 13. v. 50. φιλοσοφήσας (ὁ νοῦς) τὰ κατὰ τὸν ἴδιον οἶκον (v. 17. 36.) τὰ περὶ σώματος — αἰσθήσεως — λόγου. 471, 7. τί λόγος καὶ τίνων γενόμενος ἑρμηνεὺς πρὸς καλοκαγαθίαν συμβάλλεται; 482, 36. μὴ μόνον γῆν, τὸ σῶμα κ. συγγένειαν, αἴσθησιν καὶ οἶκον πατρὸς, τὸν λόγον καταλίπῃς·

ἀλλὰ καὶ σαυτὴν ἀπόδραθι. 483, 5. μετανέστην καὶ τοῦ λόγου, ἡνίκα πολλὴν ἀλογίαν αὐτοῦ κατέγνων. v. 18. ἑκάστου τὰς δυνάμεις ἀναθεῖναι θεῷ τῷ τὸ σῶμα σωματοῦντι καὶ πηγνύντι καὶ τὴν αἴσθησιν αἰσθανεσθαι παρασκευάζοντι καὶ τῷ λόγῳ τὸ λέγειν ὀρέγοντι. 485, 4. ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῶν κατὰ τὸ σῶμα δεσμωτηρίων, τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις φωλεῶν, τῶν κατὰ τὸν ἀπατεῶνα λόγον σοφιστειῶν. 487, 35. cll. 40. 46. cll. 50. ψυχὴν, λόγον, αἴσθησιν ἀνατεθείκασι θεῷ. 488, 8. 11. ψυχὴν — αἴσθησιν — λόγον δὲ στόμαργον, ἠκονημένον κατὰ τῆς ἀληθείας, βλαβερὸν μὲν τοῖς ἐντυγχάνουσιν, αἰσχύνην δὲ τοῖς κεκτημένοις ἐπιφέροντα. de abusu. ib. v. 20. τὸν δὲ λόγον (θεῷ λαβόντες) ἵν' ἀχαλίνῳ στόματι ἐγκωμίοις καὶ ὕμνοις καὶ εὐδαιμονισμοῖς γεραίροι τὸν τῶν ὅλων πατέρα, τὰς πρὸς ἑρμηνείαν ἁπάσας ἀρετὰς εἰς ἓν τοῦτο μόνον ἔργον συγκροτῶν. cf. v. 36. 489, 36. ἀπὸ ἀνθρώπου, τοῦ λογισμοῦ καὶ τ. λόγου, ἕως κτήνους, τ. αἰσθήσεώς τε καὶ σώματος. v. 39. ὁ διοιγνὺς μήτραν ἑκάστων (Exod. 13. 2.) — τοῦ τε λόγου πρὸς τὰς διὰ φωνῆς ἐνεργείας (opp. νοῦς, αἴσθησις, σῶμα) ἀόρατος κ. σπερματικὸς καὶ τεχνικὸς καὶ θεῖός ἐστι λόγος. 490, 36. λόγον ἀγωνιστὴν καὶ τέλειον, ἱκανὸν μὲν τὰ σοφίσματα τῶν ἀντιδοξούντων ἀνατεμεῖν τε καὶ λῦσαι, ἱκανὸν δὲ καὶ ἀσφάλειαν ὁμοῦ καὶ εὐκοσμίαν τῷ χρωμένῳ περιποιῆσαι opp. ψυχὴν (v. 35.) αἴσθησιν (v. 40.) i. e. instructus dialecticae et rhetoricae telis armisque intellectus. 491, 15. 2, 660, 7. ἱερὰ — παρακαταθήκη ψυχὴ, αἴσθησις, λόγος, θεῖα σοφία, ἀνθρωπίνη ἐπιστήμη. v. 31. τ. ψυχὴν — τ. αἴσθησιν — τὸν δὲ λόγον (διεῖλε μέσον) εἰς τἀληθές τε καὶ ψεῦδος, i. e. facultatem veri et falsi diiudicandi. 504, 32. ψυχὴ τριμερής ἐστι, δίχα δὲ ἕκαστον τ. μερῶν ὡς ἐδείχθη (491, 35. 502, 26.) τέμνεται, μοιρῶν δὲ γενομένων ἓξ ἕβδομος εἰκότως τομεὺς ἦν ἁπάντων ὁ ἱερὸς καὶ θεῖος λόγος, scil. ad mundi similitudinem, opp. ἄσχιστος νοῦς. (505, 38. sq. 506, 8. seq.) 595, 23. ἀλόγου δυνάμεις ἑπτά· γονή τε καὶ φωνὴ καὶ πέντε αἰσθήσεις. 596, 18. τ. ἑπτὰ θυγατέρων αὐτοῦ. 516, 46. τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ἀνθρώπῳ δωρηθὲν ὑπὸ φύσεως λόγον μύριοι τ. λαβόντων διέφθειραν, scil. οἱ κόλακες, οἱ γόητες, οἱ πιθανῶν σοφισμάτων εὑρεταὶ. 521, 39. πρὸς ἑρμηνείαν γυμνάσασα τὸν λόγον (ἡ ῥητορικὴ) καὶ συγκροτήσασα λογικὸν ὄντως ἀποδείξει τ. ἄνθρωπον. 533, 38. αἴσθησις — λόγος — νοῦς. v. 44. ἐν ἡμῖν τρία μέτρα εἶναι δοκεῖ· αἴσθησις, λόγος, νοῦς. — ὀνομάτων καὶ ῥημάτων καὶ τῶν λεγομένων ὁ λόγος, νοητῶν δὲ νοῦς. — 586, 31. 36. sq. αἴσθησις, λόγος, νοῦς. πέπτωκε δὲ καὶ ὁ λόγος, ἑρμηνεῦσαί τι τ. ὄντων ἀδυνατῶν, εἰ μὴ διανοίξας ὃ τὸ φωνητήριον ὄργανον κατεσκευακὼς καὶ ἁρμοσάμενος πλήξῃ τοὺς φθόγγους μουσικῶς. 624, 14. τέτταρα τὰ ἀνωτάτω τῶν περὶ ἡμᾶς ἐστι σῶμα, αἴσθησις, λόγος, νοῦς. syn. φωνὴ (v. 38.) ἔναρθρος φωνή (v. 46.), qui postremus locus quandam quasi summam doctrinae

de λόγω ἑρμηνευτικῷ (625, 27.) continet. 410, 3. τὸ τοῦ λόγου ῥεῦμα, quod alias fere dr. τὸ τ. λόγων νᾶμα (449, 2. 528, 23. 45. 693, 35. 2, 135 94, 12. 2, 297, 10.) 695, 42. ὄργανα λόγου. 694, 10 — 12. γλῶττα, νοῦς, αἴσθησις. 696, 6. παρὰ στόματι καὶ χειλέσι καὶ λόγῳ πίπτειν τοὺς τὰ ὄργανα ταῦτα κατὰ τῆς ἀληθείας ἠκονησαμένους. 245, 45. λόγος μὴ πληχθεὶς ὑφ' ἡγεμονικοῦ κατ' ἀναγκαῖον ἡσυχίαν ἄγει. 409, 26. λόγον προστησάμενοι βασιλέα. 410, 4. λόγῳ — συμμάχῳ χρῶνται. v. 46. ἡσυχάσαι τὸν λόγον. 2, 108, 28. διανείμας τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον (Μωυσῆς) τῷ μὲν (νοῒ) ἐνετύγχανεν ἀφανῶς τῷ θεῷ — δι' οὗ δὲ (τ. λόγου) ἐθάρσυνε καὶ παρηγόρει τοὺς καταβοῶντας. De λόγῳ προφορικῷ, qui nomine duntaxat, non re, ab hoc nostro differt, vid. infra sub B.

9) res ipsa, de qua sermo est. 356, 8. 21. τῷ μεθύοντι οὐκ ἄν τις εὐλόγως λόγον ἀπόῤῥητον παρακατάθοιτο, secretum, rem occultam et arcanam, quam tacitam teneri volumus.

B. λόγος, ratio.

1) ratio, sensu arithmetico. *a)* proprie, computatio. 46, 11. κατά τινα λόγον οἱ ἐντὸς δεκάδος ἀριθμοὶ γεννῶνται ἢ γεννῶσι τοὺς ἐντὸς δεκάδος. *b)* metaphorice, rationem reddere. 185, 13. ἀποδοὺς περὶ τ. μερῶν τ. ψυχῆς — λόγον, syn. v. 15. ἐκδιδάσκει. cf. 199, 43. rationem exigere. 2, 197, 20. λόγον κ. εὐθύνας ὧν εἶπον ἢ ἔδρασαν παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντας ἐν τῷ τ. ψυχῆς βουλευτηρίῳ. 2, 323, 3. δίκη — λόγον καὶ εὐθύνας, αὐτὸν (τ. τύραννον) τῆς — συμφορᾶς ἀπαιτήσει. 2, 532, 38. οἱ αὐτοκράτορες λ. κ. εὐθ. τῶν πεπραγμένων ᾔτουν. rationem habere, magni facere, aestimare. 118, 29. ὅταν μέλλῃ τῆς γαστρὸς, τοῖς ἀναγκαίοις ἐπιφερόμενος λόγον, ἐπιστομιεῖν τὸ πάθος. 528, 19. τ. ἄποιον καὶ ἀνείδεον κ. ἄπλαστον φύσιν ἐν οὐδενὶ λόγῳ τιθέμενος. 549, 41. ὧν ἀλογεῖν προςῆκε πολὺν λόγον ἔχοντα. 2, 137, 14. οἷς ἀρετῆς πλείων λόγος. 2, 322, 2. εἰ δή τινα ποιεῖται λόγον ἀσφαλείας. 2, 647, 25. οἷς λόγος ἐγκρατείας. de col. par. p. 10. παρ' οἷς λόγος ἀρετῆς ἐστι, quibus virtus curae cordique est. 286, 18. τῶν τοιούτων, ὡς ἔφη τις (Theocrit. id. 14, 48.), οὐ λόγος οὐδ' ἀριθμός. 2, 426, 15. ὁ ἀμαθὴς κ. ἔκνομος οὔτ' ἐν λόγῳ φησὶν οὔτ' ἐν ἀριθμῷ opp. v. 17. πρώτη χάρις ἐστὶν ἐλλογίμῳ καὶ δοκίμῳ φανέντι μεταλαχεῖν ἀριθμοῦ καὶ τάξεως. 2, 543, 45. τ. ἐπιφανεστάτους κ. ὧν πλεῖστος ὁ λόγος.

2) ratio, sensu geometrico, comparatio, *Verhältniss*. a) proprie. *α)* in abstracto. 2, 183, 28 — 30. πάσας δὲ (διαφορὰς) λόγων τῶν ἐν ἀριθμοῖς πολλαπλα-

σίων καὶ ἐπιμερῶν καὶ ἐπιμορίων περιέχει (ἡ δεκάς). v. 33. καὶ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν, (proportionem) καθ' ἣν οἷος ὁ λόγος πρὸς τὸν πρῶτον τοῦ δευτέρου, τοιοῦτος καὶ ὁ πρὸς τὸν δεύτερον τοῦ τρίτου, ὡς ἔχει ἐπὶ τοῦ ἓν καὶ δύο καὶ τέσσαρα (1: 2. = 2: 4.) ἔν τε διπλασίοις καὶ τριπλασίοις (1: 3 = 3: 9.) καὶ συνόλως πολυπλασίοις· καὶ πάλιν ἐν ἡμιολίοις (2: 3 = 4: 6.) καὶ ἐπιτρίτοις (4: 3 = 8: 6.) καὶ τοῖς παραπλησίοις. 10, 38. 41. 2, 183, 45. 25, 38. ὁ λόγος ἐπίτριτος. v. 38. 42. ἡμιόλιος. v. 39. 11, 1. διπλάσιος. v. 39. 11, 2. τετραπλάσιος. item 2, 152, 22. 22, 43. ἑξαπλάσιος. v. 13. 26. 25, 41. 26, 21. διπλασίων. v. 17. τριπλασίων. v. 34. συνέστηκε τὰ ἑπτὰ ἐξ ἑνὸς καὶ δυοῖν καὶ τεττάρων, ἐχόντων δύο λόγους ἁρμονικωτάτους, τόν τε διπλάσιον καὶ τετραπλάσιον. 25, 47. ὃν ἔχει λόγον τὰ ὀκτὼ πρὸς τὰ ἕξ, τοῦτον τὰ δώδεκα πρὸς τὰ ἐννέα. item 27, 4. 347, 46. ἄρτιον καὶ ὁλόκληρον καὶ πλήρη, ὡς καὶ σύμπαντα, ὡς τύπῳ φάναι, λόγον ἔχει (ἡ τετράς.) 2, 83, 23. παραυξήσεις λαμβάνειν οὐ σὺν λόγῳ τῷ κατὰ χρόνον, θᾶττον δὲ, celerius quam pro tempore. 2, 239, 26. κατὰ τ. λόγον τ. ἰσημεριῶν, pro ratione. 2, 184, 9. γένη πάντα τ. ἀριθμῶν καὶ λόγων τῶν κατ' ἀριθμὸν καὶ ἀναλογιῶν, ἁρμονιῶν τε καὶ συμφωνιῶν. 2, 226, 14. τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ πάντα λόγοις καὶ ἀναλογίαις δεδημιούργηται κ. συντέτακται· τῶν γ. ἐκεῖ τοπαράπαν ἄλογον οὐδέν. 2, 669, 1. ἀμήχανον ἁρμονίαν κ. τάξιν κ. λόγον κ. ἀναλογίαν κ. τοσαύτην συμφωνίαν κ. τῷ ὄντι εὐδαιμονίαν ἀπαυτοματισθεῖσαν γενέσθαι. β) in concreto, numerus proportionalis. 10, 34. περιέχει δ' ἡ τετρὰς τ. λόγους τῶν κατὰ μουσικὴν συμφωνιῶν. 187, 20. ὁ πεντηκοστὸς λόγος. item 204, 6. syn. v. 39. ἀριθμὸς πεντηκοστός. 467, 32. λόγος ὁ τῶν ἑβδομήκοντα. syn. v. 28. ἀριθμός. v. 40. — v. 45. 468, 17. ὁ ἑβδομηκοστὸς λόγος. 578, 11. ἑκατοστὸς λόγος. — *b)* metaphorice. 16, 6. ὃν ἔχει λόγον ὁ μέγας ἡγεμὼν ἐν ἅπαντι τῷ κόσμῳ, τοῦτον ὡς ἔοικε καὶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐν ἀνθρώπῳ. uti Deus mundo proportione, sic mens humana homini comparatur, ut Deus cum mundo, sic mens cum homine confertur, *wie sich Gott verhält zur Welt, so der Menschengeist zum Menschen.* 394, 6. ὃν ἔχει λόγον κομιδῇ νήπιον παιδίον πρὸς ἄνδρα τέλειον, τοῦτον καὶ σοφιστὴς πρὸς σοφὸν καὶ τὰ ἐγκύκλια τ. μαθημάτων πρὸς τ. ἐν ἀρεταῖς ἐπιστήμας. item 522, 38. sq. 593, 45. ὃν λόγον ἔχει - μάθησις πρὸς φύσιν, τοῦτον ἔχει λόγον - πρὸς μνήμην ἀνάμνησις. Ex plena autem hac et bimembri proportionis geometricae formula variae dictionum figurae ortae sunt, quibus, etsi primaria vocis significatio non deleta est, vetustate tamen ita exolevit, usuque ita mutata est et inflexa, ut agnosci jam nequeat et pro nova habenda sit. Itaque

3) ratio i. e. vis et potestas; sensus, sententia, significatio; conditio, locus, *Bewandniss*, *Geltung*; *Sinn*, *Bedeutung*. Namque *a*) aut quae sit rei ratio, quid sibi velit, in quaestione ponitur. 223, 11. καὶ τοῦτο τίνα ἔχει λόγον πρὸς τ. ῥητὰς διερμηνεύσεις οὐκ οἶδα. 272, 28. ἄξιον σκέψασθαι τίνα ἔχει λόγον τὸ μετ᾽ ἐκεῖνο i. q. 283, 26. τίνα ὑπογράφει νοῦν. 319, 45. ὃν δὲ ἔχει καὶ τοῦτο (τὸ λόγιον) λόγον, ἴδωμεν. 320, 20. οὐκ οἶδ᾽ ὃν ἔχει λόγον ἡ προςαποδοθεῖσα (λέξις πρὸς τ. ῥητὴν ἐπίσκεψιν). 337, 43. τίνα ἔχει λόγον τό —. 400, 24. 430, 39. 459, 4. 466, 1. 592, 5. 677, 1. 2, 152, 32. — *b*) aut eandem esse duarum rerum, vel disertis verbis inter se vel tacite comparatarum rationem idemque de utraque valere dr. 90, 40. ὁ δ᾽ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ πάντων. 342, 4. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τὰς ἄλλας-δυνάμεις. 344, 10. τὰ μέσα τ. καθηκόντων ἡμερῶν φυτῶν τ. αὐτὸν ἔχειν μοι δοκεῖ λόγον. 398, 32. ὁ αὐτὸς λόγος ἐφαρμόττει καὶ τοῖς κατ᾽ ἀφροσύνην. 2, 643, 46. οἷος γ᾽ οὖν ἐπὶ τ. Ἴριδος, τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τ. ἐκλείψεων ὁ λόγος. quod statuimus-idem sentiendum est. 2, 649, 38. 2, 677, 4. — *c*) aut vestigia comparationis adeo nulla relinquuntur, ut rerum comparatarum alterutra alterutrius loco et numero esse censeatur. 31, 19. τὰ παρ᾽ ἡμῖν πλωτὰ πελάγη λιμένων ἔχειν λόγον νομίζουσι. 40, 2. ἀνδρὸς μὲν ἔχει λόγον ὁ νοῦς, γυναικὸς δ᾽ αἴσθησις. 47, 36. σφραγῖδος. 160, 45. αὐτοχθόνων καὶ εὐπατριδῶν. 173, 25. αἱ δυνάμεις (v. 29. θεοῦ) κανόνων καὶ παραγγελμάτων λαβοῦσαι λόγον. 193, 8. μερῶν τινα καὶ στοιχείων. 399, 43. ὡς ἐκγόνου λόγον ἔχειν τὸ κινούμενον πρὸς τὸ ἰσχόμενον. 402, 9. δορυφόρων καὶ ὑπηκόων λόγῳ τάττειν. 503, 7. τμημάτων. 522, 27. παροίκου. 632, 12. παραδείγματος. 2, 111, 3. πηγῆς. 2, 244, 45. κατόπτρου. cf. 2, 243, 41. i. q. 2, 275, 22. ἔχει δύναμιν. 2, 298, 12. μητρός. 2, 365, 47. ὀρφανοῦ. 2, 477, 25. πηγῆς. 2, 507, 24. σπέρματος. Sim. 204, 23. διδασκάλου δύναμιν κ. τάξιν ἔλαχε. 23, 40. ἐκγόνων ἔχει τάξιν. — *d*) aut simpliciter, qualis sit ratio, doceatur. 463, 13. λόγον ἔχει συνῳδὸν τοῖς πρόσθεν εἰρημένοις. cf. 467, 32. 2, 241, 21. νοῦς ἕτερος (allegor.) αἰνιγματώδη λόγον ἔχων. 2, 245, 44 ἡ αἰνέσεως (θυσία) ἥτις λόγον ἔχει τοιόνδε. 2, 295, 35. ἱερομηνία-διττὸν λόγον ἔχουσα-ὑπόμνησιν. — *e*) Proprium et singulare Philoni est, λόγων nomine appellare primas rerum singularum, priusquam exstent, accurate a natura adumbratarum lineamenta atque formas seminales, in quibus verae rerum figurae omnes inclusae contineantur, unde res ipsae stato suo tempore generentur et emergant, non solidas illas quidem et corporeas nec adspectabiles aut tractabiles, sed quae animo cernantur et ratione intelligantur ideae et imagines. 9, 37. ἀλλ᾽ οὐ μόνον ἦσαν οἱ καρποὶ τροφαὶ ζώοις ἀλλὰ καὶ παρασκευαὶ

πρὸς τὴν τῶν ὁμοίων ἀεὶ γένεσιν, τ. σπερματικὰς οὐσίας περιέχουσαι, ἐν αἷς ἄδηλοι μ. κ. ἀφανεῖς οἱ λόγοι τῶν ὅλων εἰσί, δῆλοι δὲ κ. φανεροὶ γινόμενοι καιρῶν περιόδοις. i. q. 17, 35. τὰ ἔσχατα τῶν εἰδῶν ἐνυπάρχει τῷ γένει. et 489, 15. αἱ πρῶται τ. φυτῶν σπερματικαὶ καταβολαὶ - τῆς ἀοράτου φύσεως εἰσὶν ἀόρατα ἔργα. 2, 238, 38. particulas ex parentibus decerptas esse liberos, τῷ συγγενικῷ αἵματι καὶ λόγοις προγόνων ἀοράτοις εἴδεσιν εἰς ἐκγόνους διήκουσι. 257, 25. λόγων σπερματικῶν, est infelix conjectura Mangeyi, qui v. 18. σπερματικοὺς τόνους legerat; sed recte habet vulgata: λόγων, θεωρητῶν ῥευμάτων, ex sententia Stoicorum de interna quadam mentis inter corporisque sanitatem et pulcritudinem necessitudine. Supersunt tres adhuc loci significationis ambiguae. 236, 15. — ὁ νοῦς. ἐπὶ γ. τοῦτον οἱ πάντων θησαυρίζονται λόγοι, qui λόγοι sane possunt esse σπερματικοί, ut verborum appetituum et actionum semina et stamina intelligantur. cf. 233, 1. 292, 11. sed item possunt iidem intelligi λογισμοί, καταλήψεις (v. 19.), notiones. 241, 38. τοὺς δ' ὅρους τούτους (sc. v. 35. τ. καλοῦ. v. 6. 10. τοῦ ἀγαθοῦ) οὐχ ἡ καθ' ἡμᾶς γένεσις ἔστησεν, ἀλλ' οἱ πρὸ ἡμῶν κ. παντὸς τ. γεώδους πρεσβύτεροι λόγοι κ. θεῖοι, possunt esse quaedam quasi praenotiones et anticipationes honesti, sed non minus licet interpretari: leges naturae. 274, 23. μονάδα ἑβδομάδι τὴν αὐτὴν-οὐ μόνον ἐν ἀριθμοῖς ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τοῦ παντὸς ἁρμονίᾳ κ. ἐν τοῖς τ. ἐναρέτου λόγοις ψυχῆς, ubi septem illas, brutae, quae nobis inest, animae facultates dicere videtur, quas vult rectae rationis vi et moderatione ψυχωθῆναι κ. τρόπον τινα λογικοὺς ἐξ ἀλόγων γενέσθαι itaque temperari, ut, sicut in unitatem mundi diversissimae ejus partes inter se consentiunt et conspirant, ita illae, dum rationi obediunt, ex multis in unum corpus coalescant. (v. 39.) (499, 7.) nisi forte malis de rationibus et proportionibus facultatum mentis humanae accipi.

4) ratio i. e. definitio, notio, vis et significatio, sensu dialectico. vid. *Wyttenbach* ad Plat. Phaed. p. 198. 297, 28. ὁρικῶς ἕκαστα σκοπεῖν τὸν παντὸς οὑτινοσοῦν λόγον ἐρευνῶντες δι' οὗ τὸ τί ἦν εἶναι γνωρίζεται. 299, 5. τούτων δ' οὐχ ἅπαντες ἀρτίους καὶ πλήρεις λαμβάνουσι λογισμοὺς ἀλλ' οἷς ἔθος συνομαρτεῖν ὀρθῷ καὶ πεπηγότι ὅρῳ καὶ λόγῳ. 134, 21. κατ' ἄλλον τὸν λόγον ἄριστον ἂν εἴη εὐνοῦχον γενέσθαι εἰ δυνήσεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ κακίαν ἐκφυγοῦσα ἀπομαθεῖν τὸ πάθος i. e. alia voci significatione subjecta, alio sensu. 419, 32. 648, 41. κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον. i. q. 2, 503, 43. εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ut vere dicam, quod res est. 2, 434, 16. ἀνθρώποις κατὰ τὸν ἀψευδέστατον λόγον ἀδελφοῖς. cf. 2, 503, 49. κατ' ὀρθὸν λόγον ἀνυπαίτιος διοίκησις, nisi si malis vertere: rectae rationis judicio, quo sensu 493,

9. dr. ἀδεκάστῳ λόγῳ τῆς ἀληθείας. 199, 43. θεραπεύειν εἰδότες πάντα σχεδὸν πάθη καὶ νοσήματα καὶ ἀῤῥωστήματα, λόγον οὐδενὸς αὐτῶν οὔτ᾽ ἀληθῆ οὔτ᾽ εἰκότα ἀποδοῦναι δύνανται, definire, *den Begriff angeben.* 580, 36. cf. 2, 546, 29—31. τὸ τ. ὄντων πρεσβύτερον ἄῤῥητον ὁπότε ὁ λόγος αὐτοῦ κυρίῳ ὀνόματι οὐ ῥητὸς ἡμῖν i. e. notio Dei, definitio. cf. 429, 29. κατὰ τὸν τ. τέχνης κ. ἐπιστήμης λόγον. Hinc formula, ἐξαίρετος λόγος, de eximia quadam et magnifica alicujus rei aut vocabuli vi et significatione dr. 23, 31. τοσοῦτο δ᾽ ἐν ἑβδομάδι πέφυκεν εἶναι ἱεροπρεπὲς ὥςτε ἐξαίρετον ἔχειν λόγον παρὰ τοὺς ἐν δεκάδι πάντας ἀριθμούς. 337, 48. κατ᾽ ἐξαίρετον οἰκειώσεως λόγον δεσποζόμενοι i. e. ἅτε οἰκέται, qui regi semper praesto sunt. 624, 12. διαφερόντως καὶ κ. ε. λ. 2, 217, 41. in astronomia τερπόμενοι τοῖς εἰκόσι λόγοις ἕνεκα τοῦ φύσει φιλομαθοῦς. 2, 322, 15. ἀμφοτέρων ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων (ἀδικημάτων καθαρεύειν) κατὰ τὸν ἐξ. λ. τὸν ἀρχιερέα.

5) ratio, sensu dialectico i. e. causa idonea, argumentum, argumentatio, nexus argumentorum, locus, sedes argumentorum, *Grund*, *Beweis*, *Beweisführung*, *Schlussfolge* etc. *a*) causa idonea, qua quidquid fiat, rectum et consentaneum sit et jure meritoque comprobetur in dictione illa usitatissima, κατὰ λόγον 71, 21. 77, 45. 125, 6. 2, 500, 42. κατὰ τὸν ἐοικότα λόγον i. e. v. 41. δεόντως. v. 43. εὔλογον. 267, 26. τὸ δὲ μὴ προςέρχεσθαι (Lev. 18, 6.) λόγον ἔχει ἀναγκαῖον i. e. 20, 10. ἀπόδοσιν αἰτίας ἀναγκαίας. 284, 22. φυσικώτατον. 288, 21. τινά οὐκ ἀνάρμοστον. 346, 9. βεβαιούμενον τῇ ἀληθείᾳ. 347, 16. καὶ φυσικώτατον καὶ ἠθικώτατον. 2, 193, 32. 2, 646, 2. τινά. 2, 244, 12. προςήκοντα. 2, 197, 7. λόγος δ᾽ ἐστὶν ἀναγραφεὶς ἐν τοῖς κατὰ κοσμοποιΐαν, περιέχων αἰτίαν ἀναγκαίαν, scil. moris Judaeorum septimum quemque diem solemni ritu celebrandi. *b*) argumentum ad fidem faciendam probabiliter inventum et compositum. 161, 37. λόγοι ἀληθεῖς καὶ μαρτυρίαι i. e. argum. philosophica (160, 22.) et testimonia scripturae sacrae. 235, 19. λόγοι οἱ ἀποδεικνύντες, arg. probantia. 258, 13. τοῦ ὄντως ὄντος ἐναργίᾳ μᾶλλον ἀντικαταλαμβανομένου (Deut. 32, 3. ἴδετε, ἴδετε, ὅτι ἐγὼ εἰμί.) ἢ λόγων ἀποδείξει. 302, 38. διὰ λόγων ἐμφαντικωτάτων καὶ ἀποδείξεων ἀνενδοιάστων, arg. gravissima. 346, 39. πρὸς τοὺς συλλογιστικοὺς εἴωθεν ἡ διαλεκτικὴ λόγοις χρῆσθαι i. e. argum. artificiosa in syllogismorum formam redacta. 354, 21. δεύτερος μ. θὴ λόγος οὗτος εἴρηται, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀλλότριον σπουδαίου τὸ μεθύειν. 356, 4. τοὺς τὸ ἐναντίον κατασκευάζοντας λόγους εἰπεῖν, arg. in contrariam partem, *Gegengründe*, *Gegenbeweise*. 356, 14. ὅτι κατὰ τ. λεχθέντα λόγον ὁ σοφὸς οὔτε-ἀποθανεῖται, per dictam rationem, *aus d. angeführten Grunde*. 361,

29. λόγων πιθανότητες, argum. probabilia, *Scheingründe* i. q. 463, 8. ᾠήθησαν (οἱ σοφισταὶ) σοφίαν πιθανῶν εἶναι λόγων εὕρεσιν, *Scheingründe*, *Trugschlüsse*, argutiae, fallaciae, praestigiae. 407, 11. αἱ τ. λόγων διέξοδοι ἄπταιστοι, argumentorum series. 420, 17. τὸ μάνον κ. συγκεχυμένον τῆς μὴ σὺν λόγῳ φορᾶς-λόγοις δυνατοῖς καὶ ἀποδείξεσιν ὀχυρωτάταις μετέβαλεν. 410, 11. ἐναντία ῥύμη λόγων. 424, 21. ἡ τ. λόγων πιθανότης. 539, 42. cll. 37. ἐπιστήμη κατάληψις ἀσφαλὴς κ. βέβαιος ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου, argumentis non convellenda. 695, 38. τοῖς ὑπὲρ ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας λόγοις ὑπαντιάσαι. 2, 42, 18. τ. στεγόμενα πάθη μὴ διαπνέοντα τοῖς ἀπιστοῦσι λόγοις βαρύτερα, dubitationum scrupuli. 2, 123, 49. πράγματος οὕτως ἐμφανοῦς-κ. μὴ δεομένου τῆς ἐκ λόγων ἀληθεστέρας πίστεως, syn. ῥήματα (124, 2.) 2, 203, 28. ὅταν σπάνις ἀποδείξεων ᾖ διὰ λόγων ἢ γραμμάτων ἐπὶ μάρτυρας καταφεύγουσι. 2, 455, 1. λόγων ἀποδεικτικῶν οὐ συνιέντες. 2, 495, 34. ἐπαγωνιζόμενος-ἐχρῆτο κ. τοιούτῳ λόγῳ. 2, 499, 45. ἀποδεικτικώτατός γε μὴν κἀκεῖνος ὁ λόγος ἐστί. 2, 512, 31. 2, 620, 16. τ. τέταρτον λόγον ἀκριβωτέον ὧδε φασίν. 2, 515, 3. 2, 623, 6. ὁ τρίτος λόγος ἐξ ἑαυτοῦ διελέγχεται. 2, 515, 24. τῇ περὶ τ. λόγον ἀτοπίᾳ τις ἀκολουθήσας, argumenti absurditatem. de col. par. p. 11. δῆλον μ. ἐκ τ. ἐνεργείας· αἱ δ' ἐκ λόγου πίστεις ἔτι μᾶλλον ἐπισφραγιοῦνται τ. ἀλήθειαν, argum. dialectica aut ex philosophia (λόγου) petita. — c) argumentatio, nexus argumentorum, recta disserendi ratio. 2, 37. αἱρεῖ λόγος. de qua formula Platonica vid. *Wyttenbach* ad Phaed. p. 231. *Heindorf* ad Euthydem. 141, d. p. 232. *Stallbaum* ad Crit. p. 124. *Gataker* ad Antonin. 2, 5. p. 58. ed. 1652. 2, 37, 15. οἷαν ἔδειξεν λόγος. cf. 2, 36, 41. 2, 40, 11. ὡς ὁ παρ' ἐμοῦ λ. ἔδειξεν. 2, 151, 10. cf. v. 1. 150, 34. καθάπερ ἔδειξεν ὁ λ. 2, 153, 32. ὁ λόγος εἰκόσι στοχασμοῖς χρώμενος παραστήσει, recta disserendi ratio. 2, 357, 40. καθάπερ ἐδίδαξεν ὁ λ. 2, 487, 6. τὸν ὑπὲρ ἀφθαρσίας τ. κόσμου λόγον. 2, 502, 1. ἀπομαξάμενος τὸν τύπον τ. λόγου καὶ ἐφαρμόσας τ. παντὶ κόσμῳ. 2, 509, 20. 2, 511, 21. τοιούτῳ πρὸς κατασκευὴν λόγῳ χρῶνται. — *d*) locus, sedes argumentorum. 22, 47. ὅταν μετέλθωμεν εἰς τὸν ἐν ἁρμονίαις λόγον. 302, 24. τ. κατὰ φιλοσοφίαν λόγον τρίδυμον ὄντα. 629, 39. τὸν περὶ τ. αἰσθήσεων σύμπαντα λόγον ἀκριβῶς καταμαθόντες i. q. v. 40. θεώρημα. 2, 242, 40. ὁ περὶ αὐτοῦ (τ. θεοῦ) λόγος τομὴν ἐπιδέχεται καὶ διαίρεσιν καθ' ἑκάστην τ. θείων δυνάμεων καὶ ἀρετῶν. 2, 448, 22. ὁ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σοφοῦ λόγος. 2, 504, 17. τὸν δὲ λόγον (sc. περὶ παλιγγενεσίας) ἀκριβέστερον ὧδε διερευνετέον.

6) ratio. *a*) doctrina, rationum argumentis suis firmatarum complexio.

180, 25. τ. οὐράνιον ἀρετῆς λόγον ἀνατρίβειν. 189, 16. ᾄδεταί τις-ὡς ἐν ἀποῤῥήτοις λόγος (sc. περὶ τῶν τ. θεοῦ δυνάμεων). 174, 3. κεκρύφθαι δεῖ τ. ἱερὸν περὶ τοῦ ἀγεννήτου καὶ τ. δυνάμεων αὐτοῦ κ. μύστην λόγον. 381, 20. ἄγνοια-μήτε φῶς μήτε λόγον παρεισελθεῖν (εἰς τ. ψυχὴν) ἐῶσα. 426, 5. μὴ παραδέχεσθαι ψευδῆ λόγον ἢ εὐήθη δι' ἀκοῆς. (Exod. 23, 1.) 535, 37. ἀκοῇ σχολάζειν λόγῳ ἑνί. Itaque fere solemniter scriptura sacra dr. ὁ ἱερὸς λόγος, doctrina sacra. 59, 9. 85, 35. 89, 32. 108, 42. 109, 29. 111, 2. 119, 13. 172, 23. 177, 36. 189, 1. v. 7. οἱ ἱεροὶ λόγοι πάντες αὐτοκέλευστοι μεθ' ὅπλων ὁρμήσαντες ἀμυντηρίων, τῶν κατ' ἐπιστήμην ἀποδείξεων, ἡγεμόνα προστησάμενοι Μωυσῆν, πόλεμον ἀκήρυκτον ὑπὲρ εὐσεβείας πολεμοῦσι i. e. subj. rationes sacrae et obj. oracula sacra et genii sacri. 255, 22. (philosophia sacra). 343, 25. 371, 40. 373, 17. 389, 38. λόγων ἀκροάσεις ἱερῶν. 414, 8. λόγοις θείοις καὶ ἱεραῖς παραινέσεσι. 438, 51. 449, 37. 450, 27. 486, 11. 499, 5. 502, 13. 510, 27. 525, 6. 530, 29. 542, 16. 575, 26. 599, 17. plur. de interpretatione allegorica. 628, 38. usque ad 629, 22. loquens inducitur. 632, 25. 633, 14, 639, 32. 642, 12. 649, 41. laudes ejus. 652, 18. 653, 16. 654, 49. 655, 19. 657, 15. 667, 24. 694, 42. 2, 8, 16. 2, 9, 8. 2, 12, 9. loquens inducitur. 2, 30, 10. 2, 244, 1. 2, 274, 28. 2, 285, 26. 2. 308, 14. 2, 664, 6. 216, 13. τὴν τῶν ἁγίων διήγησιν ἱεροὶ καὶ ἅγιοι ποιείσθωσαν λόγοι i. e. sapientes, quorum rationes honestae et sanctae sunt. Similiter Aaron dr. 501, 20. ἱερὸς λόγος i. e. sacrae rationis genius. (216, 7. 36. ὁ τέλειος λόγος 'Ααρών.) ejusque filii, quasi εἰδικοὶ sive οἱ κατὰ μέρος. 667, 44. οἱ ἱεροὶ λόγοι, genii sacri. Alia scripturae sacrae nomina sunt: 2, 319, 34. 36. ὁ ἱερὸς νόμος. 89, 2. 130, 35. 649, 36. ὁ θεῖος λόγος. 655, 41. ὁ λόγος. 101, 13. τὰ τοῦ κυρίου μυστήρια. *b*) scientia in artis formam redacta, ratio scientiae, *Theorie*, *System*. 302, 24. ὁ κατὰ φιλοσοφίαν λόγος τρίδυμος, sc. physica, ethica, logica. 422, 19. κατασκευάζουσι συμβολικῶς ὡσανεὶ πύργον τὸν περὶ κακίας λόγον, causa malitiae cura quavis et arte expolita, *d. System d. raffinirten Bosheit.* 495, 25. τοῖς τῆς ἀναλογίας κανόσιν ἴσα καὶ ὅμοια παντάπασιν ἐνομίσθη κατὰ τὸν τῆς τέχνης κ. ἐπιστήμης λόγον (sc. τὰ τοῦ θεοῦ ἔργα). 2, 453, 4. ὁ μουσικὸς λόγος ἅπασι τοῖς ἐπιτετηδευκόσι μουσικὴν ἰσηγορίας τῆς ἐν τ. τέχνῃ μεταδίδωσι· καὶ ὁ γραμματικὸς ἢ γεωμετρικὸς γραμματικοῖς ἢ γεωμέτραις syn. νόμος. v. 8. 16. 20. i. q. 2. 416, 26. ἐπιστημονικὴ θεωρία. 2, 64, 17. Moses musicam didicit διά τε χρήσεως ὀργάνων καὶ λόγων τῶν ἐν ταῖς τέχναις κ. διεξόδοις τοπικωτέραις, usu et ratione, *praktisch u. theoretisch.* *c*) philosophia, quae alias παιδεία dr. (346, 26. 350, 3. 351, 7.

354, 5. 628, 11.) 114, 44. ὥς τις κατ' ἐξαίρετον λόγος μέμνηται i. e. philosophia Stoica. 244, 38. τὴν βασιλικὴν ταύτην ὁδὸν, ἣν ἀληθῆ καὶ γνήσιον ἔφαμεν εἶναι φιλοσοφίαν, ὁ νόμος καλεῖ θεοῦ ῥῆμα καὶ λόγον. 688, 17. νόμος δ' ἐστὶ καὶ λόγος sc. ἡ τ. θεοῦ διαθήκη, quippe legis norma ad imperfectos pertinet, philosophiae autem ratio ad eos, qui sapientia sunt perfectiores. (189, 1.) 255, 22. τὰς ἐπιστήμας ἄρδει ὁ ἱερὸς λόγος, philosophia sacra. 440, 4. εἰς τ. πατρῴαν γῆν (Jacobus jubetur reverti. Genes. 31, 3.) τοῦ ἱεροῦ λόγου καὶ-τῶν ἀσκητῶν πατρός· ἧδ' ἐστὶ σοφία. 523, 16. γυμνάζει ἡμᾶς-διὰ τῶν ἀσκήσεων καὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν πάντων καταφρονητικῶς ἔχειν ὧν ἀλογεῖν ἄξιον syn. 521, 1. λογικὴ θεωρία. partes autem philosophiae sunt literae encyclicae (520, 47.) 2, 24, 18. τὴν λόγου μεταποιουμένην ἀρετήν. — *d*) literae in genere. 178, 32. θεατῶν ἐπιστήμης-μάταιόν ἐστι διὰ λόγων ὦτα γυμνάζειν i. e. studio scriptorum veterum, historicorum et poëtarum (v. 23.) aliorumque (v. 37.) — item de scientia artis medicae theoretica. 199, 45. οἱ δ' ἔμπαλιν τὰ μὲν περὶ λόγους εἰσὶ δεινοὶ, σημείων καὶ αἰτίων καὶ θεραπείας, ἐξ ὧν ἡ τέχνη συνέστηκεν, ἑρμηνεῖς ἄριστοι· τ' δὲ πρὸς καμνόντων ἐπιμέλειαν σωμάτων φαυλότατοι. — in primis de dialectica et rhetorica. 410, 39. 447, 41. γεγυμνάσθαι περὶ λόγους. 449, 8. ἐπιμελεῖσθαι λόγων.

7) ratio, subjective. *a*) animi judicium, sententia, veri certa fides, consilium, *Ueberzeugung*, *Grundsatz*. Prae ceteris hunc in censum venit formula σὺν λόγῳ, cujus summa apud nostrum auctoritas est. 118, 4. cf. 117, 40. 211, 36. κατὰ τύχην, οὐ σὺν λόγῳ κατορθοῦσι, deliberato consilio syn. v. 37. μετ' ἐπιστήμης; cf. ad rem 2, 416, 26. χωρὶς γ. θεωρίας ἐπιστημονικῆς οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν. ad verba de col. par. p. 13. 212, 32. ἡ ὕλη πᾶσα τεχνικῶς καὶ σὺν λόγῳ μεθοδεύεται. 241, 28. πράττειν μὲν τὰ ἄριστα, οὐ σὺν διανοίᾳ καὶ λόγῳ, πάλιν ὑπαίτιον. 679, 21. ἀρχὴν εἶναι σωτήριον καὶ μάλισθ' ᾗ νόμος καὶ δίκη τετίμηται. αὕτη δ' ἐστὶν ἡ σὺν λόγῳ. 2, 242, 39. θεὸν σὺν ἐπιστήμῃ κ. λόγῳ τιμᾶν. 2, 362, 16. ἀληθείας βάσανος αἱ σὺν λόγῳ πίστεις. 2, 650, 15. τὰ μὴ σὺν λόγῳ πάντα αἰσχρὰ, ὥσπερ τὰ σὺν λόγῳ κόσμια. — adde 90, 16. ἐγείρας τὴν φρονήσεως κ. τ. ἄλλης ἀρετῆς συμμαχίαν διὰ λόγων θείων. 92, 39. μάχαιρα κ. τόξον i. e. λόγοι τμητικοὶ καὶ ἀμυντήριοι. 179, 2. ὁ προκόπτων παιδεύει τὸ πάθος λόγῳ κεκριμένῳ, ἔχοντι δύο ἀρετὰς σαφήνειαν καὶ ἀλήθειαν opp. συγκεχυμένος, ἀκριτόμυθος καὶ ἀδόκιμος. 111, 12. et ἄκριτοι ὁρμαί. 112, 38. syn. 111, 15. διακεκριμένον καὶ ἐξητασμένον. ejus sedes est τὸ στῆθος. 111, 45. — 179, 1. νέας ψυχῆς ἀκμὴ-ὡς πυρὶ χρυσὸς λόγῳ δυνατῷ (2, 35, 40.) βεβασανισμένη· τοῦ δὲ βεβασανίσθαι καὶ δεδοκιμά-

σθαι σημεῖον τὸ πεπηγέναι (173, 28. πεισθεῖσα). i. q. v. 7. δυνατῷ καὶ ἀκινήτῳ λόγῳ (cf. 180, 29.) πάγιον καὶ σταθερωτάτην ἀπεργάζεσθαι. v. 8. πέφυκε ὁ λόγος οὐ μόνον πέπτειν ἐν ψυχῇ τὰ θεωρήματα, διαῤῥεῖν αὐτὰ κωλύων, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ ἀλόγου πάθους ὁρμὴν εὐτόνως ἐκλύειν. v. 15. dr. κακίαν καὶ πάθος αἴρειν. v. 21. ὀξύτατα ῥέουσα φύσις. v. 28. dr. τὸ πάντων ἄριστον μαθημάτων. v. 32. τιμιώτερος χρυσίου. 180, 8. ψυχὴν γυμνάσωμεν-ληψομένην τ. λόγον ὃς οὐκ ἀτάκτῳ ῥύμῃ φερόμενος ἀσάφειαν ἐργάσεται. cf. v. 11. 181, 11. ὅταν εἰςάγῃ σε ὁ θεὸς εἰς τ. σαλεύοντα λόγον i. e. statum animi dubitantis et incerti, quo se vertat, quid potissimum sequendum ducat. 194, 11. τοὺς τ. ἀσθενείας αἰτίους λόγους ἀνελεῖν, ὑγιεινοὺς δὲ-ἀντειςάγειν. 238, 34. οἱ κατὰ παιδείαν λόγοι, rationes philosophicae. 257, 25. morborum, senectutis, malorumque omnium causa; συνεχὴς λόγων, θεωρητῶν ῥευμάτων, ἀπάντλησις. 261, 9. σειρομάστην i. e. κατεκέντει κ. ἀνήρει τῷ λόγῳ τ. μισάρετον κ. φιλήδονον γένεσιν. 402, 26. ὁ τὴν πρὸς πάθη πάλην γεγυμνασμένος Ἰακὼβ ἀγγέλοις ἀλείπταις, λόγοις χρώμενος. per prosopopoeïam. 409, 16. cll. Gen. 19, 4. τ. ξενωθέντας ἱεροὺς καὶ ἁγίους λόγους αὐτῆς (τ. ψυχῆς) φρουροὺς κ. φύλακας ὄντας. v. 22. κατὰ τ. θείων ἔργων κ. λόγων συνομοσάμενοι οὓς καλεῖν ἔθος ἀγγέλους. 424, 40. ἀνατρέπεται πᾶς λόγος ὃν ἐδημιούργησεν ἀσέβεια. 576, 4. 596, 3. βαθείας ἐπιστήμας ποτίμους λόγους ἀναδιδούσας i. q. 287, 9. οὐράνια κ. πότιμα νάματα. 624, 5. παγίῳ λόγῳ τ. ἀληθείας opp. στοχασμοῖς κ. εἰκασίαις. 638, 15 — 19. ἡ ἀσκητικὴ διάνοια-ὅταν μ. εὐφορῇ καὶ πρὸς τ. ὕψος αἴρηται, τ. ἀρχετύποις κ. ἀσωμάτοις ἀκτῖσι τ. λογικῆς πηγῆς τ. τελεσφόρου θεοῦ περιλάμπεται· ὅταν δὲ καταβαίνῃ κ. ἀφορῇ τ. ἐκείνων εἰκόσιν, ἀθανάτοις λόγοις οὓς καλεῖν ἔθος ἀγγέλους i. e. rationes philosophiae esse idearum divinarum expressas imagines. 647, 19. ὁ παιδείας λόγος-ἄχρι περάτων τοῦ παντὸς εὐρύνεται. 683, 29. λόγοι ἱεροὶ opp. ἀμίαντοι κ. παρθένοι γνῶμαι. 2, 217, 41. in astronomia τερπόμενοι τοῖς εἰκόσι λόγοις, rationes probabiliores quam veriores. 2, 406, 44. οἷος ὁ λόγος, τοιάδε ἡ γνώμη καὶ οἷον τὸ βούλευμα τοιάδε ἡ πρᾶξις. 2, 678. fragm. ad Exod. 23, 20. λόγου γὰρ πίστις ἔργον. paulo ante dixerat: τὸν τὰ λεγόμενα βεβαίως παραδεχόμενον. — *b*) studia, voluntates, mores, vitae ratio et institutum, *Geist, Sinn, Gesinnung, Charakter.* 91, 12. ὁρμᾷ διαβὰς (τὸν τ. αἰσθητῶν ποταμόν) εἰς τ. ὕψηλον κ. μετέωρον λόγον τ. τελείας ἀρετῆς. 80, 33. ὁ σωφροσύνης λόγος i. q. 86, 5. ὀφιομάχος γνώμη. 84, 25. 38. 81, 8. ὁ κατὰ σωφροσύνην λόγος, animi conformatio τ. σωφροσύνης praeceptis consentanea. 135, 16. ὁ ζηλωτικὸς λόγος, *Geist d. Eifers.* 192, 7. ἐν ᾗ ψυχῇ τὸ ἐκτὸς αἰσθητὸν ὡς μέγιστον ἀγαθὸν τετίμηται, ἐν ταύτῃ λόγος

ἀστεῖος οὐχ εὑρίσκεται, mentis sapientis indoles. v. 11. ὅσοι ἐν μέρει λόγου τοῦ προκόπτοντος κατὰ τὸν πατέρα κοσμοῦνται, τ. ψυχῆς ἀλόγους φορὰς μεταδιδάσκουσι. 196, 15. ζητεῖν τοὺς ἐπιστήμης λόγους i. e. v. 10 — 14. φρόνησιν-σωφροσύνην-ἀνδρίαν-εὐσέβειαν. cf. v. 34. 201, 23. εἴ τις τ. ἀνδρίας λόγον κτείνει, ἑαυτὸν ἐναντίᾳ νόσῳ τιτρώσκει δειλίας. 251, 41. τοὺς ἀπ' οἰήσεως χαύνου κατελθόντας ὁ ἀρετῆς ἐκδεξάμενος καὶ ὑπολαβὼν δι' εὐκλείας εἰς ὕψος αἴρει λόγος. 337, 32. ἐν ὑψηλῷ κ. οὐρανίῳ λόγῳ καταφύτευσον διὰ τ. σοφίας δογμάτων. 346, 31. οἱ κεκαθαρμένοι κ. ὑγιαίνοντες κ. ἀστεῖοι λόγοι ψυχὴν τρέφουσι κ. νοῦν αὔξουσι. 352, 47. τ. λόγους ὑγιαίνοντας κ. ἐῤῥωμένους εἰς πάθος ἀνήκεστον κ. φθορὰν περιήγαγον, *d. gesunde u. kräftige Sinn.* 391, 33. coll. 393, 18. γενναῖοι κ. ἄῤῥενες ὡς ἀληθῶς καρποὶ (sc. τ. παιδείας) κ. λόγοι i. q. 412, 40. ὀρθὴ γνώμη. coll. 411, 6. 18. 420, 11. τ. πάθη κ. τ. κακίας θερμῷ κ. κινητικωτάτῳ λόγῳ κραταιούμενοι, in malam partem. (459, 44. ἄλογα δόγματα. 693, 9. ἄψυχος λόγος.) opp. οἱ σοφίας δορυφόροι. sicut 422, 19. ὁ κακίας λόγος. 448, 8. Μωϋσῆς παραιτεῖται εἰς τὴν τῶν εὐλόγων κ. πιθανῶν ἐπίσκεψιν ἐλθεῖν ἀφ' οὗ τὸ ἀληθείας φέγγος ἤρξατο ὁ θεὸς ἐναστράπτειν αὐτῷ διὰ τῶν ἐπιστήμης κ. σοφίας ἀθανάτων λόγων. 544, 29. θείοις λόγοις τρέφεσθαι. 569, 29. ζητῶν ἐξεζήτησε Μωϋσῆς ἐν τῷ θνητῷ βίῳ τὸν περὶ ἁμαρτημάτων μετανοίας λόγον. 577, 34. ὁ σοφιστὴς λόγος. 597, 25. εἴ τι μὴ πάνυ ἐπαινετὸν ᾖ, λόγοις τ. περὶ μετανοίας ἐξοικίσασα. 645, 35. κεκρυμμένον ἱερῶν λόγων φέγγος. 647, 18. ὁ παιδείας λόγος. 652, 13. πᾶς ὁ σοφίας λόγος, ὃς ἀγαλματοφορήσει τὰ κατ' οὐρανὸν καὶ ἐπὶ γῆς, ἀφ' ἧς ποικίλων λόγων ἰδέας· ὁ ἀσκητὴς ἐκπονεῖ. 693, 9. λόγος ἐπαινετὸς. v. 10 — 12. ψεκτός, ἀνάγωγός τις κ. ἀμαθής, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἄψυχος. v. 14. ἀπαιδευσίας λόγος οὐ πότιμος. v. 21. ἀπαίδευτος λόγος. v. 20. τὰ νοήματα — τὰ ψυχοῦντα αὐτόν. 2, 32, 29. τ. παθῶν κ. νοσημάτων παρευημερούντων τ. ὑγιαίνοντας λόγους. 2, 35, 44. ὁ ὁρμητηρίῳ χρώμενος τ. ἀρεταῖς λόγος ἱερὸς κ. θεῖος ὄντως. 2, 460, 3. λόγοις ἐπαινετοῖς σπουδαῖα ἔργα συνυφήνας. (v. 14. 16. ἐλευθερία — ἦθος ἀδουλωτόν.) 2, 480, 9. Plato et Xenophon dr. ἄνδρες τά τε ἤθη κ. τ. λόγους φιλόσοφοι, *Geist u. Charakter.* In concreto dr. in primis de personis biblicis, quae tanquam exempla virtutis et sapientiae perfectissima in scriptura sacra laudantur, nostro autem 2, 2, 10. 2, 135, 11. ἔμψυχοι καὶ λογικοὶ νόμοι. 2, 106, 15. 37. 2, 387, 1. παραδείγματα. 2, 345, 2. 2, 383, 7. ἀρχέτυποι γραφαί. 2, 386, 49. κάνονες καὶ νόμοι audiunt: quo sensu alias fere vocabula haec: τρόπος. (103, 24. 122, 16. 134, 24. 338, 33. 458, 22. 461, 6. 47. 596, 3.) ψυχή. 644, 38. ἀσκητική. διά-

νοια. 112, 14. 638, 13. γένος v. c. τὸ αὐτομαθές. 631, 9. νοῦς v. c. ὁ ἀσκητής. 83, 3. 91, 2. et λογισμός v. c. ὁ ἀνδρεῖος καὶ καρτερίας ἀσκητής. 89, 29. usurpari solent. 629, 31. Θάῤῥα αὐτὸς ὁ λόγος ὁ περὶ τοῦ γνῶναί τινα ἑαυτὸν προκείμενος. syn. v. 26. τρόπος. 290, 34. ὁ ἀσκητικὸς καὶ φιλομαθὴς λόγος, Ἰακώβ. 440, 1. θεσμοθέτης λόγος, Μωυσῆς idemque 449, 12. ὁ θεῖος λ. 455, 6. 8. 32. ὁ ἱκέτης τ. θεοῦ λ. 543, 47. ὁ προφήτης λόγος, ὄνομα Μωυσῆς. 96, 15. Ἀαρὼν ὁ λόγος. 449, 22. τ. ἑρμηνέα διανοίας λόγον, Ἀαρὼν ἐπίκλησιν. 413, 31. Pinehas dr. ὁ πολεμικώτατος λόγος, idem 412, 41. ὁ ἀντιλογικώτατος syn. v. 40. γνώμη et 490, 36. λόγος ἀγωνιστὴς κ. τέλειος, ad quem quidem loquendi usum paratissima via erat, quum jam Protagoras, sicut Democritus Σοφία, ita ille Λόγος appellari consuevisset.

8) ratio, sensu philosophico, facultas mentis humanae, quae inter ceteras principatum obtinet quaque homo ceteris praestat animalibus. *a*) in genere. 146, 10. λόγον ἡ φύσις δυνατώτατον σύμμαχον ἀνθρώπῳ δημιουργήσασα τὸν μ. αὐτῷ χρῆσθαι ὀρθῶς ἀπέδειξεν εὐδαίμονα καὶ λογικὸν ὄντως, τὸν δὲ μὴ δυνάμενον, ἄλογόν τε καὶ κακοδαίμονα. 170, 29. διττὸν — τὸ ἄλογον· τὸ μ. παρὰ τ. αἱροῦντα λόγον ὃν ἄφρονά φασί τινες· τὸ δὲ κατ' ἐκτομὴν λόγου, ὡς τ. ζώων τὰ μὴ λογικά. 207, 19. τῆς λογικῆς (ἐν ἡμῖν δυνάμεως) οὐ μετέχει μὲν, ἄρχει δὲ ὁ θεὸς, ἡ τοῦ πρεσβυτάτου λόγου πηγή. 238, 20. ἐπεὶ — ὁ θεὸς πηγὴ λόγου, ἀνάγκη τὸν ἀλόγως βιοῦντα τῆς θεοῦ ζωῆς ἀπεσχοινίσθαι. 447, 16. cf. 448, 24. λόγος ὁ μ. πηγῇ ἔοικεν, ὁ δὲ ἀποῤῥοῇ· πηγῇ μ. ὁ ἐν διανοίᾳ, προφορὰ δὲ ἡ διὰ στόματος κ. γλώττης ἀποῤῥοῇ. Ἑκάτερον δὲ εἶδος λόγου βελτιωθῆναι πολὺς πλοῦτος· διάνοιαν μ. εὐλογιστίᾳ πρὸς πάντα — χρωμένην, προφορὰν δὲ ὑπὸ παιδείας ὀρθῆς ἡνιοχουμένην. — v. 31. εὐλογίαν ὁ θεὸς οὐχ ἑνὶ λόγου τμήματι, τ. δὲ μέρεσιν ἀμφοτέροις ἐπιπέμπει, δικαιῶν καὶ ἐνθυμεῖσθαι τὰ βέλτιστα, καὶ ἐξαγγέλλειν τὰ νοηθέντα δυνατῶς. 448, 33. ὁ λόγος τ. ἐνθυμήμασιν ὑπαντῶν ῥήματα κ. ὀνόματα προςτιθεὶς χαράττει τὰ ἄσημα ὡς ἐπίσημα ποιῶν. 489, 36. ἀπὸ ἀνθρώπου i. e. λογισμοῦ κ. λόγου ἕως κτήνους. — 533, 26. τὸ πρῶτον κ. ἄριστον ἐν ἡμῖν - ὁ λογισμός. syn. v. 19. νοῦς. 556, 24. τ. ἑαυτοῦ δυνάμεσι — τὸ θνητὸν ἡμῶν τ. ψυχῆς ἔδωκε (ὁ θεὸς) διαπλάττειν, μιμουμέναις τ. αὐτοῦ τέχνην, ἡνίκα τὸ λογικὸν ἐν ἡμῖν ἐμόρφου· δικαιῶν ὑπὸ μ. ἡγεμόνος τὸ ἡγεμονεῦον ἐν ψυχῇ, τὸ δ' ὑπήκοον πρὸς ὑπηκόων δημιουργεῖσθαι. 636, 12. — 638, 9. encomium λόγου legitur v. c. ἀνθρώπῳ λόγος δώρημα κάλλιστον ἐδόθη παρὰ θεοῦ. 2, 7, 14. τὸ ζῶον τὸ ἄριστον εἶναι δοκῶν κ. συγγενείας ἀξιωθὲν τῆς πρὸς αὐτὸν (τ. θεὸν) ἕνεκα τῆς ἐν τ. λόγῳ κοινωνίας. 2, 154, 18. sq. διττὸς ὁ λόγος ἔν τε τ. παντὶ καὶ ἐν ἀνθρώπου φύσει. — v. 25. ἐν ἀνθρώπῳ δ' ὁ μέν ἐστιν ἐνδιάθετος, ὁ δὲ προφορικός· καὶ ὁ μ. οἷά τις πηγὴ, ὁ δὲ γεγωνὸς ἀπ' ἐκείνου ῥέων·

καὶ τοῦ μέν ἐστι χώρα τὸ ἡγεμονικὸν, τοῦ δὲ κατὰ προφορὰν γλῶττα κ. στόμα κ. ἡ ἄλλη πᾶσα φωνῆς ὀργανοποιΐα. — v. 31. χρὴ καὶ τὸν τῆς φύσεως λόγον καὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου βεβηκέναι πάντῃ (152, 20. 419, 39.) καὶ κατὰ μηδ' ὁτιοῦν κραδαίνεσθαι. — v. 40. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δυσὶ λόγοις τοῖς καθ' ἕκαστον ἡμῶν, τῷ τε προφορικῷ κ. τῷ ἐνδιαθέτῳ δύο ἀρετὰς ἀπένειμεν οἰκείας· τῷ μ. προφορικῷ δήλωσιν, τῷ δὲ κατὰ διάνοιαν ἀλήθειαν. Ἁρμόζει γὰρ διανοίᾳ μὲν μηδὲν παραδέχεσθαι ψεῦδος,ἑρμηνείᾳ δὲ μηδὲν ἐμποδίζειν τῶν εἰς τὴν ἀκριβεστάτην δήλωσιν· λόγου δ' ἄρα οὐδὲν ὄφελος τοῦ τ. καλὰ κ. σπουδαῖα σεμνηγοροῦντος ᾧ μὴ πρόσεστιν οἰκείων ἀκολουθία πράξεων. 2, 350, 47. τρίττον εἶδος ψυχῆς, τὸ μ. λόγου, τὸ δὲ θυμοῦ, τὸ δὲ ἐπιθυμίας· λόγῳ μ. ὡς ἡγεμόνι τὴν ἄκραν ἀπένειμαν, οἰκειότατον ἐνδιαίτημα, κεφαλὴν, ἔνθα κ. τ. αἰσθήσεων αἱ τοῦ νοῦ καθάπερ βασιλέως δορυφόροι τάξεις παρίδρυνται. 2, 351, 19. κυβερνήτης λογισμός. 2, 377, 40. ὑγίεια δὲ ψυχῆς εὐκρασία τ. δυνάμεών ἐστι τῆς τε κατὰ τ. θυμὸν κ. τ. ἐπιθυμίαν κ. τ. λόγον, ἐπικρατούσης τ. λογικῆς κ. ὥςπερ ἀφηνιάστας ἵππους ἡνιοχούσης ἑκατέρας. 2, 418, 17. φύσει γε μὴν πάντες οἱ ἄνθρωποι, πρὶν τελειωθῆναι τὸν ἐν αὐτοῖς λόγον, κείμεθα ἐν μεθορίῳ κακίας καὶ ἀρετῆς, πρὸς μηδέτερά πω ταλαντεύοντες. — *b*) ad λόγον ἐνδιάθετον pertinent praeter locum laudatum 2, 12, 32. 2, 13, 39. synνοῦς. 2, 347, 5. Namque 473, 21. ὁ κατὰ διάνοιαν λ. tropice dr. vox interna mentis et 598, 22. ὁ συνώνυμος τῆς ἀρίστης τ. εὐπαθειῶν χαρᾶς, γέλως, ὁ ἐνδιάθετος υἱὸς θεοῦ. De Deo, quod sciam, λόγος ἐνδιάθετος non legitur. — *c*) γεγωνὸς λόγος, ratio vocalis, sicut προφορικὸς λόγος, ratio foras prolata, mentis interpres, sermo est; praeterea arcanae rei plane nihil subesse video, quum vel hoc rationis genus unius hominis proprium sit; non item Dei commune: ut, qui ab hoc principio dividendi profecti, hunc locum optime explanare videantur, Philonis certe auctoritate sese tueri nequeant. *α*) ὁ γεγωνὸς λόγος. 111, 11. λόγιόν ἐστιν ἐν ἡμῖν τὸ φωνητήριον ὄργανον, ὅπερ ἐστὶν ὁ γεγωνὸς λόγος. οὗτος δὲ ἢ ἀκριτομυθός ἐστι καὶ ἀδόκιμος ἢ κεκριμένος κ. δόκιμος. 140, 1. ἠχεῖ ὁ γεγωνὸς λόγος. πατὴρ δὲ τούτου ὁ νοῦς, ἐπειλημμένος τοῦ σπουδαίου. cf. 271, 37. 245, 4. πατέρα μουσικῆς καὶ τῶν κατὰ μουσικὴν πάντων ὀργάνων γεγωνὸν λόγον. cf. 285, 17. 462, 37. προφήτης λέγεται Ἀαρὼν — γεγωνὸς λόγος, προφητεύων διανοίᾳ i. e. Μωϋσεῖ. 371, 24. γεγωνὸς φωνή opp. διανοίᾳ. — β) ὁ προφορικὸς λ. 199, 13. οὐδ' εἰς ἅμιλλαν ἀφίξεται (Μωϋσῆς) τοῖς αὐτῆς σοφισταῖς πρὶν ἢ τ. προφορικὸν ἄκρως ἀσκηθῆναι λόγον, τὰς πρὸς ἑρμηνείαν ἁπάσας ἰδέας ἀναδείξαντος καὶ τελειώσαντος θεοῦ διὰ τῆς Ἀαρὼν χειροτονίας. 204, 28. ὁ μ. τ. ἀστείου νοῦς φύλαξ κ. ταμίας τῶν ἀρετῆς ἔσται δογμάτων, ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ λόγος λειτουργήσει τοῖς παιδείαν μετιοῦσι διεξιὼν τ. σοφίας δόγματα κ. θεωρήματα. 209, 11.

18. τ. ἡμετέρας ψυχῆς — φωνῆεν τὸ λογικὸν — τ. οὖν ζωτικῆς δυνάμεως (207, 15.) ἧς τὸ οὐσιῶδες αἷμα (206. extr.) μοῖρά τις ἐξαίρετον ἔχει γέρας φωνὴν καὶ λόγον, οὐ διὰ τ. στόματος κ. γλώττης ῥέον νᾶμα, ἀλλὰ τ. πηγὴν, ἀφ' ἧς αἱ τ. προφορικοῦ δεξαμεναὶ πληροῦσθαι πεφύκασιν. ἡ δὲ πηγὴ νοῦς ἐστι. 215, 33. cf. 199, 18. τὸν προφορικὸν λόγον διανοίας ἀδελφὸν ὄντα. 216, 43. προφορά. 232, 45. τῷ κατὰ τ. προφορὰν λόγῳ τὸ λέγειν opp. νοεῖν. 244, 14. Ἰωβάλ — μετακλίνων, διὰ συμβόλου ὁ κ. προφορὰν λ. 270, 2. τὸ μετὰ λόγου τοῦ κ. πρ. οὐ βέβαιον ὅτι δυάς· τὸ δ' ἄνευ φωνῆς μόνῃ ψυχῇ τὸ ὂν θεωρεῖν ἐχυρώτατον ὅτι κατὰ τ. ἀδιαίρετον ἵσταται μονάδα. 367, 15, 25. ἀποκτενοῦμεν καὶ τὰ ἔγγιστα; ὁ δ' ἐγγυτάτω τ. διανοίας ὁ κ. προφοράν ἐστι λ. ἐν λόγοις κ. εἰκόσι κ. πιθανότησι δόξας ψευδεῖς ἐντιθεὶς ἐπ' ὀλέθρῳ τ. κρατίστου κτήματος ἀληθείας — λόγου ἡσυχία θάνατος. (410, 19. it.) — v. 28. loquens inducitur. — 406, 34. — 412, 51. sexto loco post quinque sensus numeratur. 436, 20. 437, 1. 10. 438, 6. cf. 2, 437, 12. νοῦ λόγος ἐνδιαίτημα. 447, 23. 448, 30. 449, 3. ἑρμηνεὺς λόγος. 448, 23. Ἀαρὼν - ὁ προφορικὸς λόγος (Exod. 4, 15.) 449, 1. στόμα. 449, 22. ἑρμηνεὺς διανοίας. v. 24. 28. προφήτης. (Exod. 7, 1.) 448, 45. ὑποβολεὺς λόγου νοῦς ὡς νοῦ θεός. 559, 33. 44. ἀδελφὸν μ. ψυχῆς τὸ σῶμα, τοῦ δὲ λογικοῦ πλησίον τὸ ἄλογον, τοῦ δὲ ἔγγιστα νοῦ προφορικὸν λ. 574, 49. 575, 1. ἄστεγος ῥυεὶς ἀκωλύτως μεγάλας βίων ὑποθέσεις ὀρθὰς οἷα ἐν γαλήνῃ πλεούσας περιέτρεψεν. Οὗτός ἐστιν ὁ μέγας κατακλυσμός. — 588, 23. 45. τὴν ἠχὼ τ. προφορικὸν εἶναι λ., τούτου δὲ πατέρα τ. νοῦν — ἐκλεκτὸν δὲ τὸν τοῦ σοφοῦ· ὅ,τι γὰρ ἄριστον, ἐν τούτῳ. 2, 5, 40. bellorum seditionumque causam esse cum quinque sensibus τ. προφορικὸν λ. 2, 235, 6. τὰς σιαγόνας — κεφαλῆς κ. λόγου τοῦ κατὰ προφορὰν ἀπαρχήν. 2, 347, 6. δεῖται ὁ προφορικὸς δηλώσεως ᾗ τἀφανῆ τῶν καθ' ἕκαστον ἡμῶν ἐνθύμια γνωρίζεται τῷ πέλας. — c) facultas veri indagandi sine corporis sensuumque adjumento (Wyttenbach ad Plat. Phaed. p. 153.) 12, 40. λόγῳ τἀληθὲς ἰχνηλατῆσαι opp. αἴσθησις. 25, 10. βελτίωσις ἀμφοῖν κ. συναύξησις νοῦ κ. λόγου syn. v. 11. σύνεσις. 72, 5. ἐξορύσσων τὰ κεκρυμμένα. cf. 117, 29. 118, 14. 82, 16. τὰ δὲ ἄλλα (praeter Deum et λόγον) λόγῳ μόνον ὑπάρχει, ἔργοις δ' ἐστὶν οὐ ἴσον τῷ οὐχ ὑπάρχοντι (scil. ἡ γένεσις ταλαντεύει. 81, 30.) mente et cogitatione sola existunt, per se non existunt. cf. 274, 23. 298, 43 — 45. 2, 489, 36. 95, 27. λόγῳ ὑποστεῖλαι τὸ γεγονός opp. αἰσθήσει ἀποτάξασθαι, speciosis argumentis. v. 31. καταλόγοις σοφιστικοῖς. cf. 80, 25. — rerum mortalium curam praetexere, scil. 113, 48. temperantiae studium. 96, 21. τὸ τέλος τοῦ λόγου ἀλήθειά ἐστιν. 109, 10. μόνῳ τῷ λογικῷ τὰ πράγματα καταλαμ-

βάνειν. 179, 21. ὀξύτατα ῥέουσα φύσις λόγος. 207, 27. ἄνθρωπος οὐ τὸ διφυὲς ζῶον, ἀλλὰ τὸ τ. ψυχῆς ἄριστον εἶδος ὃ νοῦς κ. λόγος κέκληται, quod Cicerone Somn. Scip. c. 8. Macrob. 2, 12. in. interprete est: „nec enim tu is es, quem forma ista declarat, sed mens cujusque is est quisque, non ea figura, quae digito demonstrari potest." 408, 9. τριμεροῦς ἡμῶν τ. ψυχῆς ὑπαρχούσης τὸ μ. νοῦς καὶ λόγος — θυμὸς — ἐπιθυμία. 235, 37. πόλιν κ. πύργον - νοῦν ἢ λόγον ἑκάστου κατασκευαστικόν (v. 16.) ὅνπερ εἰςηγοῦνται κεφαλὴν ἔχοντα τὸ οἰκεῖον νόημα. cf. 632, 26. 422, 19. ubi λ. fons est omnis cognitionis, unde Sophistae v. 44. ἄνδρες λόγιοι. 212, 42. 50. λόγος τομεύς. 256, 17. ὁ ἀεὶ διαιρέτης λόγος. — 470, 13. λόγῳ θεωρητοῖς πράγμασι συστρεφόμενος. 491, 31. τὸν λόγον (διεῖλε μέσον) εἰς ἀληθές τε καὶ ψεῦδος. 565, 50. λόγος ἡσυχάζων κ. ἐπέχων. 595, 10. σειρομάστην - ἠκονημένον κ. ὀξὺν λ. 596, 39. τὰ μόνῳ λ. θεωρητά. syn. v. 43. τ. λογιστικόν. 636, 32. 637, 47. τὸν λόγον ἐνεχυράζειν. syn. v. 38. πολεμεῖν πρὸς τ. λογικὴν φύσιν i. e. v. 42. mentem a cultura prohibere et 637, 5. sensa animi proloqui non sinere. 637, 6. 7. τὸ μόνον ἱμάτιον ἀνθρώπου-λόγος. ὡς γ. ἵππου τὸ χρεμετίζειν κ. τὸ ὑλακτεῖν κυνὸς κ. βοὸς τὸ μυκᾶσθαι κ. τὸ ὠρύεσθαι λέοντος, οὕτω κ. ἀνθρώπου τὸ λέγειν καὶ αὐτὸς ὁ λόγος. τοῦτο γὰρ ἔρυμα, περίβλημα, πανοπλίαν, τεῖχος ζῶον τ. θεοφιλέστατον ὁ ἄνθρωπος ἐκ πάντων ἴδιον κεκάρπωται. v. 16. τὰ αἴσχη τ. βίου συσκιάζει κ. συγκρύπτει - λόγος. cf. v. 49. — v. 17. παιδεία, ἀδελφὸν λόγου, κόσμος οἰκεῖος. v. 20. ἐν τίνι - ἠρεμήσει κ. διαναπαύσεται ἄνθρωπος πλὴν ἐν λόγῳ; λόγος γ. τ. βαρυποτμότατον ἡμῶν τ. γένος ἐπικουφίζει. v. 28. τὸ βαρύτατον ἄχθος - μόνος ὁ ἀλεξίκακος λ. ἀπωθεῖται. φίλος γάρ - ἐστιν ἐνδεδεμένος - κόλλῃ τινὶ φύσεως ἀλύτῳ κ. ἀοράτῳ. v. 32. προλέγει τὰ συνοίσοντα. v. 33. βοηθεῖ. — v. 40. παρηγορεῖ. φάρμακον γ. — ψυχῆς παθῶν ὁ λόγος ἐστὶ σωτήριον. v. 47. ἀποδιδόναι τ. - λόγον τ. θεῷ. cf. 498, 48. 650, 44. δύο λόγοι τέλειοι (sc. ὁ ἐνδιάθετος κ. ὁ προφορικός. v. 16.) ὧν ὁ μ. ἕτερος καθαίρει κ. κενοῖ τ. ψυχὴν ἁμαρτημάτων, ὁ δὲ ἕτερος τρέφει κ. πλήρη κατορθωμάτων ἐργάζεται. v. 48. οἱ ἡγεμόνες ἐν ἡμῖν ἀγελάρχοι λόγοι, qui iidem 651, 3. τέλειοι λόγοι ἠκονημένοι. 664, 19. ὁ τομῆς κ. διακρίσεως πραγμάτων ζηλωτὴς (dialecticus sc. ἐπιδράττεται v. 5.) λόγων ἠκονημένων τοῦ μὴ ἐφ' ὁμοίων ὡς τ. αὐτῶν ἀπατᾶσθαι. 2, 142, 2. πόλιν τ. λόγῳ κτίσαντες κ. ἱδρύσαντες. 2, 164, 44. θεοπλαστοῦσι τ. λόγῳ τ. Νεῖλον. 2, 189, 39. τ. οὐρανὸν εἰς ἡμισφαίριον τ. λόγῳ διένειμαν. 2, 231, 20. ἡ λόγῳ ἰσότης τὴν δι' ἔργων ἀνισότητα γεννήσει. 2, 243, 17. τέμε τ. λόγῳ τ. εὐχαριστίαν. 2, 318, 18. ὅσα λόγῳ κατάληπτα. 2, 489, 36. οἱ τ. ἅπαντα κόσμον τ.

λόγῳ καθαιροῦντες. 2, 507, 19. κενὸν ἄπειρον ἐκτὸς τ. κόσμου τ. λόγῳ καταλιπεῖν. 2, 546, 26. οὐ φθάνει προςαναβαίνειν ὁ λόγος ἐπὶ τὸν ἄψαυστον κ. ἀναφῆ πάντῃ θεόν. — *d*) facultas optima eligendi, cupiditatumque impetum rationis et intelligentiae vi et virtute debellandi. (*praktische Vernunft*). 46, 28. ὅταν ἐπιγίγνηται τ. ψυχῇ ὁ κατὰ ἑβδομάδα ἅγιος λόγος, ἐπέχεται ἡ ἑξὰς κ. ὅσα θνητὰ τουτὶ ποιεῖν δοκεῖ. (cf. v. 25. 21, 34. 24, 15. 44, 25. 448, 25. i. e. ubi ratio rebus divinis intenta propter suam cum Deo affinitatem sancta mentis gubernacula tenet, mortalium rerum cura cessat. 72, 14. ἐὰν ὁ λόγος ἰσχύσῃ ἀνακαθάραι τὸ πάθος, οὔτε πίνοντες μεθυσκόμεθα. syn. νοῦς opp. πάθος. 110, 41. μάχεται ὁ λόγος τ. πάθει κ. ἐν ταὐτῷ μένειν οὐ δύναται· κρατοῦντος μ. γ. λόγου, φροῦδος ἡ ἡδονή, νικώσης δὲ ἡδονῆς φυγὰς ὁ λ. opp. ἡδονή. 111, 4. ἑκάτερον (θυμὸν κ. ἐπιθυμίαν) ἐπιστομίζει ἡνίοχον κ. κυβερνήτην ἐφιστὰς λόγον. 112, 33. ἡνιοχηθήσεται ὁ θυμὸς ὑπὸ τ. λόγου κεκαθαρμένου. v. 41. λ. ἡνίοχος ἄριστος. 113, 48. τ. συμβατήριον λόγον προτείνειν, ἵν' οὕτως ἡνιοχῶν ἐπιστομίζῃ τὴν ἐπιπλέον αὐτῶν (τ. παθῶν) φοράν. 114, 16. 27. ἡνίοχος λ. 115, 45. ὑφηγούμενος τὰ πρακτέα λ. 117, 40. ὅπλόν τι ἀμυντήριον. — v. 45. ἐπιστομιεῖ ὁ λ. κ. ἐγχαλινώσει τ. ῥύμην κ. φορὰν τοῦ πάθους. 118, 4. 8. 20. μετὰ τ. αἱροῦντος λόγου. 130, 5. ambigue, vox et ratio: ἀνέβη ἡ βοὴ αὐτῶν —· εἰ γὰρ μὴ δυνατῶς πρὸς ἑαυτὸν ἐκάλεσε τὸν ἱκέτην λόγον (ὁ θεὸς) οὐκ ἂν ἀνέβη. cf. 554, 29. — 141, 42. προςτέτακται τ. ἱερεῖ κ. προφήτῃ, λόγῳ τ. ψυχὴν ἐναντίον τ. θεοῦ στῆσαι. 144, 27. τὸν μετὰ τ. πραγμάτων ἔνθερμον κ. πυρώδη λόγον ὃς οὐδέποτε λήγει κινούμενος σπουδῇ πάσῃ πρὸς αἵρεσιν μ. τ. καλῶν, φυγὴν δὲ τ. ἐναντίων. 153, 5. ἐχθρὸς αἱροῦντος λόγου κ. φύσεως αὐτῆς. 170, 29. τὸ ἄλογον τὸ μ. παρὰ τὸν αἱροῦντα λόγον - τὸ δὲ κατ' ἐκτομὴν λόγου. v. 32. αἱ παρὰ τ. αἱροῦντα λόγον δυνάμεις syn. v. 38. τ. ὀρθὸν λ. 174, 19. τὸ ἀτίθασσον κ. ὠμὸν πάθος ὥςπερ τροφὴν λόγῳ πεπαίνοντες. 186, 34. ἱκέτης θεοῦ λόγος. 306, 22. φόβος σωφρονιστὴς τῶν λόγῳ μὴ πειθομένων. 446, 24. πορεύεται ὁ ἄφρων δι' ἀμφοτέρων, θυμοῦ τε καὶ ἐπιθυμίας ἀεὶ τ. ἡνίοχον κ. βραβευτὴν λ. ἀποβαλών. ὁ δὲ ἐναντίος τούτῳ θυμὸν μ. καὶ ἐπιθυμίαν ἐκτέτμηται, κυβερνήτην δὲ ἐπιγέγραπται θεῖον λόγον. 2, 37, 17. ἀντίπαλος φύσει τ. παθῶν λογισμός. 2, 85, 7. αὗται (αἱ τ. ψυχῆς ὁρμαὶ) γ' εἰσὶν αἱ ἀγαθῶν αἰτίαι κ. κακῶν· ἀγαθῶν μέν, ὅταν ἡγεμόνι λόγῳ πειθαρχῶσιν. 2, 88, 25. τ. ἀρετῆς ἄθλους Μωϋσῆς διῄθλει τ. ἀλείπτην ἔχων ἐν ἑαυτῷ λογισμὸν ἀστεῖον. 2, 163, 9. ἀρετὴ — ἀπόλειψιν χρηματίσασα πρὸς τ. ἄρχοντα τ. ὀρθὸν λόγον. 2, 202, 25. ἡ φύσις πρὸς ὁμόνοιαν κ. κοινωνίαν ἐκάλεσε λόγον δοῦ-

σα συναγωγὸν εἰς ἁρμονίαν κ. κρᾶσιν ἠθῶν. 2, 205, 7. λόγος ὁ κατὰ φιλοσοφίαν ἰατροῦ δίκην ἀγαθοῦ ῥέουσαν τ. ἐπιθυμίαν ἐπέχει. 2, 235, 34. sq. τῆς δὲ (διανοίας) ὡς γυναικὸς ἀστείας ἀστείῳ λόγῳ τῷ κατ᾽ ἀρετὴν συμβιούσης τ. ἐπιμέλειαν ὁ αὐτὸς οὗτος λόγος ἐπαγγέλλεται σπείρων ἀνδρὸς τρόπον ἐννοίας ἀρίστας. — v. 43. οὔθ᾽ ὡς ἄνδρα συμβιώτην (τ. διανοίας) οὔθ᾽ ὡς πατέρα γεννητὴν τὸν κατὰ σοφίαν λόγον. 2, 495, 14. λόγον δωρησαμένης φύσεως αὐτῷ (τ. ἀνθρώπῳ) γέρας ᾧ καὶ τὰ ἐξηγριωμένα πάθη κατεπᾴδεται κ. τιθασσεύεται. — *e*) ὀ ρ θ ὸ ς λ ό γ ο ς, **recta ratio, ex sententia Stoicorum.** *α*) **objective, per se spectata.** 52, 30. οὐ δύεται κ. σβέννυται ἀλλ᾽ ἀεὶ πέφυκεν ἀνατέλλειν ὁ ὀρθὸς λόγος ὁ ῥοῦς αὐγῆς. 103, 33. ἱερεύς ἐστι - κλῆρον ἔχων τ. ὄντα, **scil. qui res suas omnes Deo submittit tandemque semet ipsum sacrificii loco Deo offert.** (498, 48. 637, 37.) 108, 39. ὅταν ἡ ψυχὴ σφαλῇ κατὰ τ. βάσιν τοῦ ὀ. λ. 116, 34. 219, 50. ἀνὴρ νόμιμος ψυχῆς, **quo sine mens nequit sapientiae virtutisque fructus edere.** 262, 29. τέλειος κ. ὀρθὸς λόγος κ. ἄ ῤ ῥ η ν ὄντως. **Namque** 3, 33. ἄῤῥεν **est** τὸ σπεῖρον, τὸ ποιοῦν, καὶ τὸ ὑποδεχόμενον τὰς γονὰς τὸ πάσχον, τὸ θῆλυ. **itaque** σπέρματος, σπορᾶς, γεννήσεως, **quid quod** ὀχείας ὠδίνων, ἀμβλωθριδίων, ἐκτρωμάτων **denique imaginum a discrimine sexuali desumtarum frequentissima apud nostrum mentio.** 238, 12. 242, 12. πατήρ. 362, 21. πατέρα τ. ἄῤῥενα κ. τέλειον κ. ὀ. λ., μητέρα δὲ τ. μέσην παιδείαν. 366, 21. τ. πατρῴων. 369, 2. νόμων οὓς ὁ πατὴρ ὁ ὀ λ. ἔθηκεν. v. 4. ἐδιδάχθησαν ὑπὸ μ. ὀ. λ. πατρός **opp.** παιδεία μήτηρ ἐθῶν. 371, 41. 411, 16. ἕνα πατέρα τὸν ὀ. τιμῶντες λόγον. 676, 28. ὁ πατὴρ — ὁ κ. τούτου (τ. Ἰακὼβ) πρεσβύτερος ὁ ὀ. λ. **opp.** 677, 12. ψυχή τε καὶ μήτηρ ὁμοῦ κ. τροφὸς ἀρετῶσα παιδεία. 2, 275, 43. ἡ ἐπιγαμία (τ. διανοίας) ἡ κατὰ τ. ὀρθὸν λόγον. 265, 2. τὰς ὀρθοῦ λόγου θυγατέρας ἐπιστήμας καὶ ἀρετάς. 120, 20. τ. ἀσκητὰς ὥςπερ νόμισμα δοκιμάζει. 162, 23. ἅπας ὁ ὀ. λ. **syn.** v. 18. ἐπιστήμη ἀληθὴς κ. ὑγιής. **cf.** 459, 13—15. 230, 37. πέφυκεν ὁ ἄφρων ἀεὶ περὶ τὸν ὀ. λ. κινούμενος ἠρεμίᾳ κ. ἀναπαύσει δυσμενὴς εἶναι κ. ἐπὶ μηδενὸς ἑστάναι παγίως κ. ἐρηρεῖσθαι δόγματος. 131, 28. τ. νοῦ παρὰ τὸν ὀρθὸν λ. κινουμένου. 87, 13. οἱ φαῦλοι - ἐχθροὶ κ. δυσμενεῖς ὄντες ὀρθῷ λ. 137, 9. 368, 50. ἄλογον φαῦλος ἐκτετμημένος τ. ὀρθὸν λ. v. 21. ὁ ἄφρων νοῦς ἀπέστραπται ἀεὶ τοῦ ὀρθοῦ λ. 238, 12. ὁ προστὰς ἢ ὁ ἐπίτροπος ἢ πατὴρ ἢ ὅ, τι φίλον καλεῖν τοῦ συγκρίματος ἡμῶν ὁ ὀ. λ. **idem** 292, 40. **de** θείῳ λόγῳ **praedicatur.** 253, 27. μὴ ὅσα δύνασαι χαρίζου ὁ ὀ. λ. ἀλλ᾽ ὅσον ἱκανὸς ὁ δεόμενός ἐστι δέξασθαι. 265, 25. οὔτε ἀρετὴ οὔτε σπουδαῖος μεταβλητόν· ἀλλ᾽ ἑκάτερον ὀρθοῦ λόγου βεβαιότητι

ἱδρύμενον. 280, 22. λογισμὸν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς ὥςπερ τινὰ δικαστὴν ἀδωροδόκητον οἷς ἂν ὁ ὀρθὸς ὑποβάλλῃ (sc. λογισμὸς) πεισθησόμενον. 308, 28. (ὡς ποίμνην τ. κόσμον) ὁ θεὸς ἄγει κατὰ δίκην κ. νόμον προστησάμενος τ. ὀρθὸν αὑτοῦ λόγον, πρωτόγονον υἱὸν ὃς τ. ἐπιμέλειαν τ. ἱερᾶς ταύτης ἀγέλης οἷά τις μεγάλου βασιλέως ὕπαρχος διαδέξεται. 320, 16. τ. περὶ θεοῦ δόξας — μὴ κανόνι ὀρθοῦ λόγου διακέκρισθαι. 338, 37. ἡγεμόνι χρήσασθαι ὀρθῷ λ. 366, 21. τοὺς τ. πατρῴων παντὶ σθένει περιέχοντας ἱερωσύνης ὁ ὀ. λ. ἠξίωσε. 379, 15. τὸ πρὸς ἀλήθειαν νόμιμον εὐθύς ἐστιν αἰώνιον ἐπεὶ κ. ὁ ὀ. λ. ὃς δὴ νόμος ἐστὶν οὐ φθαρτός. 2, 452, 32. νόμος ἀψευδὴς ὁ ὀρθὸς λόγος οὐχ ὑπὸ τοῦ δεῖνος ἢ τ. δεῖνος θνητοῦ φθαρτὸς ἐν χαρτιδίοις ἢ στήλαις ἄψυχος ἀψύχοις ἀλλ' ὑπ' ἀθανάτου φύσεως ἄφθαρτος ἐν διανοίᾳ τυπωθείς. 2, 455, 8. κατὰ νόμον τ. ὀρθὸν φύσεως λόγον ζῶντες. 396, 8. παρ' ὀρθῷ λόγῳ δικάζοντι syn. v. 28. νόμῳ φύσεως. 397, 3. πειθόμενοι τῷ ὑποβάλλοντι ὀρθῷ λόγῳ. 445, 38. εὖ διακεκοσμημένην (τ. ψυχὴν) ἧς ὁ ὀ. λ. ἀφηγεῖται. 456, 10. γίνεται δὲ (τὸ ἀκολούθως τ. φύσει ζῆν) ὅταν ὁ νοῦς εἰς τὴν ἀρετῆς ἄτραπον ἐλθὼν κατ' ἴχνος ὀρθοῦ λόγου βαίνῃ καὶ ἕπηται θεῷ. 599, 37. νομίζοντες ἄριστα κέκρισθαι παρὰ τῷ ὀρθῷ λόγῳ. 638, 49. ὁ ἔφεδρος ἀσκητικῆς ψυχῆς, socius, adjutor, qui quidquid abesse a sapiente non potest ad palmam in certamine virtutis reportandam, id omne commodat. 651, 11. οἱ σοφίας ὀρθοὶ λόγοι πάντες. 681, 17. ὥςπερ ἔμπορος ἀναβιβάσας τὸν ὀρθὸν λ. ἔστησεν ἐπὶ σκοπῆς. 685, 12. ἡ ἀφροσύνη τ. ψυχὴν μακρὰν ὀρθοῦ λόγου διοικίζει. 2, 46, 33. προςθῆκαι οἱ κατὰ πόλιν νόμοι τοῦ ὀρθοῦ λ. 2, 88, 29. σκοπὸν ἕνα τὸν ὀρ. τῆς φύσεως λόγον ὃς μόνος ἐστὶν ἀρετῶν ἀρχή τε καὶ πηγή. 347, 24. πηγὴ ἀένναος ἀρετῶν ὁ ὀρθὸς λ. 2, 163, 9. τὸν ἄρχοντα. 103, 15. ὁ ἀγαθὸς καὶ τεχνίτης καὶ κυβερνήτης τοῦ βίου. 574, 42. ἡγεμὼν (ψυχῆς) ὀρθὸς sc. λογισμός. 2, 275, 21. ὁ τ. φύσεως ὀρθὸς λόγος πατρὸς ὁμοῦ κ. ἀνδρὸς ἔχει δύναμιν. 2, 396, 33. ταξιάρχῃ τῷ τ. φύσεως ὀρθῷ λ., auctori τάξεως, qui suum cuique locum, quem teneret, in rerum universitate assignavit. — β) subjective, quatenus mentem animumque regit et gubernat. 62, 33. κατορθοῦν κατὰ τὴν τοῦ ὀρθοῦ λ. πρόςταξιν. 93, 40. ἑστὼς καὶ ὑγιὴς κ. ὀρθὸς λόγος θεῷ μόνῳ τὰ πάντα δύνασθαι (i. e. ἐνεργεῖν) μαρτυρεῖ. 140, 24. σοφία διὰ μελέτην τῶν ἀληθῶν τὸ διανοίας ὄφελος ἐπιστήμῃ ὀρθοῦ λόγου πεπόρισται. 174, 30. ὑποδήματα λόγῳ περιειληφότας. Exod. 12, 11. sc. ὀρθῷ i. e. ἀκλινῶς κ. παγίως ἑστῶτας. 211, 23. ὀρθὸν βίον κ. λόγον ἐργάζεσθαι. 671, 40. τὰ ὅσα ἐπ' ὀρθὸν βίον κ. λόγον ἀναφέρεται. 447, 16. προφορὰ ὑπὸ παιδείας ὀρθῆς ἡνιοχουμένη. Item 457, 2. ὀρθῶς φρονεῖν. 463, 39. cf. 459, 13. ἡ ὀρθὴ

καὶ ἀκαμπὴς ψυχή. 575, 2. ὑποθέσεις βίων ὀρθαί. 283, 37. 295, 34. ὅσα μετ' ὀρθότητος λόγου κ. ἐπιστήμης (πράττομεν) ἐπαινετά. opp. δι' ὀργὴν ἤ τι τ. ἄλλων παθῶν. 347, 24. ὀρθότητος λόγου σαφῆ δείγματα. 295, 30. τί ὄφελος παρελθεῖν πάντα τὰ θνητῶν θνητὰ ἀγαθά, παρελθεῖν δὲ μὴ σὺν ὀρθῷ λόγῳ; opp. δι' ὄκνον ἢ ῥαθυμίαν ἢ ἀπειρίᾳ ἐκείνων. 286, 16. παράλογον ἡ τροπὴ πρᾶγμα καὶ ἀπᾷδον ὀρθοῦ λόγου κ. φρονήσεως ἀμέτοχον. 291, 27. καθ' ἕκαστα (ἐλεγχομένη) ὧν παρὰ τ. ὀρθὸν λόγον ἐπετήδευε. 292, 4. ἔχουσα ἡ ψυχὴ τ. ὑγιαίνοντα κ. ζωτικὸν (Lev. 13, 14.) κ. ὀρθὸν ἐν αὐτῇ λόγον τῷ μ. οὐ χρῆται ὡς κυβερνήτῃ. 299, 5. συνομαρτεῖν ὀρθῷ κ. πεπηγότι ὅρῳ κ. λόγῳ. cf. 297, 26. — 368, 31. τοῖς πρὸς θεὸν ὀρθῷ λόγῳ βραβευομένοις κ. τοῖς πρὸς γένεσιν παιδείᾳ βεβαιουμένοις ἐναντιοῦσθαι. 671, 27. ἐπειδὰν ἐν διανοίᾳ ὀρθὸς ἰσχύσῃ λόγος, ἡ κενὴ καταλύεται δόξα. 2, 452, 42. σοφοῖς ἀνδράσι τ. ὀρθὸν λ. ὃς κ. τ. ἄλλοις ἐστὶ πηγὴ νόμοις - ἱκανὸν εἶναι πρὸς μετουσίαν ἐλευθερίας τοῖς ὑπακούουσι πάντων, ἅττ' ἂν η προστάττει ἢ ἀπαγορεύει. 2, 460, 39. ἀήττητος ψυχὴ ἣν ὀρθὸς λόγος δόγμασι παγίοις ἐνεύρωσε. 2, 483, 12. νηφάλια θύειν — κ. τούτοις βιοῦν ὁ ὀρθὸς λ. ὑφηγεῖται.

9) ratio vere rationalis, emphatico sensu, intelligentia, sapientia: quomodo dr. 29, 11. ὁ λογικὸς βίος vita honesta et rectae rationi consentanea opp. 238, 20. ἀλόγως βιοῦν. 332, 32. 653, 25. ἡ λογικὴ ψυχὴ i. e. mens sapientis. 105, 13. τὸ ἀστεῖον κ. λογικόν, sapientia. 146, 13. λογικὸς ὄντως. item 499, 7. ὁ λόγος ψυχοῦσθαι. 2, 418, 17. τελειωθῆναι dr. opp. 693, 9. ἄψυχος λόγος. cf. 45, 23. 94, 21. ἔμψυχον δόγμα. — *a*) subjective. 240, 6. τοῖς αὐτοδιδάκτου κ. αὐτομαθοῦς σοφίας ἀξιωθεῖσιν ἕπεται τὸ μὴ δι' ἑαυτῶν, παρὰ θεοῦ δ' ἐγγυᾶσθαι λόγον κ. λαμβάνειν τ. σοφῶν σύμβιον ἐπιστήμην. cf. ad formam 658, 13. syn. σοφία. — 15, 17. ἡ τάξις ἀναγκαίως λόγῳ ὑπεγράφετο. cf. 6, 23. 2, 669, 1. — 560, 18. ὁ ποιῶν λόγῳ τ. κόσμον ἐδημιούργησε i. q. 494, 51. ἡ τ. θεοῦ τέχνη. *b*) objective. 339. 1. sq. διείρηται (Lev. 16, 18.) δύο τράγους ἀποκληροῦν τὸν μ. τῷ κυρίῳ, τὸν δὲ τῷ ἀποπομπαίῳ, διττὸν λόγον, ὃν μὲν θεῷ, ὃν δὲ γενέσει, sapientiam divinam et humanam. 498, 10. ubi de iisdem hircis sermo est: λόγων δυοῖν ὁ μ. τὰ τ. θείας ἀρετῆς πραγματευόμενος ἀνιεροῦται κ. ἀνατίθεται θεῷ· ὁ δὲ τὰ τ. ἀνθρωπίνης κακοδαιμονίας ἐζηλωκὼς γενέσει τῇ φυγάδι, quam supra 490, 35. 44. 491, 15. θείαν κ. ἀνθρωπίνην σοφίαν s. ἐπιστήμην dixerat.

10) in concreto. natura ratione praedita, genius, λογικὴ φύσις. (34, 40.) *a*) de hominibus. 442, 25. νικῶνται ὑπὸ τῶν τ. ὄντος δυνάμεων οἱ

περὶ αὐτὸν ἅπαξ ἅπαντες λόγοι syn. v. 22. ἄνθρωποι ἐπιστήμονες. 604, 31. τ. πρεσβύτερον λόγον οὗ τὰ λυττῶντα πάθη παρήβηκε i. e. senem in virtute confirmatum opp. v. 28. τ. νεωτέρους. *b*) in primis de **angelis** dicitur, quamquam λόγοι et angeli multis locis diserte distinguuntur, ut λόγοι sint genus, ἄγγελοι species. 122, 21. 31. διὰ ἀγγέλων κ. λόγων (ὁ θεὸς χαρίζεται) — ὅσα ἀπαλλαγὴν περιέχει κακῶν. 229, 27. ὁ σοφὸς ἀεὶ γλιχόμενος κατανοῆσαι τὸν ἡγεμόνα τ. παντὸς, ὅταν τὴν δι' ἐπιστήμης καὶ σοφίας ἄτραπον βαδίζῃ, λόγοις μ. προεντυγχάνει θείοις παρ' οἷς προκαταλύει. per prosopoeïam de divinis virtutibus dr. v. 47. ταῖς ποιητικαῖς κ. κολαστηρίοις δυνάμεσι πλησίον ὑπάρχουσαι. 556, 21. 26. opp. αὐτὸς ὁ θεός. 242, 22. τῶν ἀρετῆς ἐκγόνων τ. ὅρους ἔστησεν ἰσαρίθμους ἀγγέλοις· ὅσοι γὰρ θεοῦ λόγοι, τοσαῦτα ἀρετῆς ἔθνη τε καὶ εἴδη. v. 26. τῶν ὑπηρέτων (ἀγγέλων) αἱ ἐν εἴδει ἀρεταί opp. τὸ ἐπίλεκτον γένος Ἰσραήλ. Suus igitur unicuique virtuti genius assignatur. 402, 26. ἀγγέλοις ἀλείπταις λόγοις χρώμενος. 409, 16. 567, 11. τοὺς ξενωθέντας ἱεροὺς κ. ὁσίους λόγους αὐτῆς (τ. ψυχῆς) φρουροὺς κ. φύλακας ὄντας. cf. Genes. 19, 5. 9. —. v. 22. νέοι τε καὶ πρεσβῦται κατὰ τ. θείων ἔργων κ. λόγων συνομοσάμενοι οὓς καλεῖν ἔθος ἀγγέλους. 417, 19. νοηταῖς ἀρεταῖς ἃς λαλεῖ ὁ θεὸς ἀδιαφορούσαις λόγων θείων. 463, 21. ὁ ἑπόμενος θεῷ - συνοδοιπόροις χρῆται τοῖς ἀκολούθοις αὐτοῦ λόγοις οὓς ὀνομάζειν ἔθος ἀγγέλους. 547, 3. Agari ὑπαντᾷ ἄγγελος, θεῖος λόγος, ἃ χρὴ παραινέσων καὶ ὑφηγησόμενος syn. v. 9. αἰδώς. v. 15. ἔλεγχος. 638, 19. ὅταν καταβαίνῃ κ. ἀφορῇ (ἡ ἀσκητικὴ διάνοια) τ. ἐκείνων (τ. ἀρχετύπων κ. ἀσωμάτων ἀκτίνων τ. λογικῆς πηγῆς) εἰκόσιν, ἀθανάτοις λόγοις περιλάμπεται οὓς καλεῖν ἔθος ἀγγέλους. 640, 18. ὁ θεῖος τόπος κ. ἡ ἱερὰ χώρα πλήρης ἀσωμάτων ἐστὶ λόγων· ψυχαὶ δέ εἰσιν ἀθάνατοι οἱ λόγοι οὗτοι. 667, 44. cf. Lev. 10, 6. τοὺς περὶ Ἀαρὼν ἱεροὺς λόγους πενθεῖσθαι. 683, 29. πατὴρ λόγων ἱερῶν· ὧν οἱ μ. ἐπίσκοποι κ. ἔφοροι τῶν τ. φύσεως πραγμάτων Ἐλεάζαρ κ. Ἰθάμαρ· οἱ δὲ λειτουργοὶ θεοῦ, τ. οὐρανίαν φλόγα ἀνακαίειν κ. ζωπυρεῖν ἐπειγόμενοι.

C. ὁ θεῖος λόγος, ratio et oratio divina.

In hoc loco explicando, quum argumentorum potius momenta ponderanda sint quam verborum significationes investigandae, ut via et ratione procedant omnia, illa in primis consideranda erunt: primum quae sit mentis divinae vis et natura, deinde quae ejusdem cum Deo, cum rerum universitate, cum genere humano, cum populo Judaico, cum paganorum coetu necessitudo.

1) Ac primum quidem, si, quae sit τοῦ θείου λόγου vis et natura, quaeritur, verum est, ejus nusquam apud nostrum, quamvis alias ὁρικῶς ἕκαστα σκοπεῖν (297, 27.) consueverit, quum ipsius Dei nulla possit esse definitio, (580, 36.) certam aliquam definitionem inveniri, sed si singula ejus attributa una cogitatione comprehendimus, non minus verum est, esse vim divinam in ratione positam et universae naturae animo atque mente, divinae mentis fusionem universam, ut Chrysippi verbis utar apud Ciceronem N. D. 1, 15, 39. τὸν γυμνὸν καὶ ἀνένδετον σώματι νοῦν πολλὰς ἔχοντα δυνάμεις, (71, 1. 74, 40.) τὴν ἰδέαν τοῦ λόγου, seu τὸ αὐτὸ τοῦτο λογικὸν οὗ κατὰ μετοχὴν τὰ ἐπὶ μέρους λογικὰ ὠνόμασται, (cf. 47, 38.) seu τὸν καθ' ὅλου λόγον (cf. 59, 25.) opp. τὸν ἐπὶ μέρους sensu vocis Platonico, τὸν τῆς φύσεως λόγον, ἀληθῆ καὶ δηλωτικὸν πάντων (2, 154, 36.), principium ideale pariter ac reale mundi. (cf. 51, 53. τὸ λογικὸν τὸ ἄρχον τε καὶ βασιλεῦον). Namque νοῦς καὶ λόγος, quemadmodum in natura hominis, qui est ὁ βραχὺς κόσμος (19, 47. 236, 23. 334, 3. 2, 608, 5.) et 612, 35. 2, 225, 26. εἰκόνος θείας ἐκμαγεῖον ἐμφερές, ita in universa rerum natura inter se comparantur et proportione conjunguntur. (16, 5. sq. 465, 25.) Deus enim est non anima illa quidem mundi (464, 14. 28.), sed universae rerum naturae mens (ὁ τ. ὅλων νοῦς. 2, 27. 16, 2. 437, 11. 466, 30. 36.) et 612, 34. ἡ τοῦ παντὸς ψυχή, et intra mundi compagem non comprehensa (229, 4. ἔξω τοῦ δημιουργηθέντος. 466, 30.), λόγος autem ὁ ἐν τῷ παντί, ὅ, τε περὶ τ. ἀσωμάτων κ. παραδειγματικῶν ἰδεῶν ἐξ ὧν ὁ νοητὸς ἐπάγη κόσμος καὶ ὁ περὶ τῶν ὁρατῶν, ἃ δὴ μιμήματα κ. ἀπεικονίσματα τ. ἰδεῶν ἐκείνων ἐστὶν ἐξ ὧν ὁ αἰσθητὸς οὗτος ἀπετελεῖτο. 2, 154, 19—24. Itaque sicut in nobis λόγου νοῦς ὑποβολεύς (448, 47. 51, 16.), ita universae rerum naturae mens atque animus, ὁ τῆς φύσεως λόγος, ex divino fonte promanavit. Quamobrem Deus dicitur ἡ λογικὴ πηγή, unde quidquid uspiam est rationis, tanquam a capite, derivetur. vid. 182, 16. 209, 21. 238, 20. 317, 6. 443, 26. 575, 42. 638, 19. quamquam τῆς λογικῆς (δυνάμεως) οὐ μετέχει *) μέν, ἄρχει δὲ ὁ θεός, ἡ τοῦ πρεσβυτάτου λόγου πηγή. 207, 18. cf. 71, 14. quippe qui a ceteris rebus omnibus toto genere

---

*) Armen. p. 332. Distincta est unitas ab uno. — Quare? Quoniam unum potest et multorum perfectionem recipere, ut armentum, chorus, gens, exercitus, civitas, quorum unumquodque unum est; unitas autem non est ex multitudine, quia immunis est et expers participationis et inconjuncta est propter solitudinem. (*μόνωσιν.*)

differat 181, 32. ὅλῳ γένει καταβεβηκὸς ἅπαν τὸ μετὰ θεὸν εὑρίσκεται, suique tantum similis sit. 630, 22. ἐμφερόμενος μόνῳ ἑαυτῷ. Item Deo λογιότης, loquendi i. e. sese manifestandi facultas, tribuitur (253, 30. οὐκ ἀναλογοῦντας τῷ μεγέθει τῆς αὐτοῦ λογιότητος χρησμοὺς ἀποφθέγγεται ὁ θεός), quanquam tantum abest, noster ut in anthropomorphismi suspicionem incurrat, ut disertis verbis testatum faciat, si Deus loqui dicatur, id alio prorsus quam humano more intelligendum esse. (50, 42. 2, 184, 34.) Etenim 444, 13—20. οὐχ ὡμοίωται τὸ ἡμέτερον ἤχημα τῷ θείῳ φωνῆς ὀργάνῳ· τὸ μ. γ. ἡμέτερον ἀέρι κίρναται κ. πρὸς τὸν συγγενῆ τόπον καταφεύγει, τὰ ὦτα· τὸ δὲ θεῖον ἀκρατοῦς κ. ἀμιγοῦς ἐστι λόγου, φθάνοντος μ. ἀκοὴν διὰ λεπτότητα, ὁρωμένου δὲ ὑπὸ ψυχῆς ἀκραιφνοῦς διὰ τὴν ἐν τῷ βλέπειν ὀξύτητα. 482, 22—27. φωνὴ θεοῦ ἐγένετο πρὸς αὐτὸν (Gen. 15, 4.) ὥςπερ εὐτόνως κ. ἀῤῥήτως ἐνηχήσαντος, ἵν' εἰς πᾶσαν τ. ψυχὴν διαδοθεῖσα ἡ φημὴ μηδὲν ἔρημον ἐάσῃ κ. κενὸν ὑφηγήσεως ὀρθῆς μέρος, ἀλλὰ πάντα διὰ πάντων ὑγιαινούσης μαθήσεως ἀναπλησθῇ. 442, 23. 26. θεοῦ φωνὴν φέγγος ἀρετῆς τὸ περιαυγέστατον λογικῆς ἀδιαφοροῦν πηγῆς. v. 38. τὴν δὲ μὴ ῥημάτων μηδ' ὀνομάτων ἀλλὰ θεοῦ φωνὴν ὁρωμένην τῷ τ. ψυχῆς ὄμματι ὁρατὴν δεόντως εἰςάγει. v. 42. οἱ τ. θεοῦ λόγοι ὅρασιν ἔχουσι τὴν ἐν ψυχῇ κριτήριον. In eundem fere modum decalogi solemnis in jugo Sinaitico promulgatio describitur. Deus enim dicitur (2, 185, 36 seq. cf. 412, 30.) κατ' ἐκεῖνον τ. χρόνον ἱεροπρεπέστατόν τι θαυματουργῆσαι, κελεύσας ἠχὴν ἀόρατον ἐν ἀέρι δημιουργηθῆναι, πάντων ὀργάνων θαυμασιώτερον, ἁρμονίαις τελείαις ἡρμοσμένων,*) οὐκ ἄψυχον, ἀλλ' οὐδ' ἐκ σώματος κ. ψυχῆς τρόπον ζώου συνεστηκότος, ἀλλὰ ψυχὴν λογικὴν ἀνάπλεω σαφηνείας κ. τρανότητος, ἣν — (2, 186, 7.) ἐπιπνέουσα θεοῦ δύναμις ἤγειρε κ. ἐζωπύρει κ. ἀναχέουσα πάντῃ τὸ τέλος τ. ἀρχῆς ἀπέφηνε τηλαυγέστερον, ἀκοὴν ἑτέραν πολὺ βελτίω τῆς δι' ὤτων ταῖς ἑκάστων ψυχαῖς ἐντιθεῖσα. — v. 13. φθάνει δ' ἡ τῆς ἐνθέου διανοίας (αἴσθησις) ὀξυτάτῳ τάχει προςυπαντῶσα τοῖς λεγομένοις. Quibus testimoniis si adjiciantur illa, quae supra allegavimus, λόγον θεοῦ ἔργον εἶναι (175, 16. 648, 18. 2, 125, 34.) simulque cogitetur, constanter nostrum hanc sequi rationem, ut dicat, divinae naturae nihil quidquam, quod quidem separatim ab ea tanquam individuum per se subsistere videatur, divelli posse ac distrahi, sed quidquid inde delibatum sit, tantummodo protendi,

---

*) Platonicam sphaerarum musicam (18, 38. 475, 10.) et harmoniam mundi Heracliteam (159, 7—20. 464, 6. 20.) in deliciis habet noster et constanter tuetur.

(209, 3. 691, 18.), divinum autem quid sit, non ex origine tantum judicari, sed honestatis potissimum ratione censeri, (484, 44. 486, 4.) apparet, opinor, recte vero sentire, si quis dixerit τὸν θεῖον λόγον non tantum in ratione et oratione cerni, sed esse vim divinam, mente sola et ratione comprehendendam, neque a Dei natura et notione sejungendam, cujus efficacia quum extremas mundi oras pervadat, tum in hominum mentibus animisque in primis conspicua sit: ut non mirum videatur, πολυώνυμον eam et esse et haberi splendidisque splendidarum virtutum nominibus celebrari. Nam praeterquam quod 411, 9. ὁ τοῦ ἀϊδίου λόγος et 332, 32. 2, 606, 4. ὁ ἀΐδιος λ. i. e. qui non cum individuo perit, sed in hominum mortibus omnium solus superstes est, 690, 12. ὁ τοῦ ὄντος λ. 2, 186, 15. ἡ θεία φωνὴ appellatur, habet alias etiam cum nominibus virtutes. Vocatur enim

a) 5, 42. 452, 29. ἰδέα τῶν ἰδεῶν, ad formam ψυχῆς ψυχή, ὀφθαλμοῦ ὀφθαλμός (15, 11.), ex sententia Platonis Rep. VI. 508. *b*., loco perquam memorabili, unde noster h. l. profecit, proposita, i. e. species rerum universitatis ultima, qua una omnes reliquae rerum formae concluduntur. item 2, 333, 44. ἀρχέτυπος ἰδέα i. e. imago perfecta et excellens, mente et cogitatione informata, cujus in effigiem Deus creator, quum mundum conderet, rerum omnium formas finxisse dicitur. cf. 206, 31.

b) 28, 39. ὁ τ. ἑβδομάδος λόγος, quo loco tamen per prosopopoeïam videtur ratio numeri septenarii mathematica personae speciem induisse. 46, 28. ὁ κατὰ ἑβδομάδα ἅγιος λόγος. 47, 6. ὁ κατὰ ἑβδομάδα κινούμενος τέλειος λόγος. Septenarius enim numerus indicio est τοῦ ἀκινήτου καὶ ἀπαθοῦς (24, 15.) i. e. idearum divinarum, quae perpetuo sibi constant eaedemque sunt et uniusmodi ipsiusque Dei, cujus fere solemnis apud nostrum appellatio est ὁ ἑστώς (94, 47. 229, 44.), denique ἐν ἀσωμάτοις κ. νοητοῖς ἐπιδείκνυται (26, 24.), quid quod 23, 27. ἀρχὴ ἀσωμάτων ὁμοῦ κ. σωμάτων dr., ut τὰ θεῖα κ. ἑβδομάδος φύσει οἰκεῖα recte juxta ponantur. 46, 25. cf. 44, 25. 21, 34.

c) 35, 11. τ. μακαρίας φύσεως ἐκμαγεῖον ἢ ἀπόσπασμα ἢ ἀπαύγασμα i. e. expressa effigies, beatissimae naturae particula, splendor relucens, quod idem h. l. et 209, 3. de homine praedicatur.

d) 47, 9. βιβλίον γενέσεως οὐρανοῦ κ. γῆς, ᾧ συμβέβηκεν ἐγγράφεσθαι κ. ἐγχαράττεσθαι τὰς τ. ἄλλων συστάσεις, codex idearum divinarum, propterea, quod ideas omnes rerum omnium thesauris suis inclusas et reconditas contineat.

e) κόσμος αὐτός, mundus, ornatus per se (in abstracto) 33, 35. αὐτοῦ κάλλους ὅπερ ἐστὶν ἐν τῇ φύσει αἰσθητῷ κάλλος ἀμείνων, οὐ κοσμούμενος κάλλει, κόσμος δ' αὐτὸς ὢν, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, εὐπρεπέστατος ἐκείνου. κόσμος αὐτός est ornatus per se, non secundum quid, in abstracto, ad notissimam illam formulam Platonis, qua generis notionem disputationum exordiis subjicere consuevit, αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν, αὐτὸ δικαιοσύνη. (Rep. X. 612, c. d.) cf. 48, 3. 637, 18. — 2, 91, 20. in flamma rubi flagrantis species ejus Mosi objicitur ut μορφή τις περικαλλεστάτη τῶν ὁρατῶν, ἐμφερὴς οὐδενὶ, θεοειδέστατον ἄγαλμα, φῶς αὐγοειδέστερον τοῦ πυρὸς ἀπαστράπτουσα. 2, 436, 3. sperat noster, fore ut reduces olim ex barbaris unum in locum Judaei conveniant, ξεναγούμενοι πρός τινος θειοτέρας ἢ κατὰ ἀνθρωπίνην ὄψεως ἀδήλου μὲν ἑτέροις, μόνοις δὲ τοῖς ἀνασωζομένοις ἐμφανοῦς. cf. Callim. hymn. in Apoll. v. 9. Sequitur hoc loco noster, ut in permultis, philosophiam Stoicorum, quibus quum statutum esset, reconditam in mente praeclaram et eximiam honestatis speciem non posse occultari sed, quasi lumen aliquod, in ore vultuque sapientis et lineamentis corporis elucere, solum sapientem esse pulcrum affirmare solebant. vid. Wyttenbach ad Plutarchi Moralia p. 472. (T. 1. p. 371 ed. Lips.) Itaque idem sicut sapientiae et virtutis admirabili quodam splendore captum fuisse Socratem dixit (265, 5. 339, 20.) et in universum 54, 29. τὸ ἀγαθὸν κ. ὀφθῆναι*) κάλλιστον κ. ἀπολαυσθῆναι. 337, 20. τὰ αἰσθήσει καλὰ καὶ νοήσει καλῶν εἰκονας, cf. Ezech. 1, 4. 14. esse docuit, ita principum tum virorum tum feminarum, quorum in sacris libris mentio facta est, fere omnium, Adami recens a Deo creati (33, 20.), Abrahami, numine pleni (2, 442, 40. sq.), Sarae (2, 15, 3. 7.), Jacobi (122, 15.), Mosis de monte reducis (2, 146, 6. 14. 17.), denique ipsius τοῦ θείου λόγου insignem pulcritudinem laudibus extollere non dubitavit.

f) 108, 21. οὐρανός i. e. ὁ τοῦ θεοῦ θησαυρὸς μετάρσιος καὶ ἐγκύμων θείων φώτων, quippe quaecunque bona hominibus impertire Deo placuit, praesertim sapientia, inde proveniunt. cf. 633, 5. sq. οὐρανός autem in genere est ὁ τ. θείων θησαυρὸς ἀγαθῶν. (483, 32.)

g) 633, 39. ἥλιος, τὸ τοῦ κατ' οὐρανὸν περιπολοῦντος παράδειγμα. Gen. 19, 23. ὁ γ. τ. θεοῦ λόγος, ὅταν ἐπὶ τὸ γεῶδες ἡμῶν σύστημα ἀφίκηται τοῖς μ. ἀρε-

*) Armen. 2, 324. In quo Dei oracula habitaverint sapientiae studio atque virtutis, etsi Silenum superaverit corporis deformitate, pulcherrimus est necessario: bonum est enim ei proprio pudore venerabiliter conformari acceptationi videntium.

τῆς συγγενέσι κ. πρὸς ἀρετὴν ἀποκλίνουσιν ἀρήγει κ. βοηθεῖ, ὡς καταφυγὴν κ. σωτηρίαν αὐτοῖς πορίζειν παντελῆ, τοῖς δὲ ἀντιπάλοις ὄλεθρον κ. φθορὰν ἀνίατον ἐπιπέμπει. — cf. 442, 19. de sapientia: αὕτη θεοῦ τὸ ἀρχέτυπον ἡλίου φέγγος, οὗ μίμημα κ. εἰκὼν ἥλιος. 121, 5. τί ἂν εἴη λαμπρότερον ἢ τηλαυγέστερον θείου λόγου οὗ κατὰ μετουσίαν καὶ τὰ ἄλλα τὴν ἀχλὺν κ. τ. ζόφον ἀπελαύνει. cf. 284, 33. 632, 14. ad ψ. 26, 1. κύριος φῶς μου — κ. οὐ μόνον φῶς, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἑτέρου φωτὸς ἀρχέτυπον, μᾶλλον δὲ ἀρχετύπου πρεσβύτερον καὶ ἀνώτερον, λόγον ἔχον παραδείγματος· τὸ μ. γ. παράδειγμα ὁ πληρέστατος ἦν αὐτοῦ λόγος, φῶς, αὐτὸς δὲ οὐδενὶ τῶν γεγονότων ὅμοιος. Hic cur dicatur πληρέστατος plus una causa suppetit. Est enim 499, 27. εἰκὼν τ. μόνου πλήρους θεοῦ et v. 30. τὰ πάντα τῆς οὐσίας ἐκπεπληρωκώς. v. 31. πλήρης αὐτὸς ἑαυτοῦ, οὐ δεηθεὶς ἑτέρου τοπαράπαν. 638, 20. Deus soli, λόγος lunae comparatur. est 503, 29. ἡ μείζων φύσις, ἣ ταθεῖσα κ. κεχυμένη κ. φθάσασα πάντη πλήρης ὅλη δι' ὅλων ἐστὶν εὐαρμόστως καὶ τὰ ἄλλα συνυφήνασα, est 630, 10. ὁ τόπος ὃν ἐκπεπλήρωκεν ὅλον δι' ὅλων ἀσωμάτοις δυνάμεσιν αὐτὸς ὁ θεός, est 688, 17. cll. 690, 12. πλήρης χαρίτων (τ. θεοῦ), est 691, 14. πλήρης τοῦ σοφίας νάματος — μηδὲν ἔρημον κ. κενὸν ἑαυτοῦ μέρος ἔχων.

h) γνόφος, idearum sedes et domicilium nunquam satis pervestigandum. Sunt enim ἰδέαι πεφυκυῖαι ἀκατάληπτοι κατὰ τ. οὐσίαν. 2, 218, 27. 270, 16. γνόφος ὁ ἀειδὴς χῶρος. 2, 106, 7 — 11. εἰς τ. γνόφον, ἔνθα ἦν ὁ θεός, εἰσελθεῖν λέγεται Μωϋσῆς τ. ἐ. εἰς τ. ἀειδῆ κ. ἀόρατον κ. ἀσώματον τῶν ὄντων παραδειγματικὴν οὐσίαν, τὰ ἀθέατα φύσει θνητῇ κατανοῶν. 6, 42. ὁ ἀόρατος κ. νοητὸς θεῖος λόγος.

i) μονάς, natura simplex, pura, levis, perlucida et a corporis contagione sejuncta, in qua nihil quicquam dividui insit i. e. idea Platonica. 285, 15. μονάδας ἀκράτους ὁ θεὸς λαλεῖ· οὐ γάρ ἐστιν ὁ λόγος αὐτῷ γεγωνὸς ἀέρος πλῆξις ἀναμιγνύμενος ἄλλῳ τοπαράπαν οὐδενί, ἀλλὰ καὶ ἀσώματός τε καὶ γυμνὸς (ἀνένδετος σώματι. 71, 1), ἀδιαφορῶν μονάδος· ἀκούομεν δ' ἡμεῖς δυάδι. cf. 270, 4. hinc tantae τῆς μονάδος laudes 499, 36 — 44.

k) ὁ ἄνθρωπος θεοῦ, υἱὸς θεοῦ, hominis perfectissimi imago et effigies, divina propago. 411, 8. ad Genes. 42, 11. πάντες ἐσμὲν υἱοὶ ἑνὸς ἀνθρώπου, εἰρηνικοί ἐσμεν — πῶς οὐκ ἐμέλλετε εἰρήνην ἀγαπᾶν ἕνα κ. τὸν αὐτὸν ἐπιγεγραμμένοι πατέρα, οὐ θνητὸν ἀλλ' ἀθάνατον, ἄνθρωπον θεοῦ, ὃς τοῦ ἀϊδίου λόγος ὢν ἐξ ἀνάγκης καί ἐστιν ἄφθαρτος; οἱ μ. γ. πολλὰς ἀρχὰς τοῦ κατὰ ψυχὴν γένους συνιστάμενοι — βίον πολέμων ἀκηρύκτων ἀναπλήσαντες· οἱ δὲ ἑνὶ γένει χαίροντες κ. ἕνα πατέρα τὸν ὀρθὸν

τιμῶντες λόγον, τὴν εὐάρμοστον κ. πάμμουσον συμφωνίαν ἀρετῶν τεθαυμακότες, εὔδιον κ. γαληνὸν βίον ζῶσι. 556, 42. ad Genes. 1, 27. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τ. ἄνθρωπον, τὸν ἀειδῆ κ. ἄκρατον ἐκεῖνον λογισμόν. v. 37. 482, 6. 556, 37. νοῦν καθαρώτατον opp. κεκραμένον μετ' αἰσθήσεως. 414, 26. ad Zachar. 6, 12. ἰδοὺ ἄνθρωπος ᾧ ὄνομα ἀνατολή. καινοτάτη γε πρόςρησις, ἐὰν μέν γε τὸν ἐκ σώματος κ. ψυχῆς συνεστῶτα λέγεσθαι νομίσῃς· ἐὰν δὲ τὸν ἀσώματον ἐκεῖνον θείας ἀδιαφοροῦντα εἰκόνος, ὁμολογήσεις ὅτι εὐθυβολώτατον ὄνομα ἐπεφημίσθη τὸ ἀνατολῆς αὐτῷ· τοῦτον μ. γ. πρεσβύτατον υἱὸν ὁ τ. ὄντων ἀνέτειλε πατὴρ ὃν ἑτέρωθι (427, 3.) πρωτόγονον ὠνόμασε, καὶ ὁ γεννηθεὶς μέντοι μιμούμενος τὰς τοῦ πατρὸς ὁδοὺς πρὸς παραδείγματα ἀρχέτυπα ἐκείνου βλέπων ἐμόρφου εἴδη. In eandem sententiam dr. 413, 15. 533, 26. ὁ πρεσβύτατος λογισμός. 427, 6. ὁ πρωτόγονος αὐτοῦ λόγος — ὁ κατ' εἰκόνα ἄνθρωπος — προςαγορεύεται. Nimirum rationis et intelligentiae sedes ac domicilium est mens sapientis eademque Dei templum his in terris augustissimum (2, 437, 12.). Quamobrem prophetae, numine pleni, prae ceteris ἄνθρωποι θεοῦ dicuntur — (293, 37.). Ceterum τοῦ ἀνθρώπου θεοῦ (582, 22. 29.) συνώνυμα sunt varia: 93, 32. ὁ ἀληθὴς ἄνθρωπος. 565, 25. ὁ ἀληθινὸς ἄ., ὁ ἐπὶ ψυχῆς ἔλεγχος, qui idem 563, 26. ἀρχιερεύς dr. 218, 3. 556, 36. 653, 25. 2, 36, 39. ὁ πρὸς ἀλήθειαν ἄ. 414, 26. ὁ ἀσώματος ἄ. θείας ἀδιαφορῶν εἰκόνος. cf. v. 29. 427, 6. ὁ κατ' εἰκόνα ἄ. 556, 40. 2, 3, 11. 2, 6, 13. ὁ κατ' ἐξοχὴν ἄ. 218, 16. ὁ κατὰ Μωϋσῆν ἄ. 218, 13. 14. 2, 29, 39. ἄνθρωπος simpliciter. Neque minus synonyma est altera illa appellatio

l) ὁρῶν Ἰσραήλ i. e. sapientiae imago et effigies. Solemnis enim nostro est ex Genes. 32, 30. etymologica (124, 25.) Jacobi appellatio ὁ ὁρῶν. 73, 5. 90, 26. 92, 23. 94, 45. 129, 38. 665, 11. i. e. ὁ τὸν θεὸν ὁρῶν. (94, 41.) ὁ βλέπων. 74, 50. 83, 34. 638, 7. et aliis locis sexcentis. θεωρίας γὰρ τῆς τοῦ μόνου σοφοῦ, καθ' ἣν Ἰσραὴλ τέτακται, πηγὴ τὸ θεραπευτικῶς ἔχειν αὐτοῦ. 186, 44. Israelitae autem sunt οἱ ὁρῶντες. 636, 18. οἱ ὁρατικοί. 336, 39. i. e. 2, 184, 28. philosophi, et τὸ ὁρατικὸν κ. ἐπιστημονικὸν γένος. 2, 164, 48. quippe μόνος βλέπει ὁ ἀστεῖος. 483, 45. ex Stoicorum et nostri ratione, dum ἡ φορὰ τ. κακιῶν ἀνακυκᾷ κ. στροβεῖ τ. ψυχὴν, ἴλιγγον αὐτῇ περιτιθεῖσα τὸν καλύπτοντα κ. καμμύειν ἐκβιαζόμενον τὴν φύσει μ. πρέπουσαν ὄψιν, ἐπιτηδεύσει δὲ τυφλουμένην. 2, 655. Fragm. ad Exod. p. 751. B. Jam quum Deus Exod. 4, 22. τὸν Ἰσραὴλ νεώτερον ὄντα χρόνῳ πρωτόγονον υἱὸν ἀξιώματι καλεῖ, διασυν-

ιστάς, ὅτι τὸν θεὸν ὁρᾷν ἀρχεγονώτατον ὂν τετίμηται τοῦ ἀγεννήτου γέννημα, πρώτιστον ἐκ τῆς παρὰ τ. θνητοῖς μισουμένης ἀρετῆς ἀποκυηθὲν, ᾧ ὁ νόμος ἐστίν (Deut. 21, 17.) ὡς πρεσβυτάτῳ διπλᾶ δίδοσθαι τὰ πρεσβεῖα, (237, 13. sq.) factum est, ut ipse etiam θεῖος λόγος hoc nomine veniret. 427, 6. cf. 413, 28.

m) σύμπαν ἀνθρώπων γένος i. e. fons et origo rationis, humanitatis imago et effigies. 683, 35—48. Ο δὲ τούτων (τῶν θεοῦ λειτουργῶν, Ἐλεάζαρ κ. Ἰθάμαρ) ὑφηγητὴς ὁμοῦ κ. πατὴρ οὐχ ἡ τυχοῦσα μοῖρα τ. ἐκκλησίας ἐστὶν ἀλλ' οὗ χωρὶς σύγκλητος οὐκ ἂν ἀθροισθείη ποτὲ τῶν τ. ψυχῆς μερῶν βουλὴ τὸ παράπαν, ὁ πρόεδρος, ὁ πρύτανις, ὁ δημιουργὸς, ὁ καὶ χωρὶς ἄλλων μόνον ἐφ' ἑαυτοῦ σκοπεῖν τε καὶ πράττειν ἕκαστα ἱκανός. Οὗτος σὺν ἄλλοις μ. ἐξεταζόμενος ὀλίγος, πολὺς δὲ ὅταν μονωθῇ γίνεται· δικαστήριον, ὅλον βουλευτήριον, ὅλος δῆμος, ὅλος ὄχλος, σύμπαν ἀνθρώπων γένος· μᾶλλον δὲ, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, μεθόριός τις θεοῦ φύσις κ. ἀνθρώπου, τοῦ μ. ἐλάττων, ἀνθρώπου δὲ κρείττων. 684, 3. 6. οὔτε—θεὸς οὔτε ἄνθρωπος, ἀλλ' ἑκάτερον τ. ἄκρων, ὡς ἂν βάσεως κ. κεφαλῆς ἐφαπτόμενος. 689, 2. ἡ μεταξὺ φύσις θνητοῦ κ. ἀθανάτου γένους. Hoc loco ὀλίγος — πολύς eodem modo dr. ut 285, 29. τῷ πλήθει τ. ἀδίκων λογισμῶν ἀντέθηκεν ἕνα τ. δίκαιον, ἀριθμῷ μ. ἐλάττονα, δυνάμει δὲ πλείονα. μονωθῇ i. e. si per se consideretur, ut ex multis formis (εἴδεσι) collectum unum genus (γένος, ἰδέα, ἕξις,) nulla ratione habita τῶν ἐπὶ μέρους λογικῶν φύσεων. Ceterum ad argumentum ipsum quod adtinet, de Deo paene eadem praedicantur. 128, 17 — 21. πάντ' ἐστὶν αὐτὸς ἑαυτῷ τὰ τιμιώτατα, συγγενὴς, οἰκεῖος, φίλος, ἀρετὴ, εὐδαιμονία, μακαριότης, ἐπιστήμη, σύνεσις, ἀρχὴ, τέλος, ὅλον, πᾶν, δικαστὴς, γνώμη, βουλὴ, νόμος, πρᾶξις, ἡγεμονία.

n) κόριον, natura infinitis modis dividua, salva quidem ipsius vi. 120, 38. καί ἐστι (λόγος θεοῦ) λεπτὸς νοῆσαι τε καὶ νοηθῆναι κ. σφόδρα διαυγὴς κ. καθαρὸς ὁραθῆναι καί ἐστιν ὡσεὶ κόριον. φασὶ δὲ οἱ γεηπόνοι τὸ σπέρμα τ. κορίου διαιρεθὲν εἰς ἄπειρα κ. τμηθὲν καθ' ἕκαστον τ. μερῶν κ. τμημάτων σπαρὲν βλαστάνειν, οὕτως ὡς κ. τὸ ὅλον ἠδύνατο. Τοιοῦτος καὶ ὁ θεοῦ λόγος καὶ δι' ὅλων ὠφελητικὸς καὶ διὰ παντὸς μέρους καὶ τοῦ τυχόντος. Illustrantur dicta loco parallelo 2, 437, 6. sq. καθάπερ ὑποτμηθέντων τ. στελεχῶν, ὅταν μὴ ἀφαιρεθῶσιν αἱ ῥίζαι, νέα ἔρνη βλαστάνουσιν, ὑφ' ὧν τὰ γεράνδρυα παρευημερεῖται· τ. αὐτὸν τρόπον κ. ἐν ψυχαῖς βραχυτάτου σπέρματος τ῀ν εἰς ἀρετὴν ὑπολειφθέντος ἄλλων περιαιρεθέντων οὐδὲν ἧττον ἀπὸ τοῦ βραχέος φύεται τὰ τιμιώτατα κ. κάλλιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις, δι' ἃ πάλιν εὐανδροῦσαι αἱ πόλεις συνοικίζονται κ. ἔθνη πρὸς πολυανθρωπίαν ἐπιδίδωσιν.

o) κόρη ἡ κατὰ τ. ὀφθαλμόν, pupilla oculi i. e. mentis acies omnia penetrans. 120, 47. ὡς γ. αὕτη βραχύτατον οὖσα μέρος τὰς τ. ὄντων ὁρᾷ ζώνας ὅλας κ. θάλατταν ἄπειρον κ. ἀέρος μέγεθος κ. τοῦ παντὸς οὐρανοῦ —· οὕτω κ. ὁ θεῖος λόγος ὀξυδερκέστατός ἐστιν ὡς πάντα ἐφορᾶν εἶναι ἱκανός, ᾧ τὰ θέας ἄξια κατόψονται. cf. 121, 5. 562, 23. πάντα ἐφορᾶν est formula solemnis Homerica de Sole, v. c. Il. 3, 277.

p) οὐδὲν ἀγνοεῖν. 576, 28. cll. 572, 44.

q) 121, 42. ὑπεράνω παντός ἐστι τ. κόσμου κ. πρεσβύτατος κ. γενικώτατος τῶν ὅσα γέγονε. cf. 213, 46. 214, 1. Quippe πρεσβύτερος censetur aliquis, ut 125, 32. legitur, non semper χρόνῳ, ἀλλὰ δυνάμει καὶ ἀξιώματι. ὁ θ. λόγος autem non solum tempore prior est rebus omnibus, πρεσβύτερος τῶν γένεσιν εἰληφότων, 437, 18. sed etiam dignitate ceteras omnes antecedit, siquidem 466, 37. τὸ πεποιηκὸς τοῦ γενομένου κρεῖττον. de col. par. p. 11. τὸ ποιοῦν τοῦ γινομένου καὶ τὸ αἴτιον οὗπέρ ἐστιν αἴτιον ἀεὶ πρεσβύτερόν ἐστιν, quare idem de σοφία praedicatur 2, 385, 31. — γενικόν dr., quod species rerum multas complectitur, γενικώτατον, quod omnes. Itaque 48, 4. γενικὸν νοητὸν dr. et 82, 15. τὸ γενικώτατόν ἐστιν ὁ θεὸς κ. δεύτερος ὁ αὐτοῦ λόγος, quod alias dr. περιέχει οὐ περιέχεται (648, 41.). Item leges Mosaicae γενικοὶ νόμοι audiunt, utpote κοινοὶ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, 2, 295, 45.

r) 144, 5. λόγῳ ἄρχοντα κ. ἀγαθὸν εἶναι τ. θεόν. ἀρχῆς μ. οὖν κ. ἀγαθότητος, τῶν δυοῖν δυνάμεων, τὰ χερουβὶμ εἶναι σύμβολα, λόγου δὲ τ. φλογίνην ῥομφαίαν· ὀξυκινητότατον γ. κ. θερμὸν λόγος κ. μάλιστα ὁ τοῦ αἰτίου. v. 27. ἔνθερμον κ. πυρώδη. 175, 30. cf. 18. 27. καθάπερ ὁ ἀγέννητος φθάνει πᾶσαν γένεσιν, οὕτω κ. ὁ τ. ἀγεννήτου λόγος παραθεῖ τ. γενέσεως κ. ὀξύτατα ἐπὶ νεφῶν καταφέρεται. Scilicet 177, 41. ταχεῖαν κ. ἄχρονον θεοῦ δύναμιν. cf. 176, 8. De mente humana idem dr. 208, 36. 229, 40. 420, 12.

s) 506, 8. ἄτμητοι αἱ δύο φύσεις, ἥτε ἐν ἡμῖν λογισμοῦ καὶ ἡ ὑπὲρ ἡμᾶς τ. θείου λόγου. 505, 46. ὁλόκληρος κ. ἀδιαίρετος. v. 38. ἄσχιστος νοῦς.

t) 506, 4. ὁ θεοῦ λόγος φιλέρημος κ. μονωτικός syn. θεία σοφία. Itaque 631, 33. ἐρήμῃ (scil. παθῶν. 120, 38) ψυχῇ comitem viae se se adjungit et offert.

u) 580, 36. τὸ τ. ὄντων πρεσβύτερον ἄῤῥητον, ὅποτε κ. ὁ λόγος αὐτοῦ κυρίῳ ὀνόματι οὐ ῥητὸς ἡμῖν, nisi si forte malis h. l. notionem Dei intelligere.

v) 643, 5. οὔτε ὁ θεὸς οὔτε λόγος θεῖος ζημίας αἴτιος. 437, 23.

ὅτε ἐκοσμοπλάστει (ὁ θεὸς) χρησάμενος ὀργάνῳ τούτῳ πρὸς τ. ἀνυπαίτιον τῶν ἀποτελουμένων σύστασιν.

w) 562, 14. λόγον θεῖον (τ. ἀρχιερέα) πάντων οὐχ ἑκουσίων μόνον, ἀλλὰ κ. ἀκουσίων ἀδικημάτων ἀμέτοχον — διότι γονέων ἀφθάρτων κ. καθαρωτάτων ἔλαχεν, πατρὸς μ. θεοῦ ὃς κ. τ. συμπάντων ἐστὶ πατὴρ, μητρὸς δὲ σοφίας, δι' ἧς τὰ ὅλα ἦλθεν εἰς γένεσιν. item 563, 29 — 31.

x) 548, 6. dr. μένων κ. μηδαμῇ τρεπόμενος. 2, 91, 18. ἀπαθὴς οὐσία. cf. 24, 15. Causa est, quod 644, 24 — 39. ὁ θεὸς ἀσφαλής ἐστιν, ἐνσφραγιζόμενος, οἷς ἂν ἐθέλῃ, τὸ ἀσάλευτον· ὑπερείδοντος γ. κ. συστηρίζοντος αὐτοῦ μενεῖ τὰ συσταθέντα ἀνώλεθρα κραταιῶς. 690, 11. τῆς στάσεως κ. ἱδρύσεως κ. τῆς ἐν ταὐτῷ κατὰ τὸ ἀμετάβλητον κ. ἄτρεπτον εἰς ἀεὶ μονῆς πρῶτον μ. ὑπαρχούσης περὶ τὸ ὂν, ἔπειτα δὲ περὶ τὸν τ. ὄντος λόγον — τρίτον δὲ περὶ τὸν σοφὸν, κ. τέταρτον περὶ τὸν προκόπτοντα.

2) Sequitur altera pars disputationis nostrae, qua, cujusmodi sit τοῦ θείου λόγου cum ipso Deo necessitudo, quaeritur. Quae quidem quaestio, quum homo non possit nisi humano more de Deo dicere, in duplici argumento versatur, quorum unum spectat ad facultatem divinae menti insitam, ὁ θ. λ. subjective, quae vel, si fas est hoc dicere, otiosa quiescit, vel in actione Dei se ipsum manifestantis cernitur, alterum ad effectum ejus facultatis, sejunctum illum a natura Dei ac velut diversum, cogitando certe sejungendum (objective). Et prius quidem illud genus si requirimus, est ὁ θεῖος λόγος

a) δύναμις θεοῦ. Hic semel monuisse sufficiat, quae sit nostri de hoc toto genere sententia. 582, 38. τὸ ὂν, ᾗ ὂν ἐστιν, οὐχὶ τῶν πρός τι. v. 46. τῶν δὲ δυνάμεων — ἐνίας συμβέβηκε λέγεσθαι πρὸς τι. Deus igitur viribus suis longe superior censetur. Sex enim illae urbes Leviticae, quae jus asyli habebant ex lege Num. 35, 13. Deuteron. 19, 7. 9., nostro sunt sex Dei δυνάμεις, de quibus 560, 13. sq. ita disserit: ἡ μ. πρεσβυτάτη κ. ὀχυρωτάτη κ. ἀρίστη μητρόπολις, οὐκ αὐτὸ μόνον πόλις, ὁ θεῖός ἐστι λόγος, ἐφ' ὃν πρῶτον καταφεύγειν ὠφελιμώτατον. Αἱ δ' ἄλλαι πέντε, ὡς ἂν ἀποικίαι, δυνάμεις εἰσὶ τοῦ λέγοντος scil. ἡ ποιητική. v. 17. cll. 464, 37. 40. 43. ἡ βασιλική. v. 18. ἡ ἵλεως. v. 20. ἡ νομοθετική. v. 22. quae postrema, quum sit et προστάττουσα et ἀπαγορεύουσα, v. 47., duarum locum implet. — v. 31. προτρέπει δὴ οὖν τὸν μ. ὠκυδρομεῖν ἱκανὸν συντείνειν ἀπνευστὶ πρὸς τὸν ἀνωτάτω θεῖον λόγον, ὃς σοφίας ἐστὶ πηγή. 561, 9. sq. αἱ μ. πέντε (θεοῦ δυνάμεις) ἀπεικονίσθησαν κ. ἔστιν

αὐτῶν ἐν τ. ἁγίοις τὰ μιμήματα. v. 15. ὁ δ' ὑπεράνω τούτων λόγος θεῖος εἰς ὁρατὴν οὐκ ἦλθεν ἰδέαν, ἅτε μηδενὶ τῶν κατ' αἴσθησιν ἐμφερὴς ὢν (opp. 2, 625, 11.) ἀλλ' αὐτὸς εἰκὼν ὑπάρχων θεοῦ τ. νοητῶν ἀπαξαπάντων ὁ πρεσβύτατος, ὁ ἐγγυτάτω, μηδενὸς ὄντος μεθορίου διαστήματος, τ. μόνου, ὅ ἐστιν ἀψευδῶς, ἀφιδρυμένος. v. 22. ὥσθ' ἡνίοχον μ. εἶναι τ. δυνάμεων τ. λόγον, ἔποχον δὲ τὸν λαλοῦντα, ἐπικελευόμενον τῷ ἡνιόχῳ τὰ πρὸς ὀρθὴν τοῦ παντὸς ἡνιόχησιν. v. 32. τρεῖς μ. εἰσι (δυνάμεις) πέραν, αἳ μακρὰν ἡμῶν τ. γένους ἀφιστᾶσι —· ὁ τοῦ ἡγεμόνος λόγος κ. ἡ ποιητικὴ κ. βασιλικὴ δύναμις αὐτοῦ· τούτων γ. ὅ, τε οὐρανὸς κ. σύμπας ὁ κόσμος ἐστί. 656, 42. 44. ὁ ἡγεμὼν πασῶν τ. δυνάμεων opp. 173, 23. ὁ ἡγεμὼν αὐτὸς (ὁ θεὸς) ἁπάντων κ. σωμάτων κ. ἀσωμάτων. διὸ κ. αἱ δυνάμεις κανόνων κ. παραγγελμάτων λαβοῦσαι λόγον τὰ μετὰ ταύτας ἐσταθμήσαντο. 82, 15. ἡ ἀκρότομος πέτρα (Deut. 8,15.) ἡ σοφία τ. θεοῦ ἐστιν, ἣν ἄκραν κ. πρωτίστην ἔτεμεν ἀπὸ τ. ἑαυτοῦ δυνάμεων, ἐξ ἧς ποτίζει τ. φιλοθέους ψυχάς, ποτισθεῖσαι δὲ κ. τοῦ μάννα ἐμπίμπλανται τοῦ γενικωτάτου. καλεῖται γ. τὸ μάννα τί; ὃ πάντων ἐστὶ γένος. τὸ δὲ γενικώτατόν ἐστιν ὁ θεὸς κ. δεύτερος ὁ θεοῦ λόγος. Ceterum, quae hoc loco distinguuntur et tanquam inter se diversa componuntur, infra 213, 29. sq. 214, 1. sq. ad Deuteron. 32, 13. synonyma sunt, iisdemque fere utraque gaudent praedicatis, ἡ σοφία scilicet non solum dr. ποτίζειν, sed etiam mel oleumque porrigere, ὁ λόγος autem manna dicitur itemque cum oleo mel praebere. 144, 3. κατὰ τ. ἕνα ὄντως ὄντα δύο τὰς ἀνωτάτω εἶναι κ. πρώτας δυνάμεις, ἀγαθότητα κ. ἐξουσίαν — τρίτον δὲ συναγωγὸν ἀμφοῖν μέσον εἶναι λόγον· (vid. Plat. Tim. 31, c. 32, a.) λόγῳ γὰρ καὶ ἄρχοντα καὶ ἀγαθὸν εἶναι τ. θεόν, id quod alias dicere solet κύριον κ. θεόν. 644, 39. 645, 9. quamobrem ὁ λόγος 285, 3. dr. τὸ ἀνειμένον κ. μεσότητα ἔχον τῶν δυνάμεων αὐτοῦ κρᾶμα et 631, 11. ὁ μέσος λόγος θεῖος, pro quo in locis parallelis 173, 17. 2, 18, 33. 43. Deus ipse dr. εἷς ὢν ὁ μέσος. ' Armen. p. 514. Loquitur (Divinitas) quasi de medio creativae (virtutis). Hoc autem hujusmodi quidpiam arbitratur mens. Dei verbum eo, quod in medio est conveniente, nihil omnino in natura relinquit vacuum, omnia implens atque fit mediator arbiterque, utriusque partis, a se invicem, ut putatur, disjunctae, amore et concordia facta : semper enim communionis est causa et pacificum. — Primus est Ens ille, qui major (natu) est etiam uno vel unico et principio. Deinde Entis Verbum, seminativa Entium vere essentia. Ex Ente vero Verbo tanquam ex fonte disruptae scaturiunt ambae virtutes. Una est creativa, secundum quod posuit (creavit scil.) omnia et ornavit

artifex; is Deus appellatur. Altera regia, secundum quod princeps est factorum a creatore; is vocatur Dominus. Ex his ergo duabus virtutibus germinant aliae. — Quoniam germinat apud creativam propitia, cujus nomen est proprium benefica; apud vero regiam legislativa, cui nomen datur conveniens percussiva; sub his autem et juxta haec arca. Arca autem est intelligibilis mundi symbolum et habet omnia, collocata sede in adyto sanctorum. — Excellit tamen eo, quod in medio est, Divinum Verbum, Verbum autem superat Qui dicit (ὁ λέγων). Quibus dinumeratis septenarius completur numerus: primo Dicens, et secundo Verbum; tertio Virtus creativa; quarto principativa; deinde sub creativa quinto benefica; et sub regia sextó percussiva; septimus autem est mundus ex speciebus constans.

b) τόπος τ. κόσμου νοητοῦ. 4, 43. οὐδ' ὁ ἐκ τ. ἰδεῶν κόσμος ἄλλον ἂν ἔχοι τόπον ἢ τ. θεῖον λ. τὸν ταῦτα διακοσμήσαντα. 7, 48. ὁ ἀσώματος κόσμος ἤδη πέρας εἶχεν ἱδρυθεὶς ἐν τ. θείῳ λόγῳ.

Effectus autem τοῦ θείου λόγου, ut facultatis divinae menti insitae, eodem modo a Deo ipso discernitur, ut artificium ab artifice, ut ab oratore oratio, ut a fonte, qui ex eo promanat, rivus. Quae quum nihilominus ab origine quam proxime absint, naturaeque divinae, si vere rem aestimare velis, tantummodo quaedam quasi amplior extensio, id quod 209, 3. disertis verbis dicitur, ὁ θεῖος λόγος secundum a Deo locum occupat. Et λόγον quidem a Deo discerni, haec sunt testimonia: 122, 16. τροφέα τ. θεὸν, οὐχὶ λόγον ἡγεῖται. 175, 36. εἰ ὁ λόγος ἔφθακε, πολλῷ μᾶλλον ὁ λέγων αὐτός. 296, 21. τότε μ. διά τινος ὑπηρετοῦντος τ. ἀγγέλων —· τότε δὲ καὶ δι' ἑαυτοῦ. 413, 45. οὗτοι δ' (οἱ Ἰουδαῖοι) οὐκέτι ἐξάρχοντι πείθονται λόγῳ, ἀλλὰ τῷ τοῦ παντὸς ἡγεμόνι θεῷ. 419, 19. ἐφίεθαι μ. τοῦ τὸ ὂν ἰδεῖν· εἰ δὲ μὴ δύναιντο, τὴν γοῦν εἰκόνα αὐτοῦ, τ. ἱερώτατον λόγον, μεθ' ὃν καὶ τὸ ἐν αἰσθητοῖς τελειότατον ἔργον, τόνδε τὸν κόσμον. 591, 28. 31. τὸν μ. Ἀβραὰμ — μετωνόμασεν ὁ ἄτρεπτος θεός —· τὸν δὲ Ἰακὼβ ἄγγελος ὑπηρέτης τ. θεοῦ λόγος. 630, 32. τὸ μ. ἕτερον θεῖός ἐστι λόγος, τὸ δὲ ἕτερον ὁ περὶ λόγου θεός. cf. v. 35. 37. Scilicet Deus dr. φυσικῶς περιέχειν τὰ πάντα, οὐ περιέχεσθαι. 2, 508, 1. quum dialectice γενικώτατος sit. 631, 21. οὐκ ἔτι θεῷ, λόγῳ δ' ὑπαντᾷ θεοῦ. v. 25. 28. λόγοι opp. ὁ πρὸ τ. ὅλων θεός. 638, 17. τ. ἀρχετύποις κ. ἀσωμάτοις ἀκτῖσι τ. λογικῆς πηγῆς τ. τελεσφόρου θεοῦ (ideis) opp. τ. ἐκείνων εἰκόσιν, ἀθανάτοις λόγοις οὓς καλεῖν ἔθος ἀγγέλους. 643, 5. οὔτε ὁ θεὸς οὔτε λόγος θεῖος ζημίας αἴτιος. 655, 34. 36.

εἰκὸς αὐτὸν οἷός ἐστιν ἐπιφαίνεσθαι opp. ἀγγέλοις εἰκαζόμενον. 656, 37. τὴν τ. θεοῦ εἰκόνα τ. ἄγγελον αὐτοῦ λόγον ὡς αὐτὸν κατανοοῦσι. v. 13. 18. ὁ τ. ὅλων θεὸς ταῖς τ. ἄκρως ἐκκεθαρμένων ψυχαῖς ἐμπεριπατεῖ —. ταῖς δὲ τῶν ἔτι ἀπολουομένων — ἄγγελοι λόγοι θεῖοι. 689, 1. ἢ θεῷ μόνῳ προςκεκλήρωται (ἠρεμία) ἢ τ. μεταξὺ φύσει θνητοῦ κ. ἀθανάτου γένους. 2, 625, 11. 15. θνητὸν οὐδὲν ἀπεικονισθῆναι πρὸς τ. ἀνωτάτω κ. πατέρα τ. ὅλων ἐδύνατο, ἀλλὰ πρὸς τ. δεύτερον θεὸν ὅς ἐστιν ἐκείνου λόγος. opp. 561, 15. — Secundum enim a Deo ὁ θεῖος λόγος locum occupat. 82, 16. τὸ γενικώτατόν ἐστιν ὁ θεὸς κ. δεύτερος ὁ θεοῦ λόγος. 374, 2. ὁ τ. ὄντος ὁρατικὸς, τὸ αἴτιον ἐπιστάμενος, τὰ ὧν ἐστιν αἴτιον, δεύτερα μετ' ἐκεῖνον τετίμηκε. 638, 21. ad Exod. 28, 2. ἔδυ ὁ ἥλιος. ὅταν γ. τ. ψυχὴν ἀπολίπωσιν αἱ τ. θεοῦ αὐγαὶ, δι' ὧν σαφέστατα αἱ τ. πραγμάτων γίνονται καταλήψεις, ἀνατέλλει τ. δεύτερον κ. ἀσθενέστερον λόγων, οὐκ ἔτι πραγμάτων, φέγγος, καθάπερ κ. ἐν τῷδε τ. κάτω κόσμῳ. σελήνη γ. τὰ δευτερεῖα ἡλίου φερομένη, καταδύντος ἐκείνου, φῶς ἀμυδρότερον ἐπὶ γῆς ἀποστέλλει. cf. v. 29. 631, 42. θεοῦ φῶς opp. τὰ δεύτερα λόγων φέγγη. 51, 20. αἴσθησις, λόγος, γόνιμον δεύτερά ἐστι τ. δυνάμει. quemadmodum τὰ δεύτερα ἀγαθὰ ab ἀγγέλοις κ. λόγοις administrantur, 2, 164, 5. τ. δεύτερα λόγια a Mose. Itaque 2, 625, 13. δεύτερος θεός audit, sicut Aaron 112, 36. δεύτερος Μωϋσῆς. Nimirum res creatae omnes, cum creatore comparatae, δεύτερα sunt. 553, 41. τὰ μετὰ θεὸν κἂν εἰ τ. ἄλλων ἁπάντων πρεσβύτατον ᾖ, δευτέραν ἔχει χώραν. 2, 442, 6. creator autem Deus 644, 21. 688, 5. ὑπεράνω σωμάτων, θρεμμάτων, λόγων, ἀγγέλων, γῆς, ἀέρος, οὐρανοῦ, αἰσθητικῶν δυνάμεων, ἀοράτων φύσεων, ὅσαπερ θέατα κ. ἀθέατα. 2, 625, 15. ὁ πρὸ τ. λόγου θεὸς κρείττων ἐστὶν ἢ πᾶσα λογικὴ φύσις. idemque 21, 29. ὁ πρῶτος κ. μέγας βασιλεύς. 128, 44. 466, 44. 2, 12, 40. ὁ πρῶτος θεός. 2, 546, 20. τὸ πρῶτον ἀγαθόν. Quibus autem hoc nomine ornatur appellationibus, hae sunt:

a) εἰκὼν θεοῦ, idearum divinarum summa, in qua, tanquam imagine, natura Dei ipsa relucet. 6, 42. τ. ἀόρατον κ. νοητὸν θεῖον λόγον εἰκόνα λέγει θεοῦ· κ. ταύτης εἰκόνα τ. νοητὸν φῶς ἐκεῖνο, ὃ θείου λόγου γέγονεν εἰκὼν τοῦ διερμηνεύσαντος τ. γένεσιν αὐτοῦ. item 505, 27. 656, 37. 505, 33. ἀπεικόνισμα αὐτοῦ. 2, 91, 23. ἡ τ. ὄντος εἰκών.

b) σκιὰ θεοῦ. 106, 28. ad Exod. 35, 20. 107, 27. 35. i. e. 2, 18, 34. 36. 37. cll. 2, 19, 3. δύναμις θεοῦ.

c) παράδειγμα, perfecta et absoluta omnibus numeris mundi species,

quam Deus, antequam mundum conderet, velut architectus aliquis (4, 14. 583, 6. sq.), menti informaverat, quam intuens in ipsa operis fabricatione imitando exprimeret, exemplar intelligibile mundi. 33, 25. οὐδενὶ ἑτέρῳ παραδείγματι τῶν ἐν γενέσει πρὸς τ. κατασκευὴν αὐτῆς (τ. ψυχῆς) ἔοικε χρήσασθαι (ὁ θεός), μόνῳ δὲ τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ. unde mens humana, 16, 1. 612, 32. 36. εἰκόνος θείας ἐκμαγεῖον ἐμφερές. 505, 33. 632, 13. τὸ (τ. φωτὸς) παράδειγμα ὁ πληρέστατος ἦν αὐτοῦ λόγος.

d) ἀρχέτυπος ἰδέα, ἀρχέτυπον. 5, 40. 42. τὸ ἀρχέτυπον παράδειγμα — ὁ θεοῦ λόγος. 106, 31. αὕτη δὲ ἡ σκιὰ κ. ὡςανεὶ ἀρχέτυπον ἑτέρων ἐστὶ παράδειγμα. 332, 38. ἡ τ. ἀνθρώπου ψυχὴ κατὰ τ. ἀρχέτυπον τ. αἰτίου λόγον τυπωθεῖσα. 505, 25. ἕνα μ. ἀρχέτυπον (λόγον) ὑπὲρ ἡμᾶς, ἕτερον δὲ μίμημα τὸν καθ' ἡμᾶς ὑπάρχοντα. 655, 40. αὐτὸ τὸ ἀρχέτυπον εἶδος. 2, 333, 44. ὁ ἀνθρώπινος νοῦς πρὸς ἀρχέτυπον ἰδέαν, τὸν ἀνωτάτω λόγον, τυπωθείς. Similiter patriarchae dr. οἱ ἀρχέτυποι τ. παιδείας ἡμῶν τύποι. 647, 1. Armen. 1826. p. 3. secundum formam creatus homo intellectualis ac incorporeus similitudo est archetypi secundum visum et iste est forma principalioris characteris. Hoc autem est verbum Dei, primum principium, originalis species (vel archetypa idea), praemetitor (vel prima mensura) universorum.

e) σφραγίς, annulus Dei signatorius. Impressa enim menti artificis specie operis, expressa ejus effigies velut annulo signatorio signari dicitur. 2, 218, 48. Dei verba sunt: οἷαι αἱ παρ' ὑμῖν σφραγῖδες, ὅταν προςενεχθῇ κηρὸς ἤ τις ὁμοιότροπος ὕλη μυρίους ὅσους τύπους ἐναπομάττονται, μηδὲν ἀκρωτηριασθεῖσαι μέρος, ἀλλ' ἐν ὁμοίῳ μένουσαι· τοιαύτας ὑποληπτέον κ. τὰς περὶ ἐμὲ δυνάμεις, περιποιούσας ἀποίοις ποιότητας κ. μορφὰς ἀμόρφοις κ. μηδὲν τ. ἀϊδίου φύσεως μεταλλαττομένας, μήτε μειουμένας. Ὀνομάζουσι δ' αὐτὰς οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τινες τῶν παρ' ὑμῖν ἰδέας. 547, 49. ὁ τ. ποιοῦντος λόγος αὐτός ἐστιν ἡ σφραγὶς ᾗ τ. ὄντων ἕκαστον μεμόρφωται. παρ' ὃν κ. τέλειον τοῖς γινομένοις ἐξ ἀρχῆς παρακολουθεῖ τὸ εἶδος. 5, 40. ἡ ἀρχέτυπος σφραγὶς, ὅν φαμὲν εἶναι κόσμον νοητὸν, αὐτὸς — ὁ θεοῦ λ. 665, 5. ἀσχημάτιστον οὖσαν τὴν τ. ὅλων οὐσίαν ἀνεσχημάτισε κ. ἀτύπωτον ἐτύπωσε κ. ἄποιον ἐμόρφωσε κ. τελειώσας τ. ὅλον ἐσφράγισε κόσμον εἰκόνι κ. ἰδέᾳ τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ. 332, 32. τ. λογικὴν ψυχὴν — οὐσιωθεῖσαν κ. τυπωθεῖσαν σφραγῖδι θεοῦ ἧς ὁ χαρακτήρ ἐστιν ὁ ἀΐδιος λόγος. item 2, 606, 4. 498, 28

f) ὑπηρέτης θεοῦ, minister Dei. 281, 30. δίδωσι (ὁ θεὸς τὰ κτήματα) λόγῳ χρώμενος ὑπηρέτῃ δωρεῶν.

g) ἑρμηνεὺς, προφήτης, ὑποφήτης θεοῦ, interpres Dei et propheta: 128, 42. κατὰ τ. ὀνόματος αὐτοῦ (ὀμνύναι) ὅπερ ἦν τ. ἑρμηνέως λόγου. 200, 11. ἐπέχειν ἀναγκαῖον, μέχρις ἂν ὁ θεὸς κ. τ. ἑρμηνέα ἄριστον κατασκευάσῃ, τὰς τ. λέγειν πηγὰς ἀνομβρήσας κ. ἀναδείξας αὐτῷ. 293, 35. ὑφηγεῖται ὁ ἑρμηνεὺς θεοῦ λ. κ. προφήτης. 581, 23. διδάξει με ὁ ὑποφήτης αὐτοῦ λόγος. sc. fons omnis sapientiae. 599, 21. sq. pro quo alias πνεῦμα dr. 692, 8. 2, 108, 40.

h) ὕπαρχος θεοῦ i. e. praefectus, summi rerum omnium rectoris in mundo administrando vicarius, quo nomine 21, 29. homo vocatur. 308, 30. ὡς ποιμὴν κ. βασιλεὺς ὁ θεὸς ἄγει κατὰ δίκην κ. νόμον (τὰς τ. ἀστέρων χορείας), προστησάμενος τ. ὀρθὸν αὐτοῦ λόγον, πρωτόγονον υἱὸν, ὃς τ. ἐπιμέλειαν τ. ἱερᾶς ταύτης ἀγέλης οἷά τις μεγάλου βασιλέως ὕπαρχος διαδέξεται. De usu vocis διαδέχεσθαι, vices gerere, vid. Mangey. ad h. l. 562, 22. 656, 50. ὅτι μόνος ἕστηκα ἐγὼ κ. τὴν πάντων φύσιν ἱδρυσάμην — τὸ πᾶν ὑπερείσας, ἵνα στηριχθῇ βεβαίως τῷ κραταιῷ κ. ὑπάρχῳ μου λόγῳ. 2, 107, 22. τάχα τ. ὑπάρχων τις ἦν τ. μεγάλου βασιλέως, ἀφανὴς ἄγγελος.

i) οἶκος, νεὼς θεοῦ, Dei sedes ac domicilium, Dei templum. Quemadmodum νοῦ ὁ λόγος ὁ ἐν ἀνθρώπῳ οἶκος, (436, 20. 437, 1. 482, 36. cll. 466, 36. 49.), ita 437, 10. ὁ τ. ὅλων νοῦς ὁ θεὸς οἶκον ἔχει τ. ἑαυτοῦ λόγον, et 557, 25. ad Exod. 21, 13. τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ ὁ θεὸς πατρίδα οἰκεῖν τ. ἐπιστήμην ἑαυτοῦ ὡς ἂν αὐτόχθονι δεδώρηται. 2, 437, 12. νεὼν ἀξιοπρεπέστερον ἐπὶ γῆς οὐχ εὗρε (ὁ θεὸς) λογισμοῦ.

k) ἱερεὺς θεοῦ, ἀρχιερεύς, summus Dei sacerdos. Hominem enim jubet pietas 498, 48. 637, 47. τ. ψυχῆς τὸ ἀμιγὲς κ. ἄκρατον, ἀκραιφνέστατον νοῦν, ἀπ᾽ οὐρανοῦ καταπνευσθέντα ἄνωθεν, — προςηκόντως ὅλον εἰς ἱερὰν σπονδὴν ἀναστοιχειωθέντα ἀνταποδιδόναι. Jam quum hominis ne recte quidem facta laude digna sint, nisi δικαίως τὸ δίκαιον διώκωμεν (141, 30. 195, 12.) i. e. σὺν διανοίᾳ κ. λόγῳ (241, 28. 292, 40.) consentaneum erat, λόγον ἱερέα simpliciter dicere, quando sacris operaretur in microcosmo, mente humana (292, 43.); ἀρχιερέα, quando id officium in macrocosmo perageret, rerum universitate. 653, 24. δύο γὰρ ἱερὰ θεοῦ, ἓν μὲν ὅδε ὁ κόσμος, ἐν ᾧ κ. ἀρχιερεὺς ὁ πρωτόγονος αὐτοῦ θεῖος λόγος· ἕτερον δὲ λογικὴ ψυχὴ ἧς ἱερεὺς ὁ πρὸς

ἀλήθειαν ἄνθρωπος. Quare de summo Judaeorum pontifice, quae λόγῳ conveniebant, praedicantur et vice versa. vid. 269, 44. 452, 18. 563, 27. coll. 22, 26. 683, 23. 689, 22. λειτουργὸς θεοῦ.

l) ἄγγελος, μεσίτης. Angeli enim Dei ministri sunt et interpretes ad humanum genus, qui 431, 31. ὑπηρέται κ. θεραπευταὶ θεοῦ, 432, 17. ὕπαρχοι, 577, 39. οἰκέται, 2, 387, 20. λειτουργοὶ θεοῦ vocantur. 122, 16. τροφέα τ. θεόν —· τὸν δὲ ἄγγελον, ὅς ἐστι λόγος (Gen. 48, 15.), ὥσπερ ἰατρὸν κακῶν. v. 20. τὰ προηγούμενα ἀγαθὰ αὐτοπροσώπως αὐτὸν τ ὄντα διδόναι, τὰ δὲ δεύτερα τοὺς ἀγγέλους κ. λόγους αὐτοῦ. v. 29. διά τε ἀγγέλων κ. λόγων (χαρίζεται) ὅσα ἀπαλλαγὴν περιέχει κακῶν. 139, 16. 547, 3. Ἄγαρ — κατάγεται ὑπαντήσαντος ἀγγέλου (Genes. 21,, 16.), ὅς ἐστι θεῖος λόγος, εἰς τ. δεσποτικὸν οἶκον (ἀρετὴν. v. 5.). 296, 21. dr. τις τ. ἀγγέλων, ὃν οἰνοχοεῖν ἠξίωσεν (ὁ θεός) i. e. οἰνοχόος τ. θεοῦ, quo nomine alias ὁ λ. venit. 691, 37. 409, 22. cll. 16. κατὰ τ. θείων ἔργων κ. λόγων συνομοσάμενοι, οὓς καλεῖν ἔθος ἀγγέλους, per prosopopoeïam. — 591, 31. ἄγγελος, ὑπηρέτης τ. θεοῦ λ. 642, 20. τοῖς ἐπικήροις ἡμῖν συνέφερε μεσίταις κ. διαιτηταῖς λόγοις χρῆσθαι διὰ τὸ τεθηπέναι κ. πεφρικέναι τὸν παμπρύτανιν καὶ τὸ μέγιστον ἀρχῆς αὐτοῦ κράτος. ad Ex. 19, 19. syn. v. 12. ἄγγελοι. 643, 16. ταῖς τῶν ἔτι ἀπολουομένων, μήπω δὲ κατὰ τὸ παντελὲς ἐκνιψαμένων τὴν ῥυπῶσαν κ. κεκηλιδωμένην σώμασι βαρέσι ζωὴν ἄγγελοι λόγοι θεῖοι (sc. ἐμπεριπατοῦσι ψυχαῖς) φαιδρύνοντες αὐτὰς τοῖς καλοκαγαθίας ὄμμασι. 463, 21. vid. supra B, 10. 631, 14. οὐ γ. ἀπαξιῶν ὁ θεὸς εἰς αἴσθησιν ἔρχεσθαι, τ. ἑαυτοῦ λόγους ἐπικουρίας ἕνεκα τ. φιλαρέτων ἀποστέλλει. 638, 19. vid. B, 10. 640, 19. τούτων τ. λόγων ἕνα λαβὼν (Ἰακώβ. Gen. 28, 11.) ἀριστίνδην ἐπιλεγόμενος τὸν ἀνωτάτω — πλησίον ἱδρύεται διανοίας τῆς ἑαυτοῦ — ὡς ἀναπαυσόμενος ἐπὶ λόγῳ θείῳ κ. σύμπαντα ἑαυτοῦ τὸν βίον, κουφότατον ἄχθος, ἐπαναθήσων ἐκείνῳ. 2, 91, 24. καλείσθω δὲ ἄγγελος (ἡ τ. πυρὸς ἀπαστράπτουσα τοῦ ὄντος εἰκὼν) ὅτι σχεδὸν τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι διηγγέλλετο, qui idem v. 32. dr. ὁ ἄγγελος προνοίας. 2, 107, 22. 24. τῶν ὑπάρχων τις τ. μεγάλου βασιλέως, ἀφανὴς ἄγγελος, ἐγκατειλημμένος τ. νεφέλῃ προηγήτωρ. Caeterum quod noster τὸν θεῖον λόγον in angelorum vel potius λόγων i. e. λογικῶν φύσεων numero ponit, in hoc cavendum est, ne dogmaticorum more argutemur. Hoc enim quae vetant, multa sunt. Primum, quod certi quidquam de hoc argumento statuere, ne ipse quidem sibi noster arrogat, quum rerum coelestium secundum rationem 624, 4. propositam, nihil possit firmiter comprehendi.

Deinde non improbabile quidem esse judicat, sed tamen incertum, utrum sit ἡ λογικὴ δύναμις κοινὴ καὶ τ. θειοτέρων φύσεων. 71, 14. Tum formula illa usitatissima: οὓς καλεῖν ἔθος ἀγγέλους (638, 19. 642, 13.) allegoricam rationem sapit, quam qui sequuntur de personis symbolicis non minus hac formula utuntur. v. c. 461, 6. ὁ πολιτευόμενος τρόπος, ὃν Ἰωσὴφ ὀνομάζειν ἔθος. 468, 23. ὃν ἔθος καλεῖν Ἰωσήφ. 460, 40. ἃ καλεῖν ἔθος δάκρυα. 470, 15. καθάπερ αἱ ζητητικαὶ τ. ἀφανῶν ψυχαί, μαίας αὐτὰς ἔθος ὀνομάζειν. Denique scriptorum nemini facile, quam Philoni, tam in more positum est, abstractis, quas dicunt, notionibus personarum vices assignare, id quod in hac de angelis doctrina factum esse, exempla declarant. v. c. 242, 22. 26. quot virtutes, tot angeli. 431, 37. 556, 21. appellantur δυνάμεις θεοῦ. 642, 10. ὥσπερ μεγάλου βασιλέως (θεοῦ) ὦτα κ. ὄμματα. cf. 2, 116, 35. Zachar. 4, 10. Xenoph. Cyrop. VIII, 2, 10. Brisson. de regno Persarum p. 125. fin. 683, 20. cll. 409, 16. ἐπίσκοποι κ. ἔφοροι τ. τ. φύσεως πραγμάτων. 2, 107, 23. ἀφανὴς ἄγγελος, in columna flammea. 2, 123, 39. Bileamo objicitur ἄγγελος i. e. v. 33. ὄψις θεία· 2, 635, 37. τ. ἴδιον δαίμονα νοῦν. Armen. 42, 15. praepositi mundo custodes memorantur. Denique Deus dr. 48, 10. διαλέγεσθαι τῇ αὐτοῦ σοφίᾳ. Armen. ed. 1826. p. 36. extr. loqui cum suis virtutibus.

m) πρωτόγονος θεοῦ λόγος, ἀρχάγγελος. 427, 3. sq. κἂν μηδέπω τυγχάνῃ τις ἀξιόχρεως ὢν υἱὸς θεοῦ προσαγορεύεσθαι σπουδαζέτω κοσμεῖσθαι κατὰ τ. πρωτόγονον αὐτοῦ λόγον, τὸν ἄγγελον πρεσβύτατον, ὡς ἀρχάγγελον πολυώνυμον ὑπάρχοντα· καὶ γὰρ ἀρχὴ κ. ὄνομα θεοῦ κ. λόγος κ. ὁ κατ᾽ εἰκόνα ἄνθρωπος κ. ὁρῶν Ἰσραὴλ προσαγορεύεται.

πολυωνυμία, quae item 51, 48. 52, 24. sapientiae tribuitur, consectarium est συνωνυμίας, de qua 351, 49. sq. prolixius exponitur, eam autem in primis in θεῖον λόγον cadere, cum philosophiae Philoneae ratio, quae a pantheismo prope abest, probabile reddit, tum nominum multitudo declarat, quam paene dixerim eandem esse cum illa, quae Diis Callimacheis optabilis olim visa est (in Dianam v. 7.), tum vero noster disertis verbis docet: 683, 48. 692, 25. cf. 370, 17. 371, 4. πολὺς ὅταν μονωθῇ γίνεται. Idem singularis illa formula ostendit, qua fere nominum enumerationi finem imponit, ut significet, alia praeterea ei rei competere nomina plurima, quae quum recensere non operae sit, lectori sese optionem eligendi facere. v. c. ὁ ἐπίτροπος ἢ πατὴρ ἢ διδάσκαλος ἢ ὅ, τι ποτὲ χρὴ καλεῖν τ. ἱερέα (τ. θ. λ.). 489, 22. οὐ πηγὴ κ. ῥίζα κ. θεμέ-

λιος κ. εἴ τι ἄλλο πρεσβυτέρας ὄνομα ἀρχῆς ὑπόκειται, ἡ φύσις —· cf. 178, 45. 238, 12. Similiter Cicero de Univ. c. 2. „Omne igitur coelum sive mundus, sive quovis alio vocabulo gaudet, hoc a nobis nuncupatus sit."

τ. πρωτόγονον αὐτοῦ λ. Idem legitur 308, 28. 414, 29. 489, 34. πρωτογενῆ κτήματα θεοῦ. Caeterum vocis hujus apud nostrum usus tum Platonicus tum Philoni singularis et proprius est. Platonem enim secutus (Tim. 31, *b*) μονογενὴς οὐρανός i. e. κόσμος. Rep. VI, 508, *b*., ubi τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν ejusdem τόκον et ἔκγονον appellat), mundum vocat υἱὸν θεοῦ. 277, 18. 361, 43. 362, 1. 466, 39. 2, 155, 27. 2, 218, 9. 2, 227, 17. tempus autem, ut quod mundo demum condito esse coeperit, υἱωνὸν θεοῦ. 2, 277, 16. Ipsi autem, quod vel maxime memorabile judico, Isaacus ὁ αὐτομαθὴς κ. αὐτοδίδακτος, 660, 41. ὁ αὐτήκοος κ. αὐτομαθὴς τῇ φύσει, 646, 15. ὁ ἐκ φύσεως ἐφιέμενος τοῦ καλοῦ, 2, 9, 10. τὸ αὐτομαθὲς γένος, 524, 27. τὸ ὁσιότητος σύμβολον, 580, 7. denique ὁ γέλως, 598, 22. υἱὸς θεοῦ audit; Judaei autem hoc idem nomen gerunt partim ut οἱ ἐπιστήμῃ κεχρημένοι. 426, 37. cll. 427, 1., partim ut προνοίας κ. κηδεμονίας ἀξιωθέντες τῆς ὡς ἐκ πατρός. 2, 260, 4.

πρεσβύτατον. cf. praeter loca supra laudata 423, 44. 432, 30. 437, 19. 464, 30. 467, 29. 468, 6. 40. 480, 4. 6. 489, 19. 22. 496, 21. 28. 632, 13. est enim hoc vocabulum, ut consentaneum erat, nostro maxime frequentatum, ut qui hoc certum habet et statutum, 2, 125, 12. πίστιν τῶν ἀδήλων εἶναι τὰ ἐμφανῆ. 47, 33—42. πρὶν γενέσθαι τὰ κατὰ μέρους νοητά, αἰσθητά, γενέσθαι τὸ γενικὸν νοητόν, αἰσθητόν.

ἀρχάγγελον, princeps angelorum i. q. alias τὸν ἀνωτάτω λόγον, vel 2, 396, 33. ταξιάρχην. 644, 18. Deus ipse ἀρχάγγελος dr. Arm. 2, 615. virtutes Dei dr. militiae duces et archangeli.

n) ἀρχή, potest aut de tempore et numero intelligi, ut sit primus rerum omnium, ut 6, 1. 12. 489, 12., ubi ἀρχαί i. q. v. 6. ἀπαρχαί et 560, 17. ἄρχει ἡ ποιητική, aut de dignitate, ut sit princeps, qui primum locum occupat, ut 481, 42. Sara (ἡ ἀρετή) ἀμήτωρ ἀρχή, domina dr. 688, 6. δυνάμεως ἀρχή Deo tribuitur; aut de efficacia, ut sit principium, auctor, conditor, rerum genitalis origo, ut 23, 28. ἡ τ. ἑβδομάδος οὐσία γεωμετρίας κ. στερεομετρίας ἀρχὴ κ., συνελόντι φράσαι, σωμάτων ὁμοῦ κ. ἀσωμάτων. 442, 36. ὁ ἐπιστήμων ἀρχὴ κ. πηγὴ τεχνῶν κ. ἐπιστημῶν. 489, 22. πηγὴ κ. ῥίζα κ. θεμέλιος κ. εἴ τι ἄλλο πρεσβυτέρας ὄνομα ἀρχῆς ὑπόκειται, ἡ φύσις, ubi ad τ. σπερματικὰς καταβολὰς

(v. 15.) spectat. 497, 20. ἀρχὴ γενέσεως ὁ θεός. Utut acceperis, Philonem habebis consentientem, utpote qui 52, 1. σοφίαν quoque dicit ἀρχὴν κ. εἰκόνα κ. ὅρασιν θεοῦ.

o) ὄνομα θεοῦ non est tetragrammaton illud sanctissimum, quod tanta inter Judaeos religione colebatur, ut, si quis vulgare ausus esset, capite plecteretur (de col. par. p. 29, 7. 30, 1. cll. 31, 6. 2, 152, 13.), neque nomen Dei in universum, quum, praeterquam quod ὁ ὢν dicitur, dignum Deo nomen excogitari nequeat (655, 31. 2, 19, 1. 2, 92, 46.); nomina rerum enim cum ipsa rerum natura convenire, cum Platone et Stoicis censebat noster: sed est illa legitima communisque et solemnis in ecclesia Judaica Dei appellatio, qua Deus ipse olim populum Israeliticum in precibus ad ipsum faciendis perpetuo uti voluerat, Exod. 3, 15. κύριος ὁ θεὸς τ. πατέρων ἡμῶν, θεὸς Ἀβραὰμ κ. θεὸς Ἰσαὰκ κ. θεὸς Ἰακὼβ — τοῦτό μού ἐστιν ὄνομα αἰώνιον κ. μνημόσυνον γενεῶν γενεαῖς, quam Judaei cabbalae studiosi, copulatis in unum literis, in quas tria ista patriarcharum nomina exeunt, hoc uno mystico signo בקם solent exprimere, qua quidem appellatione non Dei vis et natura exprimitur, sed ejus tantummodo antiqua et ad perpetuam posteritatis memoriam commendata necessitudo cum populo Israelitico, cujus recordatio non poterat facere, quin suos de se semper optima quaeque sperare juberet eosque grati animi mentisque piae et a Deo pendentis fiducia erigeret. Itaque rectissime monet noster 2, 8, 49. relativam appellationem poni pro absoluta, ἀντὶ τοῦ καθάπαν τὸ πρός τι, καὶ μήποτ' εἰκότως; Ὀνόματος γ. ὁ θεὸς οὐ δεῖται· μὴ δεόμενος δ' ὅμως ἐχαρίζετο τῷ γένει τ. ἀνθρώπων κλῆσιν οἰκείαν, ἵνα ἔχοντες καταφυγὴν πρὸς ἱκεσίας κ. λιτὰς μὴ ἀμοιρῶσιν ἐλπίδος χρηστῆς. Tamen ne sic quidem poterat ὁ θεῖος λόγος dici ὄνομα θεοῦ, nisi Philo more suo patriarcharum nomina allegorice pro totidem virtutibus (δυνάμεις, ἀρετὰς, τρόπους ψυχῆς appellat 2, 9, 8. 15. 22. 29.), usurpasset, quorum illa symbola et quaedam quasi vicaria nomina essent, Abrahamus σύμβολον διδασκαλικῆς ἀρετῆς, Isaacus φυσικῆς, Jacobus denique ἀσκητικῆς (l. l. v. 12.), unde 647, 1. ἀρχέτυποι τ. παιδείας ἡμῶν τύποι vocantur. Jam e sacrosancta ista triade virtutum in unum genus collectarum, quemadmodum ex patriarcharum stirpe τὸ ἔθνος Ἰσραὴλ, ὅπερ ἑρμηνεύεται ὁρῶν θεόν, succreverat (l. l. v. 44.), ita ex illa ὁράσεως i. e. φρονήσεως i. e. summae sapientiae pariter ac felicitatis (691, 46. 2, 10, 4.) genus effloruerat (2, 9, 45. 10, 1.). Allegorico autem dicendi genere noster usus consueverat, quam virtutis alicujus personam vicariam ex historia sacra substituere decrevisset, eam cum ipsa illa

virtute ita componere, aut ut virtus cum persona, intercedente voce ὄνομα vel ἐπίκλησιν i. e. σύμβολον, signum mysticum, 645, 2. copularetur, v. c. 140, 12. ὁ σοφιστὴς ἐπίκλησιν Ἰσμαήλ. 449, 22. ὁ ἑρμηνεὺς διανοίας λόγος, Ἀαρὼν ἐπίκλησιν, 543, 43. ὁ προφήτης λόγος ὄνομα Μωϋσῆς, 567, 48. ἡ ἀνίκητος ἀρετὴ — ὄνομα Θάμαρ, 632, 39. ἡ τ. σώματος πολιτεία ὄνομα Ἰωσήφ, aut virtus ipsa personae diceretur esse ἐπώνυμος, v. c. 140, 11. τὰ ἐπώνυμα τῆς Ἄγαρ προπαιδεύματα. Pro qua formula quum dicatur etiam 490, 39. ὄνομα δὲ ποιότητος τοῦτ᾽ ἐστί (Λάβαν), 627, 38. τ. ἐπιστήμης Ἀβραὰμ ὄνομα, cf. 463, 33., apparet, opinor, quomodo et quo jure λόγος dicatur ὄνομα θεοῦ scil. idearum summa divinarum i. e. occulti Dei, manifesta species, vicarius et interpres, Deus, non qualis vere est, sed qualem se curae providae et benevolentiae paternae documentis quam plurimis (2, 260, 4.) patriarchis cognitum fecit, Deus humanae imbecillitati consentaneus, qualem ferre mortales, cognoscere, amare, adorare (560, 15.) possunt, idemque simul verae sapientiae, virtutis, felicitatis, quae ad ipsius Dei cognitionem communionemque evehit, cf. 229, 27. exemplum, antistes et auctor. vid. 128, 42. 46. ἀγαπητὸν ἐὰν τ. ὀνόματος αὐτοῦ δυνηθῶμεν (sc. διαγνῶναι φύσιν opp. φύσις θεοῦ) ὅπερ ἦν τοῦ ἑρμηνέως λόγου. Quod autem triadis illius virtutum in patriarchis conspicuarum et nomine Israelis in unum collectarum symbolum est, id ipsum declarat, appellationis ὄνομα θεοῦ, rem subjectam si spectes, synonyma esse illa, quae subjunguntur, ὁ κατ᾽ εἰκόνα ἄνθρωπος et ὁ ὁρῶν Ἰσραήλ, de quibus jam supra expositum est.

p) θεός, per catachresin, quo sensu diximus. 655, 17. 23. ad Gen. 30, 13. ὁ μὲν ἀληθείᾳ θεὸς εἷς ἐστιν, οἱ δ᾽ ἐν καταχρήσει λεγόμενοι πλείους. καλεῖ δὲ θεὸν τ. πρεσβύτατον αὐτοῦ νυνὶ λόγον, οὐ δεισιδαιμονῶν περὶ τ. θέσιν τ. ὀνομάτων, ἀλλ᾽ ἓν τέλος προτεθειμένος πραγματολογῆσαι. καὶ γ. ἐν ἑτέροις σκεψάμενος, εἰ ἔστι τι τ. ὄντος ὄνομα, σαφῶς ἔγνω ὅτι κύριον μὲν οὐδέν, ὃ δ᾽ ἂν εἴπῃ τις, καταχρώμενος ἐρεῖ. λέγεσθαι γ. οὐ πέφυκεν ἀλλ᾽ εἶναι μόνον τ. ὄν. 128, 42. ὁ ἑρμηνεὺς λόγος ἡμῶν τ. ἀτελῶν ἂν εἴη θεός, τῶν δὲ σοφῶν κ. τελείων ο πρῶτος opp. 2, 625, 13. τ. δεύτερον θεὸν ὅς ἐστιν ἐκείνου λόγος. Armen. 1826. p. 147. mortale nihil formari ad similitudinem supremi patris universorum poterat, sed ad normam secundi Dei, qui est ejusdem Verbum. Item θεὸς dr. 560, 36. ἡ ποιητικὴ s. 645, 18. χαριστικὴ θεοῦ δύναμις, quae et 648, 43. ἀγαθότης opp. κύριος i. e. ἡ βασιλική. cf. 289, 3. 8. Armen. ed. 1826. p. 40. porro 577, 35. ὁ ἔλεγχος. v. 41. angeli, 684, 5. Moses.

q) ὀπαδὸς θεοῦ, Dei assecla. ὀπαδοὶ enim proprie dr. asseclae aliorum in militia opp. ταγοῖς, vid. ad Cic. Att. 4, 6. unde 16, 17. συμπεριπολεῖσθαι ὁ νοῦς dr. et sapiens 271, 41. ὀπαδὸς θεοῦ. Hac autem imagine significatur assidua rerum divinarum cum contemplatio, tum administratio, voluntati τοῦ πανηγεμόνος consentanea. Alludere enim noster videtur ad locum Platonis Phaedr. 2, 46, e. cll. 248, c., ubi ὁ μέγας ἡγεμὼν, πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων cum Deorum comitatu ad unam Vestam omnium circuîtum coelorum obire dr., qualia commenta imaginum fieri dicit 656, 7. οὐ πρὸς ἀλήθειαν — ἀλλὰ πρὸς τὸ λυσιτελὲς τῶν μανθανόντων. nisi si quis malit naturalem aliquam et necessariam συμπάθειαν intelligere (659, 13. 691, 18.), qua res omnes a Deo dicuntur νευροσπασθεῖσθαι (553, 4.). 463, 34. ad Gen. 18, 16. ἕως οὐ τετελείωται (Ἀβραὰμ) ἡγεμόνι τ. ὁδοῦ χρῆται λόγῳ θείῳ secundum Exod. 23, 26. ἐπειδὰν δὲ πρὸς ἄκραν ἐπιστήμην ἀφίκηται, συντόνως ἐπιδραμὼν, ἰσοταχήσει τῷ πρόσθεν ἡγουμένῳ τ. ὁδοῦ. Ἀμφότεροι γ. οὕτως ὀπαδοὶ γενήσονται τ. πανηγεμόνος θεοῦ. cf. 462, 9. 485, 21. οὐρανὸν ἐπίγειον τ. τ. σοφοῦ ψυχὴν, ἔχουσαν ἐν αἰθέρι καθαρὰς φάσεις, τεταγμένας κινήσεις, χορείας ἐμμελεῖς, θείας περιόδους, ἀρετῶν ἀστεροειδεστάτας κ. περιλαμπεστάτας αὐγάς. 506, 6. ὁ θ. λ. φιλέρημος κ. μονωτικὸς ἐν ὄχλῳ τ. γενομένων κ. φθαρησομένων οὐχὶ φυρόμενος ἀλλ᾿ ἄνω φοιτᾶν εἰθισμένος ἀεὶ κ. ἑνὶ ὀπαδὸς εἶναι μεμελετηκώς. 649, 39. angeli dr. θεοῦ ὀπαδοί.

r) δόξα θεοῦ, simulacrum Dei, non perinde ac 270, 11. dr. τ. ἐσώτατον καταπέτασμα κ. προκάλυμμα τ. δόξης i. e. divinae majestatis, sed ejus effigies et simulacrum i. e. idea, ex sententia Platonis. 655, 36. τ. ἀσωμάτοις κ. θεραπευτρίσιν αὐτοῦ ψυχαῖς εἰκὸς αὐτὸν οἷός ἐστιν ἐπιφαίνεσθαι, διαλεγόμενον ὡς φίλον φίλαις· ταῖς δ᾿ ἔτι ἐν σώμασιν, ἀγγέλοις εἰκαζόμενον, οὐ μεταβάλλοντα τ. ἑαυτοῦ φύσιν· ἄτρεπτος γάρ· ἀλλὰ δόξαν ἀντιθέντα ταῖς φαντασιουμέναις ἑτερόμορφον, ὥςτ. εἰκόνα, οὐ μίμημα, ἀλλ᾿ αὐτὸ τ. ἀρχέτυπον εἶδος ἐκεῖνο ὑπολαμβάνειν εἶναι. 656, 33. καθάπερ τ. ἀνθήλιον αὐγὴν ὡς ἥλιον οἱ μὴ δυνάμενοι τ. ἥλιον αὐτὸν ἰδεῖν ὁρῶσι, κ. τ. περὶ σελήνην ἀλλοιώσεις ὡς αὐτὴν ἐκείνην· οὕτως κ. τὴν τ. θεοῦ εἰκόνα τ. ἄγγελον αὐτοῦ λόγον ὡς αὐτὸν κατανοοῦσι. 2, 218, 36. οὐκ ἂν ἴσχυσα δέξασθαι τ. σῆς φαντασίας ἐναργὲς εἶδος (cf. 2, 217, 43.)· ἱκετεύω δ᾿ ἐγὼ τ. γοῦν περί σε δόξαν θεάσασθαι· δόξαν δὲ σὴν εἶναι νομίζω τ. περί σε δορυφορούσας δυνάμεις —. Ὁ δὲ (θεὸς) ἀμείβεται καί φησιν· ἃς ἐπιζητεῖς δυνάμεις εἰσὶν ἀόρατοι κ. νοηταὶ πάντως, ἐμοῦ τ. ἀοράτου κ. νοητοῦ. λέγω δὲ νοητὰς οὐχὶ τὰς ἤδη ὑπὸ τ. νοῦ καταλαμβανομένας, ἀλλ᾿ ὅτι εἰ καὶ καταλαμβάνεσθαι οἷαίτ

εἶεν, οὐκ ἂν αἴσθησις αὐτάς, ἀλλ' ἀκραιφνέστατος νους καταλάβοι· πεφυκυῖαι δὲ ἀκατάληπτοι κατὰ τ. οὐσίαν ὅμως παραφαίνουσιν ἐκμαγεῖόν τι κ. ἀπεικόνισμα τ. αὐτῶν ἐνεργείας i. e. 2, 219, 6. ἰδέαι. cf. 2, 625, 16. 2, 679. ad Exod. 24, 13. ἐμφανῶς οὐ τ. οὐσιώδη θεὸν, τὸν κατὰ τὸ εἶναι μόνον ἐπινοούμενον κατεληλυθέναι φησὶν, ἀλλὰ τ. δόξαν αὐτοῦ. διττὴ δὲ ἡ περὶ τ. δόξαν ἐκδοχή· ἡ μ. παρουσίαν ἐμφαίνουσα τ. δυνάμεων· ἐπεὶ κ. βασιλέως λέγεται δόξα ἡ στρατιωτικὴ δύναμις· ἡ δὲ τῇ δοκήσει αὐτὸ μόνον κ. ὑπολήψει δόξης θείας· ὡς ἐνειργάσθαι ταῖς τ. παρόντων διανοίαις φαντασίαν ἀφίξεως θεοῦ ὡς ἥκοντος εἰς βεβαιοτάτην πίστιν τ. μελλόντων νομοθετεῖσθαι.

3) **Sed quae vis sit et natura** τ. θείου λόγου, **in primis mundo contemplando cernitur. Est enim ille**

a) ὁ νοητὸς κόσμος i. q. 4, 43. ὁ ἐκ τ. ἰδεῶν κόσμος. 7, 48. ὁ ἀσώματος κόσμος, **informata divina mente anticipataque species mundi pulcerrima, quae formas rerum omnium perfectissimas complexa, nihil concreti habeat, nihil solidi, nihil expressi, nihil eminentis sitque pura, levis, perlucida. (Cic. N. D. 1, 27.)** 5, 30. οὐδὲν ἕτερον εἶναι τ. νοητὸν κόσμον ἢ θεοῦ λόγον ἤδη κοσμοποιοῦντος. οὐδὲ γ. ἡ νοητὴ πόλις ἕτερόν τί ἐστιν ἢ ὁ τ. ἀρχιτέκτονος λογισμὸς ἤδη τ. αἰσθητὴν πόλιν τ. νοητῇ κτίζειν διανοουμένου. v. 42. δῆλον ὅτι ἡ ἀρχέτυπος σφραγὶς, ὃν φαμὲν εἶναι κόσμον νοητὸν, αὐτὸς ἂν εἴη τὸ ἀρχέτυπον παράδειγμα, ἰδέα τ. ἰδεῶν, ὁ θεοῦ λόγος. cf. supra B, 2, c. d. e. 648, 47. 649, 14—20. τ. ἐκ τ. ἰδεῶν συστάντα ἐν τῷ χειροτονηθέντι κατὰ τ. θείας ὑφηγήσεις κόσμον νοητὸν οὐκ ἔνεστιν ἄλλως καταλαβεῖν ὅτι μὴ ἐκ τῆς τ. αἰσθητοῦ κ. ὁρωμένου τούτου μεταναβάσεως. 2, 154, 19. διττὸς ὁ λόγος ἔν τε τ. παντὶ κ. ἐν ἀνθρώπου φύσει. κατὰ μ. τ. πᾶν ὅ, τε περὶ τ. ἀσωμάτων κ. παραδειγματικῶν ἰδεῶν, ἐξ ὧν ὁ νοητὸς ἐπάγη κόσμος κ. ὁ περὶ τ. ὁρατῶν, ἃ δὴ μιμήματα κ. ἀπεικονίσματα τ. ἰδεῶν ἐκείνων ἐστὶν, ἐξ ὧν ὁ αἰσθητὸς οὗτος ἀπετελεῖτο.

b) ὄργανον, **instrumentum, quo in creando mundo Deus usus est.** 47, 26. τ. — ἑαυτοῦ λόγῳ κ. ῥήματι ὁ θεὸς ἀμφότερα ἐποίει, τήν τε ἰδέαν τ. νοῦ (τ. οὐρανὸν) κ. τ. ἰδέαν τ. αἰσθήσεως (τ. γῆν). τ. λόγου τὸ στόμα σύμβολον, τὸ δὲ ῥῆμα μέρος αὐτοῦ (122, 5. ad Deut. 8, 3.), quamobrem λόγος et ῥῆμα **praeter h. l. non nisi tribus locis** 121, 28. 244, 39. 566, 9. **conjunguntur, uno solo loco** 165, 10. ῥήματι **creatio mundi tribuitur.** 106, 28. ᾧ καθάπερ ὀργάνῳ προσχρησάμενος ἐκοσμοποίει. 162, 15. ὄργανον δὲ λόγον θεοῦ, δι' οὗ κατεσκευάσθη ὁ κόσμος syn. v. 3. ἐργαλεῖον. 165, 13. τ. αὐτοῦ λόγῳ τ. πᾶν ἐργαζόμενος. 281, 31. ᾧ κ. τ. κόσμον εἰρ-

γάζετο. Quam h. l. sequitur, dialectica ratio haec est: v. 1. Armen. 1826. p 41 in. τὸ ὑφ' οὗ — τ. αἴτιον, τὸ ἐξ οὗ - ἡ ὕλη, τὸ δι' οὗ - τ. ἐργαλεῖον, τὸ δι' ὃ — ἡ αἰτία. Itaque Deus dr. 583, 6. ὁ ἀρχιτέκτων οὗ κ. σύμπας ὁ κόσμος ἔλαχεν, idemque 14, 6. ὁ ποιῶν. 16, 38. ὁ δημιουργός. v. 40. ὁ πατὴρ τ. ὅλων. 17, 17. ὁ πάντων πατήρ. v. 31. ὁ πατήρ. 161, 45. τὸ αἴτιον, οὐκ ὄργανον. 184, 29. ὁ ζωοπλάστης. 329, 24. ὁ κοσμοπλάστης. 348, 49. ὁ κοσμοποιός. 434, 31. ὁ πλάστης. v. 38. ὁ τεχνίτης. 495, 5. ὁ πεποιηκώς. 501, 15. ποιητὴς κ. πατήρ. 634, 49. ὁ κτίστης κ. ἡγεμών. 639, 31. ὁ τεχνίτης κ. ποιητής. 642, 23. ὁ ποιητής. In contrariam partem sentit noster. 425, 25. 464, 40. δύναμις αὐτοῦ, καθ' ἣν ἔθηκε κ. διετάξατο κ. διεκόσμησε τὰ ὅλα, κυρίως ἐστὶν ἀγαθότης. 501, 12. ὁ θείᾳ σοφίᾳ δημιουργηθεὶς κόσμος. 562, 21. σοφίας, δι' ἧς τὰ ὅλα ἦλθεν εἰς γένεσιν, quam 361, 40. interpretatur τὴν τ. πεποιηκότος ἐπιστήμην. Armen. 1826. p. 37. in. Deus suis virtutibus tanquam instrumentis usus, fecit universitatem rerum.

c) τομεύς, multiplicis et infinitae rerum varietatis individuarum auctor. Necessariae enim sunt in rerum natura ἐναντιότητες, quibus sine non poterit harmonia, ut sonorum, ita rerum efflorescere (285, 25. 503, 1.). Illa autem quum Dei opus sit (15, 17. 229, 6. 2, 669, 1.), consentaneum est, eundem esse etiam rerum dissimilitudinis auctorem. τέμνειν est vox dialecticorum propria, v. c. τέμε τ. λόγῳ, itemque Deus dr. 82, 11. σοφίαν — ἄκραν κ. πρωτίστην τεμεῖν ἀπὸ τ. ἑαυτοῦ δυνάμεων. 491, 22. ad Gen. 15, 10. διεῖλεν αὐτὰ μέσα - ἵνα τ. ἄδεικτον ἐννοῇς θεὸν τέμνοντα τάς τε τ. σωμάτων κ. πραγμάτων ἑξῆς ἁπάσας ἡρμόσθαι κ. ἡνῶσθαι δοκούσας φύσεις τῷ τομεῖ τ. συμπάντων αὐτοῦ λόγῳ· ὃς εἰς τ. ὀξυτάτην ἀκονηθεὶς ἀκμὴν διαιρῶν οὐδέποτε λήγει τὰ αἰσθητὰ πάντα, ἐπειδὰν δὲ μέχρι τ. ἀτόμων κ. λεγομένων ἀμερῶν διεξέλθῃ, πάλιν ἀπὸ τούτων τὰ λόγῳ θεωρητὰ εἰς ἀμυθήτους κ. ἀπεριγράφους μοίρας ἄρχεται διαιρεῖν οὗτος ὁ τομεύς. Prae ceteris illud memorabile est, quod 503, 12. 17. 504, 32. cf. 520, 24. dr. διαιρῶν κ. διακρίνων τὰς τῆς ἱερᾶς λυχνίας τριάδας, μέσος αὐτὸς ἱδρυσάμενος. Ejus enim imaginis vi declaratur μεσίτης τ. ἑπτὰ δυνάμεων θεοῦ, fonsque et origo luminis, sive per rerum naturam, sive per mentes hominum diffusi, perinde ac mens humana lumen oculorum dr. fundere. 485, 32. — 505, 38. 506, 8. ἄτμητοι αἱ δύο φύσεις, ἥ, τε ἐν ἡμῖν τ. λογισμοῦ κ. ὑπὲρ ἡμᾶς τ. θείου λόγου. Ὅ, τε γ. θ. λ. τὰ ἐν τ. φύσει διεῖλε κ. διένειμε πάντα· ὁ δὲ ἡμέτερος νοῦς τέμνων οὐδέποτε λήγει. cf. 505, 35. τὸ ἄλογον ψυχῆς μέρος ἐξαχῇ διελών.

d) δεσμός, vinculum, quo constricta rerum compages unum in corpus

coalescit et continetur. 476, 30. δεσπότης παρὰ τ. δεσμὸν, ἀφ' οὗ κ. δέος, οἶμαι. — v. 36. ἐπειδὴ τ. ὅλων δεσπότης ἐστὶ, συνέχων αὐτὰ ἄλυτα κ. σφίγγων ἃ διαλύεται ἐξ ἑαυτῶν. 499, 29. χαῦνα τά τε ἄλλα ἐξ ἑαυτῶν, εἰ δέ που κ. πυκνωθὲν εἴη, λόγῳ σφίγγεται θείῳ. κόλλα γ. ἐστι κ. δεσμὸς οὗτος τὰ πάντα τ. οὐσίας ἐκπεπληρωκώς· ὁ δ' εἴρας κ. συνυφήνας ἕκαστα, πλήρης αὐτὸς ἑαυτοῦ, κυρίως ἐστὶν, οὐ δεηθεὶς ἑτέρου τοπαράπαν. 562, 35. ὁ τοῦ ὄντος λόγος δεσμὸς ὢν τ. ἁπάντων-συνέχει τ. μέρη πάντα κ. σφίγγει κ. κωλύει αὐτὰ διαλύεσθαι κ. διαρτᾶσθαι. cf. 637, 30., ubi ὁ ἀλεξίκακος λόγος (ὁ ἐν ἡμῖν) dr. ἡρμοσμένος ἡμῖν κ. ἡνωμένος κόλλῃ τινι φύσεως ἀλύτῳ κ. ἀοράτῳ et 425, 21. ἀοράτοις ἔσφιγξε δεσμοῖς.

e) ὁ πηδαλιοῦχος κ. κυβερνήτης τοῦ παντός, divina providentia. 145, 23. imagine petita a Cherubim (142, 18. 144, 15.) ait ἴδε τ. ἀνθεστῶτα ἐξ ἐναντίας θεοῦ λόγον ἐξωπλισμένον, παρ' ὃν τό τε εὖ κ. τὸ μὴ συμβέβηκε τελειοῦσθαι. de ἀβουλήτῳ κακοπραγίᾳ v. 11. sermo est. v. 31. οὐχ ἅττ' ἂν ἐπιτηδεύῃς ἀγαθῶν μετουσίας ἢ κακῶν ἐστιν αἰτία, ἀλλ' ὁ πηδαλιοῦχος κ. κυβερνήτης τ. παντὸς, λόγος θεῖος. de usu vocis πηδαλιοῦχος vid. 419, 29. 437, 20. 2, 416, 26. 2, 503, 45.—298, 36. — πᾶσα ἡ οἰκουμένη οὐκ ἄνω κ. κάτω κλονουμένη κ. τινασσομένη ὥςπερ ναῦς θαλαττεύουσα, τότε μ. δεξιοῖς, τότε δὲ κ. ἐναντίοις πνεύμασι χρῆται· χορεύει γ. ἐν κύκλῳ λόγος ὁ θεῖος, ὃν οἱ πολλοὶ τ. ἀνθρώπων ὀνομάζουσι τύχην (2, 322, 32.)· εἶτα ἀεὶ ῥέων κατὰ πόλεις κ. ἔθνη κ. χώρας τὰ ἄλλων ἄλλοις κ. πᾶσι τὰ πάντων ἐπινέμει, χρόνοις αὐτὸ μόνον ἀλλάττων τὰ παρ' ἑκάστοις, describitur h. l. alternus et inevitabilis rerum ordo, ratione divina prudenter temperatus, qui Adrastea philosophis erat, poëtis Nemesis, Herodoto φθόνος. vid. intptt. ad Plat. Phaedr. 248, c. Quod τύχη et λόγος, λογισμὸς invicem opponuntur, exemplo non caret, vid. 211, 36. de col. par. p. 13. — 308, 20. rerum universitatem, tanquam gregem aliquem, ὁ θεὸς ἄγει κατὰ δίκην κ. νόμον προστησάμενος τ. ὀρθὸν αὐτοῦ λόγον, πρωτόγονον υἱόν. 437, 18. ὁ λόγος ὁ πρεσβύτερος τῶν γένεσιν εἰληφότων, οὗ καθάπερ οἴακος ἐνειλημμένος ὁ τ. ὅλων κυβερνήτης πηδαλιουχεῖ τὰ σύμπαντα κ. ὅτε ἐκοσμοπλάστει χρησάμενος ὀργάνῳ τούτῳ πρὸς τ. ἀνυπαίτιον τ. ἀποτελουμένων σύστασιν. 2, 155, 24. τ. συνέχοντος κ. διοικοῦντος λόγου τ. σύμπαν τ. λογεῖον. de col. par. p. 14. τ. ἄνω φύσεως, ἢ καὶ τ. θεῖα καὶ τ. ἀνθρώπινα σὺν δίκῃ πρυτανεύεται. Armen. p. 331. Dei Verbum rector est et dispensator universorum, a quo novem partes musice concinnatae sunt et concinentes cantici tenore sonant simul.

f) νόμος ὁ ἀΐδιος, aeterna lex et immutabilis, qua rerum et fortu-

narum eventus omnium divina moderante providentia regitur. 34, 32. ἀναγκαίως ξυνέβαινε τ. κοσμοπολίτῃ χρῆσθαι πολιτείᾳ, ᾗ κ. σύμπας ὁ κόσμος. αὕτη δέ ἐστιν ὁ τ. φύσεως ὀρθὸς λόγος, ὃς κυριωτέρᾳ κλήσει προςονομάζεται θεσμός, νόμος θεῖος ὤν, καθ' ὃν τὰ προςήκοντα κ. ἐπιβάλλοντα ἑκάστοις προςενεμήθη. 330, 40. 2, 604,, 2 νόμος ὁ ἀΐδιος θεοῦ τοῦ αἰωνίου*) τ. ὀχυρώτατον κ. βεβαιότατον ἔρεισμα τ. ὅλων ἐστίν. οὗτος ἀπὸ τ. μέσων ἐπὶ τ. πέρατα κ. ἀπὸ τ. ἄκρων ἐπὶ τὰ μέσα ταθεὶς δολιχεύει τὸν τ. φύσεως δρόμον ἀήττητον, συνάγων τὰ μέρη πάντα κ. σφίγγων. δεσμὸν γ. αὐτὸν ἄῤῥηκτον τ. παντὸς ὁ γεννήσας ἐποίει πατήρ. Εἰκότως οὖν οὐδὲ γῆ πᾶσα διαλυθήσεται πρὸς παντὸς ὕδατος, ὅπερ αὐτῆς οἱ κόλποι κεχωρήκασι· οὐδ' ὑπὸ ἀέρος σβεσθήσεται πῦρ οὐδ' ἔμπαλιν ὑπὸ πυρὸς ἀὴρ ἀναφλεχθήσεται· τ. θείου νόμου μεθόριον τάττοντος αὐτὸν καθάπερ φωνήεντα στοιχείων ἀφώνων, ἵνα τ. ὅλον ὥςπερ ἐπὶ τῆς ἐγγραμμάτου μούσης συνηχήσῃ, τὰς τ. ἐναντίων ἀπειλὰς πειθοῖ τ. συνόδῳ μεσιτεύοντός τε κ. διαιτῶντος. 379, 14. τὸ πρὸς ἀλήθειαν νόμιμόν ἐστιν αἰώνιον, ἐπεὶ κ. ὁ ὀρθὸς λόγος, ὃς δὴ νόμος ἐστὶν, οὐ φθαρτός. 2, 154, 6. 8. ὁ ζωδιακὸς κύκλος, τετραχῇ διανεμηθεὶς ἐκ τριῶν ζωδίων τ. ἐτησίους ὥρας ἀποτελεῖ — κατὰ τὸν ἐν ἀριθμοῖς ἀσάλευτον κ. βεβαιότατον κ. θεῖον ὄντως λόγον. λόγῳ γ. αἱ τροπαὶ κ. ἐτήσιοι ὧραι τεταγμένῳ κ. παγίῳ συνίστανται διὰ τ. καιρίου μεταβολῆς ἐπιδεικνύμεναι τ. διαιωνίζουσαν αὐτῶν μονήν. 2, 546, 36. εἰ μὴ κ. τ. κολαστηρίους (θεοῦ δυνάμεις) ἐν εὐεργετίσι τακτέον, οὐ μόνον ἐπειδὴ νόμων κ. θεσμῶν εἰσι μοῖραι (νόμος γ. ἐκ δυοῖν συμπληροῦσθαι πέφυκεν, τιμῆς ἀγαθῶν κ. πονηρῶν κολάσεως). Ceterum Deus ipse 128, 20. νόμος dr.

g) κεφαλὴ τ. σώματος, caput et princeps rerum universitatis, τὸ ἡγεμονικὸν (562, 22.). 121, 44. ὁ λόγος τ. θεοῦ ὑπεράνω παντός ἐστι τ. κόσμου κ. πρεσβύτατος κ. γενικώτατος τῶν ὅσα γέγονε. 640, 20. τ. λόγων-ὁ ἀνωτάτω κ. ὡςανεὶ σώματος ἡνωμένου κεφαλή. Armen. p. 544. In Exod. Serm. 2. no. CXVII. Verbum est sempiternum sempiterni Dei caput universorum, sub quo pedum instar aut reliquorum quoque membrorum subjectus jacet universus

---

*) Mangeyus Eusebium secutus, ut ex Philonis testimoniis dogmaticis scilicet theologorum opinionibus nova accederet auctoritas, pro *νόμος* legi voluit *λόγος*. Sed codicum injussu nil mutandum esse censeo. cf. 688, 17. —*ἔρεισμα* illustratur 656, 47. *τὸ πᾶν ὑπερείσας, ἵνα στηριχθῇ βεβαίως τ. κραταιῷ κ. ὑπάρχῳ αὐτοῦ λόγῳ.* 2, 655, 1. *ὥςπερ κίονες οἰκίας ὅλας ὑπερείδουσι, οὕτω κ. αἱ θεῖαι δυνάμεις τ. σύμπαντα κόσμον.*

mundus, supra quem transiens constanter stat. Non quidem eo, quod **Christus Dominus** est, supra mundum transiens sedet; **sedes enim ejus juxta suum patrem est Deum**, sed quia necessarium est mundo ad perfectam plenitudinem pro cura habenda exactissimae dispensationis atque pro propria pietate omnis generis ipsius Divini Verbi; sicut et animantia opus habent capitis, sine quo vivere non possunt. — p. 4. **caput** templum est mentis, ut quidam dixere.

h) ποταμὸς τ. θεοῦ, κρατὴρ, ἡ τ. ὅλων ψυχή, sanctum augustumque flumen, mens animusque mundi totam molem permeans et per artus corporis diffusus. 691,10. ad ψ. 65, 10. ὁ ποταμὸς τ. θεοῦ ἐπληρώθη ὑδάτων. πλήρη τοῦ σοφίας νάματος τ. θεῖον λόγον διασυνίστησι, μηδὲν ἔρημον κ. κενὸν ἑαυτοῦ μέρος ἔχοντα· μᾶλλον δὲ, ὡς εἶπέ τις, ὅλον δι' ὅλων ἀναχεόμενον, κ. αἰρόμενον εἰς ὕψος διὰ τ. συνεχῆ κ. ἐπάλληλον τ. ἀεννάου πηγῆς ἐκείνης φοράν (cf. 209, 3.). v. 19. ad ψ. 45, 5. τὸ ὅρμημα τ. ποταμοῦ εὐφραίνει τ. πόλιν τ. θεοῦ. v. 25. τῷ γ. ὄντι τ. θείου λόγου ῥύμη συνεχὴς μεθ' ὁρμῆς κ. τάξεως φερομένη πάντα διὰ πάντων ἀναχεῖται κ. εὐφραίνει. πόλιν δὲ θεοῦ καθ' ἕνα μ. τρόπον τ. κόσμον καλεῖ, ὃς ὅλον τ. κρατῆρα τ. θείου πόματος ἠρύσατο κ. γανωθεὶς ἀναφαιρέτου κ. ἀσβέστου τῆς εἰς ἅπαντα τ. αἰῶνα εὐφροσύνης ἐπέλαχε. καθ' ἕτερον δὲ τ. ψυχὴν τ. σοφοῦ, ᾗ λέγεται κ. ἐμπεριπατεῖν ὁ θεὸς ὡς ἐν πόλει. καὶ ψυχῇ δ' εὐδαίμονι τὸ ἱερώτατον ἔκπωμα προτεινούσῃ τὸν ἑαυτῆς λογισμὸν, τίς ἐπιχεῖ τ. ἱεροὺς κυάθους τῆς πρὸς ἀλήθειαν εὐφροσύνης, ὅτι μὴ ὁ οἰνοχόος τ. θεοῦ κ. συμποσίαρχος λόγος; οὐ διαφέρων τ. πόματος, ἀλλ' αὐτὸς ἄκρατος ὢν τὸ γάνωμα, τὸ ἥδυσμα, ἡ ἀνάχυσις, ἡ εὐθυμία, τὸ χαρᾶς, τὸ εὐφροσύνης ἀμβρόσιον — φάρμακον. cf. 250, 13. 299, 15. ὁ θεῖος λόγος ἐν πᾶσι ambigue dr. 499, 30. τὰ πάντα τ. οὐσίας ἐκπεπληρωκώς. 503, 28. σύμβολον μείζονος φύσεως (λόγου v. 12. 41.), ἣ ταθεῖσα κ. κεχυμένη κ. φθάσασα πάντῃ πλήρης ὅλη δι' ὅλων ἐστὶν, ἐυαρμόστως καὶ τ. ἄλλα συνυφήνασα. 562, 26. ad Lev. 21, 10. ἐνδύσασθαι τὰ ἱμάτια. ἐνδύεται δ' ὁ μ. πρεσβύτατος τ. ὄντος λόγος ὡς ἐσθῆτα τ. κόσμον· γῆν γ. κ. ἀέρα κ. ὕδωρ κ. πῦρ κ. τὰ ἐκ τούτων ἐπαμπίσχεται· ἡ δ' ἐπὶ μέρους ψυχὴ τὸ σῶμα· ἡ δὲ τοῦ σοφοῦ διάνοια τ. ἀρετάς. Similiter Cic. de Univ. c. 6. Animum - Deus - per totum tetendit, deinde eum circumdedit **corpore** et **vestivit** extrinsecus. 659, 13. τ. ἡμετέρας διανοίας τῇ τ. ὅλων συγκινουμένης ψυχῇ. 2, 655. p. 752, A. ὡς ὁ τόπος περιεκτικὸς σωμάτων ἐστὶ κ. καταφυγὴ, οὕτω καὶ ὁ θεῖος λόγος περιέχει τὰ ὅλα κ. πεπλήρωκε. 2, 154, 32. τὸν τ. φύσεως λόγον κ. τὸν τ. ἀνθρώπου βεβηκέναι πάντῃ κ. κατὰ μηδ' ὁτιοῦν κραδαίνεσθαι. παρ' ὃ

κ. τὰς-δύο ἀρετὰς προσεκλήρωσεν αὐτῷ, δήλωσίν τε κ. ἀλήθειαν, cf. 647, 45. τ. ἐφθακότα πάντῃ θεόν. Hinc colorem duxerunt descriptiones illae mentis humanae 16, 11. διὰ γῆς ἔρχεται κ. θαλάσσης (ὁ ἀνθρώπινος νοῦς). 632, 36. καθάπερ ἥλιος τ. παντὸς ἡμῶν ὄγκου τ. ἡγεμονίαν ἀνῆπται κ. τ. αὐτοῦ δυνάμεις ὥςπερ ἀκτῖνας εἰς ὅλον τείνει; porro verae philosophiae et veri sapientis 647, 19. sq. ὁ παιδείας λόγος κατὰ τ. θείας ὑποσχέσεις ἄχρι τ. περάτων τ. παντὸς εὐρύνεται κ. τὸν ἔχοντα ἀποφαίνει τῶν τ. κόσμου κληρονόμον μερῶν, φθάνοντα πάντῃ πρὸς τὰ ἑῷα, πρὸς τὰ ἑσπέρια, τὰ κατὰ μεσημβρίαν, τὰ προςάρκτια; denique divinarum virtutum, in primis benignitatis 425, 19. τ. δυνάμεις αὐτοῦ διὰ γῆς κ. ὕδατος, ἀέρος τε κ. οὐρανοῦ τείνας. v. 24. τούτου δύναμις δὲ, ᾗ ἔθηκε κ. διετάξατο τὰ πάντα, κέκληται μ. ἐτύμως θεὸς, ἐγκεκόλπισται δὲ τὰ ὅλα κ. διὰ τῶν τ. παντὸς μερῶν διελήλυθε.

4) Neque in mundo tantum τοῦ θείου λόγου vis et efficacitas sese exserit, sed in primis in genere humano, quocum ei arctissima intercedit necessitudo. Nam quum sit homo 556, 45. ἐξ ἀλόγου κ. λογικῆς συνυφανθεὶς φύσεως, sive ut est 195, 49. ἠρθρωμένη κ. λογικὴ διάνοια, sive 2, 6, 13. λογικὸν θνητὸν ζῶον, hoc ipso autem, quod rationis particeps est, ut 2, 647, 22. dicitur τ. σοφίας συγγενέστατον χρῆμα,

a) primum quidem is est ὁ θεῖος λόγος, quocum mortales ad unum omnes affinitatis vinculo conjuncti tenentur v. c. 35, 11. πᾶς ἄνθρωπος κατὰ μ. τ. διάνοιαν ᾠκείωται θείῳ λόγῳ, τ. μακαρίας φύσεως ἐκμαγεῖον ἢ ἀπόσπασμα ἢ ἀπαύγασμα γεγονώς. 299, 15. ὁ θ. λ. ἐν πᾶσι. 2, 625, 13. τ. λογικὸν ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ τόπον ὑπὸ τ. θείου λόγου χαραχθῆναι, ἐπειδὴ ὁ πρὸ τοῦ λόγου θεὸς κρείσσων ἐστὶν ἢ πᾶσα λογικὴ φύσις, eoque non solum Deo affines sunt, v. c. 2, 202, 35. ἄνθρωπος, ζῶον ἄριστον, κατὰ τ. κρεῖττον τῶν ἐν αὐτῷ, τ. ψυχὴν, συγγενέστατος τῷ καθαρωτάτῳ τ. οὐσίας, οὐρανῷ — κ. τῷ τ. κόσμου πατρί. 2, 338, 12. ἄνθρωπος — τ. καλλιστεύοντα κλῆρον ἔλαχεν ἐν ζῴοις, ἀγχίσπορος ὢν θεοῦ κ. συγγενὴς κατὰ τ. πρὸς λόγον κοινωνίαν, ὃς αὐτὸν, καίτοι θνητὸν ὄντα, ἀπαθανατίζεται; sed etiam angelorum consanguinei, v. c. 2, 191, 14. τ. ἀδελφοὺς φύσει (τ. ἀγγέλους) μὴ προςκυνῶμεν, et inter se invicem fratres v. c. 2, 434, 16. ἀνθρώποις κατὰ τ. ἀψευδέστατον λόγον ἀδελφοῖς, ὧν μία μήτηρ ἡ κοινὴ φύσις, cf. 2, 256, 13. 2, 284, 24. 2, 285, 21. 35. 2, 322, 30., ut vel hoc nomine ὁ τ. σπουδαίου λογισμὸς 271, 39. recte dicatur πατὴρ φωνῆς, ᾗ συνηχοῦμεν, auctor societatis et mutuae communionis hominum.

b) Deinde idem est fons et origo exemplumque sapientiae, virtutis et felicitatis, quae quidem naturas ratione praeditas deceat. *α*) sapientiae, 244, 38. ad Deut. 17, 11. ἀληθῆ κ. γνήσιον φιλοσοφίαν ὁ νόμος καλεῖ θεοῦ, ῥῆμα κ. λόγον. 560, 31. συντείνειν ἀπνευστὶ πρὸς τ. ἀνωτάτω λόγον θεῖον ὃς σοφίας ἐστὶ πηγή. 566, 9. μαθόντες ῥῆμα θεοῦ κ. λόγον θεῖον, ἀφ' οὗ πᾶσαι παιδεῖαι κ. σοφίαι ῥέουσιν ἀένναοι. 690, 42. κάτεισι δ' ὥςπερ ἀπὸ πηγῆς τ. σοφίας ποταμοῦ τρόπον ὁ θεῖος λόγος. 691, 14. πλήρη τοῦ σοφίας νάματος τ. θεῖον λόγον. — β) virtutis. 135, 45. 50. ὁ κύριός μου (τ. ἀρετῆς Σάῤῥας) θεῖος λόγος. 250, 1. ἀρχὴ κ. πηγὴ καλῶν πράξεων οὑτοσί. 562, 14. λ. θ. εἶναι πάντων οὐχ ἑκουσίων μόνον, ἀλλὰ κ. ἀκουσίων ἀδικημάτων ἀμέτοχον. 630, 35. τ. ἀρεσκείας κεφαλὴ κ. τέλος ὁ θ. λ. — γ) felicitatis. 232, 10. συμβολικῶς ἐστιν Ἐδὲμ ὀρθὸς κ. θεῖος λ. παρ' ὃ ἑρμηνείαν ἔχει τρυφήν, ὅτι ἐνευφραίνεται κ. ἐντρυφᾷ πρὸ τ. ἄλλων ἀμιγέσι κ. ἀκράτοις, ἔτι δὲ ἀρτίοις κ. πλήρεσι κεχρημένος ἀγαθοῖς, ὕοντος τ. πλουτοδότου θεοῦ τ. παρθένους κ. ἀθανάτους χάριτας αὐτοῦ, cf. 560, 34. — δ) exemplum perfecti hominis, ἄνθρωπος θεοῦ, vid. supra C, 1, κ. quo fit, ut, quidquid ubique inter homines reperitur virtutis et sapientiae, id non possit effigiem τοῦ θείου λόγου expressam non referre. 332, 28. ὁ μέγας Μωϋσῆς οὐδενὶ τ. γεγονότων τ. λογικῆς ψυχῆς τὸ εἶδος ὡμοίωσεν, ἀλλ' εἶπεν αὐτὴν τ. θείου κ. ἀοράτου εἰκόνα, δόκιμον εἶναι νομίσας οὐσιωθεῖσαν κ. τυπωθεῖσαν σφραγῖδι θεοῦ, ἧς ὁ χαρακτήρ ἐστιν ὁ ἀΐδιος λόγος. cf. 336, 16. — v. 38. ἡ ἀνθρώπου ψυχὴ κατὰ τ. ἀρχέτυπον τ. αἰτίου λόγον τυπωθεῖσα.

c) Denique est idem sapientiae, virtutis, felicitatis inter homines auctor, rector, tutor et effector. Etenim sapienti Deus consilio instituit, ut λόγῳ μεσίτῃ κ. διαιτητῇ (642, 20.), τῇ μεταξὺ φύσει (643, 2.) διαθήκῃ (690, 11.) i. e. συναγωγῷ (144, 3.) ipsum inter et homines uteretur, qui et humanae imbecillitati non gravis esset (656, 33.) et mutuum coeli terraeque commercium perpetuo exerceret (643, 1 sq.). Neque enim sapientiae tantummodo semina omnia omnesque virtutis igniculi in eo reconditi sunt, sed etiam id agit, ut eosdem in hominibus foveat et eliciat; est 117, 3. σπερματικὸς κ. γεννητικὸς τ. καλῶν λόγος ὀρθός. 489, 38. ὁ διοιγνὺς μήτραν ἑκάστων τοῦ μ. νοῦ πρὸς τ. νοητὰς καταλήψεις, τοῦ δὲ λόγου πρὸς τὰς διὰ φωνῆς ἐνεργείας, τ. δὲ αἰσθήσεως πρὸς τὰς ἀπὸ τ. ὑποκειμένων ἐγγινομένας φαντασίας, τοῦ δὲ σώματος πρὸς τ. οἰκείας αὐτῷ σχέσεις τε κ. κινήσεις, ἀόρατος κ.

σπερματικὸς κ. τεχνικὸς κ. θεῖός ἐστι λόγος, ὃς προςηκόντως ἀνακείσεται τῷ πατρί. Recte igitur dr.

α) 47, 6. ἀρχὴ γενέσεως τοῦ τε κατὰ τ. ἰδέας τεταγμένου νοῦ κ. τῆς κατὰ τ. ἰδέας τεταγμένης νοητῆς, εἰ οἷόν τε τοῦτο εἰπεῖν, αἰσθήσεως. 117, 8. 683, 24. 27. νόμιμος ἀνὴρ ψυχῆς i. e. τὸ δραστήριον. (2, 25.) τὸ σπεῖρον ἄῤῥεν (3, 32.), cujus instinctu afflatuque τὸ παθητικὸν, τὸ ὑποδεχόμενον τ. γονὰς θῆλυ, ἡ ψυχὴ παραδεξαμένη τ. θεῖον σπόρον διαπλάττει κ. ζωογονεῖ περιμάχητας φύσεις, κ. θαυμαστὰ κάλλη, φρόνησιν, ἀνδρίαν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ὁσιότητα, εὐσέβειαν, τ. ἄλλας ἀρετάς τε κ. εὐπάθειας, quamobrem alio loco 250, 5. 13. cf. 690, 45. ἡ τ. γενικῶν τεττάρων ἀρετῶν ῥίζα vocatur. Denique quod quis sapere audet, incipit, id totum suum est, ut qui sui oblitam inertemque et somno sepultam mentem hominis (531, 10. νυστάζω. 639, 12. 645, 39. 661, 45. ὀνειρώττω.) 672, 44. 2, 11, 48.) voce sua excitat (καλεῖ. 121, 10.), excitatam veri cognitione imbuit (φωτὸς ψυχικοῦ. 121, 8.), imbutam sed adhuc dubitantem et fluctuantem certa ratione firmat, πυκνοῖ, στηρίζει l. l. 270, 14. 15. 499, 28.), firmatamque ut meliora consilia sequatur, permovet (μεταβολή. 420, 18. ἡ ἐπὶ τὰ ἀμείνω τροπή. 459, 14.). Quod etsi inopinantibus nobis interdum subito accidit (631, 32. ἐξαπιναίως ὁ θ. λ. ἐπιφαίνεται τ. ψυχῇ) nec dum quid agatur intelligentibus (121, 20. 566, 17. οὐκ ἔχουσαι εἰπεῖν τό τί ἐστιν), tamen se socium nobis et adjutorem salutis praebet; scilicet 643, 5. συγκαταβάντες (ὅ, τε θεὸς κ. ὁ θεῖος λ.) διὰ φιλανθρωπίαν κ. ἔλεον τ. γένους ἡμῶν ἐπικουρίας ἕνεκα κ. συμμαχίας, ἵνα κ. τὴν ἔτι, ὥςπερ ἐν ποταμῷ, τ. σώματι, φορουμένην ψυχὴν τὰ σωτήρια ἀναπνέοντες ἀνασώσωσι. cf. 52, 19. 631, 14. Neque vero coeptum opus deserit ac destituit; imo vero

β) accurate illud observat et strenue continuat. Est enim legis instar iis, qui metu indigent. (173, 25. κανόνων κ. παραγγελμάτων ἔχει λόγον); est 596, 18. ποιμὴν κ. βασιλεὺς τ. ἑπτὰ θυγατέρων τ. νοῦ i. e. 595, 23. τῶν τ. ἀλόγου δυνάμεων; est 650, 39. 44. 651, 3. 679, 4. ἀγελάρχης, 596, 11. τ. ἱερᾶς ἀγέλης i. e. 595, 35. τ. καθαρωτάτης τ. λογισμοῦ ποίμνης, quae est νόμιμος ἀγωγή (596, 10. cll. 595, 44.); est dux viae eorum, qui virtute nondum perfecti sunt, 463, 27. cll. 643, 5. ἡγεμὼν τ. ὁδοῦ; est magister officiorum, 446, 26. κυβερνήτης, cf. Cic. N. D. 1, 15, 40; est 683, 29. πατὴρ λόγων ἱερῶν, ὧν οἱ μ. ἐπίσκοποι κ. ἔφοροι τ. τ. φύσεως πραγμάτων —· οἱ δὲ λειτουργοὶ θεοῦ, τ. οὐρανίαν φλόγα ἀνακαίειν κ. ζωπυρεῖν ἐπει-

γόμενοι; est 631, 11. ὑφηγήτης τὰ ἄριστα ὑφηγούμενος, κ. ὅσα πρόςφορα τ. καιροῖς ἀναδιδάσκων; est ib. v. 15. ἰατρὸς ἰατρεύων κ. ἐκνοσηλεύων τὰ ψυχῆς ἀῤῥωστήματα, παραινέσεις ἱερὰς ὥςπερ νόμους ἀκινήτους τιθεὶς κ. ἐπὶ τὰ τούτων γυμνάσια καλῶν κ. τρόπον ἀλειπτῶν ἰσχὺν κ. δύναμιν κ. ῥώμην ἀνανταγώνιστον ἐμφύων cf. 640, 29 sq.; est τροφὴ ψυχῆς, 120, 34. 121, 28. ἣν ἔδωκεν ὁ θεὸς προςενέγκασθαι τ. ψυχῇ, Deut. 8, 3. 121, 43. τὸ μάννα, 122, 1. 7. 8. 484, 4. τ. μάννα, ἡ οὐράνιος φιλοθεάμονος ψυχῆς ἄφθαρτος τροφή, 499, 46. ἣν διανέμει πᾶσι τ. χρησομένοις λόγος θεῖος ἐξ ἴσου, πεφροντικὼς διαφερόντως ἰσότητος 566, 9.; alias etiam dr. 250, 1. ποτίζειν τ. ἀρετάς, 255, 22. ἄρδειν τ. ἐπιστήμας i. e. 265, 2. τ. ὀρθοῦ λόγου θυγατέρας, 690, 42. ἄρδειν κ. ποτίζειν τ. ὀλύμπια κ. οὐράνια φιλαρέτων ψυχῶν βλαστήματα κ. φυτὰ ὥςπερ παράδεισον, 250, 15. εἰκάζει ποταμῷ διὰ τ. ἀένναον κ. συνεχῆ φορὰν ποτίμων λόγων κ. δογμάτων, οἷς τ. φιλοθέους τρέφει κ. συναύξει ψυχάς cf. 573, 35. παιδείας πηγαί; est denique 292, 40. ἐπίτροπος, πατήρ, διδάσκαλος ἢ ὅ, τι ποτε χρὴ καλεῖν τ. ἱερέα, ὑφ' οὗ νουθετηθῆναι κ. σωφρονισθῆναι μόνου δυνατόν, ac ne forte ii, qui virtuti student, per eorum, qui vitium sectantur, contraria studia causa cadant, non solum ut scelerum vindex acerrimus poenas a sontibus exigit (2, 66, 15.), sed etiam, tanquam virtutis stator fortissimus, invicta virtute pro ipsa propugnat. 232, 15. 299, 15. φύσει γ. μάχεται ἀγαθῷ κακὸν, ἄδικον δικαίῳ, φρόνιμον ἄφρονι κ. πάνθ' ὅσα ἀρετῆς πρὸς τὰ κακίας εἴδη.

γ) Idem exortam et incrementis auctam virtutem paulatim ad summum perfectionis fastigium adducit, quod qui attigit medium inter Deum et homines, inter mortalem et immortalem naturam locum occupare existimandus est. (689, 37—41.) Quae enim mentes semel in se vim et efficacitatem τ. θείου λόγου expertae sunt, eae quidem, quid ipsis acciderit et quomodo quibusve causis creverint, ignorant, sed tamen quotidie progressionem admirabilem incredibilemque cursum ad omnem excellentiam sese facere sentiunt, 121, 19. ad Exod. 16, 15. πυνθάνονται ἀλλήλων αἱ ψυχαὶ αἱ πεπονθυίαι μ. ἤδη τ. λόγον, οὐκ ἔχουσαι δ' εἰπεῖν τό τί ἐστιν. cf. 2, 449, 39. μὴ πεπονθότες ἀρετήν. 566, 17. τῷ γ. ὄντι τ. αἰθέριον σοφίαν ὁ θεὸς τ. εὐφυέσι κ. φιλοθεάμοσιν ἄνωθεν ἐπιψεκάζει διανοίαις· αἱ δὲ ἰδοῦσαι κ. γευσάμεναι σφόδρα ἡσθεῖσαι ἔμαθον μ. ὃ ἔπαθον, τὸ δὲ διαθὲν ἀγνοοῦσι. cf. 615, 37. mortalium rerum studia et curae cessant (46, 27. ἐπέχεται ἡ ἑξὰς κ. ὅσα θνητὰ τουτὶ ποιεῖν δοκεῖ), partae virtutis messes

novarum virtutum sementes sunt (117, 8. γόνιμον ἕξει ψυχὴν κ. καρποφόρον), dumque in mente sapientis, quam provinciam sortitus est (689, 1.), sedem ac domicilium posuit (249, 1. οἷς μ. ὁ ψυχῆς βίος τετίμηται, λόγος θεῖος ἐνοικεῖ i. q. θεῖον πνεῦμα. 270, 7.) ὁ θεῖος λόγος non tantummodo, dum ultro citroque commeat, coeli commercia frequentat (165, 14. τ. τέλειον — ὁ θεὸς τ. λόγῳ — ἀπὸ τ. περιγείων ἀγαγὼν ὡς ἑαυτόν, cf. 643, 2.): sed etiam ei se comitem viae ad res divinas contemplandas per coeli spatia adjungit (631, 32. συνοιδοπορεῖν), aeternaeque vitae eum participem reddit (560, 34. ἵνα ἀρυσάμενος τ. νάματος ἀντὶ θανάτου ζωὴν ἀΐδιον ἆθλον εὕρηται).

Ceterum hoc tali auxilio ὁ θεῖος λόγος non praesto est, nisi ea lege et conditione, ut paratum habeamus ad eum excipiendum animum. 117, 6: ἐὰν ὑπὸ πάθους μὴ μιανθῇ, καθαρεύσῃ δὲ πρὸς τ. νόμιμον ἄνδρα. 120, 37. φαίνεται δ' οὐ πανταχοῦ ὁ λόγος οὗτος, ἀλλ' ἐπ' ἐρήμου παθῶν κ. κακιῶν. 638, 42. ἐπειδὰν ἀσθένειαν ὁμολογήσῃ τὴν ἑαυτοῦ. Neque vere illud auxilium aut insciis nobis contingit, aut invitis obtruditur, aut per inertiam otiosis obrepit; sed eadem via et ratione, quae aeternae legi naturae nostrae consentanea sit, per luculentam veri cognitionem certamque veri fidem, quae nos jubeat ea facere, quae facienda esse intelligimus. Deus enim 219, 26 seq. κολάζων ἐπιεικῶς κ. πράως, ἅτε χρηστὸς ὤν, ἐπανορθώσεται τὰ ἁμαρτήματα τὸν σωφρονιστὴν ἔλεγχον, τὸν ἑαυτοῦ λόγον, εἰς τ. διάνοιαν ἐκπέμψας, δι' οὗ δυσωπήσας κ. ὀνειδίσας περὶ ὧν ἐπλημμέλησεν, αὐτὴν ἰάσεται. Neve dubites ἔλεγχον vere esse dicique λόγον θεῖον, vide ampliorem ejus descriptionem 195, 50. — 196, 8. 292, 49. (ἱερεὺς ἔλεγχος). — 293, 4. 299, 26. cll. 20. 30. 33. 547, 3. 15. αἰδώς, ἔλεγχος. 572, 43, ex Gen. 16, 7. cll. 576, 25. 577, 35. ἔλεγχος, θεός. Haec hactenus de necessitudine τ. θείου λόγου cum genere humano.

5) Jam qualem se erga populum Israeliticum praestiterit, videamus. Ac primum quidem patriarchas quippe αἰῶνος μέτρα (455, 45.) et σοφίας κάνονας (2, 93, 3. cll. 41, 2.) ex Philonis sententia in iis fuisse, quos ille ait τ. λόγον πεπονθέναι (121, 19.) cum per se consentaneum erat, tum testimoniis certis constat. Abrahamus enim, πατὴρ ἐκλεκτὸς ἠχοῦς (2, 13, 32. 37.), postquam πατρὸς οἶκον, λόγον προφορικὸν reliquerat (221, 36.) λόγῳ ὑπαντᾷ θεοῦ (631, 21. cll. 630, 10. 34.), quum Agar duntaxat ἄγγελον, θεῖον λόγον, obvium haberet (547, 3.). Idem 463, 27. ἕως μ. οὐ τετελείωται, ἡγεμόνι τ.

ὁδοῦ χρῆται λόγῳ θείῳ. Idem appellatur 271, 32. ἄνθρωπος θεοῦ et v. 40. 41. ὀπαδὸς θεοῦ, quibus nominibus alias fere λόγος ipse vocari solet. Tandem 164, 25. ἐκλιπὼν τὰ θνητὰ, προςτίθεται τῷ θεοῦ λαῷ, καρπούμενος ἀφθαρσίαν, ἴσος ἀγγέλοις γεγονώς. Deinde Isaacus, τὸ αὐτομαθὲς γένος (402, 22. 631, 9.), Abrahamo et Jacobo longe praestantior, est ὁ συνώνυμος τ. ἀρίστης τ. εὐπαθειῶν χαρᾶς, γέλως, ὁ ἐνδιάθετος υἱὸς θεοῦ, τ. διδόντος αὐτὸν μείλιγμα κ. εὐθυμίαν εἰρηνικωτάταις ψυχαῖς (598, 21.), quae quidem χαρὰ quum alias ad λόγον θεῖον auctorem referatur (631, 33.), idem simul significatur. Denique Jacobus item, ut Abrahamus 631, 2. 11. cll. 21. 30. ὑπαντᾷ τ. μέσῳ λόγῳ θείῳ, τ. ἄριστα ὑφηγουμένῳ κ. ὅσα πρόςφορα τ. καιροῖς ἀναδιδάσκοντι. Idem 402, 26. ἀγγέλοις ἀλείπταις λόγοις χρῆται, qui τ. θείου λόγου ministri sunt et utpote τ. θεὸν ὁρῶν, 237, 15. πρωτόγονος υἱός, audit, quid quod 122, 10. τ. λόγον ὑπερκύψας ὑπ' αὐτοῦ φησὶ τρέφεσθαι τ. θεοῦ. His majorem omnibus Deoque propriorem Mosen (165, 3.) sapientiae principatum obtinere Deus voluit, 296, 21. ᾧ δίδωσιν ὁ θεὸς τὰς ἀκράτου μεθύσματος πόσεις, τότε μ. διά τινος ὑπηρετοῦντος τ. ἀγγέλων ὃν οἰνοχοεῖν ἠξίωσεν· τότε δὲ καὶ δι' ἑαυτοῦ μηδένα, τ. διδόντος κ. λαμβάνοντος μεταξὺ τιθείς. Idem magnificis appellatur nominibus 455, 6. 8. 32. ὁ ἱκέτης τ. θεοῦ λόγος, 440, 1. ὁ θεσμοθέτης λόγος, 449, 12. ὁ θεῖος λόγος, 469, 7. ὁ λόγος simpliciter, ac sub vitae exitum, 165, 10. διὰ ῥήματος τ. αἰτίου μετατίθεται. Moses et Aaron sunt 448, 24. οἱ δύο λόγοι, ita ut Aaron sit v. 33. ὁ προφορικὸς λόγος, aut 462, 37. ὁ γεγωνὸς λόγος κ. προφήτης. aut 96, 15. ὁ λόγος κ. τ. φῶς, aut 59, 9. 172, 23. ὁ ἱερὸς λόγος, Moses autem eodem modo se ad Aaronem habeat, ut ὁ θεῖος λόγος ad ipsum, aut ὁ ἀνθρώπου νοῦς πρὸς τὸν αὐτοῦ λόγον, quae causa est, cur a Mose suppeditata Aaroni consilia, 448, 45. 449, 1—5. ῥημάτων κ. λόγων θείων nihil differant. Israelitis autem, quippe 411, 16. ἕνα πατέρα τ. ὀρθὸν τιμῶσι λόγον, ὁ θεῖος λ. omni tempore praesto fuit, tum monitis saluberrimis, ut 2, 91, 24. ἄγγελος προνοίας, tum praesenti auxilio, quum eos, tanquam 2, 107, 24. 2, 109, 20. ἄγγελος ἀφανής—προηγήτωρ, salvos et incolumes ex Aegypto educeret legemque, 2, 185, 41. in jugo Sinaitico promulgaret, unde spes ostenditur, eundem olim quoque ducem fore, quum ultro manumissi a barbaris, ab exilio reduces, unum in locum congregabuntur 2, 436, 3. ξεναγούμενοι πρός τινος θειοτέρας ἢ κατὰ φύσιν ὄψεως, ἀδήλου μ. ἑτέροις, μόνοις δὲ τ. ἀνασωζομένοις ἐμφανοῦς. Quumque ἡ διαθήκη τ. θεοῦ mox dicatur 688, 17. ὁ νόμος, mox 172, 47. αἱ χάριτες τ.

θεοῦ, mox 587, 7. 10. Deus ipse, mox denique 690, 12. cf. 586, 13. ὁ τοῦ ὄντος λόγος ex Deuteron. 9, 5. ubi pro Hebraico דָּבָר LXX. hac voce usi sunt (vid. Carpzov sacrae exercitatt. Proleg. LXXXVIII. p. 338. 418. 462.) idem ὁ λόγος dicitur 299, 15. cum Israelitis, quorum se tutorem Deus inde ab ultima gentis origine professus erat (644, 40. 44. cll. 18.), eosdem amicos et inimicos habere. Quamobrem Israelitae, qui alias 388, 33. cf. 293, 37. ὁ ὁρατικὸς τ. θεοῦ κ. γνήσιος θεραπευτὴς τρόπος dicuntur, licet, ut 413, 44. est, οὐκέτι ἐξάρχοντι πείθωνται λόγῳ, ἀλλὰ τῷ τ. παντὸς θεῷ, tamen iidem appellantur, 427, 14. υἱοὶ Ἰσραὴλ τοῦ ὁρῶντος i. e. v. 6. τ. θείου λόγου et 427, 9—11. 644, 47. cll. 122, 6. λόγου παῖδες τοῦ ἱερωτάτου opp. 338, 34. γῆς παῖδες, praesertim quum idem τοῦ ἀϊδίου ὁ λόγος sit 411, 7. 8. ἄνθρωπος θεοῦ, τοῦ δὲ ἀληθοῦς ἀνθρώπου μίμημα ὁ τὰς πατρίους εὐχὰς ἐπιτελῶν (653, 26.). Denique ipse λόγος dr. 427, 6. ὁρῶν Ἰσραὴλ, quasi ecclesia Israelitica prae ceteris ejus sedes sit ac domicilium.

6) Venimus ad quaestionem ultimo loco disceptandam: utrum ὁ θεῖος λόγος Judaeorum tantummodo fuerit, an item ad gentiles pertinuerit et quomodo? Quum ὁ θ. λ., ut supra docuimus ad omne humanum genus pertineat et quidquid usquam sive in rerum natura sive in vita hominum ratione administratur, id omne ex hoc fonte promanet, eum in gentilibus quoque vim habuisse, consentaneum erat. Ac primum quidem testimonium illud est, quod, quum in omnibus omnino hominibus semina insint virtutis diligentiaeque et culturae iis adhibitae nusquam desiderentur facultas et exempla (2, 456, 1. 35.), quam regiam viam judicat ad sapientiam et virtutem comparandam, commune dicit esse bonum, non satis illud laudandum (12, 25.), philosophiam, divino quidem munere humano generi concessam, 2, 330, 28. cll. 299, 15. 668, 40. 340, 25. οὐχ ὡς γήϊνον κτῆμα, ἀλλ' ὡς Ὀλύμπιον ἀγώνισμα, eamque non solum 2, 145, 8. Mosis magistram, qui alias 498, 31. cf. 497, 20. φύσει διδασκάλῳ χρησάμενος dr., sed eandem etiam 244, 38. cum θεοῦ ῥήματι κ. λόγῳ (Deut. 17, 11.), quemadmodum abunde declarat Armen. ed. 1826. p. 40. quandoquidem philosophia (quam viam ad sapientiam dixerat) praedita est virtus creativa, philosophia et regia (virtus), philosophus etiam mundus. Deinde exterorum populorum philosophos adeo laude sua non fraudat, ut Mosen ipsum falso dicat, 2, 83, 41. Graecis literis imbutum esse, Platonem autem (350, 44. 445, 13. 502, 21. 555, 31. 2, 142, 1.),

Zenonem et Stoicos (114, 44. 337, 13. 456, 7. 8. 603, 46.) merito collaudet, Socratem (629, 27. 2, 638, 23.), Calanum, Indorum gymnosophistam (2, 459, 47. sq.) in exemplo ponat, multasque eorum sententias et voces suas faciat, quanquam Judaicum ingenium fastumque patrium et gentilem non potest continere, quin 2, 248, 49. Judaeorum peccata aliorum esse κατορθώματα Graecosque sua Mosi debere (603, 46. 2, 454, 5.), profiteatur. Denique cur tam pauca tamque rara inter gentiles verae sapientiae vestigia reperiantur, quum possent ἐκφυσήσαντας καθάπερ ἐν ὕλῃ σπινθῆρα τυφόμενον σοφίαν ζωπυρῆσαι (2, 456, 25.), caussam probabilem hanc affert, quod inertiae somnoque dediti (l. l. v. 7.) mollitiem quam laborem malint itaque procul a vitae morumque sanctitate absint, ὅτι ἐν τοῖς πόλλοῖς τ. ἐ. τοῖς πολλὰ τ. βίου τέλη προτεθειμένοις οὐ καταμένει τὸ θεῖον πνεῦμα, κᾂν πρὸς ὀλίγον χρόνον ἀναστραφῇ (270, 5.).

Restat, ut de pervulgata illa et decantata synonymia σοφίας θεοῦ et λόγου θείου, quam plus una vice jam significavimus, paucula subjiciamus. Res sane recte habet estque ea synonymia haud parvi aestimanda; sed longe aliis de causis scilicet, quam quae vulgo protenduntur, de quibus alio loco exponetur. Namque licet σοφία majus quiddam et angustius sonet quam λόγος sitque habitus (ἕξις) mentis potius quam vis et facultas magisque ad res divinas et a vulgi sensu remotas pertineat, quam ad humanas res et in vita communi levissimi cujusque hominis sermonibus et disputationibus expositas, atque ut vel illud concedamus, quod negare nemo potest, nostrum ipsum sibi de utriusque fonte et origine non satis constare, moxque 560, 32. 566, 10. λόγον θεῖον σοφίας πηγὴν dicere, mox 690, 41. σοφίαν λόγου, tamen manet illud, σοφίαν θεοῦ et λόγον θεῖον, nostri judicio, revera nihil differre. Neque enim tantum disertis verbis id testatum fecit, dicens 56, 25. ἡ γενικὴ ἀγαθότης ἐκπορεύεται ἐκ τῆς Ἐδὲμ τοῦ θεοῦ σοφίας· ἡ δέ ἐστιν ὁ θεοῦ λόγος· κατὰ γ. τοῦτον πεποίηται ἡ γενικὴ ἀρετή i. e. 52, 17. 45. σοφία, item 82, 8 — 16.; sed paene omnia, quae de λόγῳ, eadem de σοφίᾳ praedicat. Est enim, si ejus notionem requiris, 202, 4. cll 1. ἡ ἄκρα κ. παντελὴς ἐπιστήμη, cujus genus duplex est, 498, 35. τὸ μ. θεῖον, τὸ δὲ ἀνθρώπινον. καὶ τὸ μ. θεῖον ἀμιγὲς κ. ἄκρατον, οὗ ἕνεκα τῷ ἀμιγεῖ καὶ ἀκράτῳ, κατὰ τ. ἕνωσιν μονάδι ὄντι, σπένδει θεῷ. 575, 32. ἁγία, οὐδὲν ἐπιφερομένη γήϊνον est 82, 8. sq. δύναμις θεοῦ, 59, 19. κτῆμα θεοῦ, 553, 30. 36. θυγατὴρ θεοῦ, 56, 15. Deo patre prognata, itaque 265, 38. 266, 26. 269, 15. πνεύματος θείου plena; quacum, utpote 490, 48. φιλερήμῳ. Deus 48, 10. Armen. 2. p. 36. extr. ser-

mones inire (διαλέγεσθαι) dr.; est mundi, cujus pater Deus, 75, 25. 202, 1. 361, 40. 442, 25. 501, 12. mater et genitrix, eademque 213, 20. μήτηρ i. e. τροφὸς κ. τιθηνοκόμος τῶν ἐν κόσμῳ, unde Deus et sapientia divina 362, 7. 17. οἱ τοῦ παντὸς γονεῖς appellantur; est 51, 48. πολυώνυμος— καὶ γ. ἀρχὴν κ. εἰκόνα κ. ὅρασιν θεοῦ κέκληκε; est non solum 52, 2. 490, 44. cf. 442, 10. ἀρχέτυπον σοφίας τῆς ἐπιγείου, quemadmodum haec rursus illius μίμημα, sed etiam revera fons et origo omnis sapientiae, cum ejus, quae in rerum universitate cernitur, tum illius, quae per humanum genus variis modis et infinitis diffusa, maximum decus hominis et ornamentum est. Dicitur enim 56, 15. τὰς ἀρχὰς λαμβάνειν ἡ γενικὴ ἀρετὴ — ἀπὸ τῆς τ. θεοῦ σοφίας et 370, 37. 371, 4. quidquid uspiam inter homines reperitur, rationis, peritiae, artis, scientiae, id omne ad illud unum genus pertinet; unde illa est 518, 38. ὁ μέγας ὡς ἀληθῶς ποταμός, qui 213, 39. nunc sedato flumine labitur, nunc incitato cursu fertur, ejusque Armen. 2. p. 40. speculum quoddam sapientia mundi (i. e. quae in ipsa rerum universitate inest, quam alias noster in libro de providentia Armen. 1. providentiam appellare consuevit) fuit divinarum virtutum, juxta quas perfecta fuit et regitur dispensaturque universitas istiusmodi rerum, cujus consimile est, quod 522, 28. dr. ἐπιστήμη κ. σοφία κ. ἀρετὴ πᾶσα αὐθιγενὴς κ. αὐτόχθων κ. πολῖτις ὡς ἀληθῶς ἐστι μόνη τοῦ παντός. Dicitur tamen in primis 553, 48. ἄῤῥην κ. πατὴρ εἶναι, σπείρων κ. γεννῶν ἐν ψυχαῖς μάθησιν, παιδείαν, ἐπιστήμην, φρόνησιν, καλὰς κ. ἐπαινετὰς πράξεις. 52, 21. ἐπίκουρος κ. ἀρωγὸς τῶν ψυχῆς νόσων. 82, 25. κάλλιστον ποτόν. 249, 7. τρέφειν ψυχήν v. 28. ἄρδειν. 251, 37. ἀνελλιπὴς πηγή, ἀφ' ἧς τ. φρονήσεως διψῶσαν ψυχὴν εἰκός ἐστι πληροῦσθαι. 252, 19. 24. νᾶμα. v. 32. ὁ θεῖος πλοῦτος, ὃς ἅπασι τ. ἀξίοις κ. δυναμένοις χρῆσθαι προκέχυται. 255, 4. 374, 50. φρέαρ. cf. 285, 4.—287, 8. οὐράνια κ. πότιμα νάματα. 296, 4. ἡ νέκταρος κ. ἀμβροσίας τ. μεμυθευμένων ἀμείνων τροφή. 544, 31. τ. πάντροφον γεῦμα. 575, 34. sqq. ἡ ἀνωτάτω κ. ἀρίστη πηγή. v. 47. τὸ τ. ἀθανασίας ποτόν. 2, 275, 23. πότιμα δόγματα χορηγεῖν.

Apparet, opinor, ex iis, quae hactenus disputata sunt, de θείῳ λόγῳ Philonis quid statuendum esse putemus. Esse enim naturam non corpoream et a Deo diversam, quanquam proximam, sed eandem tamen Deo inferiorem, a Deo prognatam et a Deo pendentem, quae quum earum rerum, quae τὰ ἀκόλουθα καὶ μετὰ θεόν noster appellare solet, principatum obtineat, inter Deum, utpote mentem animumque rerum universitatis (τὸν τῶν ὅλων νοῦν), et mundum medium quendam

locum occupet, perinde ut in hominis, τοῦ βραχέος κόσμου, natura individua λόγος inter νοῦν et αἴσθησιν interpositus est, hoc planissime constare arbitror. Sed quemadmodum ipsa Philonis theologia diversis ex elementis conflata est, ita τοῦ θείου λόγου quam notionem exhibuit, illa pro auctorum, quos sequitur, varietate, varios subinde colores duxit. Etenim ex vulgari Judaeorum opinione de angelis, utpote ministris Dei geniis, est ille angelorum princeps, ἀρχάγγελος; ex mente doctrinae Platonicae est ἰδέα ἰδεῶν, ceteras omnes ideas sinu suo complexa, rerumque omnium τύπος, σφραγίς; ex Stoicorum sententia est anima mundi, κοινὸς λόγος ὁ διὰ πάντων ἐρχόμενος; denique ex Cabbalae Judaeorum decretis est princeps trium illarum aut septem, aut decem sephirarum (δυνάμεων), quas perpetuo flumine ex Deo emanare Deoque in rerum omnium sive creatione sive administratione inservire, fama erat. Nam doctrina de sephiris pertinebat ad disciplinam arcani, quam quum vulgare religioni duceretur, non casu quodam fortuito, sed deliberato consilio fecit noster, ut orationis ambiguitate quadam rem obscurans significaret potius initiatis, quam plane declararet profanis. Quae quidem philosophorum placita quum inter se diversa essent, et a vulgi intelligentia sensuque remota, tum vero a nostro, dicendi artifice, non solum, multis simulationum involucris et quasi velis quibusdam obtenderentur, sed etiam inter se invicem ita confunderentur ac permiscerentur, ut λόγος, ἄγγελοι, χάριτες, ἰδέαι, τύποι, σφραγίδες, μέτρα, δυνάμεις unum idemque sonarent, non mirum profecto, Philonis lectionem dum, quae theologiae ejus elementa essent, non liquido constaret, tam impeditam multis esse visam, eam ut prope abesse judicarent ab Aeneae ad inferos descensu, quem talem fuisse scripsit Virgilius, quale per incertam lunam sub luce maligna est iter in silvis, ubi coelum condidit umbra Jupiter et rebus nox abstulit atra colorem (Aen. 6, 270.).

Sed finem disputationi imponere quum solemnis ejus diei, cujus indicendae causa ea conscripta est, appropinquatio jubeat, tum vero beneficiorum in me collatorum memoria et exoptatissima pietatis publice declarandae opportunitas flagitat. Nam quum Augustissimi et Potentissimi Regis Saxoniae, ANTONII CLEMENTIS THEODORI auspiciis, Virorum Illustrissimorum, qui summam rerum evangelicarum per terras patrias cura sapientissima administrant, consilio atque auctoritate, Summe Venerabilis Theologorum Ordinis commendatione et in me ornando consensu, munus Professoris Theologiae Publici Ordinarii Lipsiensis mihi honorificentissime demandatum sit, ne vel mori majorum vel officio ac potius pietati deesse vi-

derer, visum est, piis votis pro Regis Augustissimi incolumitate et nostrae literarum universitatis perpetuo incremento nuncupandis, provinciam istam amplissimam oratione

de theologiae Philonis cum Novo Testamento consensu,

d. XVI Septembris in Auditorio Juridico habenda, rite auspicari. Quam diei solemnitatem ut RECTOR ACADEMIAE MAGNIFICUS, PRINCIPES SERENISSIMI, COMITES ILLUSTRISSIMI, PROCERES UTRIUSQUE REIPUBLICAE GRAVISSIMI, COMMILITONES GENEROSISSIMI ET HUMANISSIMI praesentia SUA ornare et auspicatiorem reddere velint, observantissime rogo.

P. P. Lipsiae, Dom. p. Fest. S. S. Trin. XIII anni CIƆIƆCCCXXIX.

224. 971 G91	Grossmann, C.G.L. Quaestionum Philonearum primae particula prima de theologiae Philonis fontibus et auctoritate. 16479
	4- 4305